

ÚSTAV ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE BRNO, V.V.I.

PRAVĚK

SUPPLEMENTUM

30

Pavel Fojtík

MOHYLOVÁ KULTURA STŘEDNÍ DOBY BRONZOVÉ NA PROSTĚJOVSKU I.

Katalog nálezů - svazek první

TUMULUS CULTURE OF THE MIDDLE BRONZE AGE IN THE PROSTĚJOV REGION I.

Catalogue of finds – Volume I

BRNO 2015

Vydání této publikace bylo financováno Jihomoravským krajem.

„Pozoruhodný je nález plamenné jehlice bronzové s ouškem na boku, náležející do kultury mohylové a také do té, kteráž v posledních letech na Moravě zjištěna byla a již I. L. Červinka dunajsko-podyjskou zove; výstřelky její patrně sahají budou až na Prostějovsko.“

(GOTTWALD 1927, 67-68)

Recenzovali: *PhDr. Juraj Bartík, PhD.*
 doc. Mgr. Ondřej Chvojka, PhD.

English by Petr Bokůvka

Rediguje Andrea Matějčíková
© Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.
ISBN 978-80-86399-32-4
ISSN 1804-5731

OBSAH – CONTENT

ÚVODEM (INTRODUCTION)	5
Kartografické vynesení katalogizovaných lokalit	9
(Locations and sites from the catalogue as entered in the respective maps)	
1. BEDIHOŠŤ, okr. Prostějov (Prostějov County)	10
Addendum I.	26
<i>Hrdlička, A. - Prokeš, L.: Spektroskopie laserem buzeného mikroplazmatu (LIBS, Laser Induced Breakdown Spectroscopy) aplikovaná na bronzových artefaktech z Bedihoště, okr. Prostějov (Laser Induced Breakdown Spectroscopy applied to bronze artefacts found in Bedihošť, Prostějov County)</i>	
2. BÍLOVICE-LUTOTÍN, okr. Prostějov (Prostějov County)	29
3. ČEHOVICE, okr. Prostějov (Prostějov County)	46
4. DRŽOVICE NA MORAVĚ, okr. Prostějov (Prostějov County)	57
Addendum II.	85
<i>Kala, J.: Lidská čelist z objektu mohylové kultury z Držovic na Moravě, okr. Prostějov (Human mandibule from a tumulus culture pit in Držovice, Prostějov County)</i>	
5. DUBANY, okr. Prostějov (Prostějov County)	86
6. KELČICE, okr. Prostějov (Prostějov County)	91
7. Kladky, okr. Prostějov (Prostějov County)	97
8. Klenovice na Hané, okr. Prostějov (Prostějov County)	103
9. Kostelec na Hané, okr. Prostějov (Prostějov County)	109
10. Lešany, okr. Prostějov (Prostějov County)	129
11. Malé Hradisko, okr. Prostějov (Prostějov County)	137
12. Mostkovice, okr. Prostějov (Prostějov County)	145
Addendum III.	165
<i>Prokeš, L.: Identifikace organické hmoty na keramickém fragmentu středodunajské mohylové kultury z Mostkovic, okr. Prostějov (Identification of organic matter found on a fragment of pottery attributed to the Middle Danubian Tumulus Culture in Mostkovice, Prostějov County)</i>	

13. NĚMČICE NAD HANOU, okr. Prostějov (Prostějov County)	167
Addendum IV.	178
<i>Kala, J.: Lidské pozůstatky ze žárového hrobu mohylové kultury z Němčic nad Hanou, okr. Prostějov (Remains from a tumulus culture cremation grave from Němčice nad Hanou, Prostějov County)</i>	
14. OHROZIM, okr. Prostějov (Prostějov County)	181
15. OLŠANY U PROSTĚJOVA, okr. Prostějov (Prostějov County)	187
Addendum V.	222
<i>Dočkalová, M.: Středobronzový lidský skelet (H10, pohřeb dítěte v nádobě) z Olšan u Prostějova, okr. Prostějov, pohledem antropologa (Middle Bronze Age skeleton (H10, burial of child in a vessel) from Olšany u Prostějova, Prostějov County from an anthropologist's point of view)</i>	
LITERATURA (BIBLIOGRAPHY)	225

ÚVODEM

Prostor a čas - dva klíčové faktory určující tok lidských dějin, dvě veličiny, jejichž průsečíkem jsou zcela konkrétní a svým způsobem jedinečné události, které v případě dávné historie zpravidla zanechávají trvalejší stopu v podobě archeologického nálezu či terénní situace. Protneme-li Prostějovsko, ležící v samotném srdci dnešní geografické Moravy, s časovým úsekem označovaným jako střední doba bronzová, dostaneme necelá tři staletí (cf. STUCHLÍK 1993a, 237), která jsou dodnes jedním z nejméně probádaných úseků moravského pravěku. K objevu prvního bezpečně rozpoznatého „středobronzového“ nálezového souboru, konkrétně žárového hrobu středodunajské mohylové kultury v areálu cukrovaru v Němčicích nad Hanou, zde sice došlo již v roce 1924 a byl též velmi pohotově předložen odborné veřejnosti (ČERVINKA 1926, 33-35, tab. III) - mohylová kultura však hledala své místo v kulturní mozaice pravěku střední a severní Moravy téměř celých následujících sedm desetiletí (cf. např. ŠABATOVÁ 2006, 101-102; ŠABATOVÁ 2014, 58). Po tuto dobu byly zcela ojediněle publikovány spíše drobnější kolekce materiálu (Čehovice, Otaslavice, Smržice, aj.), které však vedly až k vyslovení obecnějšího předpokladu, že podobnosti střední Moravy s vývojem v její jižní části jsou významnější než s vývojem předlužické kultury sousedního Polska a že „... v této oblasti musíme počítat s přítomností mohylového lidu.“ (STUCHLÍK - ŠMÍD 1998, 250). Překotná stavební aktivita konce 20. století s sebou nesla, a to nejen v regionu Prostějovska, řádově stovky archeologických odkryvů poskytujících téměř nepřehledné množství nových terénních poznatků z celého pravěku a rané doby dějinné (cf. ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER eds. 2000; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013), středodunajskou mohylovou kulturu střední doby bronzové nevyjímaje. Výsledkem je tak sice velmi cenné rozšíření pramenné základny na straně jedné, na straně druhé však provázené téměř propastným deficitem v jejím souborném zpracování, vyhodnocení a publikaci. Předložená práce je prvním svazkem katalogu nálezů souvisejících s mohylovou kulturou střední doby bronzové na Prostějovsku - v regionu, který je nepochybně jedním z klíčových krystalizačních center komplexu lužických popelnicových polí, na jehož vzniku se právě mohylová kultura nemalou měrou podílela...

Na tomto místě je též více než vhodné uvést pár slov k vlastní podobě katalogu. Již při zbežném prolistování čtenáři jistě neunikne jeho netradiční, řekněme sborníková forma, kdy každá z pojednaných lokalit tvoří samostatný oddíl. Jednotlivé logicky strukturované celky jsou provázeny téměř maximalistickou snahou o co možná nejúplnější předložení dostupných informací k dané lokalitě. Pojednáno je tak nejen přírodní prostředí místa, ale i osídlení jeho blízkého okolí v průběhu doby bronzové či podrobnější historie jeho výzkumu a veškeré dosud učiněné archeologické nálezy v širším interpretačním kontextu. V případě většího územního celku, v tomto případě „mezoregionu“ (k termínu cf. RULF 1983, 37) Prostějovska, nelze totiž mnohdy samoučelně vytrhnout památky pouze té či oné etapy osídlení, chceme-li jinak, archeologické kultury, a oprostit se tak od jejich nedílného vztahu ke krajině a vývoji osídlení. Obsaženy jsou také soupisy inventárních čísel všech dostupných archeologických nálezů (k poněkud netradičnímu způsobu evidence sbírkových předmětů ze „starých fondů“ olomouckého a prostějovského muzea blíže cf. HLAVA 2000a, 60) a co možná nejúplnější soupis k nim vázaných pramenů a literatury - obojí s cílem dosáhnout maximální faktografické přesnosti a umožnit téměř totální zpětnou kontrolu obsažených údajů. Vlastní katalog nálezů mohylové kultury jest ryze verbální - zájemci tak odpadá mnohdy „nadlidská“ duševní práce vedoucí k alespoň částečnému pochopení často velmi osobitých typologických kódů a časově náročné zpětné „dekódování“ v nepřehledných numerických tabulkách skrytých údajů. Závěr každého celku spočívá v kresebných přílohách, jejichž ráz jim předurčily perokresby J. Molčíkové a A. Krechlerové, kterým patří převeliký dík za čas věci věnovaný a nezbytnou dávku trpělivosti. Mé poděkování náleží také vedoucímu řady zde prezentovaných terénních odkryvů M. Šmídovi, a to nejen za četné přátelské diskuse nad jejich problematikou a laskavé přenechání ke zpracování a publikaci... V průběhu katalogizace materiálu velkou měrou přispěli kurátoři jednotlivých muzejních sbírek, jmenovitě B. Veselá (nyní Muzeum a galerie v Prostějově), M. Salaš (Moravské zemské

muzeum v Brně) a v neposlední řadě i objevitel „Kladeckého hradiska“ D. Vích (Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě). Ve své podstatě samostatným autorským počinem je několik odborných posudků zařazených v katalogu jako addenda (M. Dočkalová, A. Hrdlička, J. Kala, L. Prokeš) a též odborná určení předmětů z kosti a parohu (G. Dreslerová). Za laskavé odborné posouzení předloženého rukopisu a cenné formální i faktografické připomínky jsem zavázán oběma recenzentům - J. Bartíkovi a O. Chvojkovi, kteří takto přispěli k výsledné podobě této publikace.

A nyní již „*Ad Fontes*“...

INTRODUCTION

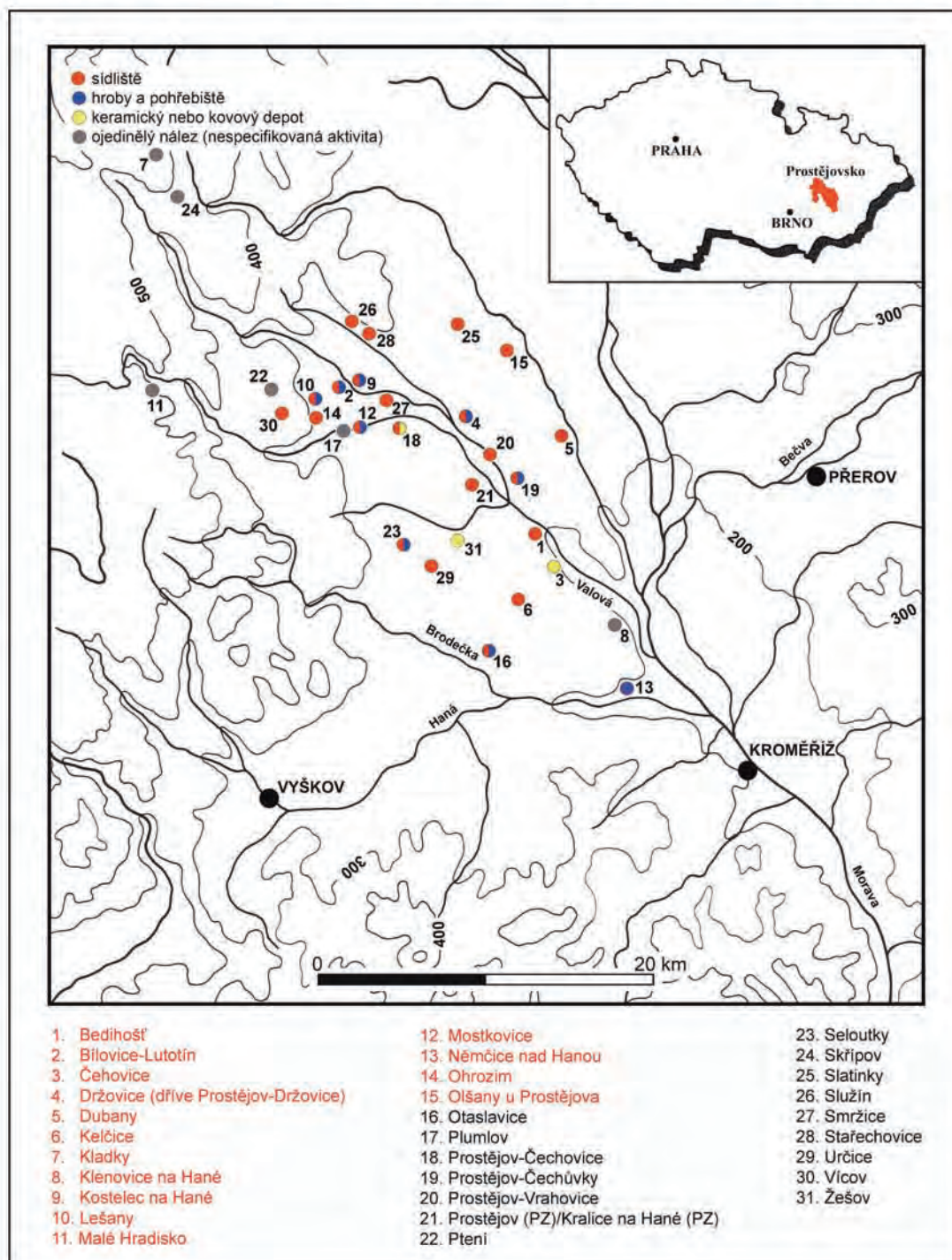
Space and time – two key factors determining the course of human history; two variables whose intersection is represented by very specific and, at the same time, very unique events which leave permanent traces consisting in archaeological finds or relief features. Our space is the Prostějov region in the heart of the present-day Moravia and our time is what we know as the Middle Bronze Age – and our result is represented by almost three centuries (cf. STUHLÍK 1993, 237) of one of the least studied periods of Moravian prehistory. The first clearly identifiable set of finds from the Middle Bronze Age (a cremation grave attributed to the Middle Danubian Tumulus Culture) was discovered on the premises of a sugar mill in Němčice nad Hanou in 1924 and promptly presented to the professional public (ČERVINKA 1926, 33-35, tab. III). However, the tumulus culture had to seek its place in the cultural puzzle of the prehistoric Central and Northern Moravia for nearly seven decades (cf. e.g. ŠABATOVÁ 2006, 101-102; ŠABATOVÁ 2014, 58). During this time, only occasionally we saw the publication of smaller collections of materials (Čehovice, Otaslavice, Smržice, etc.) which ultimately led to the general assumption that the similarities of Central Moravia with the development in the southern part are more significant than the similarities with the development of the pre-Lusatian culture of the neighbouring Poland and that “...we must expect the presence of the tumulus culture peoples in this area” (STUHLÍK - ŠMÍD 1998, 250). The massive residential development at the end of the 20th century brought hundreds of archaeological excavations, not only in the Prostějov region. These excavations yielded countless facts and findings about the entire prehistory and protohistory (cf. ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER eds. 2000; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013), including the Middle Bronze Age Middle Danubian Tumulus Culture. On one hand, it resulted in the accumulation of valuable resources of historical data; on the other hand, systematic processing, evaluation and publication was severely lacking. This publication is the first volume of a catalogue of finds associated with the Middle Bronze Age tumulus culture in the Prostějov region – i.e. in a region which undoubtedly was one of the key centres of development of the Lusatian urnfield culture whose formation is attributed to the tumulus culture, among other factors.

At this point it would be more than appropriate to mention the catalogue itself. Just leafing through it the reader will certainly notice its unusual composition similar to that of a journal, where each of the sites covered represents a separate section. Individual logically structured parts offer as many details and available facts about the respective site as possible. Attention is paid to the natural environment of the site as well as its settlement during the Bronze Age, plus detailed history of the research activities in the area and all archaeological finds within broader interpretation context. In the case of a larger territorial unit, in this case “meso-region” (for more details on this term, cf. RULF 1983, 37) of Prostějov, it is often impossible to analyse landmarks associated with a particular settlement period or archaeological culture, because they must be looked at within the meaning of their relation to the area and the overall development of settlements. Included in this publication are also lists of inventory numbers of all available finds (for more information on the somewhat less conventional registration of items from “old collections” of museums in Olomouc and Prostějov, cf. HLAVA 2000, 60) and the best possible list of the associated sources and bibliography for the sake of maximum factual accuracy allowing almost total retroactive verification of data. The catalogue itself of the finds associated with the tumulus culture is purely verbal, allowing the elimination of tedious mental work leading to at least partial understanding of very individual codes and their decoding in very complex and reader-unfriendly numerical tables. Each section is concluded with an appendix containing drawings dominated by pen-and-ink drawings by J. Molčíková and A. Krechlerová who deserve a big thank you for the time spent on these drawings and for their patience. I would also like to thank M. Šmíd who was the team leader of many of the excavation surveys

mentioned in this work, not just for numerous friendly debates about the issues associated with these surveys but also for the materials offered for processing and publication... Curators of individual museum collections contributed to the process of cataloguing, namely B. Veselá (Museum and Gallery in Prostějov), M. Salaš (Moravian Museum in Brno) and the man who discovered Kladky hillfort – D. Vích (Regional Museum in Vysoké Mýto). Basically the only single author's work included in the catalogue is represented by a handful of expert reports (by M. Dočkalová, A. Hrdlička, J. Kala and L. Prokeš) plus an expert identification of items made from bones and antlers (G. Dreslerová). I am also grateful to J. Bartík and O. Chvojka for their reviews of the manuscript and their formal and factual feedback.

And now, *ad fontes*

Katalog nálezů, svazek první - lokalita č. 1 (Bedihošť) až lokalita č. 15 (Olšany u Prostějova)

Doposud známé lokality mohylové kultury střední doby bronzové v geografickém regionu Prostějovska a jejich kartografické vynesení (čísla v soupisu odpovídají číslování v mapě; červeně zvýrazněné lokality podrobně pojednány v předložené publikaci).

Currently known sites associated with the Tumulus Culture of the Middle Bronze Age in the Prostějov Region and their cartographic localisation (the numbers in the list correspond with the numbers in the map; the sites highlighted in red are explained in detail in the publication).

1. BEDIHOŠŤ, okr. Prostějov

- a) areál cukrovaru a jeho blízké okolí
nálezy zachráněné A. Gottwaldem při stavebních pracích v roce 1920
- b) polní trať „Dolní padělky“
odkanalizování obce na ČOV Prostějov v trase výtlaku, ZAV M. Šmída v roce 2002
- c) blíže nelokalizované nálezy

1. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

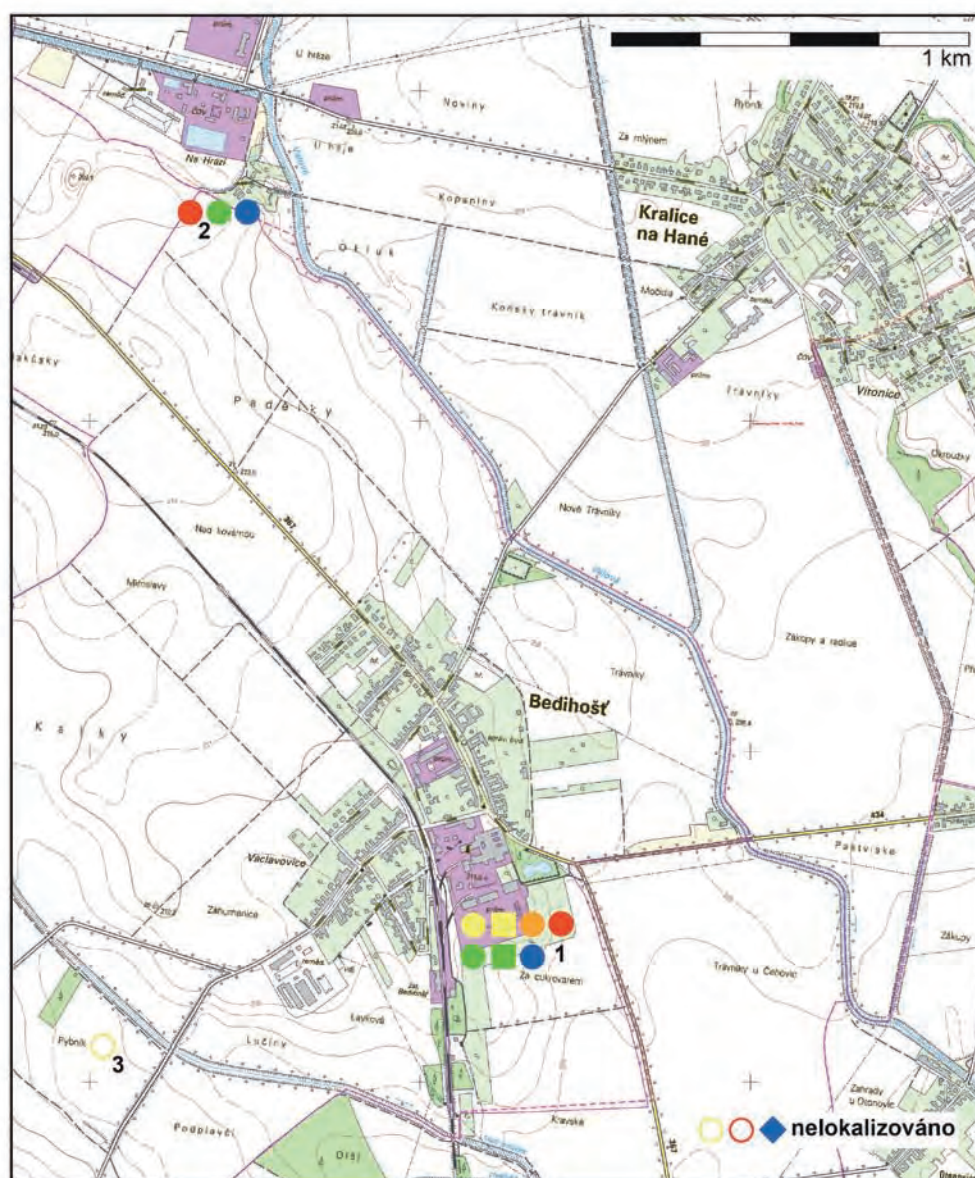
Politickou a katastrální obec Bedihošť, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 646 ha a čítající 1030 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Bedihost-589268>), najdeme asi 4 km jihovýchodně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta její katastr náleží k nivám větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53). Tyto zahrnují výběžky Hornomoravského úvalu podél větších říček (Blata, Valová, Český potok, Romže, Hloučela, Brodečka a Haná) v nížinné části okresu, kde výběžky niv pravostranných přítoků Moravy vybíhají z nivy Moravy a pronikají zvlněnou krajinou Hanácké pahorkatiny. Na geologickém podloží tvořeném zejména mladými uloženinami přítoků Moravy jsou vyvinuty půdy typu černice a pro nivu říčky Blaty jsou navíc typické organozemě typu slatin (např. u Hablova, Štětovic, Hrdibořic či Biskupic). Reliéf je zde extrémně plochý, typická výšková členitost (tj. výškové rozdíly na 1 km vzdálenosti) je menší než 10 m a nadmořská výška kolem 200-220 m n. m. V klasickém geomorfologickém členění je hodnocené území zcela charakteristickým příkladem Romžské nivy (DEMEK a kol. 1987, 438; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 380).

Ač bedihoštský katastr nepochybně náleží ke „staré sídelní oblasti“, která je v regionu Prostějovska zpravidla provázena intenzivními pravěkými a časně historickými lidskými aktivitami, jsou naše dosavadní poznatky o jeho prehistorickém a raně dějinném využívání spíše kusé. Vedle následně hodnocených polykulturních lokalit jde především o nekropoli Slovanů mladší doby hradištní zachycenou v areálu bývalého JZD (např. FOJTÍK 2008b, 62).

1. 2. Stručně k osídlení katastru Bedihoště v průběhu trvání doby bronzové

Počátky doby bronzové v námi sledovaném katastrálním území reprezentují památky náležející kultuře protoúnětické. V prostoru cukrovarního dvora (1) byly již v roce 1907 zjištěny sídlištní objekty obsahující její charakteristické keramické zlomky (např. GOTTWALD 1909, 15) a následně při stavbě cukrovarních splavů v roce 1920 i kostrové hroby se skrčenými kostrami a nádobami (např. GOTTWALD 1927, 64, 70). Vlastní starší dobu bronzovou dokládá nejen bronzová jehlice s kulovitou, šikmo protknutou hlavicí, u které však postrádáme bližších nálezových okolností (např. GOTTWALD 1924, 52), ale i „větší kamenná sekera s ovrubem pro toporo“ (např. ČERVINKA 1902, 84, obr. 33; PROCHÁZKA 1908, 124, obr. 7) zvednutá v poloze „Rybníky“ (3). Bezpečně lokalizovány jsou však střepy s výzdobou příznačnou pro věteřovskou kulturu, jež známe z kulturní vrstvy v okolí cukrovaru (1), a to nejen z nálezů A. Gottwalda, ale i povrchových sběrů realizovaných zde v roce 1983 (zpráva AÚ Brno, č. j. 273/91). Od bedihoštského cukrovaru (1) pochází i dva velmi cenné nálezy, totiž miniaturní džbánec na čtyřech nožkách (např. GOTTWALD 1924, 61) a bronzová jehlice typu „Bedihošť“ s terčovitou hlavicí, otvorem v zesíleném krčku a zprohýbanou jehlou (namátkou např. FURMÁNEK 1973, 26, obr. 1:14) - artefakty, chronologicky spadající do nejstaršího vývojového úseku středodunajské mohylové kultury střední doby bronzové.

Obr. 1. Bedihošť, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vynesené do příslušné základní mapy.

Fig. 1. Bedihošť, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Této patrně náleží i sídlištní jámy otevřené v areálu cukrovaru (1) v roce 1920 A. Gottwaldem a dosud registrované jako „předúnětické“ (např. GOTTWALD 1927, 66, obr. 5-7; v dnešním pojetí tedy protoúnětické, pozn. autora), blíže nelokalizovaná bronzová jehlice s pečetítkovitou hlavicí a rýhovaným krčkem (ŘÍHOVSKÝ 1979, 57, Taf. 11:222) a nověji též nestratifikované keramické zlomky vyzvednuté roku 2002 při záchranném archeologickém výzkumu v poloze „Dolní padělky“ (2). V trati „Dolní padělky“ (2) máme pak doloženy též stopy osady lužického a slezského úseku komplexu lužických popelnicových polí (např. FOJTÍK 2011a; týž 2011b), podobně jako je tomu i v okolí cukrovaru (1), což ilustruje zejména velmi početný soubor bronzových jehlic (např. GOTTWALD 1927, 67, obr. 9). Nedaleko cukrovaru (1) byl již v roce 1894 objeven také žárový hrob obsahující keramické nádoby a bronzové předměty lužického úseku komplexu lužických popelnicových polí mladší doby bronzové (např. GOTTWALD 1927, 63). Do střední fáze popelnicových polí můžeme klást hromadný nález bronzových srpů a sekyrek, učiněný někde v okolí obce koncem 19. století a „prodáný kotláři do Prostějova“, z něhož se nám dochovala pouze jediná bronzová sekerka s tulejí a ouškem (např. ČERVINKA 1900, 28, obr. 9; SALAŠ 2005, 401, tab. 293A:1).

1. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

a) areál cukrovaru a jeho blízké okolí

ZM ČR 1:10000, list 24-24-13, polygon vymezený body o souřadnicích 247:127, 263:132, 290:137, 306:136, 306:110, 281:99 a 257 mm od Z a 102 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-13/3); ZM ČR 1:10000, list 24-24-13, v prostoru o souřadnicích 265 mm od Z a 85 mm od J s. č. (místo nálezu bronzové přezky typu Sučidava z 6. až 7. století).

Lokalitu najdeme v jižní části intravilánu obce Bedihošť, při křižovatce silnice směřující od Bedihoště do Čehovic s odbočkou k Hrubčicím. Drobné návrší, vystupující z rovinatého terénu Romžské nivy, je vzdáleno cca 700 m jihozápadně od současného toku říčky Valové. Nadmořská výška místa s archeologickými nálezy činí 206 až 212 m.

b) polní trať „Dolní padělky“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-13, linie mezi body o souřadnicích 166:320 a 153 mm od Z a 303 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída v roce 2002); ZM ČR 1:10000, list 24-24-13, linie mezi body o souřadnicích 166:311 a 161 mm od Z a 301 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum P. Fojtíka v roce 2010).

Lokalitu najdeme na samotném severozápadním okraji katastru obce Bedihošť, jihozápadně až jižně od Kralického háje. Jedná se o pravobřežní terasu říčky Valové, od které je vzdálena cca 300 m směrem západním. Od severu ji ohraničuje plýtká terénní sníženina, v níž je umístěna prostějovská ČOV. Nadmořská výška místa nálezu se pohybuje kolem 214 m. Podloží zde tvoří sprašová návěj, která je krytá místy až 1,2 m mocnou vrstvou černozemě.

1. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

a) areál cukrovaru a jeho blízké okolí

Z katastrálního území Bedihoště, okr. Prostějov, je známa řada archeologických nálezů, které signalizují pravěké osídlení, jež se koncentruje zvláště v místě cukrovaru a jeho blízkého okolí.

Již v roce 1894 byl nedaleko cukrovaru (poblíž Václavovic) objeven žárový hrob lužické kultury, ze

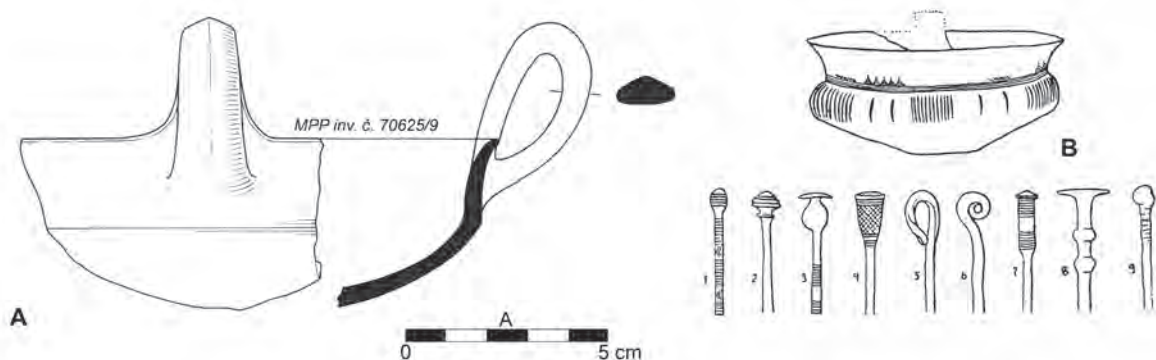
kterého vyzvedli velikou okřínovou popelnici se šálečkem a bronzovými jehlicemi (např. GOTTWALD 1927, 63).

Jen o pár let později, v roce 1898, byly při kopání vodní nádržky za cukrovarem zjištěny sídlištní objekty kultury s lineární keramikou obsahující, vedle typických zlomků nádob, též fragment kamenné sekerky (např. ČERVINKA 1900, 18 nebo GOTTWALD 1924, 9). Z lokality registrujeme i další neolitické a eneolitické broušené kamenné nástroje, neznáme však jejich bližší nálezové okolnosti (např. GOTTWALD 1924, 40).

Osídlení starší doby bronzové indikují především kostrové hroby. V roce 1914 zde A. Gottwald otevřel několik hrobů s keramickou výbavou (např. GOTTWALD 1927, 64); další hrob se skrčenou kostrou, v němž byly zlomky mísy, zjistil v roce 1920, a to při výkopech Rüdingerových splavů (např. GOTTWALD 1927, 70). Vedle protoúnětické nekropole je z prostoru cukrovarního dvora zmiňováno též sídliště, jež mělo být potvrzeno v roce 1907 nálezem dvou jam, z nichž se podařilo zachránit střepy a přeslen (např. GOTTWALD 1909, 15). Z Gottwaldových sbírek, dále i z povrchových sběrů realizovaných v okolí cukrovaru v roce 1983 (zpráva AÚ Brno, č. j. 273/1991), známe též zlomky keramických nádob věteřovské kultury, jež pocházejí z narušené kulturní vrstvy. Další sídlištní objekty, rozrušené při stavbě splavů v roce 1920, byly dříve řazeny taktéž do protoúnětického období (např. GOTTWALD 1924, 62) - dochované a podle dobových kreseb A. Gottwalda (např. GOTTWALD 1927, 66, obr. 5; GOTTWALD 1931, 51, obr. 47) bezpečně identifikované keramické nádoby však náležejí materiální náplni mohylové kultury střední doby bronzové, které tak lze přiřknout i vyzvednuté kovové předměty a početnější soubor kostěné a parohové industrie (např. GOTTWALD 1927, 66, obr. 6-7; GOTTWALD 1931, 51, obr. 48-50). Staršímu vývojovému úseku středodunajské mohylové kultury pak patrně náleží miniaturní džbánky na čtyřech nožkách (např. GOTTWALD 1909, 70; GOTTWALD 1924, 61) a bronzová jehlice typu Bedihošť s terčovitou hlavicí, otvorem v zesíleném krčku a zprohýbanou jehlou (např. GOTTWALD 1927, 67-68, obr. 10; GOTTWALD 1930b, 24, obr. 20; GOTTWALD 1931, 59, obr. 57). U bedihošťského cukrovaru se nacházelo také sídliště lužického úseku doby lužických popelnicových polí, ze kterého pocházejí nejen střepy, ale i bronzové jehlice či jehla štítové spony (např. GOTTWALD 1931, 60); některé zlomky typické keramiky ovšem dokládají zřetelné zásahy velatické kultury středodunajského kulturního okruhu (dříve např. ČIŽMÁŘ 1973). Další bronzové jehlice pak velmi dobře datují kulturní vrstvu a několik prozkoumaných jam do slezského úseku éry lužických popelnicových polí (např. GOTTWALD 1927, 67-68, obr. 8-9). Osada popelnicových polí je tak doložena jak ve fázi lužické, tak slezské, setrvává zde však i v následném období platnickém. Halštatské sídlištní aktivity nám potvrzují nálezy učiněné při stavbě reservoáru v roce 1910 a dále hlavně z kulturní vrstvy a několika jam otevřených při výstavbě splavů v roce 1920 A. Gottwaldem (např. GOTTWALD 1927, 64, obr. 3; GOTTWALD 1931, 86-87, obr. 98).

Keltské osídlení místa reprezentují příznačné tuhé zlomky nádob, kolečka ze střepů, přeslen a kamenné brousky vyskytující se v rozsáhlé kulturní vrstvě (např. GOTTWALD 1924, 106-107). V roce 1920 se podařilo A. Gottwaldovi v místech 3. a 4. splavu zachránit také čtyři laténské kostrové hroby (např. GOTTWALD 1927, 68, obr. 11-13; nověji např. ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 126-127), z nich jeden byl bojovník se železným mečem, jiný pak se skeletem ženy opatřené dvěma esovitě zprohýbanými bronzovými náramky a vázovitou nádobou. Při stavbě splachovacího zařízení cukrovaru byla narušena i kulturní vrstva obsahující střepy starší doby římské (např. BENINGER - FREISING 1933, 35; GOTTWALD 1931, 103).

S pozdně germánskými nálezy doby stěhování národů nebo spíše již s časně slovanským osídlením souvisí část bronzové přezky, která je díky charakteristickému tvaru a prolamování ve tvaru kříže a půlměsíce řazena k byzantským přezkám typu Sučidava z 6. až 7. století, nalezená pomocí detektoru kovu právě poblíž bedihošťského cukrovaru a náležející k objevům nadregionálního významu (ČIŽMÁŘ - ČIŽMÁŘOVÁ - KEJZLAR - KOLNÍKOVÁ 2010, 126, obr. 3:1 a 135, obr. 10).

Obr. 2. Bedihošť, okr. Prostějov, cukrovar.

A - fragment velatického šálku s vysoko nad okraj zvednutým a střežovitě hráněným uchem (podle ČIŽMÁŘ 1973, obr. 1, upraveno), B - nádoba slezské kultury vyzvednutá z kulturní vrstvy (podle GOTTWALD 1927, obr. 8) a hlavice jehlic získaných na lokalitě A. Gottwaldem (1-8 bronz, 9 železo; podle GOTTWALD 1927, obr. 9).

Fig. 2. Bedihošť, Prostějov County, sugar mill.

A - fragment of a Velatice Culture mug with a roof-shaped handle protruding above the rim (according to ČIŽMÁŘ 1973, Fig. 1, updated), B - Silesian Culture vessel excavated from the cultural layer (according to GOTTWALD 1927, Fig. 8) and heads of pins discovered at the site by A. Gottwald (1-8 bronze, 9 iron; according to GOTTWALD 1927, Fig. 9).

Osídlení ze střední doby hradištní pak zjistil opět A. Gottwald, který zde při stavbě splavů roku 1920 vykopal jámy se zdobenými nádobami, příznačnými střepy či železným šídlem (např. GOTTWALD 1927, 70); vedle nich se mu však podařilo, při kopání nádržky na vápno západně splavů v roce 1924, zachránit i zbytek hrobu s nádobou, jež byl dříve porušen výkopy základů (např. GOTTWALD 1927, 70). Dalších pět slovanských kostrových hrobů s několika nádobami pak rozkopali dělníci při stavbě splavů v roce 1936 (např. FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 21).

b) polní trať „Dolní padělky“

V březnu 2002 byl proveden záchranný archeologický výzkum v trase odkanalizování obce Bedihošť na ČOV Prostějov, při kterém bylo v polní trati „Dolní padělky“ ověřováno několik pravěkých a jeden novověký objekt (ŠMÍD 2003a). Získaný archeologický materiál dokládá, že tato dosud neznámá lokalita byla osídlena v závěru neolitu (kultura s moravskou malovanou keramikou), ale zejména ve střední době bronzové a v průběhu lužických popelnicových polí; jeden z objektů pak nasvědčuje též aktivitám probíhajícím zde na sklonku 15. století. Vzhledem k faktu, že černoze v místech výzkumu dosahovala mocnosti místy přesahující 1 m a jednotlivé objekty nebylo možné po skrývce ornice rozlišit, byly tyto vzorkovány až na profilech vyhloubené rýhy. Vyzvednutý materiál je proto třeba brát jen jako kulturní profil lokality, nikoliv jako nálezové celky. Výjimkou jsou pouze objekty K 500 (sídlištní jáma - jímka z 15. století) a K 501 (sídlištní jáma - zásobnice z průběhu lužických popelnicových polí).

Na sklonku roku 2010 proběhly zemní práce v podobě hloubení liniového výkopu v trase přípojky VN pro plánovanou fotovoltaickou elektrárnu „Bedihošť FVE 2“ (FOJTÍK 2011a; týž 2011b). V polní trati „Dolní padělky“ byly za dosti hektických podmínek mrazivého prosincového dne ověřovány a zaměřeny narušené archeologické objekty dokládající osídlení polohy kulturou s keramikou vypíchanou

(objekt č. 502) a zejména pak v lužickém a slezském úseku kultury lužických popelnicových polí. Ač se jednalo o drobný záchranný archeologický výzkum, poskytl velmi cenná zjištění - nově prokázal osídlení místa v postlineárním neolitu (nečetný přehled středomoravských sídlišť lidu s vypíchanou keramikou podává E. KAZDOVÁ, 2001, 79) i pozdním eneolitu (intruze keramiky kultury zvoncovitých pohárů) a upřesnil též chronologický rozsah již dříve známých lidských aktivit v éře popelnicových polí mladší až pozdní doby bronzové.

V poloze „Vrchní padělek“ a zejména pak právě „Dolní padělek“, k. ú. Bedihošť, okr. Prostějov, je však zmiňováno i sídliště z doby laténské (MICHNA 1984, 334-335; ŠIŠKA 1995, 245, obr. 2:2, 3:2), jehož existence však nebyla ověřena a ani základní soupisové práce věnované moravským Keltům jej neuvádějí (cf. ČIŽMÁŘOVÁ 2004; MEDUNA 1980b).

1. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

a) areál cukrovaru a jeho blízké okolí

MZM Brno - př. č. Pa 4/2009.

MK Kroměříž - A 1093; A 1125.

VM Olomouc - P 862a/64, A 68194; P 117/89, A 70802-70814.

NM Praha - 59063-59064.

MP Prostějov - D 90, 006205; G 16, 007066; G 50, 007093; G 57, 007100; G 108, 007147; G 114, 007153; G 119, 007158; G 122, 007163; G 170, 007209; H 75, 006658; H 87, 006670; J 79, 006975; J 157, 006955; J 706, 029264; J 726, 033119; J 770, 007029; J 771, 012414; J 772, 007039; J 822, 012465; K 51, 021309; K 182, 031204; K 351-1 až 15, 025882-025899; K 351, 070625-1 až 18; K 372, 021354; L 10, 033192; L 82, 033274; L 85, 033277; L 101, 033283; L 103, 038803; L 131, 033307; L 164, 033347; L 171, 033335; L 184, 033360; M 8, 038992; M 30a-b, 038655-038656; M 40, 142023; M 44, 033470; M 84, 304903; M 107, 034923; M 108, 034924; N 78, 038627; P 26, 038939; P 29, 038942; P 38, 070641; P 41, 047005; P 54-1 až 14, 038966-038967.

b) polní trať „Dolní padělký“

MP Prostějov - 173488-173573; 246658-246730.

1. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

a) areál cukrovaru a jeho blízké okolí

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-13/3**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 35/20; 1841/37; 4039/53.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 54/45; 220/46; 601/46; 1009/46; 1665/46; 1768/46; 2054/46; 2996/46; 133/48; 1475/48; 746-747/50; 348/51; 850/51; 1052/56; 2039/56; 2041-2042/56; 2044-2045/56; 2048-2051/56; 2053/56; 281/66; 1510/69; 1521-1523/69; 1769/79; 273/91.

Časopis Příroda, č. 28, 1935, str. 55.

BENINGER - FREISING 1933, 35; ČERVINKA 1900, 18; ČERVINKA 1902, 69; ČERVINKA 1908, 85; ČERVINKA 1928, 149, 1974, obr. 53; ČIŽMÁŘ 1973; ČIŽMÁŘ - ČIŽMÁŘOVÁ - KEJZLAR - KOLNÍKOVÁ 2010, 126, obr. 3:1 a 135, obr. 10; ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 126-127; DOSTÁL 1966, 108; FILIP 1956,

392, obr. 19:123, tab. LXXXIX:10; FOJTÍK 2008b, 62; FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 21, tab. 2; FURMÁNEK 1973, 26, obr. 1:14; GOTTWALD 1904b, 71; GOTTWALD 1906, 53; GOTTWALD 1909, 15; GOTTWALD 1924, 9, 40, 61-62, 66, 95-96, 106-107, 114, 128, 130-131 + některá nečíslovaná vyobrazení; GOTTWALD 1927; GOTTWALD 1930b, 24 s obr. 20, 40; GOTTWALD 1931, 28, 51, 55, 59, 60, 75, 86-87, 96, 102-103, 111, 115 + obr. 47-50, 57, 98, 113-114, 128, 131; HRUBÝ 1950, sv. II, 42, tab. 69:10; LUTOVSKÝ 2001, 19; MEDUNA 1980a, 190, lokalita č. 6; MEDUNA 1980b, 13; PERNIČKA 1966, 145, lokalita č. 2; PEŠKA 2009, 10, lokalita č. 3 na mapě 1; PROCHÁZKA 1908, 124, obr. 7; ŘÍHOVSKÝ 1972a, 76 (Nr. 304); ŘÍHOVSKÝ 1972b, 49; ŘÍHOVSKÝ 1979, 21 (Taf. 2, Nr. 26), 108 (Taf. 31, Nr. 604), 124 (Taf. 37, Nr. 758), 135 (Taf. 40, Nr. 877), 138 (Taf. 41, Nr. 918), 146 (Taf. 45, Nr. 1061), 153 (Taf. 48, Nr. 1157), 160 (Taf. 50, Nr. 1230), 192 (Taf. 56, Nr. 1489), 198 (Taf. 59, Nr. 1614); ŘÍHOVSKÝ 1993, 48 (Taf. 6, Nr. 54); ŠIŠKA 1995, 240, obr. 2:I; ŠIMEK 1958, 104-105; ŠROT 1975, 53.

b) polní trať „Dolní padělky“

Lokalita v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** k datu 1. 1. 2015 není obsažena.

ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006, 151; FOJTÍK 2011a; FOJTÍK 2011b; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 207; ŠIŠKA 1995, 245, obr. 2:2, obr. 3:2; ŠMÍD 2002a; ŠMÍD 2003a.

Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2002, Brno 2003, 12; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2010, Brno 2011, 21.

1a. BEDIHOŠŤ (okr. Prostějov), areál cukrovaru a jeho blízké okolí

nález zachráněný A. Gottwaldem při stavebních pracích v roce 1920

nález předaný do sbírek prostějovského muzea ing. V. Kavkou v roce 1958

Narušené sídlištní objekty

Datování:

střední, „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Široký hrnek s nízkým prohnutým hrdlem a vysoko položenou maximální výdutí; přes hrdlo posazeno páskové ucho vycházející z okraje, který je ven vyhnutý, zaoblený a naproti uchu vytažený do lalokovitého výběžku. Na rozhraní hrdla a výdutě obvodová linie vpichů ve tvaru obilného zrna a původně tři symetricky umístěné zahrocené výčnělky, jež jsou dochovány ve dvou exemplářích. Dno rovné. Povrch šedočerný, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku; lepeno a z cca 1/4 doplňováno. R.: výška - 89 mm, Ø okraje - 120 mm, Ø dna - 56 mm. Inventurní číslo MPP 007094, G 51 v původní muzejní katalogizaci (tab. 1:1).
2. Hrnek s prohnutým hrdlem, ostře lomenou výdutí a oblým nevyznačeným dnem. Od ven vyhnutého a zaobleného okraje je posazeno páskové ouško. Povrch šedočerný, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku; z malé části doplňováno. R.: výška - 53 mm, Ø okraje - 69 mm. Inventurní číslo MPP 007096, G 53 v původní muzejní katalogizaci (tab. 1:2).
3. Hmoždířovitá nádoba s kalichovitě se rozšiřujícími stěnami a rovným dnem. Pod okrajem dochován kořen tyčinkového ucha. Povrch světle hnědý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku; z cca 1/2 doplňováno. R.:

výška - 75 mm, Ø okraje - 100 mm, Ø dna - 75 mm. Inventární číslo MPP 007153, G 114 v původní muzejní katalogizaci (tab. 1:3).

4. Kompletní parohový mlat získaný ořezáním výsady do požadovaného tvaru a velikosti; opatřen násadním otvorem, který má na obou stranách rozdílný tvar (čtverec/kruh); užívání nástroje (údery?) vedlo k výraznému ohlazení dvou odřezaných protilehlých pracovních ploch. Osteologické určení: *Cervus elaphus*, p. *cornualis*. R.: délka - 110 mm, šířka - 35/68/58 mm, výška - 31 až 40 mm, čtvercový násadní otvor - 20 x 20 mm, kruhový násadní otvor - Ø 18 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:1).
5. Kostěný nástroj s jedním hrotem - šídlo, kompletní artefakt s funkčním hrotem a otvorem v protilehlém konci. Osteologické určení: celoplošně opracovaná diafýza dlouhé kosti většího zvířete (tur, kůň, jelen, apod.), případně 2 nebo 4 metacarpus/metatarsus koně. R.: délka - 114 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:2).
6. Fragment kostěného předmětu - součásti koňského postroje, spínadla či šperku? z kančího klu; část podélně odlomena, ohlazení na obou koncích předmětu však dokládá, že je dochován ve své původní délce; s pozůstatky dvou centrálně umístěných kruhových otvorů. Osteologické určení: *Sus scrofa*, *canis* (špičák). R.: délka - 93 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:3).
7. Kompletně dochovaný parohový nástroj s jedním hrotem; výběžek parohu jelena zkrácen osekáváním na vhodný tvar; funkčně využíván jeho hrot, který je výrazně ohlazen. Osteologické určení: *Cervus elephas*, p. *cornualis*. R.: délka - 112 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:4).
8. Šperk z provrtaných psích špičáků; jeden zcela provrtaný a vedle pak částečně navrtaný a nesoucí stopy zelené patiny; druhý jen částečně navrtaný. Osteologické určení: *Canis lupus f. familiaris*?, *canis* (špičák). R.: délka - 37 a 40 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:5-6).
9. Kostěný nástroj s jedním hrotem - šídlo, artefakt není opracován, jde spíše jen o využití fragmentu podélně štípnuté kosti, jehož používání způsobilo zřetelné stopy ohlazení na hrotu. Osteologické určení: neopracovaná diafýza dlouhé kosti zvířete střední velikosti (prase, ovce, koza, srna, apod.). R.: délka - 74 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:7).
10. Fragment kostěného nástroje - jehly?, kostěná tyčinka se stopami ohlazení na jednom konci, a to do zaobleného tvaru. Osteologické určení: dlouhá kost ptáka? střední velikosti (havran, kur, straka, apod.). R.: délka - 63 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:8).
11. Skvostná kostěná šipka s řapem. Osteologické určení: celoplošně opracovaná diafýza dlouhé kosti většího zvířete (tur, kůň, jelen, apod.). R.: délka - 45 mm. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:9).
12. Fragment bronzového dlátka - tyčinky s jedním koncem ohnutým a odlomeným, druhým ploše roztepaným do asymetrického ostří. Povrch pokrytý světle zelenou patinou. R.: délka 40 mm, průřez tyčinky obdélného profilu 4 x 3 mm; hmotnost - 3 g. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:10).
13. Masivní bronzový (viz materiálová analýza autorů Hrdlička - Prokeš zařazená jako Addendum I.) C-náramek se zužujícími se tupými konci, na jednom z nich je patrný příčný zásek. Povrch pokrytý tmavě zelenou strupovitou patinou. R.: velikost 75 x 63 mm, max. Ø tyčinky kruhového řezu 14 mm; hmotnost - 155 g. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 2:11).

Nestratifikovaný materiál z kulturních vrstev

Datování:

věteřovská kultura - stupeň BA₃/BB₁ (tab. 3:1-2)

starší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₁ (tab. 3:3-4)

střední „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁ (tab. 3:5-10)

časný úsek lužických popelnicových polí s výraznými vlivy veltické kultury - stupeň BC₂/BD (tab. 4)

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Torzo „únětického“ koflíku s výrazně ven vyhnutým okrajem, silně prohnutým hrdlem a ostře lomeným tělem, ke kterému dosedá páskové ucho vycházející ze spodní části hrdla. Povrch vně zčásti hnědý a zčásti šedočerný, jemně hlazený/uvnitř v odstínech hnědé, hlazený, místy se stopami nálepové techniky užitě při utváření nádoby; jemnozrná keramika s výraznější příměsí drobných částecí slídy. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:1).
2. Fragment soudkovité nádoby s ven vyhnutým a zaobleným okrajem, který je z vnitřní strany zdobený obvodovou linií kruhových vpichů. Na podhrdlí linie obdobných kruhových vpichů a na ní zavěšený vpichy tvořený a vpichy vyplněný oblouk. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený/uvnitř v odstínech hnědé s šedočerným okem, jemně hlazený; jemnozrná keramika s výraznější příměsí drobných částecí slídy. Inventární číslo MPP 007066, G 16 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:2).
3. Bronzová jehlice (typ Bedihošť v třídění J. ŘÍHOVSKÉHO, 1979, 57, Taf. 11:222) s terčovitou hlavicí nesoucí otřelé stopy po svazku jemných rýžek a s otvorem ve zploštělém, lehce zesíleném krčku, který zdobí složitější jemně rytý dekor. Mírně zprohýbaná jehla oválného řezu je po bocích opatřena linií téměř nezřetelných vybíjených záseků. Povrch pokrytý ušlechtilou smaragdově zelenou patinou. R.: délka - 137,2 mm, Ø terčovité hlavice - 15,2 mm, max. Ø jehly v rozmezí 4,9 až 3 mm; hmotnost - 19 g. Inventární číslo MPP 033119, J 726 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:3).
4. Miniaturní džbánec s nízko položenou baňatou výdutí, která je výrazně odsazená od vysokého rozevřeného hrdla s ven vyhnutým a zaobleným okrajem. Z okraje na horní část výduti bylo posazeno páskové ouško, jež je však odlomeno. Z nevyznačeného oblého dna vystupují čtyři nožky ve formě drobných kruhových plastických výčnělků. Povrch v odstínech tmavě šedé, jemně hlazený; z malé části doplňováno. R.: výška - 53 mm, Ø okraje - 50 mm. Inventární číslo MPP 007097, G 55 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:4).
5. Zlomek těla nádoby s kombinovanou rytou výzdobou v podobě vložených trojúhelníků, mezi kterými jsou umístěny střídavé svazky svislých rýžek. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:5).
6. Fragment amforovité nádoby s mírně rozevřeným hrdlem, které je zřetelně odsazeno od baňatého těla. Okraj mírně vyhnutý a zaoblený. Na maximální výduti zbytek oblé kruhové vypnuliny lemované žlábkem. Povrch vně v odstínech hnědé až černé, leštěný, dosahující kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007158, G 119 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:6).
7. Zlomek okraje a těla nízké mísy s plochým talířovitým okrajem; okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 012414, J 771 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:7).
8. Fragment esovitě profilovaného šálku s ven vyhnutým a zaobleným okrajem. Z okraje vytaženo páskové ucho dosedající na horní část těla nádoby. Na podhrdlí výzdoba v podobě obvodové linie drobných šikmých vpichů. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedočerné, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007066, G 16 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:8).
9. Fragment amforovité nádoby s kónickým hrdlem výrazně odsazeným od těla nádoby. Na podhrdlí dva obvodové žlábků a mezi nimi linie šikmých vpichů tvaru obilného zrna. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený, místy dosahující kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007066, G 16 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:9).
10. Torzo džbánu se stlačenou výdutí a odsazeným prohnutým hrdlem. Z dochované části nevyznačeného plo-

chého dna vystupují dvě nožky ve formě nevýrazných kruhových plastických výčnělků. Povrch v odstínech tmavě šedé, leštěný, místy dosahující kožovitého lesku. R.: výška torza - 94 mm. Inventární číslo MPP 007209, G 170 v původní muzejní katalogizaci (tab. 3:10).

11. Fragment větší amforovité „zásobnice“ s mírně rozevřeným hrdlem plynule přecházejícím v tělo nádoby. Okraj mírně vyhnutý, rovně seříznutý a ven nepravidelně římsovitě rozšířený. Přes hrdlo se klene široké páskové ucho, z jehož kořenů vycházejí vodorovné obvodové promačkávané pásy. Povrch vně hnědošedý, hruběji urovnaný/uvnitř tmavě šedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007039, J 772 v původní muzejní katalogizaci (tab. 4:1).
12. Fragment širší kónické mísy s rovným a seříznutým okrajem, který je v místě nad širokým páskovým uchem zřetelně rozšířený a původně patrně vytažený do odlomeného jazykovitého výčnělku. Povrch vně šedohnědý, hladký/uvnitř a na okraji s kovově šedým leskem, hladký a tuhovaný; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007066, G 16 v původní muzejní katalogizaci (tab. 4:2).
13. Fragment širší kónické mísy s obloukovitě ven vyhnutým a zevnitř odsazeným zahroceným okrajem. Povrch vně hnědý, hruběji prsty urovnaný ve vodorovném směru/uvnitř s kovově šedým leskem, hladký a tuhovaný; zrnitá keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MPP 007066, G 16 v původní muzejní katalogizaci (tab. 4:3).
14. Fragment širší kónické mísy s výrazně rozšířeným a zevnitř odsazeným zploštělým okrajem. Tělo nádoby nese hluboké a souměrně provedené hřebenování. Povrch vně hnědý, hřebenovaný/uvnitř a na zploštělém okraji s kovově šedým leskem, hladký a tuhovaný; zrnitá keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MPP 007066, G 16 v původní muzejní katalogizaci (tab. 4:4).

1b. BEDIHOŠŤ (okr. Prostějov), „Dolní padělky“

odkanalizování obce na ČOV Prostějov v trase výtlačku, ZAV M. Šmída v roce 2002

Blíže nestratifikovaný materiál z kulturní vrstvy a narušených sídlištních objektů (kont. 102)

Datování:

pravděpodobně mladší až pozdní vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC₂ (?)

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 12 položek (k deskripci vybráno 10 položek).

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 173523-173534.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Zlomek okraje a těla nádoby s nižším mírně prohnutým hrdlem, které nese protáhle oválný zaoblený plastický výčnělek; okraj je rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech okru, hladký/uvnitř šedočerný, jemně hlazený, se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173523 (tab. 5:7).
2. Zlomek džbánu se stlačeným tělem a ostřeji vyznačeným lomem maximální výdutí, nad kterým je umístěn oválný hrotitý výčnělek. Povrch vně šedočerný se světle hnědým okem, jemně hlazený, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173524 (tab. 5:9).
3. Zlomek džbánu s prohnutým hrdlem, v jehož spodní části je dochován kořen širšího páskového ucha. Povrch vně hnědočerný, jemně hlazený, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř tmavě hnědý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173525 (tab. 5:10).

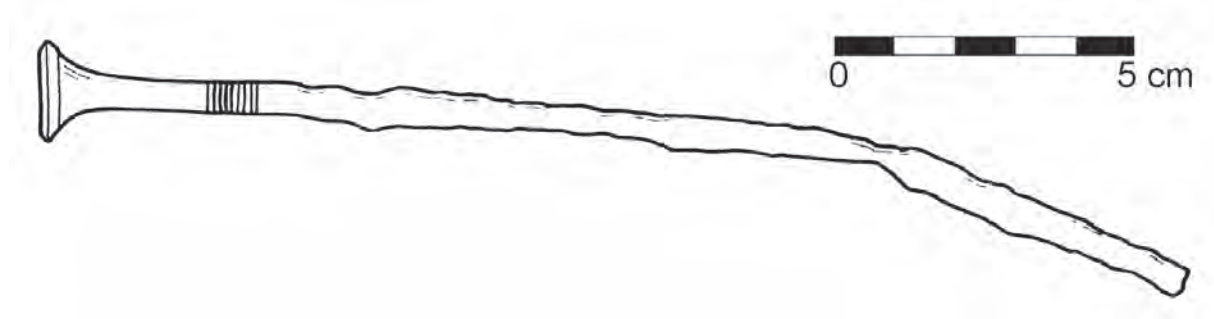
4. Zlomek ploché misky s oblou stěnou; okraj dovnitř mírně zatažený a zaoblený. Povrch vně i uvnitř hnědý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173526 (tab. 5:8).
5. Zlomek okraje a těla větší hrncovité nádoby esovité profilace; okraj je mírně ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech okrové až světle hnědé, hlazený/uvnitř hnědý až šedočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173527 (tab. 5:6).
6. Zlomek okraje a těla hrnce s nízkým prohnutým hrdlem a vejčitým tělem; okraj mírně ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, hruběji urovnaný prsty vedenými v různých směrech/uvnitř hnědý, hladký; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173528 (tab. 5:5).
7. Zlomek nádoby s okrajem rovným a zaobleným. Povrch vně světle hnědý, hruběji urovnaný/uvnitř šedohnědý, hladký; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173529 (tab. 5:4).
8. Zlomek okraje a těla větší hrncovité nádoby s nižším výrazně prohnutým hrdlem; okraj je silně ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech okrové až hnědé, hladký/uvnitř hnědočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173530 (tab. 5:2).
9. Zlomek okraje a těla větší hrncovité nádoby s nižším výrazně prohnutým hrdlem; okraj je silně ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, hladký/uvnitř hnědošedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173531 (tab. 5:3).
10. Zlomek okraje a těla misky; okraj je rovný, rozšířený a rovně seříznutý. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 173533 (tab. 5:1).

1c. BEDIHOŠŤ (okr. Prostějov), blíže nelokalizované nálezy ojedinelá bronzová jehlice postrádající bližších nálezových okolností

Datování:

mladší až pozdní vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC₂ (?)

V práci J. Říhovského (ŘÍHOVSKÝ 1979, 57, Taf. 11:222) najdeme informaci o ojedinelém nálezu pocházejícím z katastrálního území obce Bedihošť, okr. Prostějov, uloženém v muzejních sbírkách ve Veselí nad Moravou pod inv. č. A 238. Jedná se o bronzovou jehlici s pečetiřkovitou hlavicí a krčkem nesoucím svazek osmi obvodových rýh (obr. 3); celková délka artefaktu činí 20,5 cm.

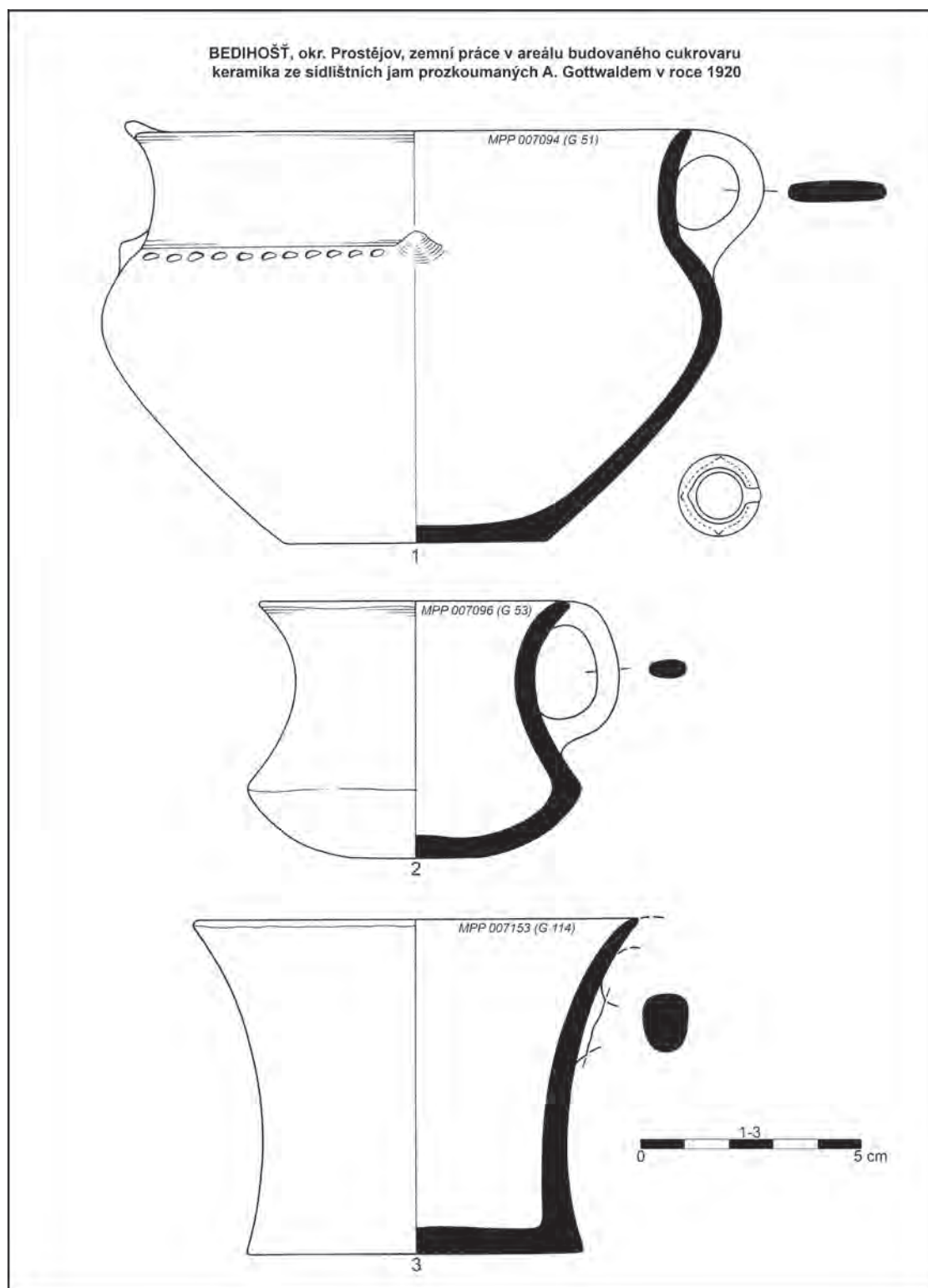

Obr. 3. Bedihošť, okr. Prostějov, bez bližší lokalizace.

Bronzová jehlice s pečetiřkovitou hlavicí a rýhovaným krčkem (podle ŘÍHOVSKÝ 1979, Taf. 11:222).

Fig. 3. Bedihošť, Prostějov County, no more approximate localisation.

Bronze pin (according to ŘÍHOVSKÝ 1979, Taf. 11:222).

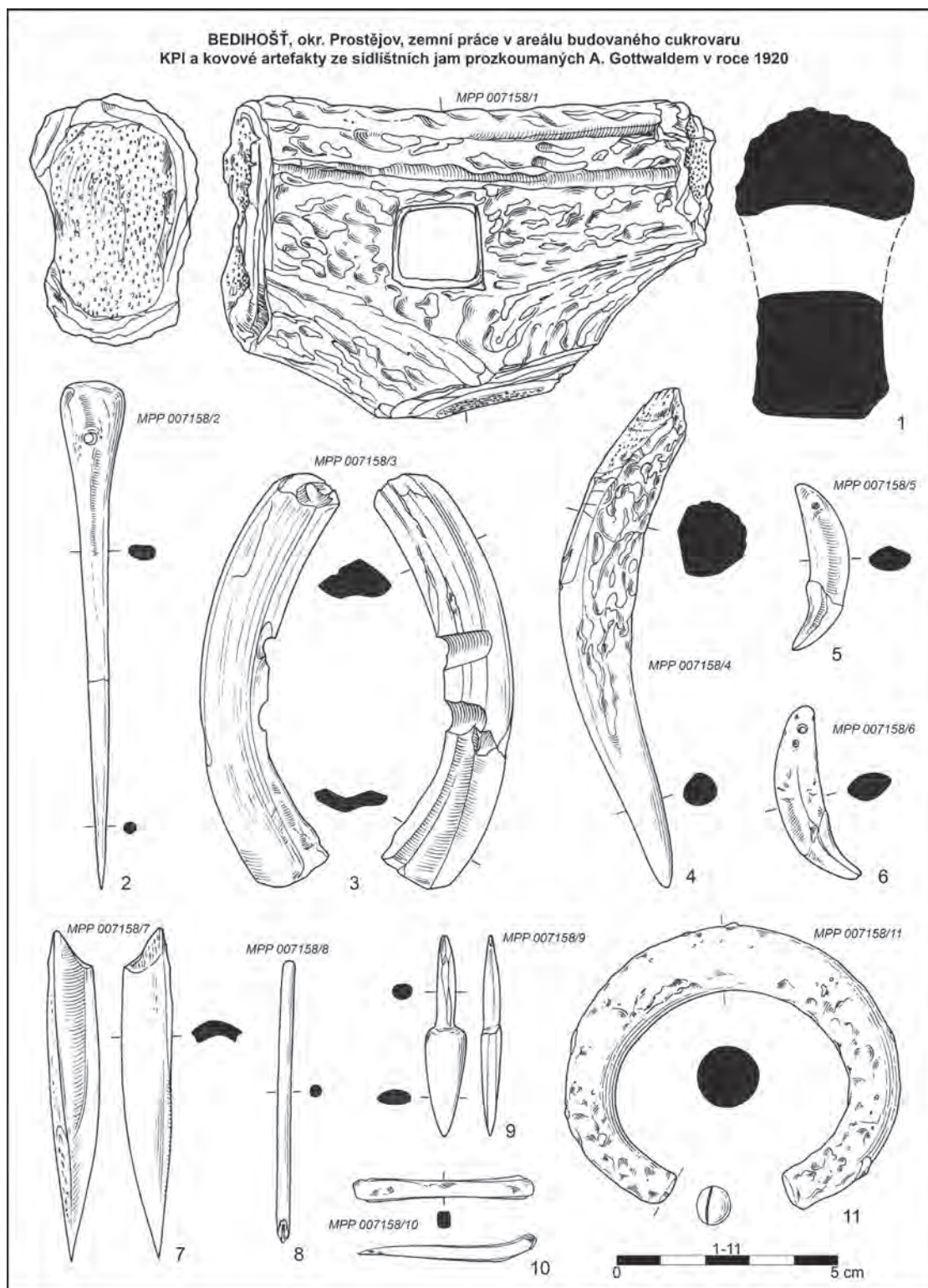

Tab. 1. Bedihošť, okr. Prostějov, cukrovar.

Keramika ze sídlištních jam prozkoumaných na lokalitě A. Gottwaldem v roce 1920.

Tab. 1. Bedihošť, Prostějov County, sugar mill.

Pottery items from pits examined at the site by A. Gottwald in 1920.

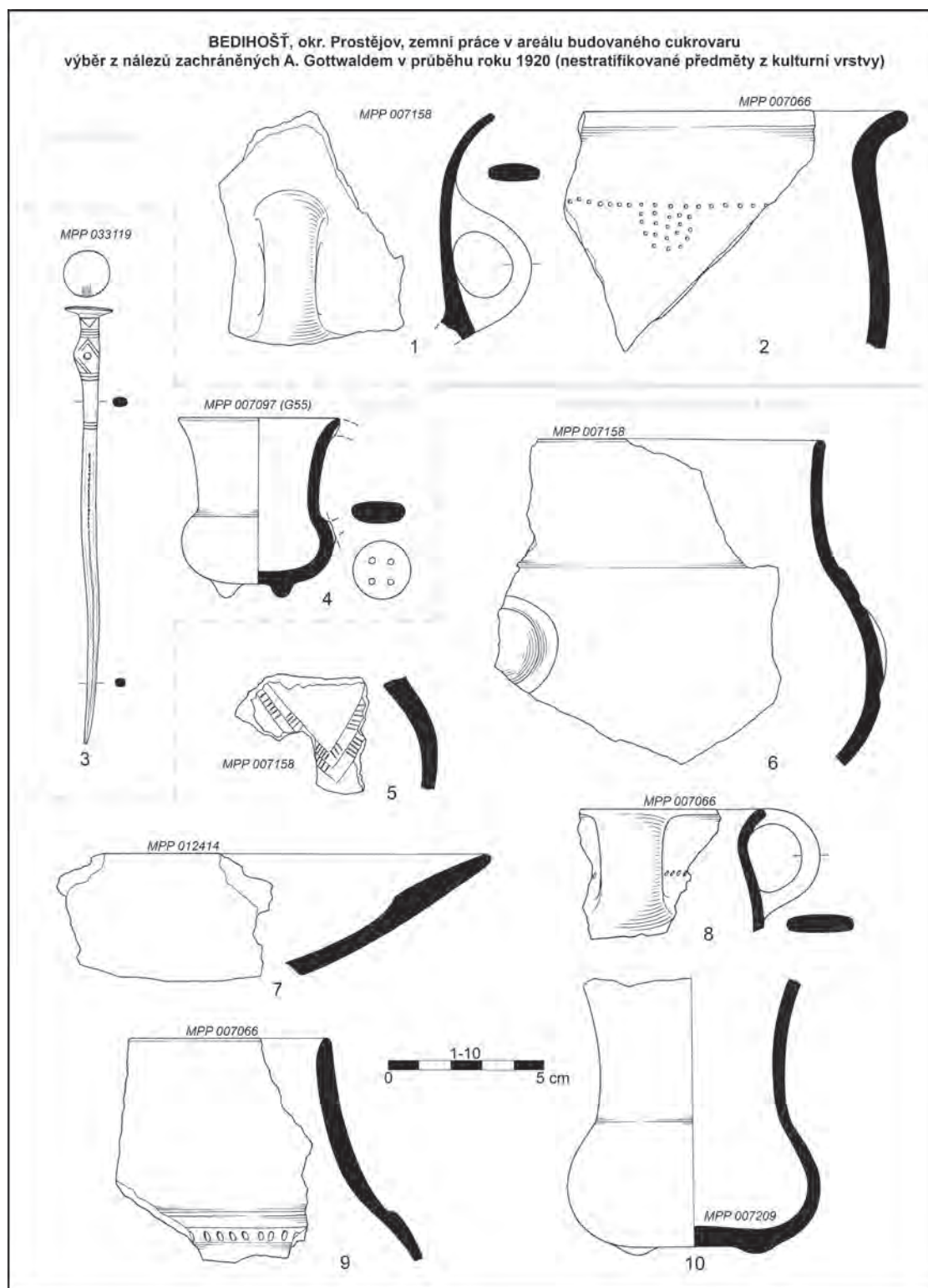

Tab. 2. Bedihošť, okr. Prostějov, cukrovar.

Kostěná a parohová industrie (1-9), spolu s bronzovým dlátkem (10) a náramkem (11), ze sídlištních jam prozkoumaných na lokalitě A. Gottwaldem v roce 1920.

Tab. 2. Bedihošť, Prostějov County, sugar mill.

Bone and antler industry (1-9), along with a bronze chisel (10) and a bracelet (11), from pits examined at the site by A. Gottwald in 1920.

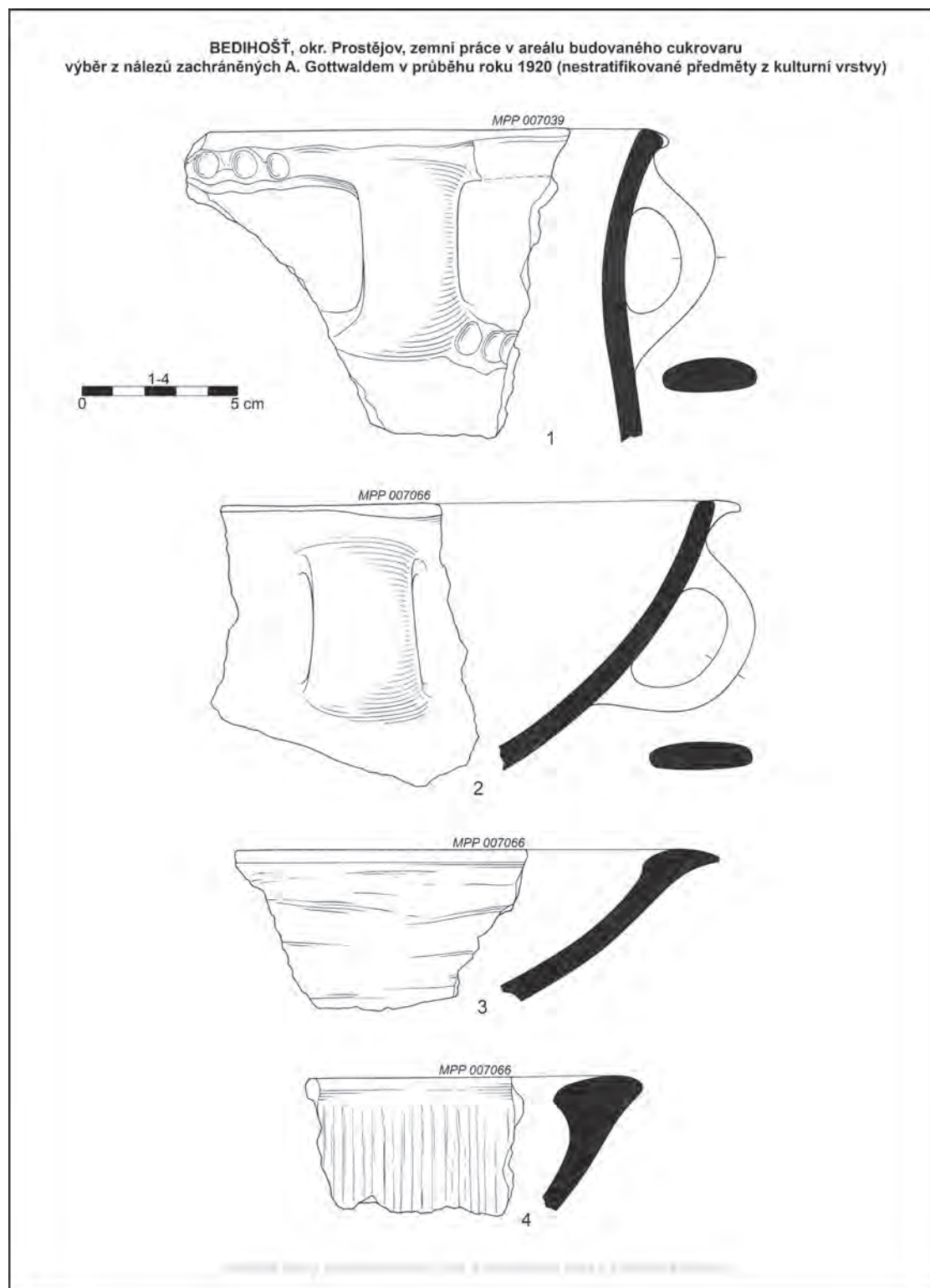

Tab. 3. Bedihošť, okr. Prostějov, cukrovar.

Výběr nálezů z kulturní vrstvy rozrušené na lokalitě v roce 1920 (1-2 keramika kultury věteřovské; 3-4 bronzová jehlice a keramická nádoba počátků mohylové kultury; 5-10 keramika pokročilejší kultury mohylové).

Tab. 3. Bedihošť, Prostějov County, sugar mill.

Selection of finds made in the cultural layer all over the site in 1920 (1-2 Veteřov Culture pottery; 3-4 a bronze pin and a ceramic vessel dating to the early stages of the Tumulus Culture; 5-10 pottery items associated with more advanced stages of the Tumulus Culture).

Tab. 4. Bedihošť, okr. Prostějov, cukrovar.

Výběr nálezů z kulturní vrstvy rozrušené na lokalitě v roce 1920 (1-4 keramika počátků doby popelnico-vých polí).

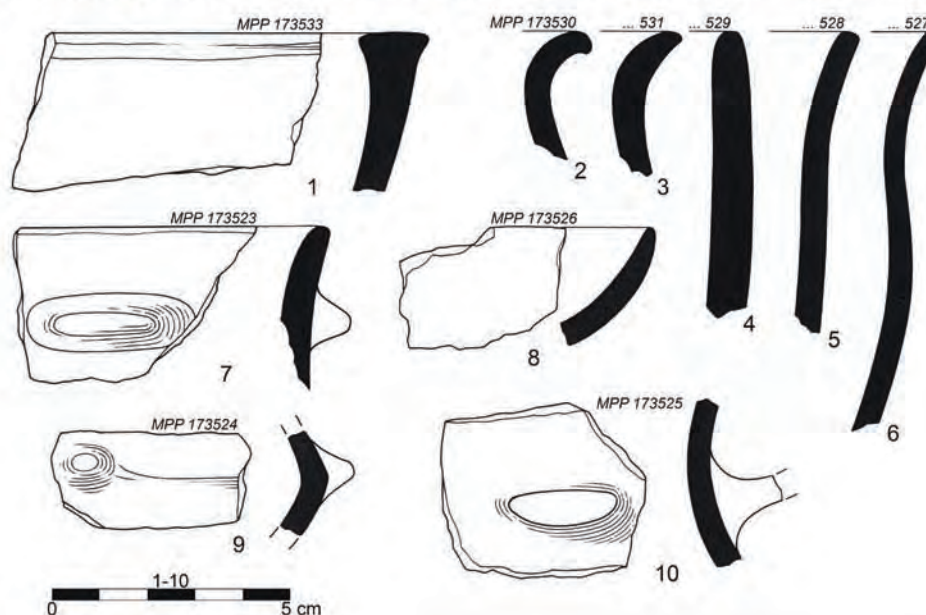
Tab. 4. Bedihošť, Prostějov County, sugar mill.

Selection of finds made in the cultural layer all over the site in 1920 (1-4 pottery items associated with the early stages of the Urnfield Culture).

Lokalita A - Bedihošť, okr. Prostějov, poloha „cukrovar“, z nálezů zachráněných A. Gottwaldem v roce 1920
 Lokalita B - Bedihošť, okr. Prostějov, poloha „Dolní padělky“, výzkum M. Šmida v roce 2002
 Lokalita C - Prostějov, okr. Prostějov, výstavba FVE v PZ města Prostějova, výzkum P. Fojtíka v roce 2010

BEDIHOŠŤ, okr. Prostějov, poloha „Dolní padělky“, výstavba kanalizace v roce 2002, keramika z kulturní vrstvy

Tab. 5. Bedihošť, okr. Prostějov.

Dislokace dosud známých lokalit střední doby bronzové a ukázka keramiky (1-10) z kulturní vrstvy v poloze „Dolní padělky“.

Tab. 5. Bedihošť, Prostějov County.

Localisation of the currently known Middle Bronze Age sites and examples of pottery items (1-10) from the cultural layer at the site locally known as “Dolní padělky”.

ADDENDUM I.

(k oddílu 1a. Bedihošť, okr. Prostějov, areál cukrovaru a jeho blízké okolí)
(for section 1a. Bedihošť, Prostějov County, premises of sugar mill and its vicinity)

Spektroskopie laserem buzeného mikroplazmatu (Laser Induced Breakdown Spektroskopy, LIBS) aplikovaná na bronzových artefaktech z Bedihoště, okr. Prostějov

Aleš Hrdlička - Lubomír Prokeš

Aplikovaná metoda

Laserový paprsek o délce pulzu řádově několik ns je zmenšen spojnou čočkou na menší průměr, než jak jde z laseru, aby hustota výkonu na vzorku byla řádově 10^9 W/cm^2 . Ze vzorku se tak vyrazí prudkým zahřátím materiál za vzniku mikroplazmatu (viditelného modravého záblesku). V mikroplazmatu dojde k částečnému odpaření, atomizaci a excitaci materiálu vzorku, který při deexcitaci atomů a iontů září v UV-VIS-blízké IR. Mikroplazmatem emitované záření se snímá optickým vláknem a přivede se na vstup do spektrometru, kde se zjistí ze spektra kvalita a kvantita, je-li po ruce vhodný referenční materiál (kterého prvku je daná čára a jak je intenzivní). Měří se po určité době po pulzu laseru při nejlepším poměru signal/pozadí, typicky několik desetin až jednotek mikrosekund, doba měření spektra je jednotky až nějaká ta desítka mikrosekund. Standardní metoda LIBS je dostatečně citlivá pro stanovení legujících přísad (Sn, Zn, As) i některých příměsí pokud se vyskytují ve vyšším obsahu (As, Pb, Fe, Ni, Sb), na analýzu stopových prvků je metoda málo citlivá. LIBS si v posledním desetiletí postupně nachází cestu i do archeometrie: analyzovány byly např. měděné a bronzové archeologické artefakty z Řecka (MELESSANAKI et al. 2002), Pyrenejského poloostrova (FORTES et al. 2005) a z Itálie (CORSI et al. 2005; DE GIACOMO 2008). Kromě toho se LIBS využívá také k monitorování procesu odstraňování koroze pomocí laserového paprsku (FOTAKIS et al. 2007, pro předměty vyrobené z mědi a jejích slitin např. COLAO 2004).

Ke sledování složení kovu na artefaktech z Bedihoště, okr. Prostějov, byla použita metoda LIBS v uspořádání „double-pulse“ (DP-LIBS): puls z prvního laseru je ablační, puls z druhého laseru se nasměruje do prvotního mikroplazmatu a dobudí jej. Uspořádání může být kolineární (oba paprsky pálí směrem na vzorek) nebo ortogonální (rovnoběžný paprsek vytvoří nad povrchem mikroplazma a druhý kolmo přes něj ablatuje vzorek). Výhodou DP-LIBS jsou větší intensity signálu, lepší poměr signál/pozadí, lepší meze detekce (i dvouřádově). Při menším poškození vzorku dosáhneme lepší citlivosti a mezi detekce metody. Tato varianta je prakticky používána spíše ojediněle, na analýzu slitin mědi byla dosud použita pouze jednou, a to na recentní materiál (SANTAGATA et al. 2008).

Detailní popis použitého experimentálního uspořádání viz HRDLIČKA et al. (2008).

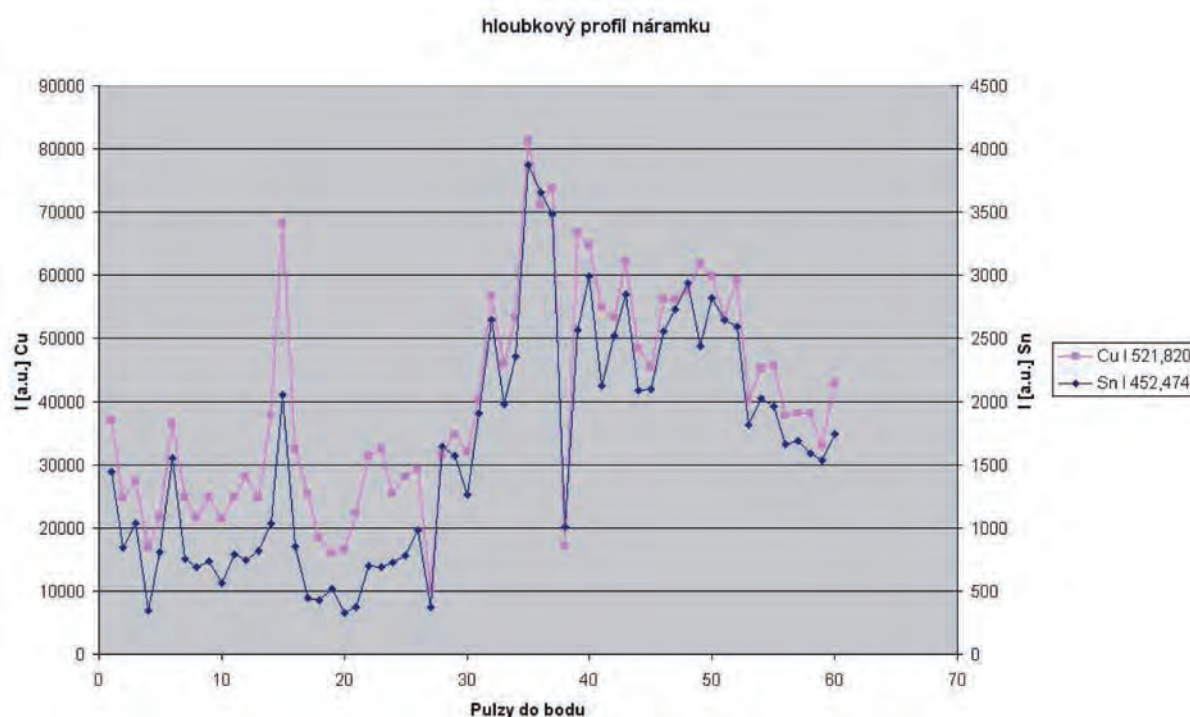
Výsledky a diskuse

Analýza obou předmětů byla provedena na přístroji DP-LIBS (1. 532 nm, 2. 1064 nm) v Laboratoři laserové spektroskopie FSI VUT Brno.

V obou artefaktech, masivním C-náramku (tab. 2:11 v katalogu) a fragmentu dlátka (tab. 2:10 v katalogu), byla nalezena pouze měď a cín, jiné významnější příměsi nebyly zjištěny. Ke kvantifikaci byly použity jako standardy čistý Sn a Cu a postup jednobodové kalibrace užitím 10 intenzit ablace do bodu na vzorku a standardu a porovnáním mediánů intenzit v maximu příslušné čáry.

U náramku výsledky silně závisí na počtu pulsů, patrně díky silné vrstvě korozních produktů (ta byla zcela propálena patrně až 35. pulsem; tomu odpovídá zhruba 2x větší intenzita - viz příložený graf 1). Průběh signálu mědi koreluje s průběhem cínu. Obsah cínu po propálení korozní vrstvy činí cca 23 % Sn. Dosažené výsledky ukazují na bronz s vysokým obsahem cínu, zpracovatelný pouze litím. Vysoký obsah cínu snižuje bod tání slitiny, dochází však ke zhoršení jeho mechanických vlastností (PÍŠEK 1957). U náramku to zřejmě nevadilo, světlejší zbarvení této slitiny mohlo mít navíc prestižní význam.

U zlomku dlátka je výsledek méně jistý, vycházel z 1. sady 60 pulsů do bodu 3,5 % a z 2. sady 8,5 % - průměrná hodnota tak činí asi 6 % Sn. To poukazuje na bronz vyššího bodu tání a větší mechanické odolnosti (PÍŠEK 1957), což by odpovídalo požadavkům na funkční vlastnosti artefaktu.

Graf 1. Bedihošť, okr. Prostějov, cukrovar.

Průběh signálu mědi a cínu při DP-LIBS analýze bronzového C-náramku (MPP inv. č. 007158).

Graf 1. Bedihošť, Prostějov County, sugar mill.

Copper and tin emission lines in DP-LIBS spectrum of bronze C-bracelet (MPP inv. no. 007158).

Literatura

COLAO, M. 2004: LIBS as a diagnostic tool during the laser cleaning of copper based alloys: experimental results. *Journal of Analytical Atomic Spectrometry* 19, 502-504.

CORSI, M. - CRISTOFORETTI, G. - GIUFFRIDA, M - HIDALGO, M. - LEGNAIOLI, S. - MASOTTI, L. - PALLESCHI, V. - SALVETTI, A. - TOGNONI, E. - VALLEBONA, CH. - ZANINI, A. 2005: Archaeometric analysis of ancient copper artefacts by laser-induced breakdown spectroscopy technique. *Microchimica Acta* 152, 105-111.

DE GIACOMO, A. - DELL'AGLIO, M. - DE PASCALE, O. - GAUDIUSO, R. - SANTAGATA, A. - TEGHIL, R. 2008: Laser Induced Breakdown Spectroscopy methodology for the analysis of copper-based-alloys used in ancient artworks. *Spectrochimica Acta B* 63, 585-590.

FORTES, F. J. - CORTÉS, M. - SIMÓN, M. D., CABALÍN, L. - LASERNA, J. J. 2005: Chronocultural sorting of archaeological bronze objects using laser-induced breakdown spectrometry. *Analytica Chimica Acta* 554, 136-143.

FOTAKIS, C. - ANGLOS, D. - ZAFIROPOULOS, V. - GEORGIU, S. - TORNARI, V. 2007: *Lasers in the Preservation of Cultural Heritage. Principles and Applications*. Boca Raton.

HRDLIČKA, A. - PROKEŠ, L. - NOVOTNÝ, K. - KONEČNÁ, V. - KANICKÝ, V. - OTRUBA, V. 2008: Spatially resolved laser induced breakdown spectroscopy in orthogonal double pulse configuration and laser ablation inductively coupled plasma mass spectrometry of archaeological findings. *Chemické listy* 102, 1372-1375.

MELESSANAKI, K. - MATEO, M. - FERRENCE, S. C. - BETANCOURT, P. P. - ANGLOS, D. 2002: The Application of LIBS for the analysis of archaeological ceramic and metal artifacts. *Applied Surface Science* 197-198, 156-163.

PÍŠEK, F. 1957: *Nauka o materiálu I*. NČSAV, Praha.

SANTAGATA, A. - SPERA, D. - ALBANO, G. - TEGHIL, R. - PARISI, G. P. - DE BONIS, A. - VILLANI, P. 2008: Orthogonal fs/ns double-pulse libs for copper-based-alloy analysis. *Applied Physics A* 93, 929-934.

Kontakty

Mgr. Aleš Hrdlička, Ph.D. a Mgr. Ing. Lubomír Prokeš, Ph.D.
 Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně
 Ústav chemie
 Kamenice 753/5, Brno - Bohunice
 625 00 BRNO
ahrdlicka@chemi.muni.cz, prokes@chemi.muni.cz

2. BÍLOVICE-LUTOTÍN, okr. Prostějov

- a) polní trať „Dolní padělky“, „U kříže“
žárové hroby prozkoumané počátkem 20. století I. L. Červinkou a A. Gottwaldem
výstavba Vodovodu Pomoraví, ZAV M. Šmída v letech 1995 až 1996
- b) polní trať „Zlámané I“, „Zlámané A“
záchranný archeologický výzkum pracovníků Muzea Prostějovska v roce 1979

2. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

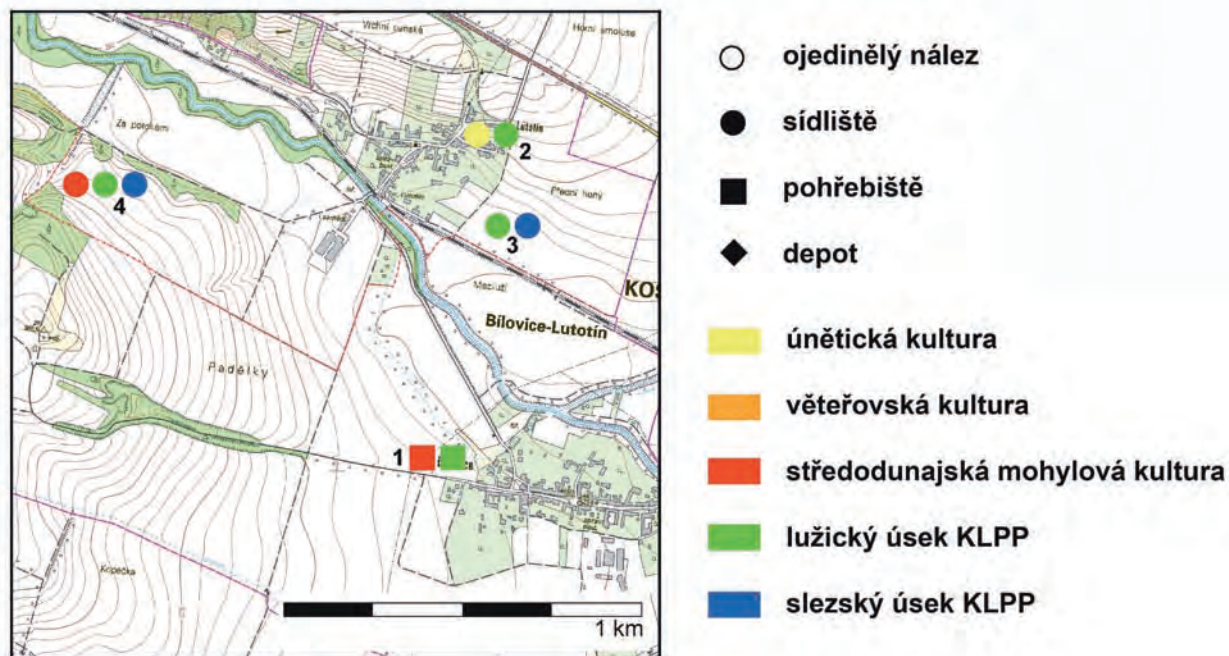
Politickou a katastrální obec Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 688 ha a čítající přibližně 520 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Bilovice-Lutotin-589276>), nacházíme asi 9 km severozápadně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta (ALBRECHT 1998) její katastr náleží z části ještě k nivám větších přítoků řeky Moravy (podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.), z části však již i k podhůří Dražanské vrchoviny (týž, 56-58) - z nížiny Hané se v západní polovině okresu zvedá Dražanská vrchovina, jejíž podhůří se odlišuje nejen od Hané, ale výrazně také od vyšších partií vrchoviny. Do území prostějovského okresu vstupuje u Ondratic a v užitém Albrechtově členění ji ukončuje oblast Velkého Kosíře. Podloží podhůří Dražanské vrchoviny je budováno horninami spodního karbonu (kulmu), které je na rozdíl od vyšších částí pohoří místy ještě částečně kryté spraší. Členitost terénu je výrazně větší oproti předchozím typům krajiny, činí až 100-150 m. Jsou zde často prudké svahy s minerálně chudou mateční horninou (břidlice, droby) vystupující na povrch někdy na poměrně velkých plochách zřejmě i díky dřívějšímu způsobu využití, kdy odlesnění a pastva zesilovaly erozi půdy. Charakteristickým tvarem reliéfu jsou značně sklonité svahy s vystupujícím podložím, často orientované k jihu. Pro celou oblast je typický srážkový stín na východním okraji vrchoviny, který zesiluje vliv vysychavých stanovišť a mělkých půd. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí od 250 do 350 m. Geografická poloha sledovaného území se pak zcela logicky odráží i v tradičním geomorfologickém členění (DEMEK a kol. 1987, 438, 569; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 380, 517), kdy se sice většina katastru nachází ještě v prostoru Romžské nivy, tj. v akumulační rovině kolem řeky Romže s neogenními a kvartérními usazeninami; jeho západní část však již zasahuje do Zdětínské plošiny, jež je součástí Konické a současně i Dražanské vrchoviny a tvoří ji členitější pahorkatina budovaná spodnokarbonskými drobami, břidlicemi, slepenci a ostrůvky miocenních jílov, překrytá z větší části pleistocenními sprašemi. Výše uvedenou charakteristiku reflektuje i rozpětí nadmořské výšky katastru, jejíž mezní hranice jsou 246 a 352 m.

Z katastrálního území obce Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, registrujeme řadu archeologických lokalit, které indikují velmi výrazné osídlení místa započaté nejpozději ve starším vývojovém stupni kultury s lineární keramikou a téměř kontinuálně přežívající skrze celý pravěk, ranou dobu dějinnou či středověk až k dnešní vsi, jež je však v písemných pramenech prve zmiňována až v průběhu 14. století (souhrnně ŠMÍD 2003d); odborné i laické veřejnosti nejvíce známou, vyčerpávajícím způsobem zpracovanou a nově i publikovanou lokalitou je patrně eneolitické hradisko Hrad u Bílovic (ŠMÍD 2010; ŠMÍD a kol. 2010), které najdeme nedaleko turisticky hojně navštěvovaného „zájezdního“ hostince Bělecký mlýn.

2. 2. Stručně k osídlení katastru Bílovic-Lutotína v průběhu trvání doby bronzové

Naše dosavadní poznatky o topografii archeologických lokalit přehledným způsobem shrnuje práce M. Šmída, která předkládá i nástin lidských aktivit na katastru Bílovic-Lutotína právě v průběhu doby bronzové (ŠMÍD 2003d, 47-48).

Obr. 4. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 4. Bílovice-Lutotín, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Osídlení ze starší doby bronzové máme doloženo z bývalé zahrady pana Vodičky v intravilánu Lutotína (2). Při terénních úpravách, prováděných v roce 1988 novým majitelem pozemku panem Holáskem, došlo mj. i k narušení jednoho „sídlištního objektu“, shodou okolností obsahujícího inhumaci nedospělé osoby - získaný materiál dovoluje nález bezpečně přiřadit únětické kultuře. Závěr střední a počátek mladší doby bronzové reprezentuje pohřebiště v poloze „Dolní padělky“ nebo též „U kříže“ (1), které svými nálezy, ale především odkrytými archeologickými situacemi, náleží k důležitým moravským lokalitám tohoto přechodného období. Prozkoumány zde byly jak žárové pohřby pod mohylami s kamennými konstrukcemi (k problematice mohyl v prostředí lužické kulturní oblasti např. NEKVASIL 1978; týž 1982), tak i jámové hroby se stopami kremačních zbytků. Kulturně se jedná o památky lužické kultury éry počínajících popelnicových polí s výraznými mohylovými reminiscencemi. Právě do závěru střední doby bronzové klademe též počátky sídlištních aktivit na severozápadním okraji polohy „Zlámané“ (4), které zde setrvávají i během pozdní doby bronzové. Druhé rozsáhlé sídliště lužického a slezského úseku doby lužických popelnicových polí sledujeme v trati „Zadní hony“ (3), rozkládající se v jihovýchodní části lutotínského katastru, kde příhodně exponovaný svah sprašového návrší, ohraničený údolní nivou říčky Romže, vytvářel zcela ideální podmínky pro umístění pravěké osady.

2. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

a) polní trať „Dolní padělky“, „U kříže“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, polygon vymezený body o souřadnicích 257:110, 244:95, 267:93 a 272 mm od Z a 98 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-01/14); ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, v okolí bodu o souřadnicích 263 mm od Z a 99 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995 až 1996).

Lokalitu tvoří plató západně obce, v okolí kamenného kříže za vsí a dnes i přečerpávací stanice Vodovodu Pomoraví. Jedná se o pravobřežní terasu říčky Romže, jež převyšuje inundační pásmo přibližně o 3 m. Dosavadní nálezy se koncentrovaly v prostoru mezi zpevněnou polní cestou z Bílovic k západu směrem do „Drahů“ a mlýnským náhonem k „Jurdovu mlýnu“. Nadmořská výška místa s archeologickými nálezy činí 253 m.

b) polní trať „Zlámané I“, „Zlámané A“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, polygon vymezený body o souřadnicích 143:175, 136:162, 165:153 a 170 mm od Z a 165 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-01/6); ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, v okolí bodu o souřadnicích 150 mm od Z a 172 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum Muzea Prostějovska v Prostějově v roce 1979).

Trať „Zlámané“, jihozápadně Lutotína, je tvořena příčně zvlněnou terasou říčky Romže, zvedající se až 10 m nad její inundační pásmo. Náhorní plošina terasy je dlouhá 650 m a její nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 260 a 276 m. Jako polohu „Zlámané I“ (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-01/6) nebo též „Zlámané A“ (ŠMÍD 2003d, 57) označujeme k severu exponovaný svah terasy, který je od severu a západu ohraničen příkrým břehem a od východu sedlovou sníženinou. Nálezy se koncentrují mezi vrstevnicemi 270 a 280 m.

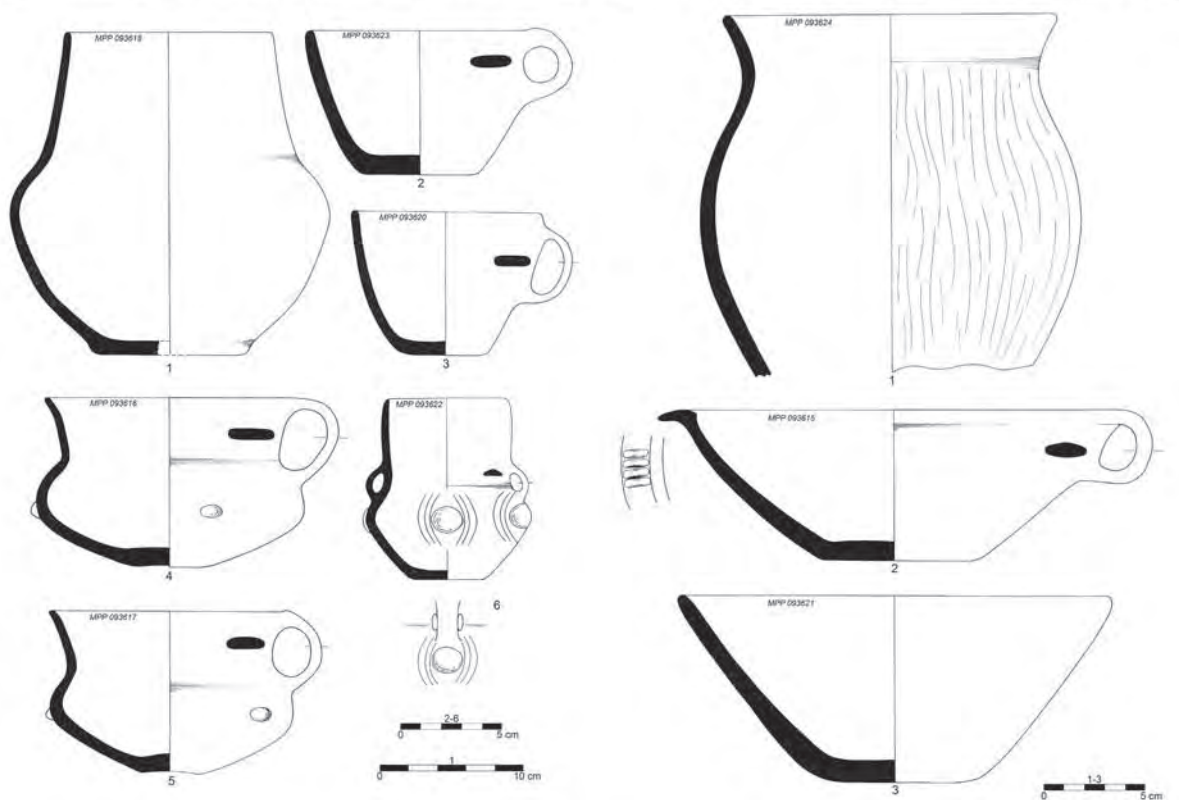
2. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

a) polní trať „Dolní padělky“, „U kříže“

Tuto, dnes již poměrně dobře známou a souborněji publikovanou lokalitu (FOJTÍK 2003), poprvé uvedl do literatury I. L. Červinka (ČERVINKA 1900, 60), a to následovně: *„Hned za osadou pod křížem v Padělcích objevil jsem v únoru 1899 ve břehu úvozové cesty popelnici v černém popelitém hnízdě. Byla to hrubší hrncovitá nádoba červené barvy na povrchu, rozpukaná a s jednoho boku ujetá. Uvnitř bylo na dně několik nedopálených kůstek a zlomek bronzové jehlice, vedle nádoby ještě kousek bronzu. Hrob tento není jistě v těchže polích osamělý, neboť oráči přišli prý už častěji na podobné nádoby.“* Uvedený hrob prokopali společně s A. Gottwaldem (např. GOTTWALD 1924, 80), který zde sám vyzvedl obsah dalších šesti hrobů narušených při stavbě silnice z Bílovic do Zdětína v roce 1914. První dva hroby dělníci zničili, ze zbylých čtyř se podařilo zachránit několik nádob, bronzový náramek a bronzovou šipku. Další hroby byly prozkoumány M. Šmídem na podzim roku 1995 a na jaře roku následujícího, a to při budování prostějovské části Vodovodu Pomoraví (ŠMÍD 1996). V regionu střední Moravy dosud zcela ojedinělými jsou zde žárové hroby z počátků mladší doby bronzové uložené pod mohylami, z nichž jedna měla souvislý kamenný plášť a druhá obvodový kamenný věnec. Jámové hroby se stopami žárových pohřbů pak cenným způsobem vypovídají o proměnách pohřebního ritu na rozhraní dvou vývojových etap doby bronzové. V těchto místech se však pohřbívalo i v průběhu mladší doby římské, čehož důkazem je žárový pohřeb uložený v charakteristické zdobené nádobě (např. ŠMÍD 2003d, 54).

b) polní trať „Zlámané I“, „Zlámané A“

Sídliště objevil v roce 1975 M. Šmíd při rekognoskaci terénu v okolí Romžské nivy (ŠMÍD 1977, 100). Záchranným archeologickým výzkumem, vyvolaným meliorací pozemku a provedeným ve dnech 5. až 11. dubna 1979 pracovníky Muzea Prostějovska v Prostějově, byla získána ucelenější kolekce materiálu, která klade počátky osídlení již do závěru střední doby bronzové. Poloha pak byla s krátkými přestávkami využívána až do závěru starého letopočtu.

Obr. 5. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, poloha „U kříže“.

Mohyla s kamenným pláštěm a šachtovým hrobem spolu s inventářem (podle FOJTÍK 2003, upraveno).

Fig. 5. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, „U kříže“.

Tumulus with stone encasing and a shaft grave along with inventory (according to FOJTÍK 2003, updated).

2. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

a) polní trať „Dolní padělky“, „U kříže“

MP Prostějov - J 17, 007259; J 108, 012334; J 135, 007258; J 136, 007260; J 139a, 012317; J 139b, 012361; J 698, 012362; 093615-093684; 158501-158593.

b) polní trať „Zlámané I“, „Zlámané A“

MP Prostějov - 017258-017485; 145423.

2. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

a) polní trať „Dolní padělky“, „U kříže“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-01/14**.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 910/46; 976/46; 1251/46; 69/48; 23/57.

ČERVINKA 1900, 60; ČERVINKA 1902, 201; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER 2000, 55, 127-128; FOJTÍK 2000; FOJTÍK 2003; GOTTWALD 1908, 99; GOTTWALD 1924, 80; GOTTWALD 1931, 65; KVÍČALA 1948, 72, tab. I; STUHLÍK 2006, 155; ŠMÍD 1996; ŠMÍD 1999a, 231, 267; ŠMÍD 2003d, 54, lokalita č. 7 v mapě na str. 61, obr. na str. 64-65; ŠROT 1975, 32; ZACHAR - FOJTÍK - JAROŠOVÁ - TVRDÝ 2013.

b) polní trať „Zlámané I“, „Zlámané A“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-01/6**.

ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 128; ŠMÍD 1977, 100; ŠMÍD 2003d, 57-58, lokalita č. 11a v mapě na str. 61, obr. na str. 69; ŠROT 1975, 33.

2a. BÍLOVICE-LUTOTÍN (okr. Prostějov), „Dolní padělky“, „U kříže“

žárové hroby prozkoumané počátkem 20. století I. L. Červinkou a A. Gottwaldem
výstavba Vodovodu Pomoraví, ZAV M. Šmída v letech 1995 až 1996

Lokalita byla již dříve komplexně zhodnocena a publikována na stránkách odborného periodika (FOJTÍK 2003). Nosného tématu předložené práce se bezprostředně dotýká hrob č. 1 zachycený při odkryvu jedné z kamenných struktur - obvodové konstrukce mohyly č. 2, a to spolu s hrobem č. 2, který měl podobu obdélné kamenné hrobky. Právě hrob č. 1 se z chronologického hlediska zcela objektivně jeví jako dosud nejstarší zachycený doklad pohřebních aktivit na bílovické nekropoli a lze jej spojovat se sklonkem mohylového období střední doby bronzové. Jeho prostorový vztah ke zmíněné mohyle č. 2 a tedy k její centrální kamenné hrobce se zdá být spíše nahodilým - materiál vyzvednutý z hrobu č. 2 reprezentuje již plně rozvinutý starolužický stupeň lužických popelnicových polí (podobně jako inventář A. Gottwaldem odkrytých hrobů č. 3/1914, 5/1914 a M. Šmídem zkoumaných hrobů č. 3-5 a 7). Mohyly č. 1 s kamenným pláštěm a šachtovým hrobem, podobně jako jámový hrob č. 6, pak spojujeme s rodící se érou lužických popelnicových polí a tedy s počátkem stupně BD.

Níže předkládáme bližší popis nálezových situací zachycených v prostoru mohyly č. 2, k nim náležející terénní dokumentaci a inventář hrobů č. 1 a 2, včetně příslušných vyobrazení.

Záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995 až 1996

Mohyla č. 2

Datování:

starolůžický úsek lužických popelnicových polí - plně „konstituovaný“ stupeň BD

Při hloubení rýhy pro uložení přívodu elektrického proudu byla korečkovým bagrem zachycena 15 m západně od podstavce kříže kamenná konstrukce sestavená z bloků kulmské břidlice. V místě nálezu konstrukce byl proveden menší plošný odkryv, kterým byla zachycena část obvodové konstrukce mohyly, žárový hrob v kruhové jamce - hrob č. 1 a druhý v kamenné hrobce - hrob č. 2 (tab. 7).

Obvodová konstrukce mohyly č. 2/1996 byla sestavena z bloků kulmské břidlice místní provenience, volně poskládaných do pruhu, jehož šířka se pohybovala kolem 100 cm. Průběh konstrukce byl zachycen v délce něco málo přes 4 m a tvořil část jihozápadního a jižního obvodu mohyly. Svrchní plášť konstrukce se nacházel 70 cm pod úrovní terénu a končil v hloubce 85 cm (podle ŠMÍD 1996, 8; FOJTÍK 2003, 80, obr. 2, 5).

Hrob č. 1

Datování:

dožívající pozdně mohylové období - vlastní závěr stupně BC₂

90 cm směrem jižním od jižního rohu hrobky byla vyhloubena kruhová jamka o průměru 70 cm se dnem v hloubce 115 cm (tab. 7). V ní stál hrdlem vzhůru okřín se žárovým pohřbem. Nad okřínem bylo naskládáno dalších osm nádob nebo jejich částí (tab. 8:A). Uvnitř okřínu byl nalezen bronzový náramek, 2 nýty, spirála a kroužek; v nádobě č. 3 bronzová jehlice a náramek a v nádobě č. 5 bronzové slitky. Nad hrobem byly původně umístěny dva kameny z jemnozrnného slepence, přemístěné bagrem při hloubení rýhy. Nádoby č. 1, 2, 4, 6 byly uloženy dnem vzhůru (podle ŠMÍD 1996, 9; FOJTÍK 2003, 80, obr. 6:2).

1. Drobný džbánek s rozevřeným hrdlem a páskovým uchem vytaženým z okraje (nádobá č. 1). Dno oblé. Jemnozrnný materiál. R.: výška - 64 mm, Ø okraje - 74 mm. Inventární číslo MPP 093627 (tab. 8:3).
2. Střepy ze spodku neklasifikovatelné nádoby, snad látky (nádobá č. 2). Jemnozrnný materiál. Inventární číslo MPP 093628.
3. Bezuchý hrnec/látka s hlazeným povrchem a proraženým dnem (nádobá č. 3). Uvnitř nádoby se zachoval drobný střep, který se odlomil při proražení dna hrnce. R.: výška - 175 mm, Ø okraje - 145 mm. Inventární číslo MPP 093629 (tab. 8:1).
4. Hrnec s nálevkovitě tvarovaným hrdlem (nádobá č. 4). Jemnozrnný materiál. R.: výška - 140 mm, Ø okraje - 145 mm. Inventární číslo MPP 093630 (tab. 8:4).
5. Torzo nádoby - amfory? s válcovitým hrdlem a dvěma protilehlými uchy umístěnými těsně pod okrajem (nádobá č. 5). Zachovala se jedna prsovitá vypnulina se dvěma rytými podkovami a fragment s motivem stylizovaného sluníčka. Převažují drobné zlomky bez možnosti kresebné rekonstrukce. R.: Ø okraje - 120 mm. Inventární číslo MPP 093631 (tab. 9:10-11).
6. Spodek větší nádoby - okřín nebo terina (nádobá č. 6). Jemnozrnný materiál. Inventární číslo MPP 093632.
7. Okřín s vytaženou hranou mezi hrdlem a spodkem (nádobá č. 7). Spodek drsněný prstováním, dno odsazené. Na povrchu stopy slabého tuhování. R.: výška - 210 mm, Ø okraje - 230 mm. Inventární číslo MPP 093633 (tab. 9:4).
8. Zlomek džbánu s jednou dochovanou prsovitou vypnulinou, lemovanou dvěma rytými liniemi (nádobá č. 8). Dochovalo se jedno svislé plastické žebro ohraničené na vrcholu rytým obloučkem. Jemnozrnný materiál. Zlomek téhož džbánu byl nalezen společně s dalšími střepy západně od hrobu. R.: výška torza - 150 mm, Ø okraje - 120 mm. Inventární číslo MPP 093634 (tab. 9:1).

9. Džbáněk s vyšším hrdlem a páskovým uchem (nádoba č. 9). Na maximální výduti čtyři vypnuliny ohraničené třemi rytými kruhy. Mezi vypnuliny stylizovaná sluníčka. R.: výška - 85 mm, Ø okraje - 72 mm. Inventární číslo MPP 093635 (tab. 8:2).
10. Bronzový náramek ze stočeného bronzového drátu - tři závit, nalezený v nádobě č. 3. Jeden konec náramku je ulomený. Silně zoxidováno působením žáru. R.: Ø - 35 mm. Inventární číslo MPP 093636 (tab. 9:3).
11. Bronzová jehlice - bronzová tyčinka se svinutým koncem, nalezena v nádobě č. 3. R.: délka - 74 mm. Inventární číslo MPP 093637 (tab. 9:5).
12. Slitky bronzoviny nalezené v nádobě č. 5, celkem 6 kusů. Inventární číslo MPP 093638.
13. Bronzový náramek ze stočeného bronzového drátu - tři závit, nalezený v nádobě č. 7. Oba konce náramku jsou ulomeny. Silně zoxidováno působením žáru. R.: Ø - 43 mm. Inventární číslo MPP 093639 (tab. 9:2).
14. Tři drobné zlomky bronzové spirály, nalezeny v nádobě č. 7. R.: Ø - 9 mm. Inventární číslo MPP 093640 (tab. 9:6).
15. Drobná bronzová nášivka. Inventární číslo MPP 093641 (tab. 9:7).
16. Drobná bronzová nášivka. Inventární číslo MPP 093642 (tab. 9:8).
17. Bronzová trubička ze svinutého tenkého drátu. R.: Ø - 4 mm. Inventární číslo MPP 093643 (tab. 9:9).

Antropologický materiál z obsahu nádob č. 3, 5 a 7 (MPP bez inventárního čísla; jedná se o samostatné pohřby třech dětských jedinců ve věku infans I - 0 až 0,5 roku, infans II - 0,5 až 1,5 roku, infans II - 3 roky, podle ZACHAR - FOJTÍK - JAROŠOVÁ - TVRDÝ 2013, 283-284).

60 cm severozápadně od druhého hrobu byl nalezen shluk střepů, které pravděpodobně s hrobem ne-souvisely (podle ŠMÍD 1996, 10; FOJTÍK 2003, 81).

1. Střepy z výdutě velké amfory s jedním plastickým výčnělkem na plecích a drsnějším spodkem. Inventární číslo MPP 093644.
2. Hrdlo džbánu s odlomeným páskovým uchem, opatřeným na okraji dvěma plastickými výčnělky, na výduti svislé plastické žebro s rytým obloučkem nad vrcholem a dvojí rytá podkova. Inventární číslo MPP 093645, náleží k nádobě č. 8 z hrobu č. 1 (tab. 9:1).
3. Nevýrazné střepy z okolí hrobu. Inventární číslo MPP 093646.

Hrob č. 2

Datování:

starolужицьký úsek lužických popelnicových polí - plně „konstituovaný“ stupeň BD

Měl podobu kamenné hrobky, jejíž delší osa měřila 260 cm a běžela paralelně s jihozápadní hranou obvodové konstrukce mohyly (tab. 7). Lze předpokládat, že hrobka byla uložena ve středu konstrukce. Spodek obvodové konstrukce byl sestaven z kolmo postavených plochých kamenů, které směrem k povrchu přecházely v širší obvodový pruh. Na stavbu hrobky bylo použito bloků i drobnějších zlomků kulmské břidlice a jemnozrnných slepenců. Dno hrobky o rozměrech 240 x 100 cm se nacházelo 150 cm pod úrovní okolního terénu a nebylo vydlážděné. Spálené kosti (pohřeb dospělého jedince ve věku adultus až senilis - 20 až 60+ let, podle ZACHAR - FOJTÍK - JAROŠOVÁ - TVRDÝ 2013, 283) byly ve větší míře rozptýleny v západní části hrobky 5 až 10 cm nade dnem. Zde byly nalezeny i zlomky lebky. Ve východní části jsme nacházely jen ojedinělé spálené kosti. Mezi kostmi byl nalezen i zlomek přepáleného náramku a kusy přepálené hlíny velikosti vlašského ořechu. Většina střepů hrubších nádob se nacházela pod kameny jihozápadní hrany obvodové konstrukce hrobky, v jižní stěně konstrukce byla uložena drobná dvouúchá amforka (podle ŠMÍD 1996, 8; FOJTÍK 2003, 82-84, obr. 2, 5, 7:1).

1. Drobné osudí se dvěma uchy na rozhraní hrdla a výdutě nalezené ve východní části kamenné obvodové konstrukce. Dno odsazené, na výduti čtyři nevýrazné vypnuliny, původně se dvěma rytými podkovami, mezi vypnuliny mělké důlky. Jemnozrnný materiál. R.: výška - 70 mm, Ø okraje - 50 až 58 mm. Inventární číslo MPP 093647 (tab. 10:4).
2. Hrnek/látka se dvěma páskovými uchy přes hrdlo. Povrch hrubě urovnaný. R.: výška - 185 mm, Ø okraje - 58 mm, Ø dna - 80 mm. Inventární číslo MPP 093648.
3. Torzo okraje okřínu. Inventární číslo MPP 093649.
4. Zlomek stěny okřínu s rýhovaným spodkem. Jemnozrnný písčité materiál. R.: výška zlomku - 170 mm, Ø okraje - 280 mm. Inventární číslo MPP 093650 (tab. 10:1).
5. Dva zlomky okraje tenkostěnného, ostře profilovaného šálku. Povrch opatřen tuhováním. Jemnozrnný materiál. Inventární číslo MPP 093651 (tab. 10:3).
6. Zlomek stěny okřínu nalezený v severní hraně hrobu. Spodek nádoby zdrsňen prstováním. R.: výška zlomku - 205 mm. Inventární číslo MPP 093652 (tab. 10:2).
7. Velké osudí (terina) s ubíhajícím hrdlem nalezena v jižní hraně kamenné konstrukce. Spodek nádoby opatřen prstováním. Jemnozrnný materiál se stopami tuhování. R.: výška - 330 mm, Ø okraje - 276 mm. Inventární číslo MPP 093653 (tab. 11:2).
8. Okřín se zdrsňeným spodkem, nalezený v jižní hraně kamenné konstrukce. R.: výška - 295 mm, Ø okraje - 346 mm. Inventární číslo MPP 093654 (tab. 11:1).
9. Okřín s drsnějším spodkem a přesekávanou hranou, nalezený v jižní hraně obvodové konstrukce. R.: výška - 235 mm, Ø okraje - 325 mm. Inventární číslo MPP 093655 (tab. 11:3).
10. Velká profilovaná mísa esovité profilace se dvěma protilehlými uchy na maximální výduti. Jemnozrnný materiál s příměsí písku. Mísa nalezena ve východní hraně hrobu. R.: výška - 200 mm, Ø okraje - 355 mm. Inventární číslo MPP 093656 (ve sbírkách nenalezeno).
11. Zlomek bronzového náramku - tyčinka o průměru 4,3 mm s dvojkónickou hlavicí. R.: délka - 27 mm. Inventární číslo MPP 093657 (tab. 10:5).
12. Slitek bronzoviny se zbytkem kosti. R.: 15 x 10 mm. Inventární číslo MPP 093658.

2b. BÍLOVICE-LUTOTÍN (okr. Prostějov), „Zlámané I“, „Zlámané A“ záchranný archeologický výzkum pracovníků Muzea Prostějovska v roce 1979

Při hloubení rýh pro položení melioračních trubek v trati „Zlámané“ bylo narušeno několik pravěkých objektů. Muzeum Prostějovska v Prostějově zde ve dnech 5. až 11. dubna 1979 provedlo záchranný archeologický výzkum, který byl však předčasně ukončen, neboť plocha byla ihned po položení drenáže oseta. Zjištěny a jen částečně prozkoumány byly objekty ze střední doby bronzové (objekt č. 1, v nálezu oseta, zpráva zařazen jako lužický), pozdní doby bronzové (objekt č. 2) a doby laténské (objekt č. 3).

Objekt č. 1

Datování:

pozdní vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC₂/BD

V místech, kde se objekt nalézal, byla mocná vrstva tmavé hlíny, od níž nebylo možné výplň objektu bezpečně rozlišit. Plocha 120 x 250 cm byla prokopána do hloubky 60 cm a obsahovala množství keramiky a bronzovou industrii.

1. Miniaturní nádobka - drobný šálek s oblými stěnami a rovným dnem, na těle stopy po odlomeném páskovém oušku vytaženém nad okraj, který je rovný a zaoblený. Povrch vně šedočerný, leštěný, místy dosahující kožoví-

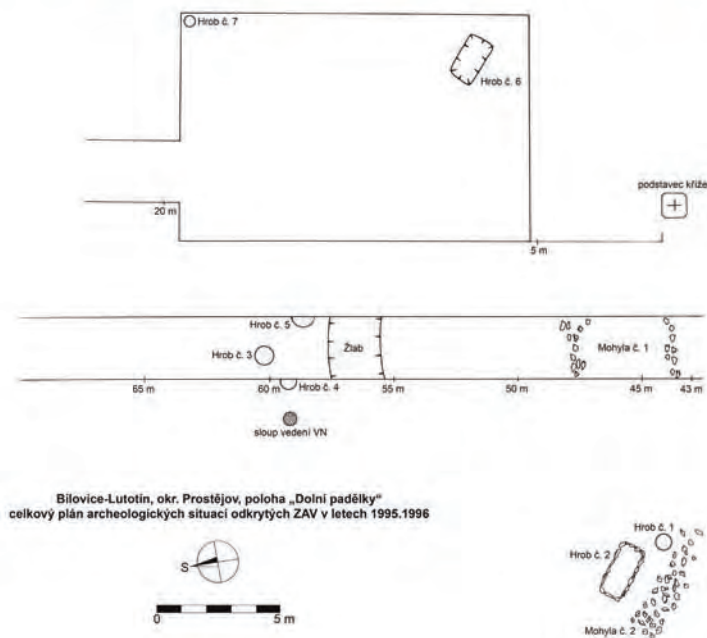
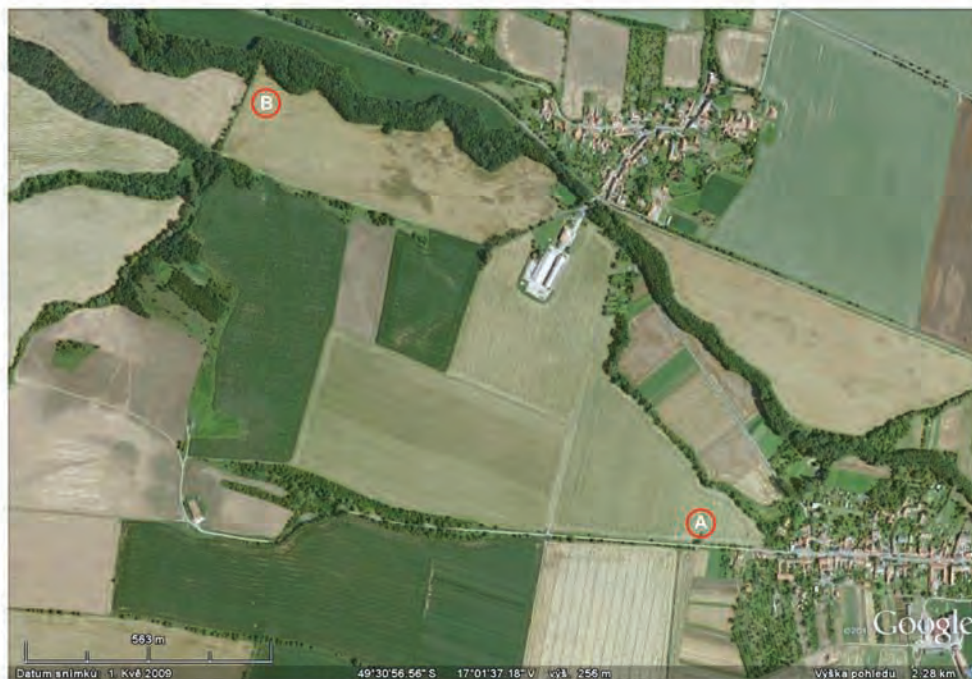
- tého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje cca 40 mm, výška 27 mm, Ø dna 12 mm. Inventární číslo MPP 017259 (tab. 12:11).
2. Torzo amforovité nádoby s odsazeným, kónicky rozevřeným hrdlem a oblou stlačenou výdutí. Vlastní okraj není dochován. Přejít hrdla a výdutě zvýrazněn rytou obvodovou linií, na maximální výduti plastická výzdoba v podobě oválného hrotitého výčnělku. Povrch vně hnědočerný, jemně hlazený, z části až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje cca 132 mm, výška torza 83 mm. Inventární číslo MPP 017261 (tab. 12:9).
 3. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je rovný a zaoblený. Povrch vně hnědočerný, hladký, místy vyleštěný do kožovitého lesku/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017262 (tab. 12:8).
 4. Fragment amforovité nádoby s válcovitým hrdlem. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný, místy dosahující kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 245263 (tab. 12:7).
 5. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí; okraj je ven vyhnutý, šikmo seříznutý, zevnitř lehce odsazený a místy vytažený do nevýrazných jazykovitých výčnělků, jež jsou dochovány v jednom exempláři. Povrch vně v odstínech hnědošedé, otřelý/uvnitř šedočerný s hnědavými oky, leštěný, s kožovitým leskem; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017264 (tab. 12:14).
 6. Fragmenty džbánku s nižším rozevřeným hrdlem, zřetelně odsazeným tělem a páskovým uchem vycházejícím z okraje na podhrdlí. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s výraznou příměsí drobných zrněk slídy. R.: Ø okraje cca 122 mm, výška torza 79 mm. Inventární číslo MPP 017266 (tab. 12:1).
 7. Zlomek okraje a těla nádoby s prohnutým, zřetelně odsazeným hrdlem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný, místy dosahující kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 245267 (tab. 12:4).
 8. Fragment šálku s téměř kónickými, jen neznatelně esovitě profilovanými stěnami a rovným dnem. Spodní část těla nese zbytek páskového ucha. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška nádoby cca 50 mm. Inventární číslo MPP 017270 (tab. 12:16).
 9. Fragment hrnce s nízkým ven vyhnutým hrdlem zvýrazněným odsazením a zaobleným okrajem. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř hnědočerný, leštěný, s kožovitým leskem; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017271 (tab. 12:12).
 10. Torzo drobného esovitě profilovaného šálku s rozevřeným hrdlem a ven vyhnutým zaobleným okrajem. Povrch vně hnědý, jemně hlazený/uvnitř tmavě hnědý, jemně hlazený až leštěný, místy s náznaky kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje cca 92 mm, výška torza 43 mm. Inventární číslo MPP 017275 (tab. 12:2).
 11. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je ven vyhnutý, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017276 (tab. 12:15).
 12. Fragment mísy? se zřetelně vyznačeným nízkým a rozevřeným hrdlem. Okraj je ven vyhnutý, zaoblený, zevnitř ostře odsazený a místy vytažený do nevýrazných jazykovitých výčnělků, jež jsou dochovány v jednom exempláři. Povrch vně v odstínech hnědošedé, leštěný, s kožovitým leskem/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017277 (tab. 12:10).
 13. Zlomek nádoby s nižším prohnutým, obvodovým žlábkem zvýrazněným a zřetelně odsazeným, hrdlem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně hnědočerný, leštěný, s kožovitým leskem/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017278 (tab. 12:5).
 14. Fragment džbánku s rozevřeným hrdlem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně

- hlazený/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 117279 (tab. 12:3).
15. Zlomky drobné dvojkónickéisky. Okraj je hraněný a zaoblený. Povrch vně v odstínech šedé, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování/uvnitř šedý, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017280 (tab. 12:6).
16. Zlomky okraje a těla esovitě profilovaného dvojuchého hrnce - látky. Okraj je ven vyhnutý a zaoblený. Přes nízké hrdlo se klene páskové ucho vytažené z okraje. Tělo nese stopy nevýrazného svislého prstování. Povrch vně v odstínech světlehnědé, otřelý, se stopami prstování/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 017269 a MPP 017281 (tab. 12:13).
17. Bronzová dýka (typ Oroszi v třídění P. NOVÁKA, 2011, 110-111, Taf. 38:257-258) se třemi dochovanými nýty v rukojeti, špice je odlomena a zachována samostatně. Povrch pokrytý ušlechtilou světle zelenou patinou. R.: délka - 145 (120 + 25) mm, max. šířka - 22 mm, tloušťka - 3 mm; délka nýtů - 9, 8 a 7 mm; hmotnost - 36 g. Inventární číslo MPP 145423 a, b (tab. 12:17).

BÍLOVICE-LUTOTÍN, okr. Prostějov

Lokalita A - poloha „Dolní padělky“, záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995 až 1996

Lokalita B - poloha „Zlámané I“, záchranný archeologický výzkum A. Prudké v roce 1979

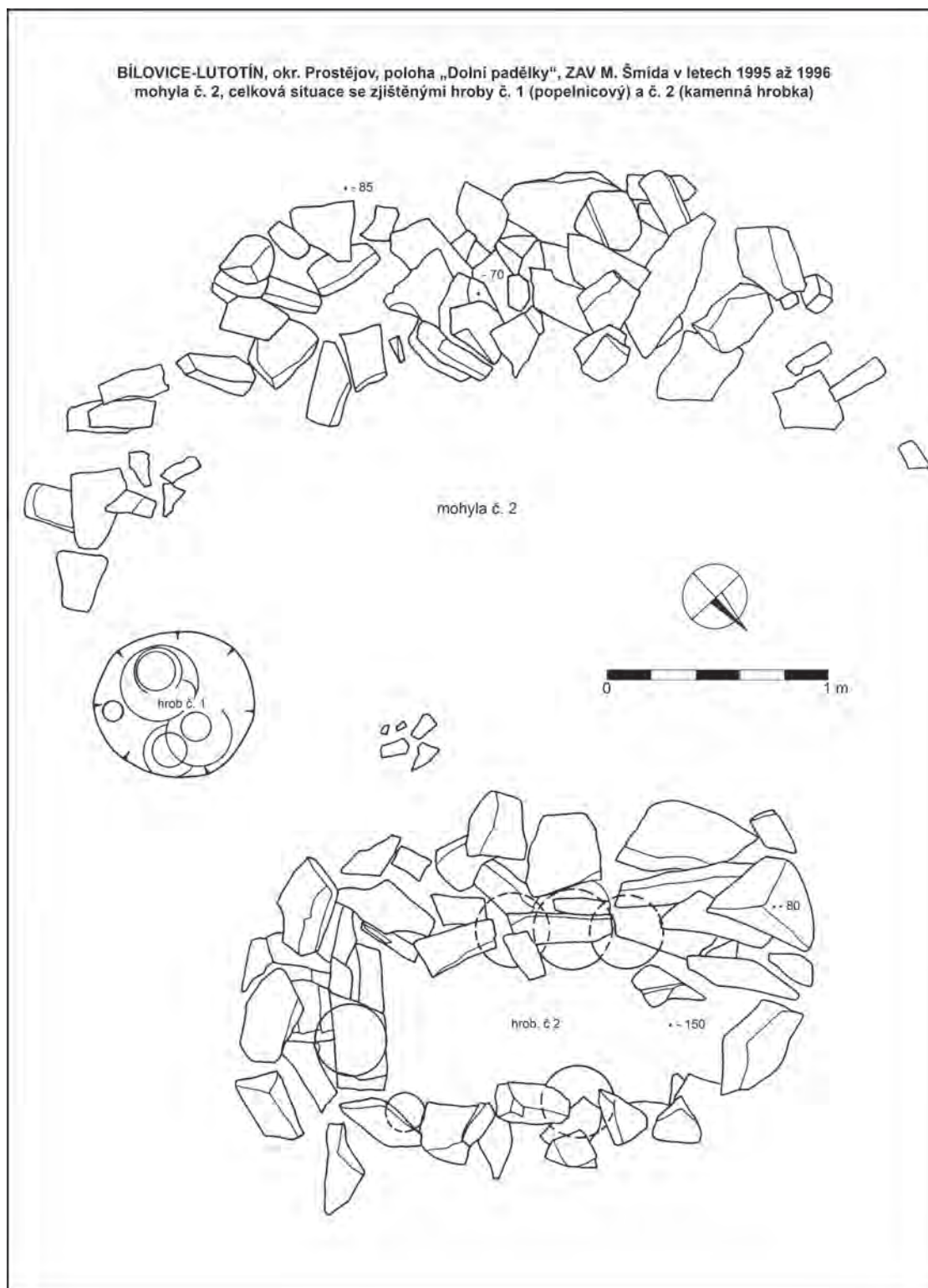

Tab. 6. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov.

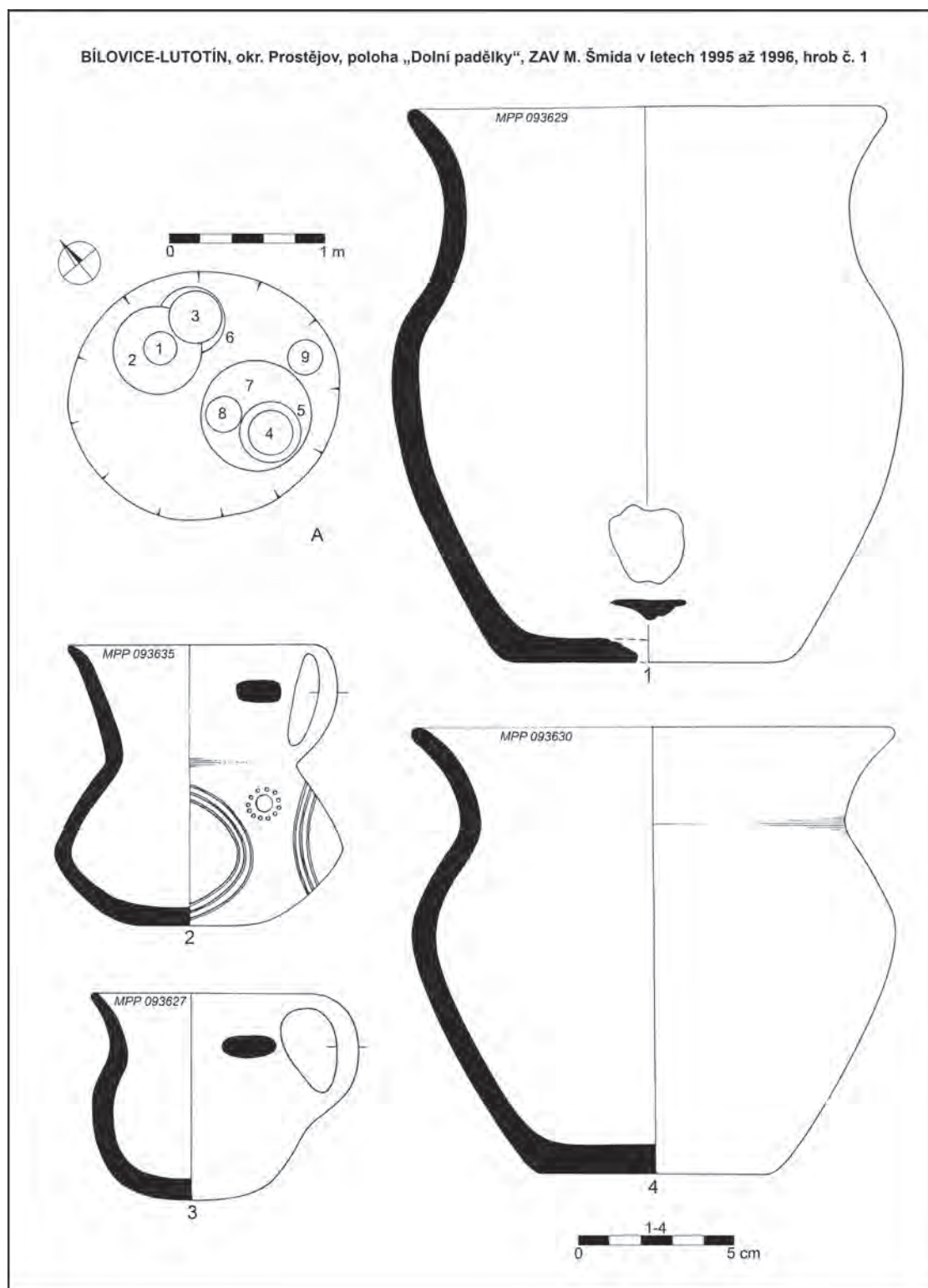
Dislokace dosud známých lokalit střední doby bronzové a celkový plán archeologických situací odkrytých v letech 1995-1996 v trati „Dolní padělky“ (alt. „U kříže“).

Tab. 6. Bílovice-Lutotín, Prostějov County.

Localisation of the currently known Middle Bronze Age sites and the overall plan of archaeological situations excavated between 1995 and 1996 at the site locally known as “Dolní padělky” (alt. “U kříže”).

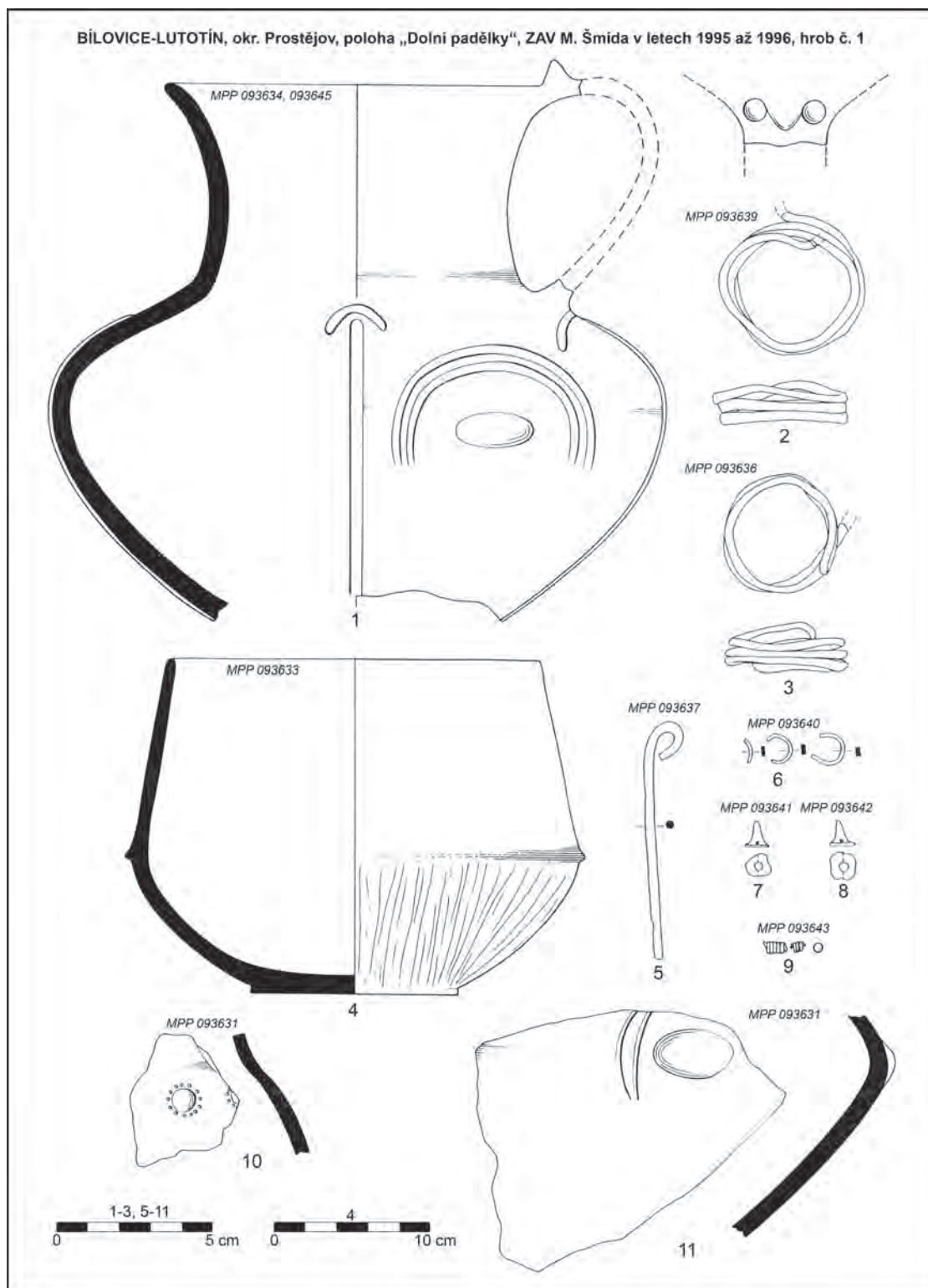

- Tab. 7. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, „Dolní padělky“ (alt. „U kříže“).
 Záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995-1996, mohyla č. 2, celková situace se zjištěnými hroby č. 1 (popelnicový) a č. 2 (kamenná hrobka).
- Tab. 7. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, “Dolní padělky” (alt. “U kříže”).
 Rescue survey carried out by M. Šmíd between 1995 and 1996; tumulus number 2, overall situation with the excavated graves number 1 (urn) and number 2 (stone construction).

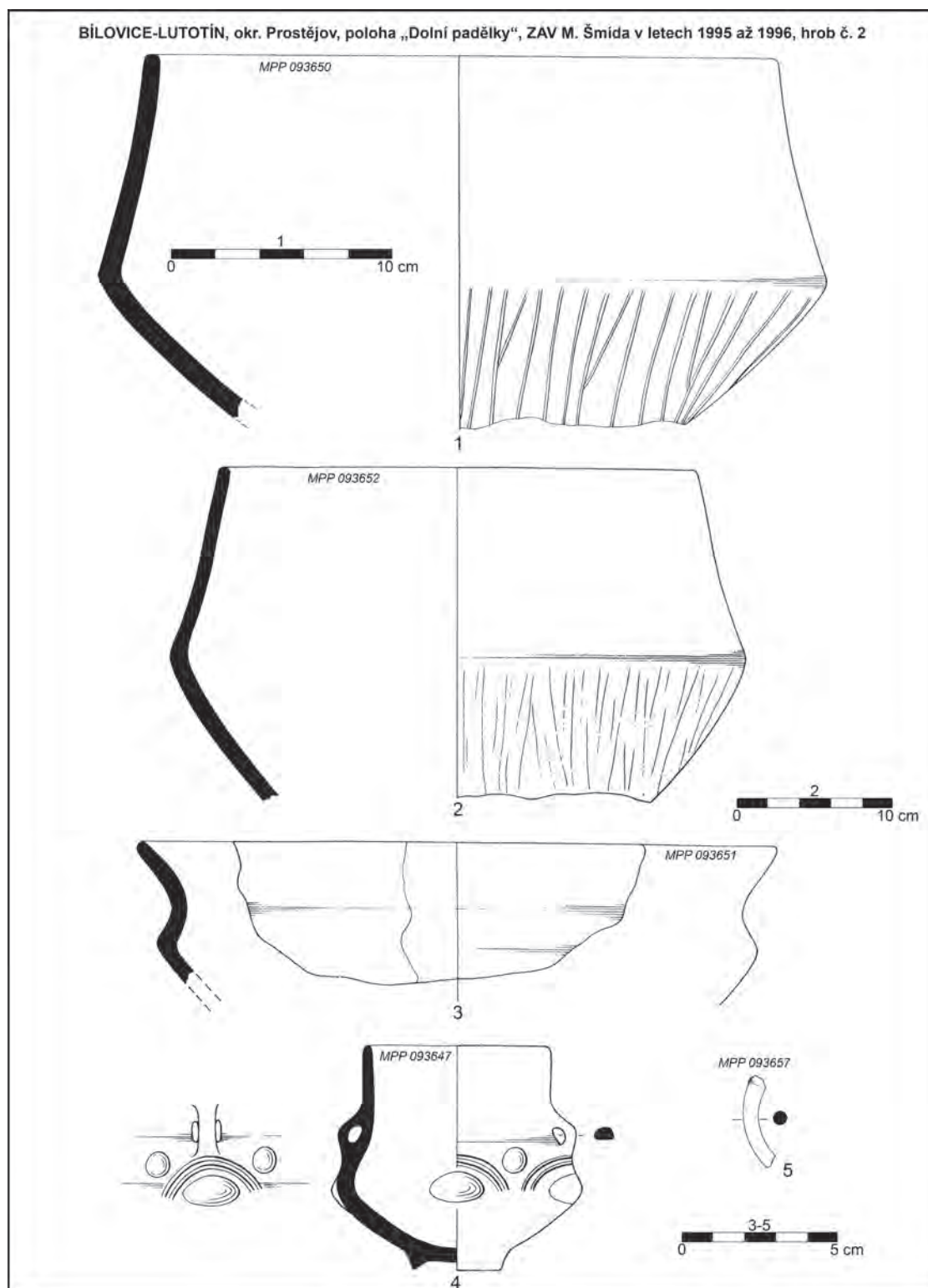
Tab. 8. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, „Dolní padělky“ (alt. „U kříže“).
Záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995-1996, hrob č. 1, nálezová situace (A) a keramika z hrobového inventáře (1-4).

Tab. 8. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, “Dolní padělky” (alt. “U kříže”).
Rescue survey carried out by M. Šmíd between 1995 and 1996; grave number 1, find situation (A) and pottery items from the inventory of the grave (1-4).

Tab. 9. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, „Dolní padělky“ (alt. „U kříže“).
Záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995-1996, hrob č. 1, keramika (1, 4, 10, 11) a bronzové předměty (2, 3, 5-9) z hrobového inventáře.

Tab. 9. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, “Dolní padělky” (alt. “U kříže”).
Rescue survey carried out by M. Šmíd between 1995 and 1996; grave number 1, pottery (1, 4, 10, 11) and bronze items (2, 3, 5-9) from the inventory of the grave.

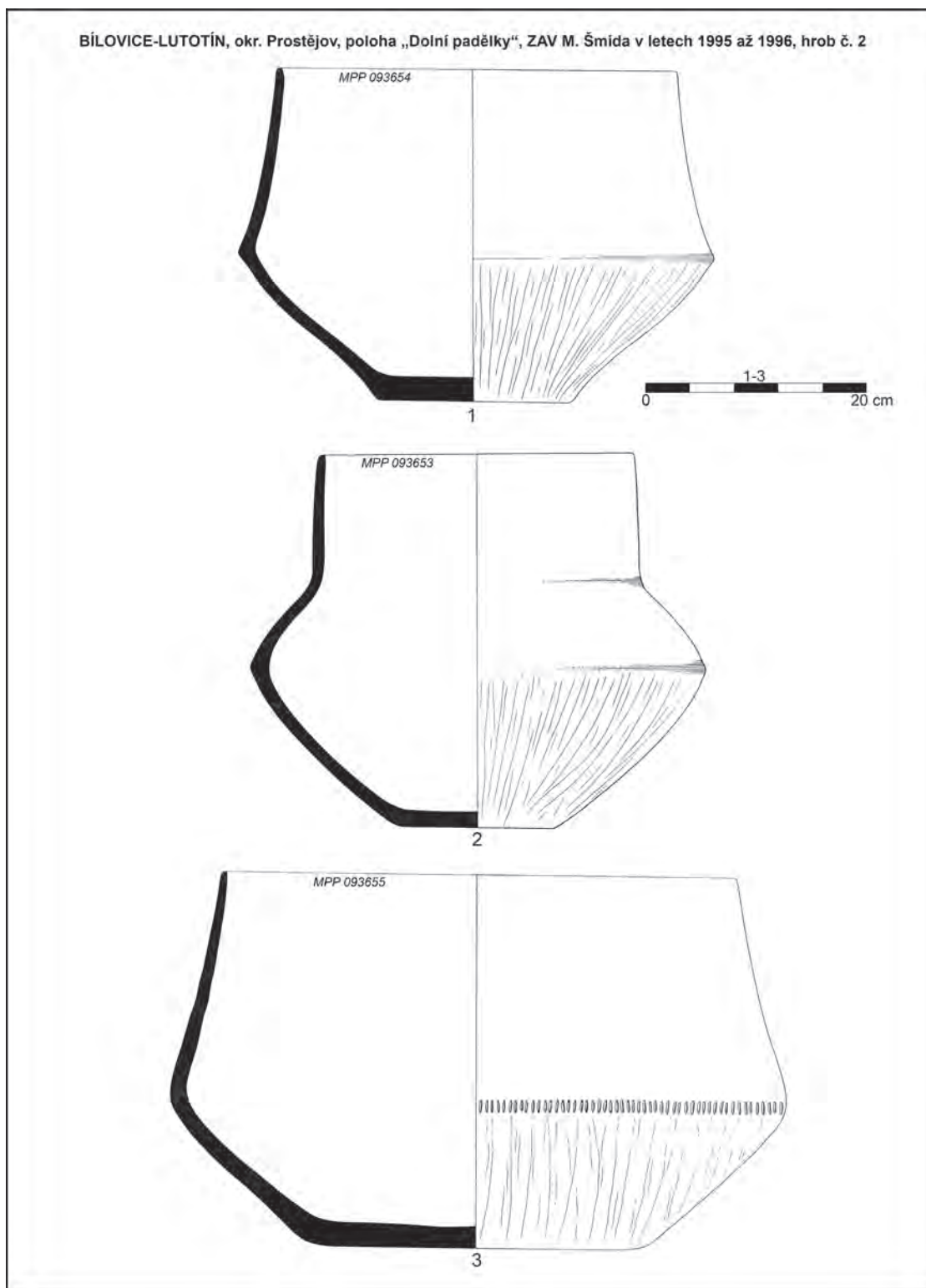

Tab. 10. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, „Dolní padělky“ (alt. „U kříže“).

Záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995-1996, hrob č. 2, keramika (1-4) a bronzový předmět (5) z hrobového inventáře.

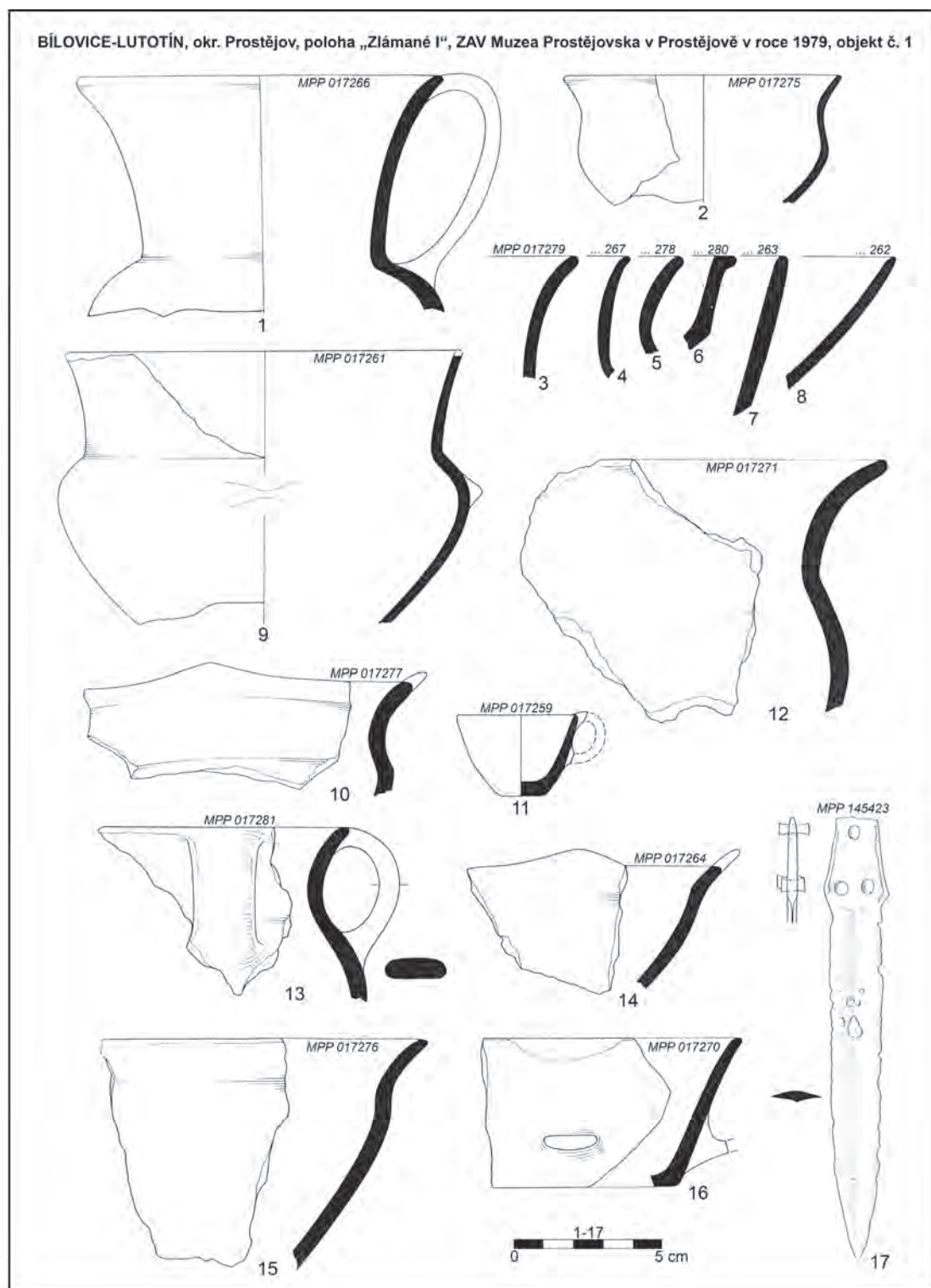
Tab. 10. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, “Dolní padělky” (alt. “U kříže”).

Rescue survey carried out by M. Šmíd between 1995 and 1996; grave number 2, pottery (1-4) and bronze item (5) from the inventory of the grave.

Tab. 11. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, „Dolní padělky“ (alt. „U kříže“).
Záchranný archeologický výzkum M. Šmída v letech 1995-1996, hrob č. 2, keramika (1-3) z hrobového inventáře.

Tab. 11. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, “Dolní padělky” (alt. “U kříže”).
Rescue survey carried out by M. Šmíd between 1995 and 1996; grave number 2, pottery (1-3) from the inventory of the grave.

Tab. 12. Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov, „Zlámané I“ (alt. „Zlámané A“).

Záchranný archeologický výzkum Muzea Prostějovska v Prostějově v roce 1979, objekt č. 1, výběr keramiky (1-16) a bronzová dýka (17).

Tab. 12. Bílovice-Lutotín, Prostějov County, “Zlámané I” (alt. “Zlámané A”).

Rescue survey carried out by Muzeum Prostějovska (Museum of the Prostějov Region) in 1979, object number 1, selection of pottery items (1-16) and bronze dagger (17).

3. ČEHOVICE, okr. Prostějov

- a) polní trať „Jelítka“
keramické depozitum? zachráněné na lokalitě A. Gottwaldem v roce 1920
- b) polní trať „Poblatí“ (parc. č. 727, k. ú. Čehovice)
náhodný nález „zlatého pokladu“ učiněný rolníkem J. Kuncem dne 9. května 1947

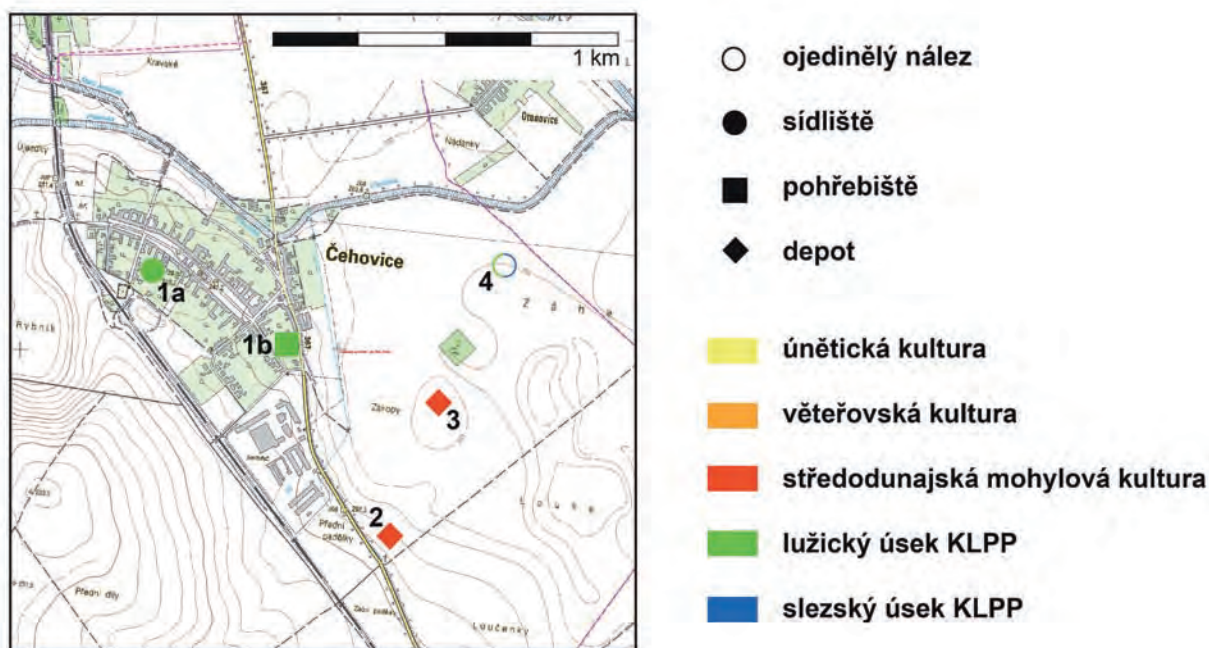
3. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Čehovice, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 711 ha a čítající přibližně 520 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Cehovice-589365>), najdeme asi 6 km jihovýchodně od bývalého okresního města Prostějova.

Přírodní prostředí sledovaného katastru se zcela shoduje se sousedním Bedihoštěm (podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.), tj. i zde se pohybujeme dle třídění krajinných typů v nivách větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53), popřípadě v Romžské nivě při užití klasického geomorfologického členění (DEMEK a kol. 1987, 438; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 380).

Vedle níže podrobněji pojednaných dokladů intenzivního osídlení prostoru v době bronzové, jsou zde dále uváděny zejména nálezy paleolitické (SKUTIL 1936, 61) nebo laténské (MICHNA 1980, 342; ŠÍŠKA 1995, 244, obr. 2, 3, 4:15).

3. 2. Stručně k osídlení katastru Čehovic v průběhu trvání doby bronzové

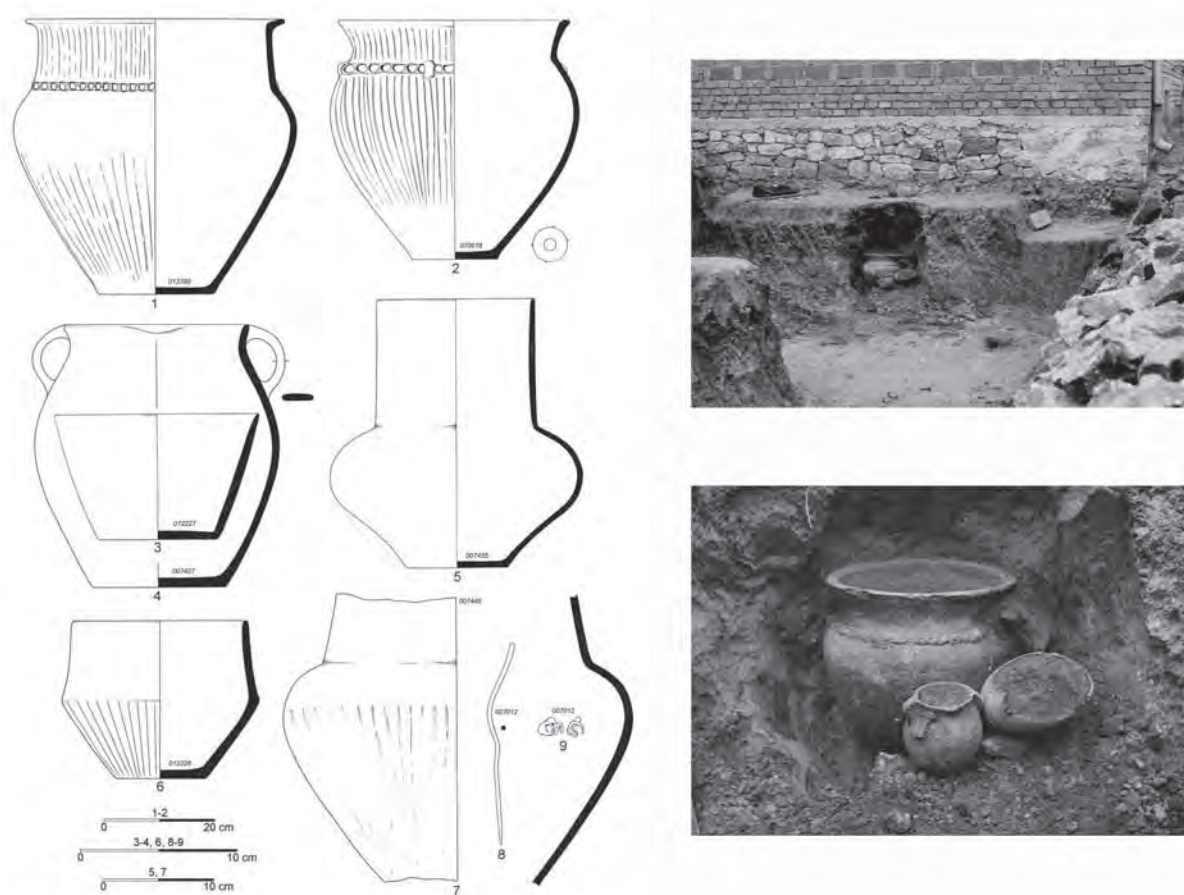
Obr. 6. Čehovice, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 6. Čehovice, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Z katastrálního území obce Čehovice, okr. Prostějov, dosud postrádáme jakýchkoliv dokladů o lidských aktivitách ve starší době bronzové. Pro období střední doby bronzové však disponujeme hned dvěma nálezy, které svým významem zdaleka překračují hodnocený region. Jedná se především o „zlatý poklad“ středodunajské mohylové kultury obsahující několik zlatých drátů a fólií s tepanou výzdobou, které byly náhodně nalezeny ukryty v dutině většího kusu bronzové suroviny, a to roku 1947 v trati „Poblátí“, na parc. č. 727 (3). Stejnému časovému úseku náleží i početnější soubor keramických nádob zachycených v roce 1920 během hlubokého orání v poloze „Jelítka“ (2). V chronologicky řazeném přehledu následují archeologické nálezy učiněné v intravilánu dnešní obce (1a, 1b) - sídliště kultury lužických popelnicových polí bylo zjištěno roku 1936 v čehovické školní zahradě (GOTTWALD 1939b, 3) a při stavbě domu A. Stodoly v roce 1953 se narazilo i na žárové hroby mladší doby bronzové (FOJTÍK 2009c). Blíže neurčené aktivity éry popelnicových polí jsou pak uváděny též z polní trati „Záhatě“ (4), dle nálezce šlo patrně o rozorané hroby (zpráva AÚ Brno, č. j. 701/1946).

Obr. 7. Čehovice, okr. Prostějov, „Oujezdky“.

Lužické žárové hroby zjištěné při stavbě domu pana A. Stodoly v roce 1953 (podle FOJTÍK 2009c).

Fig. 7. Čehovice, Prostějov County, „Oujezdky“.

Lusitanian cremation graves discovered during the construction of a detached home for A. Stodola in 1953 (according to FOJTÍK 2009c).

3. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

a) polní trať „Jelítka“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-18, polygon vymezený body o souřadnicích 386:274, 392:293, 413:295, 421:275 a 405 mm od Z a 262 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-18/8); ZM ČR 1:10000, list 24-24-18, v prostoru o souřadnicích 388 mm od Z a 275 mm od J s. č. (přibližná lokalizace podle „Šrotova místopisu“, ŠROT 1975, 54).

Lokalitu najdeme v jihovýchodní části katastru obce Čehovice, východně silnice směřující od Čehovic do Čelčic, v blízkosti kříže a vyústění polní cesty. Místo je širší součástí akumulární roviny říčky Valové a je vzdáleno cca 1600 m jižně od jejího současného soutoku s potokem Vřesůvka, tvořícím její pravostranný přítok. Nadmořská výška zde činí 206 až 208 m.

b) polní trať „Poblati“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-18, polygon vymezený body o souřadnicích 363:308, 374:320, 393:312, 389:299 a 372 mm od Z a 293 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-18/9); ZM ČR 1:10000, list 24-24-18, obdélná plocha o souřadnicích 379:303, 405:288, 407:290 a 381 mm od Z a 305 mm od J s. č. (přibližná identifikace parcely č. 727).

Lokalitu najdeme v jihovýchodní části katastru obce Čehovice, východně silnice směřující od Čehovic do Čelčic, a to patrně cca 300 m směrem severním až severozápadním od lokality předešlé (cf. polní trať „Jelítka“). Místo je širší součástí akumulární roviny říčky Valové a je vzdáleno cca 1300 m jižně od jejího současného soutoku s potokem Vřesůvka, tvořícím její pravostranný přítok. Nadmořská výška zde činí 203 až 204 m.

3. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

a) polní trať „Jelítka“

Sám autor výzkumu vlastní nálezové okolnosti keramického souboru popisuje takto (GOTTWALD 1930b, 24, obr. 21; stručněji pak 1924, 80 či 1931, 60, obr. 60): „*Při hlubokém orání se zachytil v roce 1920 v Jelítkách třecí kámen, kryjící popelnici, kolem níž byly rozestaveny četné nádoby, z nichž vystaveno je v prostějovském muzeu 7; ostatní jsou ve střepech. Prokopáváním rozrušeného hrobu jsem zjistil, že obsahoval celkem 24 nádob: velikou popelnici, osudí, mísu na krátké duté noze, 10 šálkovitých miseček, 9 džbánků a 2 nádoby jako 21.-5. (odkaz na vyobrazení zvláštní vakovité nádoby s výzdobou - poznámka autora). Prorývání okolní půdy za účelem získání dalších hrobů nesetkalo se tehdy se zdarem; v tmavě zbarvené a popelem promísené hlíně nacházeli jsme sice tu a tam nějaké střípky, ale na hrob jsme nenarazili.*“

Výše uvedený nález chronologicky náleží do mladšího mohylového stupně (BC) - spadá tedy do doby nejrovnoměrnějšího rozložení a největšího prostorového výskytu keramických depotů (PALÁTOVÁ - SALAŠ 2002, 85). Podle typologického zastoupení jednotlivých tvarů nádob v něm převládají dva základní typy, tj. je až nápadně blízký skupině D2 ve vypracovaném třídění keramických depotů (týž, 91). Nálezce jej sice prezentuje jako hrobový celek, čemuž však nenásvědčuje nejen charakter nálezové situace, ale ani počet a výrazná tvarová uniformita obsažených nádob, která by se vymykala dosud známým ukázkám funerálních praktik daného období a kulturní oblasti. Výjimečná by byla i samotná přítomnost třecího kamene jako součásti hrobu - právě drtidla a drtiče jsou ovšem velmi výraznou a zajímavou

komponentou keramických depozit (PALÁTOVÁ - SALAŠ 2002, 97), kde je lze dokonce považovat za průvodní prvek tzv. jídelní obětiny (týž, 105). Předložené skutečnosti vedly k nedávné prezentaci keramického souboru z čehovických „Jelítek“ jakožto keramického depotu s vysoce pravděpodobnou „neprofánní funkcí“ (FOJTÍK 2005a).

b) polní trať „Poblatí“

„Jan Kunc, rolník z Čehovic na Prostějovsku, pracoval v den vítězství 9. května na svém poli v místě zvaném Poblatí. Pojednou narazil na větší nazelenalou hrudku, jež byla těžší než kámen. Nevěnoval nálezu z počátku pozornost, až teprve, když předmětem udeřil o kámen, překvapen zpozoroval, jak část hmoty se oddělila a objevil se otvor, z něhož vypadl žlutě se lesknoucí předmět. Když se potvrdila rolníkova domněnka, že jde o zlato, putoval s nálezem ke zlatníkovi do Prostějova.“

-jk- 1947

Tohoto cenného objevu se téměř okamžitě ujal akademik Jaroslav Böhm (BÖHM 1948), který též velmi poutavě líčí jeho historii. Rolník Jan Kunc při jarní práci na svém poli v trati Poblatí (parc. číslo 727) vybíral kameny a roztloukal hroudy. V poledne si vzpomněl, že jeden z kamenů byl až podivně těžký. Zašel tedy na pole znovu, kámen našel, při jeho čištění uloupil kus hlíny a povšiml si, že uvnitř valounu se něco zalesklo. Ke svému překvapení zpozoroval, že valoun má nepravidelný otvor vyplněný zlatými plíšky. Vyškrabal obsah otvoru a uviděl, že jsou to tenké plíšky zlatavé barvy a kusy stočeného drátu, z nichž některé narovnal. Nepřipadlo mu vůbec na mysl, že jde o nález historické hodnoty, ale zajel do Prostějova ke zlatníku Oldřichu Ellnerovi, aby se přesvědčil, zda jde opravdu o zlato nebo o jiný kov. Zlatník však velmi správně postřehl význam donesených předmětů a odkázal rolníka na tehdejší městské muzeum v Prostějově. Böhm pak, společně s ředitelem muzea Dr. J. Kühndlem a odborným úředníkem J. Kvícalou (k téměř zapomenutému badateli doby bronzové na Prostějovsku podrobněji např. FOJTÍK 2007c), zajel do Čehovic a za přispění Státního archeologického ústavu nález zachránil pro muzejní sbírky a především také k odbornému posouzení. Získaná kolekce je ojedinělou ukázkou předmětů mohylové kultury a zlaté terčíky nemají dosud v geografické oblasti Moravy analogií - lze je patrně považovat za jednoduchou formu zdobených zlatých kotoučů známých z hrobových celků „česko-falcké“ mohylové kultury západních Čech (podobně BÖHM 1948, 64-65; cf. např. JIRÁŇ a kol. 2008, 120; PLEINER a kol. 1978, obr. 106:43), společně s kterými jsou obvykle vzpomínány jako přímý nebo nepřímý produkt zlatníků z Karpatské kotliny, kde je též sledován jejich zvýšený výskyt (cf. ČUJANOVÁ-JÍLKOVÁ 1975, 121-122; podrobněji k problematice STUHLÍK 2012, 101-104).

3. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

a) polní trať „Jelítka“

MP Prostějov - J 1, 007439; J 2, 012433; J 3, 007442; J 4, 012171; J 5, 038720; J 6, 007440; J 7, 038798.

b) polní trať „Poblatí“

MP Prostějov - J 1109, 012504 a 028470-028483.

3. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

a) polní trať „Jelítka“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-18/8**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 1115/45; 1594/55.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 436/51.

FOJTÍK 2005a, 164-166, 169, obr. 1-2; FOJTÍK - MOLČÍKOVÁ 2015, 58, 60-61, lokalita A2 v mapě na str. 70, obr. na str. 71; GOTTWALD 1924, 80; GOTTWALD 1930b, 24, obr. 21; GOTTWALD 1931, 60, obr. 60; HRUBÝ 1950, sv. II, 105-107, tab. 69:1-2, 4-7; SALAŠ 2011, 67; STUHLÍK 2006, 164; ŠROT 1975, 54.

b) polní trať „Poblatí“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-18/9**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 4005-4006/47; 4956/47.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 436/51; 1595-1598/55.

Novinový výstřižek z Československé demokracie, Moravská Ostrava, 25. května 1947; Novinový výstřižek z Osvobozeného našince, Olomouc, 24. května 1947; Novinový výstřižek z Volného slova, Olomouc, 23. května 1947.

BÖHM 1948; ČUJANOVÁ-JÍLKOVÁ 1975, 122; FOJTÍK 2005a, 164; FOJTÍK - MOLČÍKOVÁ 2015, 58, 62-63, lokalita A5 v mapě na str. 70, obr. na str. 74; HÁSEK 1955, obr. 317 na s. 667, 669; HRUBÝ 1950, sv. II, 103-104; SALAŠ 2011, 69; STUHLÍK 1997, 190, 298 (Kat. Nr. M 40-48), Abb. 6.17:8 (Kat. Nr. M 42), Taf. 50-51; STUHLÍK 2012, 97, 99, 101, 103-104, 108, Obr. 1:2, Obr. 3:1-9; ŠROT 1975, 54.

3a. ČEHOVICE (okr. Prostějov), „Jelítka“

keramické depozitum? zachráněné na lokalitě A. Gottwaldem v roce 1920

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově jsou z čehovického nálezu zachovány tyto nádoby:

1. Šálek se stlačeným, polokulovitým tělem, na které je ostře nasazeno nálevkovitě rozevřené hrdlo, spodek plynule přechází do nevyznačeného dna s omfalem. Páskové ouško nasedá z okraje na plece. Povrch světle hnědý s tmavšími oky a kožovitým leskem. Jemně zrnitý materiál. R.: výška - 57 mm, Ø okraje - 116 až 120 mm, Ø dna - 40 mm. Inventurní číslo MPP 007439, J1 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:6).
2. Džbán s nižším oblým tělem, na které ostře, dvěma obvodovými žlábkami odděleno nasedá mírně prohnuté a nálevkovitě rozšířené hrdlo. Páskové ucho vytaženo z okraje na rozhraní hrdla a plecí. Dno ploché. Na obvodu výdutě čtyři oválné, odsazením orámované vypnuliny. Šedohnědý povrch hlazený místy až do kožovitého lesku. Jemně zrnitý materiál s okem patrnými zrnky drcené slidy. R.: výška - 132 mm, Ø okraje - 132 mm, Ø dna - 62 až 64 mm. Inventurní číslo MPP 012433, J2 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:3).

3. Zvláštní vakovitá nádobka s naznačeným hrdlem zdobeným svazkem čtyř obvodových rýh lemovaných shora linií vpichů a zdola pak pásem rýžek tvaru obilného zrna. Spodek těla formován do čtvercového půdorysu čtyřmi prsovitými vypnuliny, které jsou lemovány svazkem tří rytých podkūvek. Dno mírně ven vyboulené. Povrch silně otřelý, původně snad potažený hnědošedou engobou. Materiálem plavená hlína. R.: výška - 75 mm, Ø okraje - 35 až 38 mm, Ø dna - 58 mm. Inventární číslo MPP 007442, J3 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:4).
4. Nesouměrně modelovaný oblý kónický šálek s páskovým ouškem vytaženým z okraje. Na dně kuželovitý omfalos připomínající svým tvarem charakteristické prsovitě vypnuliny, tak hojně se v tomto období uplatňující. Povrch světle hnědý, hlazený. Jemně zrnitý materiál s okem patrnými zrnky drcené slídy. R.: výška - 50 až 60 mm, Ø okraje - 140 mm, Ø dna - 54 mm. Inventární číslo MPP 012171, J4 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:7).
5. Džbáněk s nižším oblým tělem, na které ostře, s patrným odsazením nasedá výrazněji prohnuté a nálevkovitě rozšířené hrdlo. Páskové ucho vytaženo z okraje na rozhraní hrdla a plecí. Dno ploché. Na obvodu výdutě čtyři hladké vypnuliny. Šedohnědý povrch hlazený až do kožovitého lesku. Jemně zrnitý materiál s okem patrnými drobnými zrnky drcené slídy. R.: výška - 148 mm, Ø okraje - 122 mm, Ø dna - 60 mm. Inventární číslo MPP 038819, J5 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:1).
6. Šálek s oble kónickým spodkem, ostře nasazeným mírně prohnutým a nevýrazně nálevkovitě rozevřeným hrdlem. Z okraje vytažené mírně prohnuté páskové ouško nasedá na ostrý lom těla. Na dně mělký větší omfalos. Povrch vně silně otřelý, uvnitř šedočerný hlazený se stopami tuhování. Jemně zrnitý materiál. R.: výška - 60 až 64 mm, Ø okraje - 122 až 125 mm, Ø dna - 40 mm. Inventární číslo MPP 007440, J6 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:5).
7. Džbáněk s nižším oblým tělem, na které ostře, dvěma obvodovými žlábkami odděleno nasedá mírně prohnuté a nálevkovitě rozšířené hrdlo. Páskové ucho vytaženo z okraje na rozhraní hrdla a plecí. Výrazně odsazené dno působí dojmem plně nízké nožky. Na obvodu výdutě čtyři hladké vypnuliny. Světlehnědý hlazený povrch. Jemně zrnitý materiál. R.: výška - 124 až 126 mm, Ø okraje - 96 mm, Ø dna - 45 mm. Inventární číslo MPP 038820, J7 v původní Gottwaldově muzejní katalogizaci (tab. 14:2).

3b. ČEHOVICE (okr. Prostějov), „Poblatí“

náhodný nález „zlatého pokladu“ učiněný rolníkem J. Kuncem dne 9. května 1947

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

1. Bronzový valoun nepravidelně vejčitého tvaru a poněkud neforemného vzhledu (J. Böhm se domnívá, že se zřejmě jedná o výtělek nějaké hrubé formy nebo jamky, do níž byla surovina vypuštěna; BÖHM 1948, 62), má nehlubokou dutinu a nepravidelně do boku otevřený otvor. R.: délka 105 mm, šířka - 71 mm, výška - 58 mm, Ø otvoru 33 x 40 mm; hmotnost valounu 1250 gramů (celek na tab. 15)."

Sedm zlatých, poměrně značně poškozených terčů, zhotovených z jemně vytepané zlaté folie svítivě žluté barvy. S ohledem na skutečnost, že jeden z terčů je výrazně větší než zbývajících šest přibližně téže velikosti, J. Böhm se domnívá, že velký terč tvořil střed výzdoby, kolem něhož byly na nějaké organické látce připevněny terčíky zbývající - na přítomnost organické látky soudí dle potmělé, šedivé a místy skoro šedočerné barvy na rubu všech terčů (BÖHM 1948, 63). Všechny terčíky jsou zdobeny jemně tepanými soustřednými kružnicemi, jejichž vzdálenost není rovnoměrná. Soustředné kružnice na malých terčích jsou zjevně hustší než na terči velkém. S ohledem na fakt, že kruhové terče jsou značně pomačkány, jsou jako jejich průměry uváděna vždy dvě čísla, kdy první stanoví nynější velikost a druhé pak odhadovaný původní průměr.

2. Terčík, hmotnost 2,733 g, MPP inv. č. J 1109-1 (tab. 15:2).
R.: nynější Ø 55 mm, odhadovaný původní Ø 60 mm, síla folie cca 0,015 mm.
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 83,0%/Ag 17,0%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (vlevo); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 40, Taf. 51
3. Terčík, hmotnost 0,539 g, MPP inv. č. J 1109-2 (tab. 15:1).
R.: nynější Ø 36 mm, odhadovaný původní Ø 40 mm, síla folie cca 0,015 mm.
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 82,8%/Ag 17,2%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (vpravo); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 41, Taf. 51
4. Terčík, hmotnost 0,484 g, MPP inv. č. J 1109-3 (tab. 15:3).
R.: nynější Ø 36 mm, odhadovaný původní Ø 40 mm, síla folie cca 0,015 mm.
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 75,6%/Ag 24,4%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (vlevo nahoře); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 42, Taf. 51
5. Terčík, hmotnost 0,396 g, MPP inv. č. J 1109-4 (tab. 15:6).
R.: nynější Ø 36 mm, odhadovaný původní Ø 40 mm, síla folie cca 0,015 mm.
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 85,2%/Ag 14,9%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (vpravo dole); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 43, Taf. 51
6. Terčík, hmotnost 0,371 g, MPP inv. č. J 1109-5 (tab. 15:4).
R.: nynější Ø 36 mm, odhadovaný původní Ø 40 mm, síla folie cca 0,015 mm.
RFA/Technische Universität München: Au 91,4%/Ag 8,4%/Cu 0,3%
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (vlevo dole); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 44, Taf. 51
7. Terčík, hmotnost 0,549 g, MPP inv. č. J 1109-6 (tab. 15:5).
R.: nynější Ø 36 mm, odhadovaný původní Ø 40 mm, síla folie cca 0,015 mm.
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 83,7%/Ag 16,3%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (uprostřed); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 45, Taf. 51
8. Terčík, hmotnost 0,359 g, MPP inv. č. J 1109-7 (tab. 15:7).
R.: nynější Ø 36 mm, odhadovaný původní Ø 40 mm, síla folie cca 0,015 mm.
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 80,3%/Ag 19,8%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 4 (vpravo nahoře); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 46, Taf. 51

Tři nálezcem rozmotané zlomky zlatého drátu, který původně patrně tvořil kličky, jejichž původní formu nelze dnes již bezpečně stanovit. Všechny dráty se k jednomu konci zřetelně zužují. R.: Ø drátu 0,1 mm.

9. Svitky drátu, hmotnost 15,101 g, MPP inv. č. J 1109-8a (tab. 15:9).
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 84,9%/Ag 15,1%/Cu -
Lit.: BÖHM 1948, obr. 2 (vpravo); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 47, Taf. 51

Zlomek silnějšího zlatého drátu, na němž je navlečeno několik jednoduchých až čtyřnásobných spirálek, ze kterých jedna je rovněž rozmotána.

10. Spirála, hmotnost 4,386 g, MPP inv. č. J 1109-9 (tab. 15:8).
EDX (REM)/Technische Universität München: Au 91,7%/Ag -/Cu 8,4%
Lit.: BÖHM 1948, obr. 2 (vlevo); STUHLÍK 1997, Kat. Nr. M 48, Taf. 50

Zkratky použitých laboratorních metod:

EDX - energiově disperzní rentgenová spektrální analýza

REM - analýza mikrostruktury rastrovacím elektronovým mikroskopem

RFA - rentgenfluorescenční analýza

Poznámka k lokalizaci SMK nálezů z Čehovic, okr. Prostějov

Pokus o co možná nejvěrnější lokalizaci čehovického „zlatého pokladu“ (tab. 13) primárně vychází z publikovaného údaje určujícího místo nálezů, totiž z parc. č. 727 (BÖHM 1948, 61). Za tímto účelem byl na prostějovském pracovišti Katastrálního úřadu pro Olomoucký kraj získán příslušný mapový list stabilního katastru, v našem případě „ČEHOVICE CZECHOWITZ v Moravě, Berniční úřad Prostějov 1873“. Dnešní situace v jihozápadní části čehovického katastru je však do značné míry poznamenána zcelováním půdy v době kolektivizace a postrádá tak pevnějších bodů, které by umožnily přímočaré transponování parc. č. 727 do dnešních kartografických podkladů. Za využití volně šířeného a tedy obecně dostupného softwarového produktu GIMP pro Windows ver. 2.6.11 (k programu <http://gimp-win.sourceforge.net/>) byla zdigitalizována vrstva obsahující, vedle potřebné parcely, především původní rozložení polních cest. To umožnilo její identifikaci ve II., tzv. Františkově, vojenském mapování z let 1836 až 1852 (dostupné např. na portálu <http://oldmaps.geolab.cz>) a odtud pak přenesení do aktuální ortofotomapy příslušného prostoru. U takto získaného výsledku lze však kriticky hovořit o lokalizaci s odchylkou v řádech několika desítek metrů. Spolu s údaji pocházejícími z tzv. „Šrotova místopisu“ (ŠROT 1975, 54) tak ovšem můžeme spolehlivěji lokalizovat oba důležité středobronzové nálezy z Čehovic a uvažovat nejen o jejich možných vzájemných vztazích, ale i o zcela výjimečném postavení místa v rámci celého hodnoceného regionu Prostějovska v době trvání středodunajské mohylové kultury.

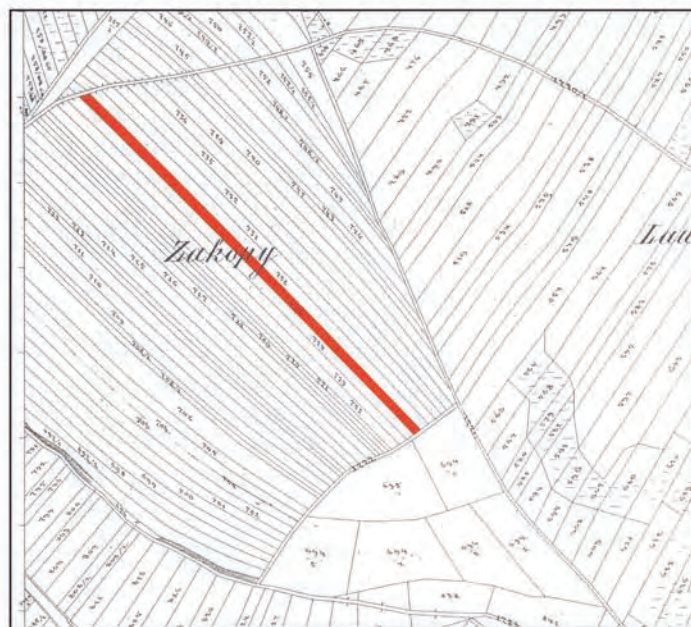
ČEHOVICE, okr. Prostějov

Lokalita A - poloha „Jelítka“, keramické depozitum? zachráněné A. Gottwaldem v roce 1920

Lokalita B - poloha „Poblatí“, parc. č. 727, „zlatý poklad“ nalezený rolníkem J. Kuncem 9. května 1947

ČEHOVICE CZECHOWITZ v Moravě, Berniční úřad Prostějov 1873 (primární pramen k vizualizaci parc. č. 727 v ortofotomapě)

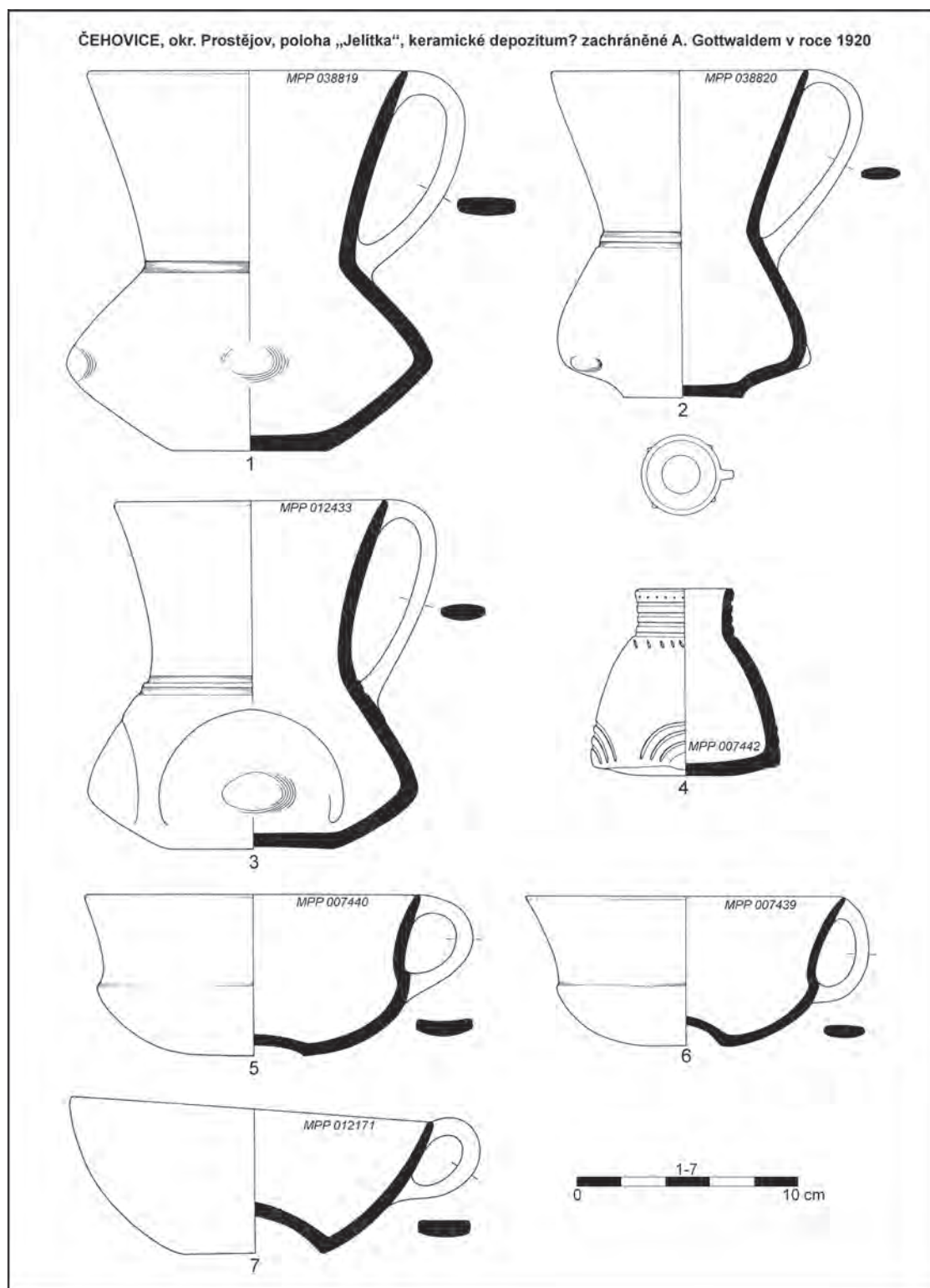

Tab. 13. Čehovice, okr. Prostějov.

Dislokace dosud známých lokalit střední doby bronzové (A - poloha „Jelítka“, B - poloha „Poblatí“) a původní katastrální mapa z roku 1873 s vyznačením pozemku pana J. Kunce (parc. č. 727).

Tab. 13. Čehovice, Prostějov County.

Localisation of the currently known Middle Bronze Age sites (A - “Jelítka” site, B - “Poblatí”) and the original cadastral map from 1873 showing the property owned by Mr. J. Kunc (plot number 727).

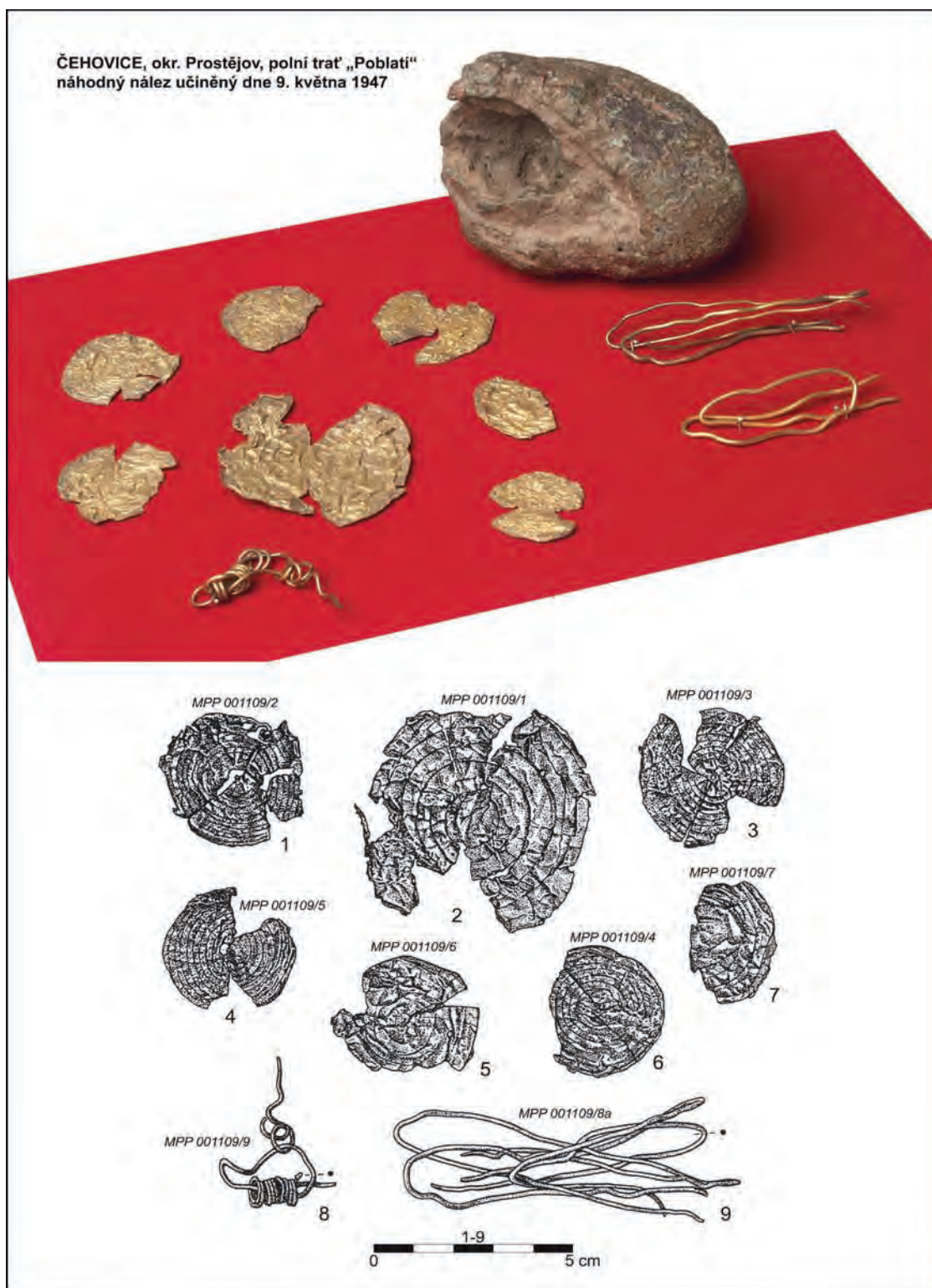

Tab. 14. Čehovice, okr. Prostějov, „Jelítka“.

Dochovaná část keramického depozita? zachráněného A. Gottwaldem v roce 1920.

Tab. 14. Čehovice, Prostějov County, „Jelítka“.

Preserved part of ceramic deposit saved by A. Gottwald in 1920.

Tab. 15. Čehovice, okr. Prostějov, „Poblátí“.

„Zlatý poklad“ náhodně objevený panem Janem Kuncem, rolníkem z Čehovic, dne 9. května 1947.

Tab. 15. Čehovice, Prostějov County, „Poblátí“.

“Golden treasure” found by accident by Mr. Jan Kunc, peasant from Čehovice, on 9 May 1947.

4. DRŽOVICE NA MORAVĚ, okr. Prostějov

- a) polní trať „Díly odvahoviční“
středobronzová keramika z povrchových sběrů Antonína Gottwalda
bioplynová stanice v areálu ZD Vrahovice, ZAV M. Šmída v roce 2011
- b) polní trať „Pastvíska“
středobronzová keramika z povrchových sběrů Antonína Gottwalda

4. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Držovice na Moravě, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 754 ha a čítající asi 1280 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Drzovice-558419>), donedávna však integrovanou část Prostějov-Držovice, najdeme v těsném severovýchodním sousedství bývalého okresního města Prostějova.

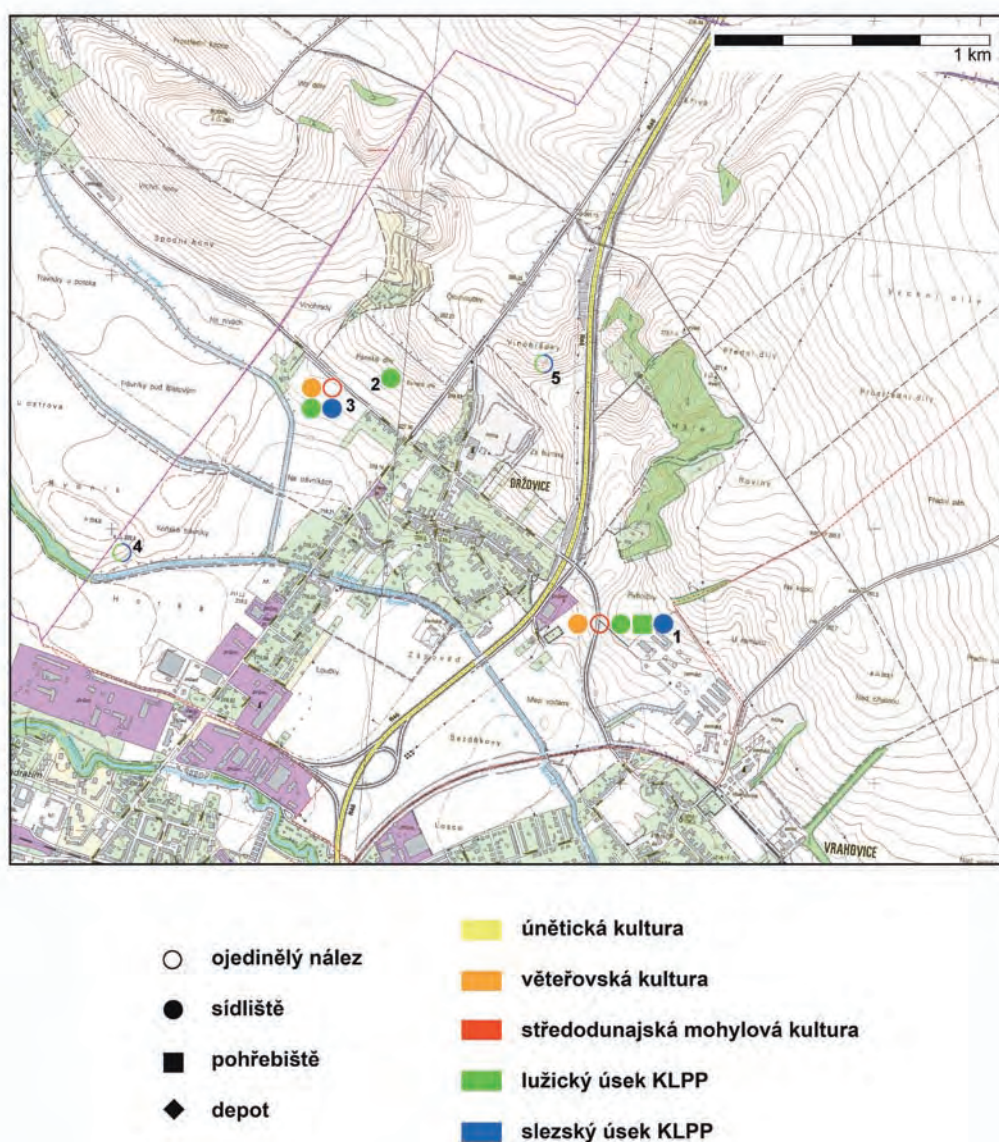
Z pohledu krajinného leží její území na rozhraní dvou výrazných oblastí, a to v části jižní ještě v nivách větších přítoků řeky Moravy (podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1), v části severní však již v tzv. Hanácké pahorkatině (ALBRECHT 1998, 53-54). Krajina Hanácké pahorkatiny se rozkládá na většině plochy jihovýchodní části okresu Prostějov, nad nivami říček v mírně zvlněném terénu. Reliéf krajiny s oblými tvary je tvořen vápenitými mořskými sedimenty a jednotlivými kopci kulmských hornin. Obě složky hlubšího podloží jsou téměř úplně kryty spraší. Půdy jsou převážně typické černozemě na spraši. Svahy jsou mírné (výjimku představují erozní strže ve spraši, které jsou někdy hluboké i několik metrů), výšková členitost dosahuje nejvýše 50 m, nadmořská výška pak 210 až 250 m. V klasickém geomorfologickém členění je tak katastr Držovic na Moravě rozhraním mezi Romžskou nivou (podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1) a Křelovskou pahorkatinou, která je charakterizována jako nížinná pahorkatina převážně na neogenních a kvartérních sedimentech, v podstatě tvořená starým údolím řeky Moravy v prostoru mezi Litovlí a obcí Tešetice na Olomoucku, dnes převážně pokryta poli a sady, místy pak drobnými lesíky se smíšeným listnatým porostem a dubem (DEMEK a kol. 1987, 303; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 253). Na celkovém utváření krajinného rázu sledovaného prostoru má však svůj nemalý podíl i nedaleký vrch Velkého Kosíře (k jeho definici ALBRECHT 1998, 58-59; DEMEK a kol. 1987, 538; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 482), neboť v něm můžeme spatřovat jeho pozvolna se zvedající jihovýchodní úpatí.

Jedná se o prostor s intenzivním pravěkým a raně historickým osídlením, což dokládají nejen níže pojednané lokality, ale namátkou např. také sídliště kultury s lineární keramikou situované v intravilánu dnešní obce a dotčené archeologickým výzkumem v roce 1998 díky výstavbě výrobní a provozní haly firmy AQUA STYL, s. r. o. (např. ČIŽMÁŘ - PROCHÁZKOVÁ 1999) nebo odborné veřejnosti obecněji známé rozsáhlé pohřebiště Slovanů z 8. až poloviny 11. století rozkládající se v místě bývalé cihelny Konečného a Nedělníka (souhrnně např. FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 19, 51-54, 79-80, 103-104, tab. 1, 37-41, 59).

4. 2. Stručně k osídlení katastru Držovic na Moravě v průběhu trvání doby bronzové

Nejdůležitější lokalitou doby bronzové na katastru obce Držovice na Moravě, okr. Prostějov, jsou bezesporu „Díly odvahoviční“ (1). Poskytují totiž doklady téměř kontinuálního osídlení počínajícího patrně již v závěru starší doby bronzové a přetrvávajícího až do pozdně bronzového období (podrobněji viz podkapitola 4. 4, oddíl a). Lokalitu velmi podobného charakteru najdeme však i v polní trati „Pastvíska“ (3), která poskytuje archeologické nálezy spadající do shodné chronologické sekvence, jakou známe z polohy

předešlé (podrobněji viz podkapitola 4. 4, oddíl b). Blízké okolí Držovic na Moravě však navíc poskytuje řadu důkazů lidské přítomnosti ve starším úseku éry lužických popelnicových polí. A. Gottwald (např. GOTTWALD 1924, 75) získal ze sídlištních jam zachycených v poloze „Panské díly“ (2) zcela průkazný soubor keramiky mladší doby bronzové. V letech 1997 až 1998 provedl povrchové sběry v poloze „Rybniček“ (4) P. Štěpánek z Prostějova, který tak shromáždil a následně předal do sbírek Muzea Prostějovska v Prostějově kolekci nálezů, jež dokládají výraznější polykulturní osídlení, a to včetně období komplexu lužických popelnicových polí (PROCHÁZKOVÁ 1999); tato zjištění potvrzují i povrchové sběry podniknuté I. Janků z Prostějova na jaře 1998 (PROCHÁZKOVÁ 2000b). Náznaky osídlení lidem popelnicových polí získal opět I. Janků z Prostějova (HLAVA 2004b) opakovanými povrchovými sběry také v poloze „Vinohrádky“ (5).

Obr. 8. Držovice na Moravě, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 8. Držovice na Moravě, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

4. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

a) polní trať „Díly odvrhoviční“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-08, polygon vymezený body o souřadnicích 78:170, 50:203, 75:239 a 93 mm od Z a 173 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-08/3); ZM ČR 1:10000, list 24-24-08, v okolí bodu o souřadnicích 40 mm od Z a 260 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum Z. Čižmáře a M. Šmída v letech 1998 až 1999); v okolí bodu o souřadnicích 102 mm od Z a 212 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída v roce 2011).

Lokalita leží na východním okraji obce Držovice na Moravě, okr. Prostějov, vlevo od silnice spojující Držovice s Vrahovicemi, na úpatí k jihozápadu skloněného mírného návrší tvořícího levobřežní terasu říčky Romže, jejíž dnešní koryto je vzdáleno přibližně 500 m směrem jihozápadním. Nadmořská výška místa se pohybuje v rozmezí 220 až 230 m.

b) polní trať „Pastviska“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-07, polygon vymezený body o souřadnicích 441:311, 481:283, 464:250, 440:255; 440:289 a 434 mm od Z a 296 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-07/17); ZM ČR 1:10000, list 24-24-07, širší okolí bodu určeného souřadnicemi 480 mm od Z a 282 mm od J s. č. (lokalizace podle údajů v tzv. Šrotové místopisu, ŠROT 1975, 47); polygon vymezený body o souřadnicích 464:298, 456:285, 459:253, 462:311; 461:292 a 465 mm od Z a 298 mm od J s. č. (výzkumy P. Fojtíka v roce 2013).

Lokalita leží na západním okraji obce Držovice na Moravě, okr. Prostějov, vlevo od silnice spojující Držovice se Smržicemi, na úpatí k jihozápadu skloněného mírného návrší tvořícího levobřežní terasu Českého potoka, jehož dnešní tok je vzdálený zhruba 100 až 200 m směrem jihozápadním. Nadmořská výška místa se pohybuje v rozmezí 218 až 228 m.

4. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

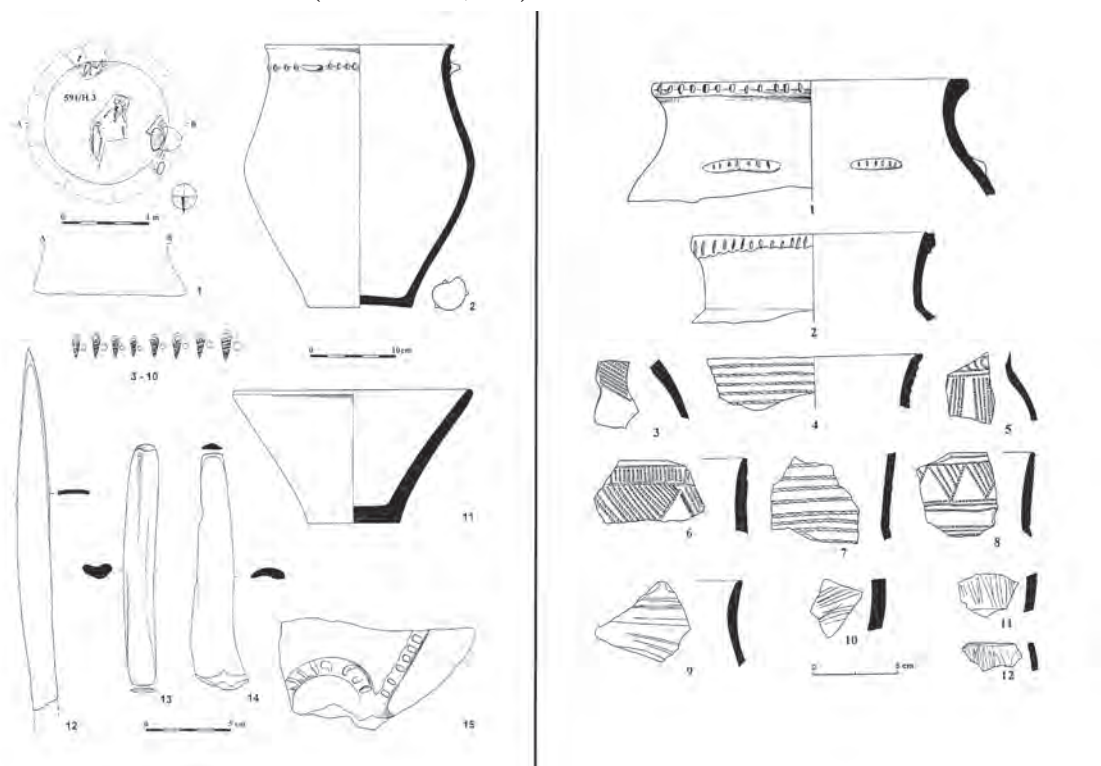
a) polní trať „Díly odvrhoviční“

Rozsáhlá polykulturní lokalita „Díly odvrhoviční“ byla dobře známou již badatelům počátku 20. století, kdy zde povrchové sběry a drobnější výkopy prováděli I. L. Červinka, A. Gottwald a K. Dobeš, nověji pak I. Janků (viz nepřehledné množství drobnějších zpráv v pracích jmenovaných autorů). Pomineme-li poněkud nešťastný objev hrobů doby laténské, učiněný v areálu zemědělského družstva v roce 1973 (např. MEDUNA 1974), zůstává nejpodstatnější a donedávna osamocenou archeologickou akcí rozsáhlý záchranný archeologický výzkum vyvolaný výstavbou výrobního areálu společnosti NEKR v roce 1998, kdy bylo na necelých 2 ha plochy odkryto 161 archeologických objektů a situací mnohdy klíčového vědeckého významu (přehledně např. ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999b).

Na rozoraném poli pod boží mukou, na „Dílech odvrhovičních“, byly hojně nalézány střepy kultury s lineární keramikou (např. GOTTWALD 1924, 11); v kulturní vrstvě se vyskytly nádoby a četné zlomky s charakteristickou výzdobou kultury s moravskou malovanou keramikou, a to včetně broušených a štípaných kamenných nástrojů (např. GOTTWALD 1930b, 8, obr. 3); z přibližně 30 zahloubených sídlištních objektů kultury s moravskou malovanou keramikou, prozkoumaných regulérním archeologickým výzkumem v roce 1998, si zvláštní pozornosti zasluhují především jámy č. 519 a 520, které obsahovaly několik celých tvarů keramiky a řadu fragmentů a zlomků (mj. nepravou terru nigru nebo zlomky tenko-

stěnných nádob s vhloubeným dekorem v podobě kroužků, mezikruží a kruhových kolků) - tyto cenným způsobem přispěly k poznání chronologického postavení a hmotné náplně lengyelu stupně IVa či jinak epilengyelu I, který stojí na samém počátku eneolitu Moravy (ČIŽMÁŘ - PAVŮK - PROCHÁZKOVÁ - ŠMÍD 2004, 217, obr. 8-12).

Keramické nálezy kultury nálevkovitých pohárů, kultury zvoncovitých pohárů, ale patrně i kultury kulovitých amfor, získal na lokalitě již A. Gottwald (GOTTWALD 1924, 31-32, 35); výrazné aktivity v období eneolitu pak prokázaly odkryvy M. Šmída a Z. Čižmáře (např. ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999b, 218-219). Ve třech z celkového počtu 35 v roce 1998 zachycených sídlištních objektů kultury nálevkovitých pohárů byly zjištěny lidské pohřby, které poukázaly na dosud neznámou různorodost pohřebních praktik daného období v geografické oblasti střední Moravy a vytvořily protipól mohylových pohřebišť se žárovými hroby (ŠMÍD 2002c). Vedle výše vzpomenutých památek staroeneolitické kultury nálevkovitých pohárů najdeme v materiálu ze staveniště držovického výrobního areálu NEKR i o něco mladší, ale neméně cenný keramický soubor pozdní doby kamenné - pochází z objektu č. 508 a jeho chronologickou příslušnost lze vymezit kulturou jevišovickou spolu s kulturou kulovitých amfor na straně jedné a pozdně eneolitickou kulturou s keramikou šňurovou na straně druhé, to vše za výrazného přispění jihovýchodních vlivů skupiny Kosihy-Čaka; tento podle M. Šmída vyplňuje dosavadní hiát mezi závěrem mladého eneolitu a lokálním vývojem KŠK, což do jisté míry řeší problematiku absence I. a II. náleзовé skupiny celoevropského horizontu KŠK na Moravě (ŠMÍD 1999f, 246).

Obr. 9. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.

Vlevo pohřeb v sídlištním objektu kultury nálevkovitých pohárů stupně IIA (podle ŠMÍD 2002c, obr. 5).

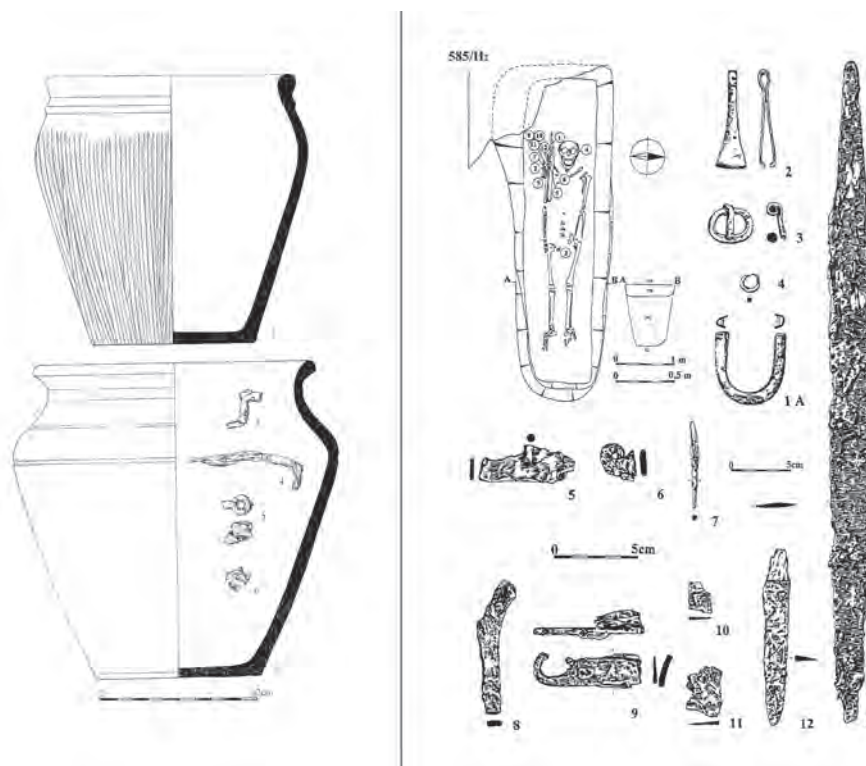
Vpravo nálezy „smíšeného horizontu“ přelomu mladého a pozdního eneolitu (podle ŠMÍD 1999f, obr. 2).

Fig. 9. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.

Pictured on the left: inhumation in a settlement object associated with the Funnel Beaker Culture, stage IIA (according to ŠMÍD 2002c, Fig. 5). Pictured on the right: “mixed finds” associated with the Late and Final Eneolithic (according to ŠMÍD 1999f, Fig. 2).

V kulturní vrstvě byly objevovány i střepy s vhloubenou výzdobou vyplněnou bílou inkrustací či zdobené plastickými výčnělky, které lze přiřadit věteřovské kultuře závěru starší doby bronzové (např. GOTTWALD 1931, 51-52); podobně lze datovat i nevýrazný materiál z objektů č. 503 a 526 na držovickém NEKRu, které jsou však mylně přiřazeny středodunajské mohylové kultuře střední doby bronzové (ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999a; ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999b, 247), jenž ovšem nebyla výzkumem v roce 1998 vůbec zachycena; mohylovou kulturu však bezpečně reprezentuje kolekce keramiky ze sbírek A. Gottwalda (např. GOTTWALD 1931, 59) a údajně i žárový hrob vykopaný v roce 1932 na pozemku V. Dostála, sestávající z amfory, látky a misky (GOTTWALD 1939b, 3). Lidské aktivity v době lužického a slezského úseku komplexu lužických popelnicových polí zřetelně dokládají již zlomky příznačných nádob a bronzové artefakty ve sbírkách Červinkových nebo Gottwaldových (např. ČERVINKA 1900, 69; GOTTWALD 1908, 22), stejně jako zhruba tři desítky povětšinou zásobních jam spadajících zejména do slezsko-platěnického období éry popelnicových polí z odkryvů Z. Čižmáře a M. Šmída (např. ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999b, 247). Pod boží mukou, situovanou nad svahy „Dílů odvahovičnických“, vyorál Č. Kopečný velkou popelnici s kostmi, která poukazuje na možnou existenci žárového pohřebiště mladší doby bronzové (např. ČERVINKA 1900, 69).

Výrazné keltské osídlení zjistil A. Gottwald, který zde prokopal sídlištní jámy s množstvím keramiky a železných předmětů; I. L. Červinka v roce 1900 zachránil z obsahu orbou zničeného hrobu bronzový

Obr. 10. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvahovičnické“.

Vlevo nálezy z laténských hrobů zjištěných na lokalitě v roce 1973 (podle MEDUNA 1974, tab. 53).

Vpravo kostrový hrob doby stěhování národů a jeho inventář (podle ČIŽMÁŘ - TEJRAL 2002, Abb. 7).

Fig. 10. Držovice na Moravě, Prostějov County, „Díly odvahovičnické“.

Pictured on the left: finds from La Tene graves found at the site in 1973 (according to MEDUNA 1974, tab. 53).

Pictured on the right: an inhumation grave dating to the Migration Period and its inventory (according to ČIŽMÁŘ - TEJRAL 2002, Abb. 7).

vroubkovaný náramek; K. Dobeš získal povrchovými sběry zlomky typické keramiky (např. MEDUNA 1980b, 75-80, 83, Taf. 16-17). V létě roku 1973 byly v areálu držovické farmy hloubeny rýhy pro pokládku potrubí, které narušily hroby doby laténské. Ač byl nález ohlášen pracovníkům prostějovského muzea, nebylo již možno realizovat nezbytný záchranný archeologický výzkum a bližší okolnosti jsou tak rekonstruovány pouze na základě výpovědi dělníků. Zdá se však, že šlo o dva hroby žárové a jeden kostrový, kdy torzovitý inventář (situlovité nádoby, zlomky železných spon a fragment železného nýtu) svědčí pro jejich datování do stupňů LTB-C₁ (např. MEDUNA 1974).

Germánům doby římského císařství náleží početná kolekce materiálu pocházejícího ze sbírek A. Gottwalda či I. L. Červinky a obsahující vedle příznačně zdobené keramiky domácí provenience i zlomky importovaných nádob provinciálních (např. GOTTWALD 1924, 118); dvě chaty s vnitřní křivou konstrukcí bezpečně příslušející do mladší doby římské byly prozkoumány během rozsáhlého záchranného archeologického výzkumu v roce 1998 (např. ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER eds. 2000, 212).

Velmi důležitými nálezy učiněnými při budování výrobního areálu společnosti NEKR v roce 1998 jsou tři hroby z průběhu 5. století n. l. (především ČIŽMÁŘ - TEJRAL 2002). Ženský hrob, který byl vykraden, obsahoval oboustranný kostěný zdobený hřeben; další dva hroby náležely bojovníkům, z nichž každý měl jednostranný mečík - sax a řadu osobních předmětů (nůž, šídlo, garnitura přezek či pinzeta). Tyto se řadí k předním moravským nálezům období stěhování národů a svým významem značně přesahují nejen region Prostějovska, ale i střední a severní Moravy vůbec.

I. L. Červinka na „Dílech odvrhovičních“ prokopál jámu s keramikou doby hradištní a se dvěma kostěnými šídly (např. ČERVINKA 1902, 327); A. Gottwald pak jámy obsahující zlomky nádob, přesleny, železný nůž a sekerku (např. GOTTWALD 1924, 128). Již mnohokrát výše zmíněným záchranným archeologickým výzkumem Z. Čižmáře a M. Šmída bylo prozkoumáno na 35 objektů - zemnic, jam i zásobnic, datovatelných množstvím nálezů do 10. až 11. století našeho věku (např. ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999b, 369-370).

Obr. 11. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.

Vlevo skelet psa v sídlištní jámě jordanovské kultury (podle ŠMÍD 2012a, 222/11-49). Vpravo jedna z archeologických situací dotčených recentními zásahy (podle ŠMÍD 2012a, 222/11-86).

Fig. 11. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.

Pictured on the left: a skeleton of a dog in a pit associated with the Jordanow culture (according to ŠMÍD 2012a, 222/11-49). Pictured on the right: one of the situations affected by recent interventions (according to ŠMÍD 2012a, 222/11-86).

Na přelomu měsíců října a listopadu 2011 byl proveden záchranný archeologický výzkum na ploše určené ke stavbě bioplynové stanice na pozemku Zemědělského družstva Vrahovice. Místo výzkumu se nachází na „odpočinku“ mezi levobřežní terasou Romže a návrším, které výškově kulminuje 1 km severně od místa výzkumu kótou 273,7 m. Poloha je součástí známé archeologické lokality, označené pomístním názvem „Díly odvrhoviční“. Sedm desítek prozkoumaných objektů tak poskytlo další doklady o intenzivním polykulturním využití místa (ŠMÍD 2012a; týž 2012b). Osídlení z období neolitu představuje několik plytkých objektů a struktura kůlových jamek, které indikují přítomnost jednoho dlouhého domu lidu kultury s lineární keramikou. Eneolit je zastoupen kulturou jordanovskou, kulturou nálevkovitých pohárů a kulturou zvoncovitých pohárů. Za zcela mimořádnou záležitost je možné považovat kostrový hrob baalberské fáze zmíněné kultury nálevkovitých pohárů, který je, pomíneme-li obdobně datované hroby z nedalekého vrchu Kosíře (cf. např. ŠMÍD 2003c, 50-53, 104, tab. 79:1, 80-88; týž 2004b, 31-33; aj.), prvním regulérním baalberským hrobem z území Moravy (skelet pohřbeného muže ve věku 30-40 let navíc nese patologické změny způsobené patrně onemocněním TBC; DROZDOVÁ - ŠMÍD, v tisku). Několik sídlištních jam poskytlo poměrně početné kolekce materiálu reprezentujícího středodunajskou mohylovou kulturu střední doby bronzové; jiné objekty lze pak spojovat již s plně konstituovanou mladobronzovou kulturou lužickou. Nejmladší komponentou zachyceného osídlení jsou pak objekty datovatelné do platěnické kultury starší doby železné.

V průběhu měsíce října 2013 proběhly zemní práce související s výstavbou sídla firmy Agroslužby Nedbal v poloze „U hřbitova“, která je širší součástí polní trati „Díly odvrhoviční“. Skryvkou dotčená plocha vlastního areálu byla již dříve značně devastována - sloužila patrně jako technické zázemí v době budování blízkého mostu a rychlostí komunikace R46 směřující od Prostějova k Olomouci. Liniový výkop určený k pokládce kanalizace však protnul západní část drobného návrší dnešního držovického hřbitova a poskytl tak na dvě desítky archeologických objektů (FOJTÍK 2014d). Tyto náležely nejmladšímu úseku kultury s moravskou malovanou keramikou, kultuře nálevkovitých pohárů, „smíšenému kulturnímu horizontu“ přelomu mladšího a pozdního eneolitu a v neposlední řadě i slezskému úseku kultury lužických popelnicových polí (k zachycené eneolitické komponentě osídlení podrobně FOJTÍK - ŠMÍD 2014). Překvapivým objevem je místy až 2 m mocná kulturní vrstva, která vznikla patrně někdy ve starším eneolitu a vzhledem ke konfiguraci terénu dovoluje hypotetické úvahy o existenci ohrazeného sídliště kultury nálevkovitých pohárů, které díky nebývalé intenzitě osídlení vytvořilo mohutné souvrství téměř „pseudotellového“ charakteru. Z hmotných nálezů si zvláštní zmínky zaslouží především torza dvou keramických lahví s límcem, specifického tvaru z hrnčířské produkce kultury nálevkovitých pohárů, který se v prostředí sídlišť objevuje jen velmi sporadicky. Nebývale cennými jsou také nálezy soubory již výše podrobněji vzpomenutého „smíšeného kulturního horizontu“ pocházejí z objektů č. 508 až 510 - jde totiž o další památky náležející do J. Peškou nedávno definovaného horizontu nomenklaturně označeného právě jako „Strachotín - Držovice“ (např. PEŠKA 2013, 89-95, obr. 44).

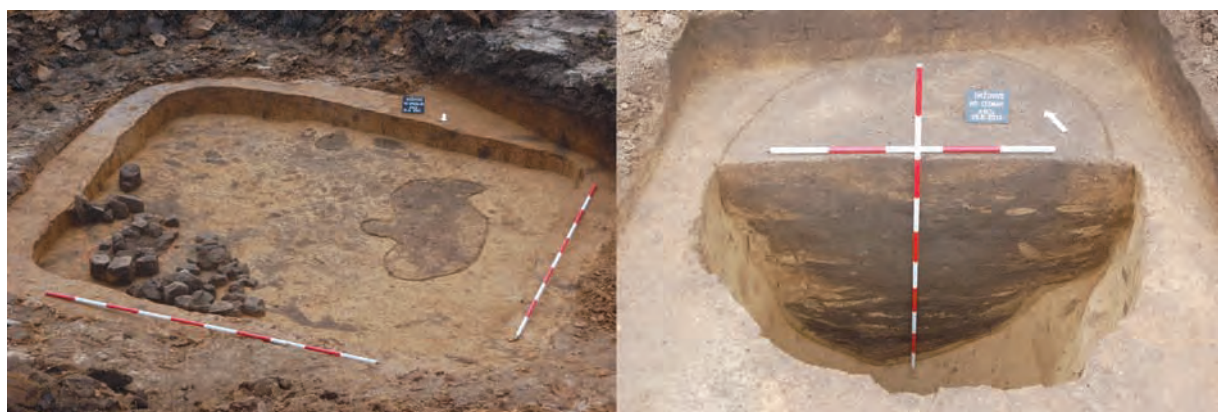
b) polní trať „Pastviska“

Polykulturní lokalita „Pastviska“ byla známou především díky badatelským aktivitám A. Gottwalda (viz nepřehledné množství drobnějších zpráv v pracích jmenovaného autora), novým pohledem do intenzivního osídlení místa se stala série drobných záchranných archeologických výzkumů realizovaných prostějovským pracovištěm Ústavu archeologické památkové péče Brno, v.v.i., v průběhu roku 2013.

Ve sbírce A. Gottwalda registrujeme zlomky nádob, pazourkové nástroje a fragmenty kamenných seker kultury s moravskou malovanou keramikou, které nasbíral na západním svahu „Pastviska“ (např. GOTTWALD 1924, 21). Keramiku různých etap eneolitu, podobnou té z „Dílů odvrhovičních“, uvádí A. Gottwald (např. GOTTWALD 1930b, 12); v hlíně vyhozené krtkem pak zvedl ornamentované okraje z mísy náležející kultuře zvoncovitých pohárů (např. GOTTWALD 1924, 38). Ukázkou střepů kladenou

do starší doby bronzové zmiňuje A. Gottwald (např. GOTTWALD 1931, 51-52); podobně pak i zlomky středobronzových nádob „mohylového rázu danubskosudetského“ (např. GOTTWALD 1931, 59); výraznou komponentu tvoří zejména početný soubor artefaktů lužického a slezského úseku doby popelnicových polí mladší až pozdní doby bronzové (např. GOTTWALD 1931, 61, 76). Větší sídliště platěnické kultury starší doby železné doložil povrchovými sběry a drobnými výkopy A. Gottwald, který zde získal nejen zlomky keramických nádob, ale i přesleny, závaží, zahrocenou kost či polovici bronzového srpů (např. GOTTWALD 1932, 24, obr. 7). Tyž badatel zachytil na lokalitě i sídlištní jámy s keramikou a železnými předměty doby laténské (např. MEDUNA 1980b, 80-82).

V měsíci dubnu 2013 proběhla první etapa záchranného archeologického výzkumu v trase nově budované místní komunikace budoucí ulice Levandulová, k. ú. Držovice na Moravě (FOJTÍK 2014a). Odkrytý sídlištní objekt poskytl reprezentativní kolekci keramiky mladší doby hradištní, a to spolu s četnými zvířecími kostmi, železnou ostruhou a denárovou mincí náležející k nepřiděleným ražbám 90. let 10. století. Ze dna jámy byly vyzvednuty trosky velkého hliněného pekáče - tzv. „pánve klučovského typu“ - specifického druhu (nejen) raně středověké keramiky, sloužícího patrně při úpravě zrna po sklizni, a to k jeho čištění od plev a osin nebo k dosoušení před vlastním semletím (cf. MAŘÍK 1997). Jedná se o dosud neregistrované raně středověké osídlení, jehož význam podtrhuje i nabízející se úzká souvislost s nedalekou dlouhodoběji užívanou slovanskou nekropolí v prostoru bývalé cihelny Konečného a Nedělníka, která je známou již od 90. let 19. století (např. FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 19, 51-54, 79-80, 103-104, tab. 1:1-2, 37-41, 59:1-10; 73:1). Na konci měsíce července 2013 opětovně došlo ke skrývce ornice a byly tak zjištěny další archeologické objekty. Tyto, vedle charakteristické obilní jámy Slovanů mladší doby hradištní a sídlištního objektu kultury s moravskou malovanou keramikou, náležely nově zjištěné osadě Germánů mladší a pozdní doby římské, kdy prosté sídlištní jámy doplňuje též polozahloubený „přístřešek“ s vnitřní kúlovou konstrukcí - mezi běžnou „domácí“ keramickou produkcí se objevily nejen zlomky oblíbeného „jiříkovického zboží“, ale i fragment glazované nádoby původu římsko-provinciálního. Intruze keramiky nám dokládají osídlení místa neolitickými lidmi kultury s keramikou lineární a též nositeli časně eneolitické keramiky jordanovské.

Obr. 12. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Pastviska“. Vlevo časně slovanská chata s destrukcí otopného zařízení (podle FOJTÍK 2014c, 178/13-26). Vpravo jedno z prozkoumaných sil Slovanů mladší doby hradištní (podle FOJTÍK 2014b, 181/13-19).

Fig. 12. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Pastviska”. Pictured on the left: an early Slavonic hut with destruction of heating device (according to FOJTÍK 2014c, 178/13-26). Pictured on the right: one of the Early Hillfort Period Slavonic silos which were subject to surveys (according to FOJTÍK 2014b, 181/13-19).

V deštivých dnech druhé poloviny měsíce září 2013 byl realizován archeologický výzkum vyvolaný výstavbou prvního z rodinných domů tvořících vznikající ulici Levandulová (FOJTÍK 2014c). Skrytá plocha, určená k následným výkopům základových pasů, poskytla hned šest archeologických objektů, z nich nejzajímavější je prostorná „zásobní jáma“ s drobným souborem keramiky náležející staršímu až střednímu eneolitu, polozahloubená chata s kolekcí nálezů spadajících do starší doby římské a též časně slovanská chata s destrukcí otopného zařízení v severovýchodním rohu. Zachycené terénní situace cenným způsobem doplnily naše poznatky o již tak intenzivním osídlení teras, které od severu lemují akumulární roviny Romžské nivy, ve své rozšířené části označované jako Prostějovská kotlina.

Na sklonku měsíce září 2013 proběhl doposud poslední drobný odkryv spojený s výstavbou dalšího z rodinných domů (FOJTÍK 2014b). Na skryté ploše byly zjištěny dva archeologické objekty v podobě charakteristických zásobních jam souvisejících se slovanskou osadou pokročilého 10. století. Jedna z výplní poskytla reprezentativní soubor keramiky, fragmenty mazanické pražnice, kolekci zvířecích kostí (s převahou drůbeže) a též tři železné předměty - nůž, lyrovitou ocílku s očky a drobnou železnou jehlu. Teprve nedávno zachycené sídliště leží v blízkosti již vzpomenutého slovanského pohřebiště v držovické cihelně, které je často diskutováno v souvislosti s dosud nevyjasněnými otázkami historického vývoje Moravy v 10. století, a to díky možné kontinuitě jeho užívání od věku Velké Moravy až k plně rozvinutému období mladohradištnímu (např. MĚŘÍNSKÝ 1986, obr. 1, lokalita 17; týž 1997, 91; aj.). Podrobné zpracování a komparace pramenného materiálu ze sídlišť (poloha „Díly odvrhoviční“, výstavba areálu NEKR v roce 1998 a poloha „Pastviska“ s aktuálně realizovanými odkryvy) a zmíněného pohřebiště by tak v budoucnu mohla vnést pověstné nové světlo do problematiky střední Moravy v době tzv. „historického temna“...

4. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

a) polní trať „Díly odvrhoviční“

MZM Brno - 70001.

VM Olomouc - D 1501-1525; G 5021; G 5251; G 5278; G 5893-5940; P 445/64.

MP Prostějov - B 79, 050877; B 80, 050878; D 52, 006167; D 66, 006181; D 71, 006186; D 110, 006225; D 112, 006227; D 233, 027563-027586; E 228, 041603; E 249, 041631; E 263, 041651; F 54, 007375; F 59, 007380; F 86, 007406; F 87a, 047128; F 87b, 007407; G 6, 007056; G 84, 007125; G 120a, 007159; G 121b, 007162; G 125, 007166; J 107, 006954; J 289, 033061; J 295, 012559; J 306, 033065; J 746, 007025; J 774, 007037; J 801, 012394; K 188, 031246-031247; K 189, 031248; K 419, 031102; L 13, 033194; L 167, 033331; L 168, 033332; L 169, 033333; M 15, 033450; M 52, 033478; M 83, 034902; M 88, 034908; M 89, 033909; M 99, 034916; M 110, 034926; M 313, 025045; M 314, 025806; M 315, 025805; N 64, 038630; N 65, 038631; N 66, 038632-038633; N 89, 038832; N 95, 038833-038834; N 100, 038838; N 101, 038839; N 102, 038840; N 103, 038841; N 104, 038842; N 105, 038843; N 106, 038844; N 119, 038858; N 132, 038870; N 147, 038882; P 59, 038973; P 60, 038960; P 111, 038866; P 112, 038869; 101200-107811; 108849-108851; 145446-145558; 145573-145606; 278668-279428.

b) polní trať „Pastviska“

VM Olomouc - G 5841-5967; G 5969; G 5976-5986.

MP Prostějov - D 57, 6172; D 64, 6179; D 86, 6201; D 111, 6226; E 262, 41650; F 61, 7382; F 88, 7408; G 131, 7172; J 745, 7024; J 775, 7038; K 10, 33097; K 11, 33098; K 420, 31103; K 421, 31104; K 422, 31114; K 423, 31115; K 424, 31116; L 84, 33276; L 173, 33337; L 210, 33426; M 51, 33477; M86, 34906; M 87, 34907; M 95, 29293, 34912; R 42, 46089; 281487-281519; 281551-281712; 281713-281849; 281850-281905.

4. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

a) polní trať „Díly odvrhoviční“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-08/3**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 2148/37.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 67/45; 216/45; 483/45; 1117/45; 180/46; 618/46; 1437/46; 1681/46; 2401/46; 2546/46; 2755/46; 142/48; 1473/48; 815/50; 445/51; 808/51; 2651/52; 756/56; 758/56; 760-764/56; 767/56; 771-774/56; 1636/69; 19/76; 1800/79; 1509/85; 81/92.

Novinový výstřižek z Brünner Morgenpost, Brno, 28. října 1872 (Nr. 248, S. 991).

ANKE 2007, 220; BENINGER - FREISING 1933, 35; ČERVINKA 1900, 69, 71-72, 80; ČERVINKA 1902, 162, 225, 264, 294, 327; ČERVINKA 1908, 219; ČERVINKA 1928, 176; ČERVINKA 1939, 132; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER (eds.) 2000, 211-212; ČIŽMÁŘ - PAVÚK - PROCHÁZKOVÁ - ŠMÍD 2004, 217, obr. 8-12; ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999a; ČIŽMÁŘ - ŠMÍD 1999b; ČIŽMÁŘ - TEJRAL 2002; ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 174; DROZDOVÁ - ŠMÍD, v tisku; FILIP 1956, 396, obr. 19:132, tab. LXII:2, LXX-XIV:9, CXVI:18-19; FOJTÍK 2014d; FOJTÍK 2014e, 49-52, obr. na str. 63 (lokalita č. 4), 65-67, 69-71, 74 (fotografie A); FOJTÍK - ŠMÍD 2014; GOTTWALD 1904a; GOTTWALD 1904b, 74, 77, 79; GOTTWALD 1908, 22; GOTTWALD 1909, 15, 24; GOTTWALD 1924, 11, 21, 31-32, 35, 63, 75, 88-89, 113-114, 115, 118, 128; GOTTWALD 1930a, 61; GOTTWALD 1930b, 8, 22, 25, 40, obr. 3, 35; GOTTWALD 1931, 14, 21, 37, 46, 51-52, 61, 76, 97, 105-106, 112; GOTTWALD 1939b, 1, 2, 3, 7; HLAVA 2000b, 56, obr. 2:4; HLAVA 2003b; HLAVA 2004b; HRUBÝ 1950, sv. II, 153-154; KALÁBKOVÁ 2009, díl I, přehled č. 3 na str. 78 a jinde v textu, díl II, 54; KRUTA - LIČKA 2000, pol. 177 na str. 101 a pol. 180 na str. 102; LINKSFEILER 1978, 107; MEDUNA 1974; MEDUNA 1980a, 190, lokalita č. 87, Taf. 31-35; MEDUNA 1980b, 75-80, 83, Taf. 16-17; PERNIČKA 1966, 40, 41, 48, 62, 63, 78, 87, 110, 143; 145, lokalita č. 37, tab. XIX, XXVII, XXXV, XXXVII, XLI-XLVIII, L-LIV, LX-LXI; PEŠKA 2013, 89-95, obr. 44; PROCHÁZKA 1937, 16-17; PROCHÁZKOVÁ 2000b; ŘÍHOVSKÝ 1989, 28 (Taf. 5, Nr. 67); ŠIMEK 1958, 153; ŠÍŠKA 1995, 240, 241, obr. 2:IV, 2:25; ŠMÍD 1999f, 244, obr. 1:9, 2, 3:1-11; ŠMÍD 2002c, 378-382, obr. 1:5, 5-8; ŠMÍD 2012a; ŠMÍD 2012b; ŠROT 1975, 47.

Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 1998, Brno 1999, 18-19; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2011, Brno 2012, 24-25.

b) polní trať „Pastviska“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-07/17**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 2148/37.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 216/45; 180/46; 1437/46; 1681/46; 1979/46; 2475/46; 132/48; 1472/48; 816/50; 445/51; 808/51; 758/56; 760-764/56; 766/56; 1801/79.

ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 174; FOJTÍK 2014a; FOJTÍK 2014b; FOJTÍK 2014c; FOJTÍK 2014e, 54-56, obr. na str. 63 (lokalita č. 10); FILIP 1956, tab. CXVI:11-12; GOTTWALD 1904a; GOTTWALD 1924, 38, 97, 107; GOTTWALD 1930b, 12, 25, 27; GOTTWALD 1931, 37, 50, 61, 76, 88, 97; GOTTWALD 1932, 24, obr. 7; GOTTWALD 1939b, 5; HLAVA 2000b, 56, obr. 2:5; HRUBÝ 1950, sv. II, 154; MEDUNA 1980a, 190, lokalita č. 87, Taf. 36-38; MEDUNA 1980b, 80-82; SCHIRMEISEN 1929, 41; ŠIMEK 1958, 153; ŠÍŠKA 1995, obr. 2:26; ŠROT 1975, 47.

4a. DRŽOVICE NA MORAVĚ (okr. Prostějov), „Díly odvrahoviční“

středobronzová keramika z povrchových sběrů Antonína Gottwalda

bioplynová stanice v areálu ZD Vrahovice, ZAV M. Šmída v roce 2011

Středobronzová keramika pocházející ze sbírek Antonína Gottwalda

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

1. Fragment amforovité nádoby se zřetelně odsazeným hrdlem. Na těle je umístěna kombinovaná vhloubená výzdoba v podobě obvodové rýhy dělené krátkými svislými rýžkami a na ní pak rytý motiv zavěšených vložených trojúhelníků. Povrch vně i uvnitř černý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007159, G 120a v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:9).
2. Fragment výrazně esovitě profilovaného šálku s téměř dvojkónickým tělem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Na ostřeji vyznačené maximální výduti vhloubená výzdoba ve formě výrazných svislých přeseků. Povrch vně hnědočerný, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, hladký; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 033065, J 306 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:3).
3. Zlomek stěny amforovité nádoby s kombinovanou výzdobou - hrdlo odděleno od těla výrazným obvodovým žlábkem, na podhrdlí masivní kruhový hrotitý výčnělek lemovaný třemi dochovanými širokými žlábkami, kde v horním okraji třetího navíc najdeme dvojici vodorovných rýžek ve tvaru obilného zrna. Povrch vně hnědý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř světle hnědý, hladký; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 033065, J 306 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:5).
4. Fragment amforovité nádoby se zřetelně odsazeným a obvodovým žlábkem zvýrazněným hrdlem, kde další obvodový žlábek na podhrdlí utváří plastickou lištu, která je členěná vodorovnými přeseky a přerušena zbytky výrazného vodorovného ucha oválného řezu. Na maximální výduti dochována velká prsovitá vypnulina lemovaná třemi žlábkami. Povrch vně hnědý, hladký/uvnitř šedočerný, hlazený a tuhovaný, místy dosahující kovově šedého lesku; hrubozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 033065, J 306 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:8).
5. Fragment amforovité nádoby se zřetelně odsazeným hrdlem. Na těle je umístěna kombinovaná vhloubená výzdoba v podobě obvodové linie krátkých vodorovných rýžek a pod nimi souvislé šikmé až svislé rýhování. Povrch vně hnědý s šedočernými oky, jemně hlazený/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika bez příměsi slídy. Inventární číslo MPP 041651/1, E 263 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:4).
6. Fragment amforovité nádoby se zřetelně odsazeným hrdlem. Na těle je umístěna kombinovaná vhloubená výzdoba v podobě tří vodorovných rýh, mezi kterými jsou umístěny střídavé svazky šikmých rýžek a pod nimi pak souvislé šikmé rýhování. Povrch vně hnědý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 041651/2, E 263 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:6).
7. Zlomek těla nádoby nesoucí šikmo šrafovaný trojúhelník, původně patrně součást motivu tzv. „přesýpacích hodin“. Povrch vně šedoohnědý, hladký/uvnitř šedočerný, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 041651/3, E 263 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:7).

Záchranný archeologický výzkum M. Šmída realizovaný v roce 2011

Objekt 510

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma nepravidelně široce oválného půdorysu (tab. 19 - nečíslováno), delší osou směřující přibližně ve směru od severovýchodu k jihozápadu, měla maximální zjištěnou délku 1,7 m a šířku 1,6 m. Byla zahloubena 0,82 m pod úroveň podloží (tj. cca 1,40-1,50 m pod úroveň současného terénu). Její stěny byly do stran ubíhající (podhloubené) a dno rovné s prohlubní v jeho západní části. Výplň tvořila silně ulehlá prachová hlína šedé barvy, místy až popelovitá hlína s drobtý mazanice a ojedinělými uhlíky (kont. 107). Objekt můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu - sklípek.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 119 položek (k deskripci vybráno 24 položek)/neinventováno 294 ks (skart); vzorky kamenů z výplně objektu - 3 ks; bronzová industrie - 1 ks; mazanice - celkem 13 ks; osteologický materiál - celkem 77 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 278794-278918 + skart.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Fragment nízkého šálku se stlačeným polokulovitým tělem a ostře nasedajícím nálevkovitě rozevřeným hrdlem, které je odděleno zřetelným odsazením; přes hrdlo se klene z okraje vytažené a na podhrdlí dosedající páskové ucho. Povrch vně v odstínech hnědošedé, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, hlazený; jemnozrnná keramika s výraznou příměsí okem téměř nepatrných zrnků slídy. Inventurní číslo MPP 278794 (tab. 19:3).
2. Zlomek okraje a těla misky s plochým talířovitým okrajem; okraj je rovný, rovně seříznutý a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 278798; fragment lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 19:8).
3. Zlomek nádoby s mírně prohnutým hrdlem a rovným zaobleným okrajem. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený až leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedočerný, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 278819 (tab. 19:1).
4. Zlomek nádoby s kónickým hrdlem a nezřetelně ven vyhnutým zaobleným okrajem. Povrch vně v odstínech hnědošedé, jemně hlazený až leštěný, dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedočerný, leštěný, se stopami kovově šedého tuhování; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 278820 (tab. 19:4).
5. Zlomek esovité profilované misky s plecemi v řezu zesílenými, s okrajem rovným a zaobleným. Povrch vně v odstínech hnědé, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 278822 (tab. 19:2).
6. Fragment širšího šálku s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 278832 (tab. 19:5).

7. Fragment amforovité nádoby s kalichovitě rozevřeným hrdlem zřetelně odsazeným od těla nádoby. Na podhrdlí dva obvodové žlábký a mezi nimi linie trojúhelníkovitých dolíků na lehce vystouplé plastické liště. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování/uvnitř v odstínech šedé, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278845 (tab. 20:4).
8. Drobný zlomek stěny amfory nebo džbánu s odsazeným hrdlem. Na podhrdlí obvodová linie vodorovných rýžek tvaru obilného zrna následovaná obvodovou rytou linií. Povrch vně hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278846 (tab. 20:9).
9. Drobný zlomek stěny amfory nebo džbánu s plynuleji nasazeným hrdlem. Na podhrdlí obvodová linie vodorovných rýžek tvaru obilného zrna. Povrch vně hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hladký; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278847 (tab. 20:6).
10. Drobný zlomek těla nádoby se složeným motivem vodorovně orientovaného žebříčku - pás vymezený po stranách dvojicí vodorovných obvodových rýh vyplňují pravidelně kladené krátké rýhy svislé. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; zrnitá keramika s ojedinělými a okem jen stěží patrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278848 (tab. 20:10).
11. Fragment větší amforovité nádoby s rozevřeným hrdlem ostře odsazeným od těla nádoby. Na podhrdlí dva zavěšené, šikmo šrafované trojúhelníky. Povrch vně hnědošedý, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený; zrnitá keramika s výrazným obsahem okem téměř nepatrných zrnok slídy. Inventární číslo MPP 278849 (tab. 20:3).
12. Fragmenty těla amforovité nádoby s dochovaným svisle položeným válečkovitým uchem. Tělo nádoby nese souvislé? svislé žlábkování. Povrch vně hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární čísla MPP 278856 a 278862 (tab. 20:1a-c).
13. Drobný fragment nízkého šálku se stlačeným polokulovitým tělem a ostře nasedajícím nálevkovitě rozevřeným hrdlem, které je odděleno obvodovou linií drobných svislých rýžek. Povrch vně hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý až šedočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278858 (tab. 20:5).
14. Zlomek těla džbánu s jednou dochovanou hladkou vypnulinou. Povrch vně hnědočerný, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hruběji urovnaný; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278861 (tab. 20:7).
15. Zlomek těla nádoby s větším svislým páskovým uchem. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř šedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278863 (tab. 19:10).
16. Fragment těla amforovité nádoby s dochovaným svisle položeným drobným páskovým uchem. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedý, jemně hlazený, s kovově šedým tuhováním; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární čísla MPP 278864 (tab. 19:11).
17. Drobný zlomek obdélného úchytu vytaženého z okraje mísy. Povrch hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278873 (tab. 20:8).
18. Zlomek okraje velké amforovité nádoby - „zásobnice“; hraněný okraj na vnější hraně promačkáván symetrickou linií prstových důlků. Povrch vně světlehnědý, hruběji urovnaný/uvnitř hnědý, hlazený; hrubozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278875 (tab. 19:6).
19. Zlomek větší nádoby s rovným, zaobleným a vně ovaleným okrajem. Povrch vně i uvnitř hnědý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278876 (tab. 19:7).
20. Zlomek okraje a těla větší hrncovité nádoby s nižším výrazněji prohnutým hrdlem. Okraj ven vyhnutý a šikmo seříznutý. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, hladký; hrubozrná keramika bez okem zřejmé příměsi slídy. Inventární číslo MPP 278879 (tab. 19:9).
21. Zlomek těla amforovité nádoby - „zásobnice“ s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou obíhající pod

- plynule esovitě nasazeným hrdlem a se svislým prstováním těla. Povrch vně okrově hnědý, na hrdle jemně hlazený a na výduti drsněný prstováním/uvnitř okrově hnědý, hladký; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278887; větší fragment lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 20:2).
22. Zlomek nožkovitého dna. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený/uvnitř hnědočerný, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278895 (tab. 19:12).
23. Zlomek nádoby na nožce. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, hlazený; zrnitá keramika s ojedinělými a okem jen stěží patrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 278908 (tab. 19:13).

Vybrané (tj. kresebně dokumentované) akeramické předměty:

24. Bronzová jehlice s plochou destičkovitou hlavicí a prostým dřikem (v třídění J. ŘÍHOVSKÉHO, 1979, 48-49, Taf. 9:178-186, blízká kusům označovaným za tzv. „severní“ či též „lužickou“ variantu). Povrch silně oxidovaný, pokrytý strupovitou patinou. Dochováno ve 2 zlomcích. R.: délka - 122 mm (délka zlomků 108 mm a 14 mm), Ø destičkovité hlavičky 11,6 mm, max. Ø jehly 5,4 mm; hmotnost - 9,5 g. Inventární číslo MPP 278909 (tab. 20:11).

Obr. 13. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“. Vlevo fotografie objektu K 510 (SMK) odkrytého v roce 2011 (podle ŠMÍD 2012a, 222/11-25). Vpravo fotografie objektu K 534 (SMK) odkrytého v roce 2011 (podle ŠMÍD 2012a, 222/11-108).

Fig. 13. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”. Pictured on the left: photo of the structure K 510 (MDTC) excavated in 2011 (according to ŠMÍD 2012a, 222/11-25). Pictured on the right: photo of the structure K 534 (MDTC) excavated in 2011 (according to ŠMÍD 2012a, 222/11-108).

Objekt 534

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma široce oválného půdorysu (tab. 21 - nečíslováno), delší osou směřující přibližně ve směru od severozápadu k jihovýchodu, měla maximální zjištěnou délku 2,9 m a šířku 2,54 m. Byla zahloubena 0,84 m pod úroveň podloží (tj. cca 1,40-1,50 m pod úroveň současného terénu). Její stěny byly zčásti šikmé,

převážně však mírně do stran ubíhající (podhloubené) a dno kotlovité. Výplň tvořila tmavě hnědá hlína s drobtovitou odlučností (kont. 160), tmavě šedohnědá popelovitá hlína (kont. 161) a výrazně také sprašové lavice (kont. 135). Objekt můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu - sklípek.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 155 položek (k deskripci vybráno 34 položek)/neinventováno 221 ks (skart); vzorky kamenů z výplně objektu - 4ks; kostěná a parohová industrie - 2 ks; bronzová industrie - 1 ks; kamenná štípaná industrie - 1 ks; mazanice - celkem 38 ks; osteologický materiál - celkem 92 ks; antropologický materiál - 1 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 279069-279232 + skart.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Torzo ploché talířovité mísy na nižší duté rozšířené plášťové nožce. Okraj ven vyhnutý, zaoblený a zevnitř odsazený, po svém obvodu místy zvlněný. Dno vklenuté. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědošedé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 64 mm, Ø okraje - cca 190 mm, Ø nožky - 68 mm. Inventární číslo MPP 279069; lepeno ze 2 větších fragmentů (tab. 21:8).
2. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je ven vyhnutý a zaoblený, vytažený do dvojice zřetelných jazykovitých výčnělků. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279070 (tab. 23:4).
3. Zlomek šálku se stlačeným, ostře profilovaným dvojkónickým tělem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně hnědošedý, jemně hlazený/uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279071 (tab. 23:8).
4. Fragmenty okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je ven vyhnutý, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, jemně hlazený, místy až dosahující kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279074; lepeno celkem ze 3 zlomků (tab. 22:9).
5. Torzo vejčitého hrnku s jedním dochovaným páskovým uchem mírně vytaženým nad lehce ven vyhnutý a zaoblený okraj. Ucho dosedá na podhrdlí vyznačené souvislou oběžnou linií vodorovných vrypů tvaru obilného zrna. Vlastní tělo nádoby nese souvislé svislé rýhování. Povrch vně okrový s ostřeji ohraničenými šedými oky, jemně hlazený, při okraji místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování/uvnitř šedý, hlazený, s kovově šedým tuhováním; jemnozrná keramika s výraznou příměsí okem téměř nepatrných zrnok slídy. Inventární číslo MPP 279076; lepeno ze 3 zlomků (tab. 22:4).
6. Torzo dvojuché amfory s baňatým tělem a ostře nasazeným kónickým hrdlem. Okraj rovný a zaoblený. Dochováno jedno širší páskové ucho klenoucí se přes rozhraní hrdla a výdutě. Povrch vně i uvnitř v odstínech okru, jemně hlazený; jemnozrná keramika s ojedinělými a okem jen obtížně zřetelnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279077; lepeno celkem ze 4 zlomků (tab. 22:1).
7. Zlomek nádoby s kalichovitě rozevřeným hrdlem, které je od stlačeného baňatého těla odděleno výrazným obvodovým prožlábnutím; výduť nese řidčeji řazené svislé žlábký. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně hnědošedý, hlazený, místy otřelý/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený, místy dosahující kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279079 (tab. 22:8).
8. Fragment širšího šálku s oblým tělem a mírně odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý,

- jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279080 (tab. 23:5).
9. Fragment širšího šálku s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279081 (tab. 23:6).
 10. Fragment širšího šálku s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279082 (tab. 23:3).
 11. Fragment nádoby s vyšším kalichovitě rozevřeným a od těla odsazeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279083; lepeno ze 2 zlomků (tab. 23:7).
 12. Zlomek amforovité nádoby s nižším, zřetelně odsazeným a k okraji ubíhajícím hrdlem. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279106 (tab. 23:2).
 13. Zlomek plynuleji esovitě profilovaného širšího šálku s lehce rozevřeným hrdlem a s podhrdlím nesoucím po svém obvodu souvislou linii vodorovných vrypů tvaru obilného zrna. Okraj nezřetelně ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený, se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279078 (tab. 21:12).
 14. Torzo amforovité nádoby se stlačeným oblým tělem a hrdlem vyznačeným obvodovým prožlábnutím, pod kterým najdeme obvodovou rytou linii, shora souvisle lemovanou šikmými rýžkami tvaru obilného zrna. Výduť svisle členěna do širších polí vymezených výraznými svislými žlábkami. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé s ohraničenými šedočernými oky, jemně hlazený až leštěný, dosahující kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279116; lepeno celkem ze 2 zlomků (tab. 21:11).
 15. Fragmenty amfory se stlačeným baňatým tělem zdobeným svazky? širokého šikmého žlábkování a nesoucí na podhrdlí jedno dochované svislé páskové ucho. Povrch vně v odstínech hnědošedé, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku/uvnitř šedý, jemně hlazený; středně zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279118; rozpoznáno celkem ve 14 zlomcích (tab. 23:1a-d).
 16. Torzo šálku se stlačeným polokulovitým tělem, na něž nasedá lehkým odsazením zvýrazněné nálevkovitě rozevřené hrdlo. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený, místy s otřelými stopami kovově šedého tuhování; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279127; lepeno celkem ze 2 zlomků (tab. 24:2).
 17. Zlomek amforovité nádoby s drobnějším páskovým uchem umístěným nad oble lomenou maximální výdutí. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279133 (tab. 22:6).
 18. Zlomek těla amfory - pod nedochovaným hrdlem, vyznačeným obvodovým žlábkem, umístěno širší svislé páskové ucho směřující dále k maximální výdutí. Povrch vně v odstínech hnědé až hnědošedé, hladký/uvnitř šedočerný, hruběji urovnaný; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279134 (tab. 22:5).
 19. Zlomek páskového ucha džbánu. Povrch v odstínech šedé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279136 (tab. 22:3).
 20. Zlomek spodní části páskového ucha džbánu. Povrch hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279137 (tab. 22:2).
 21. Dva drobnější fragmenty těla nádoby nesoucí zevnitř vytlačené a prožlábnutím ohraničené prsovitě vypnuliny. Povrch vně okrový, jemně vyhlazený/uvnitř okrový, hladký; plavená? hlína s výraznou příměsí okem téměř nepatrných zrnok slídy. Inventární číslo MPP 279139 (tab. 24:5a-b).
 22. Zlomek těla džbánu s nižším oblým tělem nesoucím jednu dochovanou z výdutě formovanou a neohraniče-

- nou prsovitou vypnulínu. Povrch vně v odstínech šedohnědé, jemně hlazený, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hruběji urovnaný; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279141 (tab. 24:3).
23. Torzo šálku s oble kónickým spodkem a nevyznačeným dnem s mělkým omfalem. Povrch vně šedý s hnědavými oky, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování/uvnitř šedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s výraznou příměsí okem téměř nepatrných zrněk slídy. Inventární číslo MPP 279160 (tab. 24:8).
 24. Zlomek spodku ploché mísy s nevýrazně nožkovitým dnem, vně nepatrně oblým a zevnitř výrazně oble vklenuťm. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený, místy až leštěný, se stopami otřelého kovově šedého tuhování. Inventární číslo MPP 279161; lepeno ze 3 zlomků (tab. 24:6).
 25. Zlomek spodku a dna; dno nevýrazně dovnitř vkleuté. Povrch vně hnědošedý, jemně hlazený, místy se stopami kožovitého lesku/uvnitř šedý, hruběji urovnaný, otřelý; jemnozrná keramika s výraznou příměsí okem téměř nepatrných zrněk slídy. Inventární číslo MPP 279162; lepeno z 2 zlomků (tab. 24:7).
 26. Zlomek spodku a dna; ploché rovné dno. Povrch vně v odstínech hnědé, hlazený/uvnitř šedý, hladký; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279171 (tab. 24:9).
 27. Zlomek okraje a těla hrubšího esovitě profilovaného hrnce s širším páskovým uchem vytaženým z okraje. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech okru, drsný/uvnitř hnědošedý, hladký; zrnitá keramika bez zřetelné příměsí slídy. Inventární číslo MPP 279173 (tab. 22:7).
 28. Fragment větší plynule esovitě profilované zásobnice s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou na podhrdlí a nevýrazným souvislým svislým prstováním těla. Okraj ven vyhnutý, zaoblený a vytažený do výrazného jazykovitého výčnělku. Povrch vně v odstínech hnědé, drsněný prstováním/uvnitř šedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279174 (tab. 24:1).
 29. Fragment dvojkónické nádoby s oblým lomem zvýrazněným plastickou prstovanou lištou. Okraj mírně dovnitř zatažený a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědošedé, nad plastickou páskou jemně hlazený, místy až s kožovitým leskem, pod ní pak pouze hrubě urovnaný s četnými prohlubněmi/uvnitř hnědošedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 279176; dochováno ve 4 zlomcích (tab. 24:4).
 30. Kolečko hruběji vylámané ze střepu nesoucího svislé prstování. Povrch vně v odstínech okru, drsněný prstováním/uvnitř šedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø - 36-37 mm. Inventární číslo MPP 279219 (tab. 21:7).
 31. Drobný keramický jehlancovitý předmět se svislým otvorem - závěsek - s lehce obloukovitě prohnutými stěnami, mírně obloukovitě vkleutou podstavou a zaobleným vrcholem. Povrch v odstínech hnědošedé, hladký; v keramické hmotě okem téměř nepatrná zrnka slídy. R.: výška - 23,4 mm, podstava 18,7 x 18,5 mm; hmotnost - 3,34 g. Inventární číslo MPP 279220 (tab. 21:3).
 32. Drobný keramický jehlancovitý předmět se svislým otvorem - závěsek - s lehce obloukovitě prohnutými stěnami, mírně obloukovitě vkleutou podstavou a zaobleným vrcholem. Povrch v odstínech hnědošedé, hladký; v keramické hmotě okem téměř nepatrná zrnka slídy. R.: výška - 25,1 mm, podstava 13,1 x 13,4 mm; hmotnost - 3,31 g. Inventární číslo MPP 279221 (tab. 21:2).
 33. Drobný keramický jehlancovitý předmět se svislým otvorem - závěsek - s lehce obloukovitě prohnutými stěnami, mírně obloukovitě vkleutou podstavou a zaobleným vrcholem. Povrch v odstínech hnědošedé, hladký; v keramické hmotě okem téměř nepatrná zrnka slídy. R.: výška - 23,4 mm, podstava 13,3 x 13,5 mm; hmotnost - 3,35 g. Inventární číslo MPP 279222 (tab. 21:4).
 34. Drobný keramický jehlancovitý předmět se svislým otvorem - závěsek - s lehce obloukovitě prohnutými stěnami, mírně obloukovitě vkleutou podstavou a zaobleným vrcholem. Povrch v odstínech hnědošedé, hladký; v keramické hmotě okem téměř nepatrná zrnka slídy. R.: výška - 22,2 mm, podstava 13,3 x 14,0 mm; hmotnost - 2,84 g. Inventární číslo MPP 279223 (tab. 21:5).

Vybrané (tj. kresebně dokumentované) akeramické předměty:

35. Zlomek parohového předmětu - pravděpodobně postranice koňského postroje (cf. pohřebiště v dolnorakouském Pittenu, HAMPL - KERCHLER - BENKOVSKY-PIVOVAROVA 1978-1981, 100, Taf. 229:3) - prohnuté tyčinky široce oválného řezu, nesoucí na pečlivě vyhlazeném povrchu jemné rytí zpodobňující stylizaci „koňské hlavy“. R.: délka - 40 mm, průřez proximální části 11,1 x 9,3 mm. Inventární číslo MPP 279224 (tab. 21:1).
36. Zlomek drobného tyčinkového bronzového dlátka s kruhovým profilem těla. Povrch pokrytý světlou, místy až smaragdově zelenou ušlechtilou patinou. R.: délka - 35 mm, Ø tyčinky - 3 mm, šířka břitu - 4 mm; hmotnost - 1,92 g. Inventární číslo MPP 279225 (tab. 21:10).
37. Hrubě upravená čepel, mat. SGS. R.: délka - 41 mm, max. šířka - 22 mm, výška - 4 mm. Inventární číslo MPP 279226 (tab. 21:6).
38. Zlomek kostěného předmětu interpretovatelného jako střední část tzv. „brusle“ (cf. např. PARMA - KALA - NÝVLTOVÁ-FIŠÁKOVÁ - RAŠKOVÁ-ZELINKOVÁ 2011). Bližší osteologické určení není doposud k dispozici. R.: max. délka - 92 mm, max. šířka - 26 mm, max. výška - 19 mm. Identifikováno mezi osteologickým materiálem zapsaným souhrnně pod inventárním číslem MPP 279228 (obr. 14 v textu).
39. Kamenná kulička („munice do praku“). R.: Ø 18-20 mm; hmotnost - 7,69 g. Inventární číslo MPP 279229 (tab. 21:9).

Obr. 14. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvahoviční“.

Fragment tzv. „kostěné brusle“ získaný z výplně objektu 534 (SMK) zkoumaného v roce 2011.

Fig. 14. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvahoviční”.

Fragment of a bone item found in the filling of the structure 534 (MDTC) examined in 2011.

4b. DRŽOVICE NA MORAVĚ (okr. Prostějov), „Pastviska“
středobronzová keramika z povrchových sběrů Antonína Gottwalda

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

1. Zlomek okraje a těla nízké mísy s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Na těle zbytky kořene ucha s patrnými čepy. Povrch vně světle hnědý s šedavými oky, hlazený/uvnitř šedo-hnědý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 007038, J 775 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:1).
2. Zlomek okraje a těla nízké mísy s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně v odstínech šedé, hruběji urovnaný/uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrnná keramika bez patrnější příměsi slídy. Inventární číslo MPP 007038, J 775 v původní muzejní katalogizaci (tab. 17:2).

Obr. 15. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, “Díly odvrhoviční”.

Fragment lidské čelisti získaný z výplně objektu K 534 (SMK) zkoumaného v roce 2011.

Fig. 15. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.

Fragment of human mandible found in the filling of structure K 534 (MDTC) examined in 2011.

Lokalita A - Držovice na Moravě, okr. Prostějov, poloha „Díly odvrhoviční“, keramika ze sbírek A. Gottwalda
 Lokalita B - Držovice na Moravě, okr. Prostějov, poloha „Pastviska“, keramika ze sbírek A. Gottwalda

DRŽOVICE NA MORAVĚ, okr. Prostějov
 poloha „Díly odvrhoviční“ (detail)

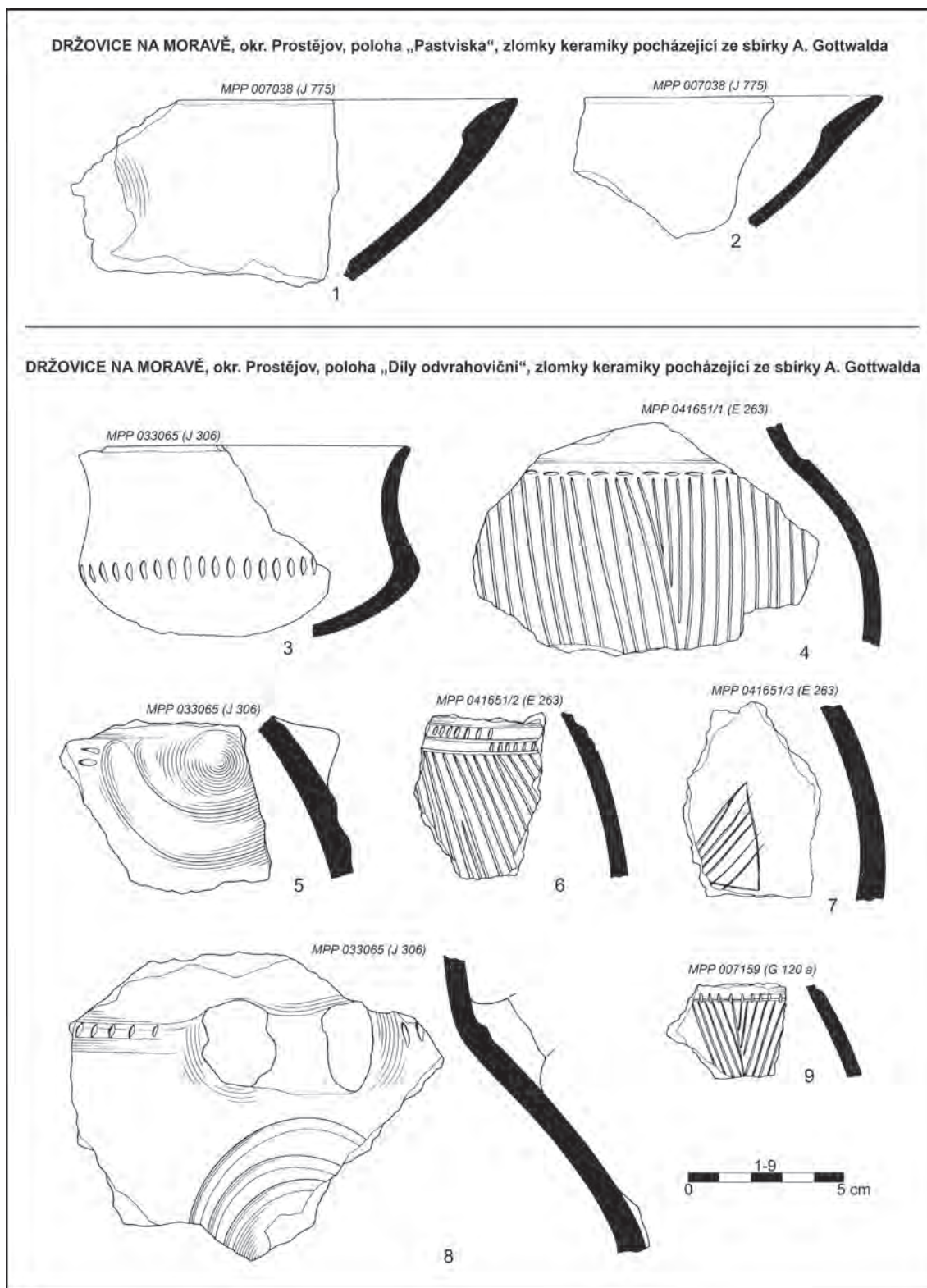
DRŽOVICE NA MORAVĚ, okr. Prostějov
 poloha „Pastviska“ (detail)

Tab. 16. Držovice na Moravě, okr. Prostějov.

Dislokace dosud známých lokalit střední doby bronzové (A - poloha „Díly odvrhoviční“, B - poloha „Pastviska“).

Tab. 16. Držovice na Moravě, Prostějov County.

Location of the currently known Middle Bronze Age sites (A - “Díly odvrhoviční” site, B - “Pastviska” site).

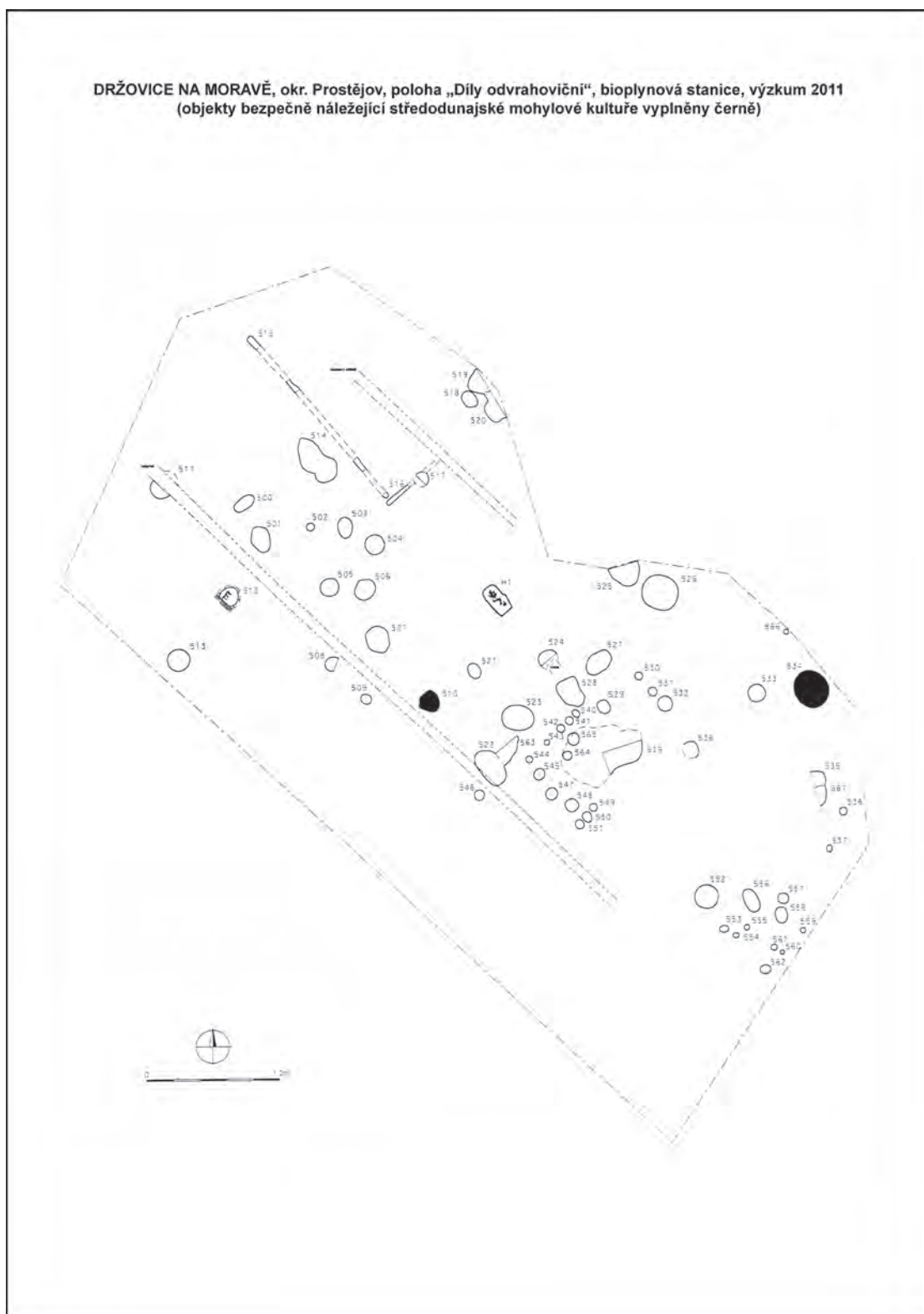

Tab. 17. Držovice na Moravě, okr. Prostějov.

Keramiky střední doby bronzové ze sbírek A. Gottwalda získaná v polohách „Pastviska“ (1-2) a „Díly odvrhoviční“ (3-9).

Tab. 17. Držovice na Moravě, Prostějov County.

Middle Bronze Age pottery items from the collections of A. Gottwald found at the sites locally known as “Pastviska” (1-2) and “Díly odvrhoviční” (3-9).

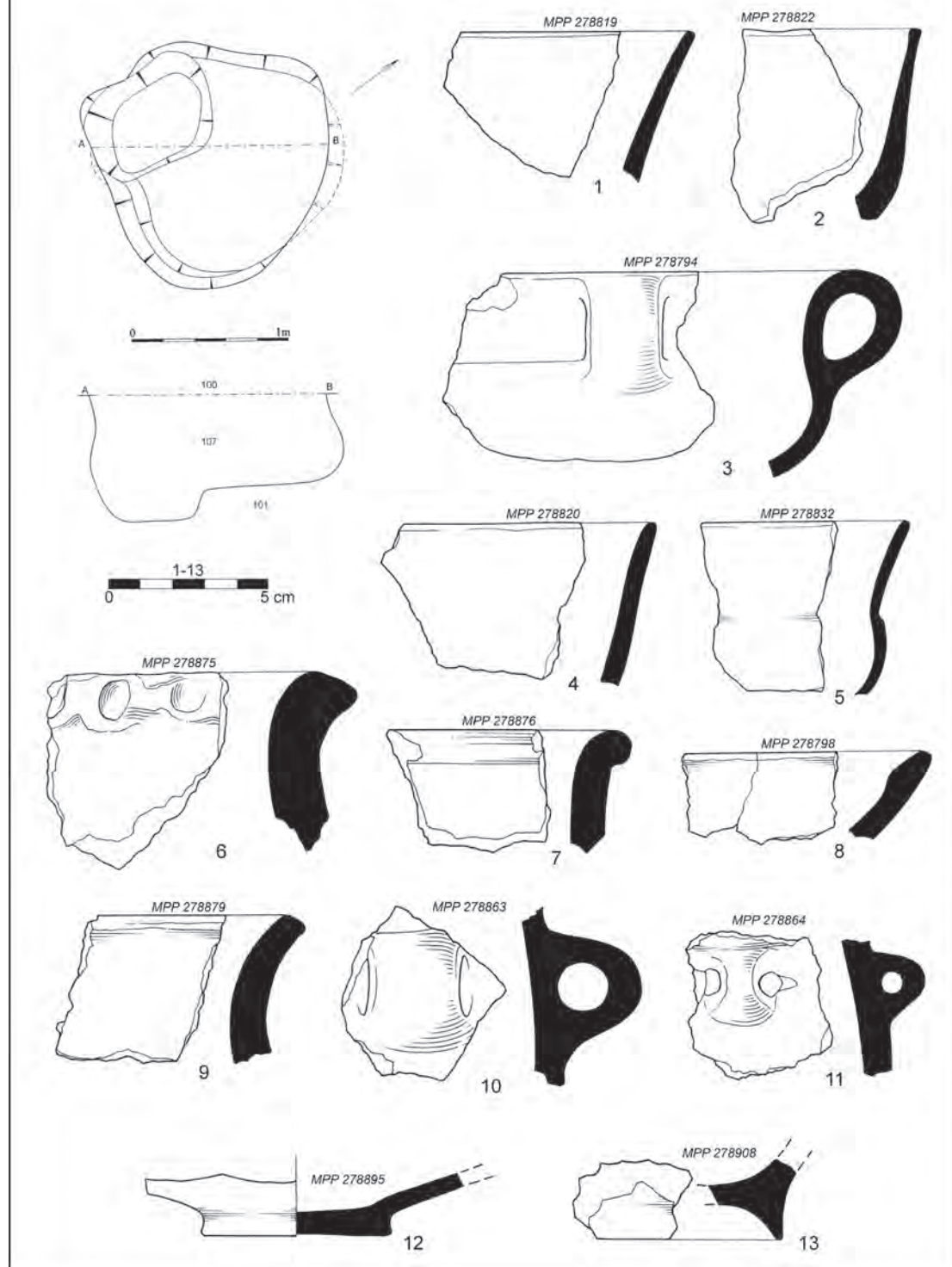
Tab. 18. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.

Celkový plán záchranného archeologického výzkumu předcházejícího výstavbě bioplynové stanice v roce 2011 (v práci pojednané objekty střední doby bronzové vyplněny černou barvou).

Tab. 18. Držovice na Moravě, Prostějov County, „Díly odvrhoviční“.

Overall map of the rescue survey conducted prior to the construction of a biogas plant in 2011 (the Middle Bronze Age objects referred to in the text are highlighted in black).

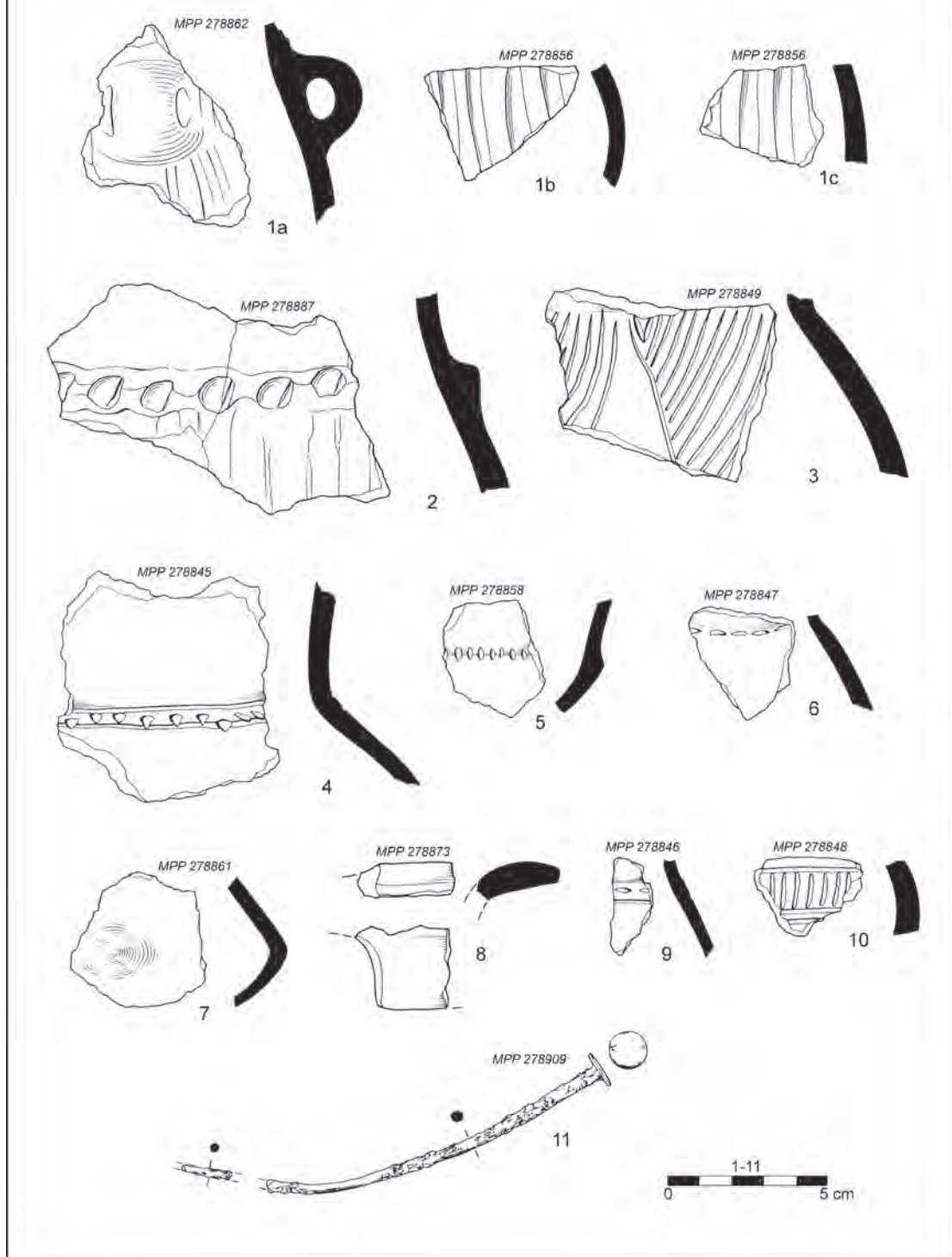
DRŽOVICE NA MORAVĚ, okr. Prostějov, poloha „Díly odvrhoviční“, bioplynová stanice, výzkum 2011, objekt 510

Tab. 19. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.
Sídlištní jáma K 510/2011 a výběr keramiky z její výplně (1-13).

Tab. 19. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.
Pit number K 510/2011 and selected pottery items found inside (1-13).

DRŽOVICE NA MORAVĚ, okr. Prostějov, poloha „Díly odvrhoviční“, bioplynová stanice, výzkum 2011, objekt 510

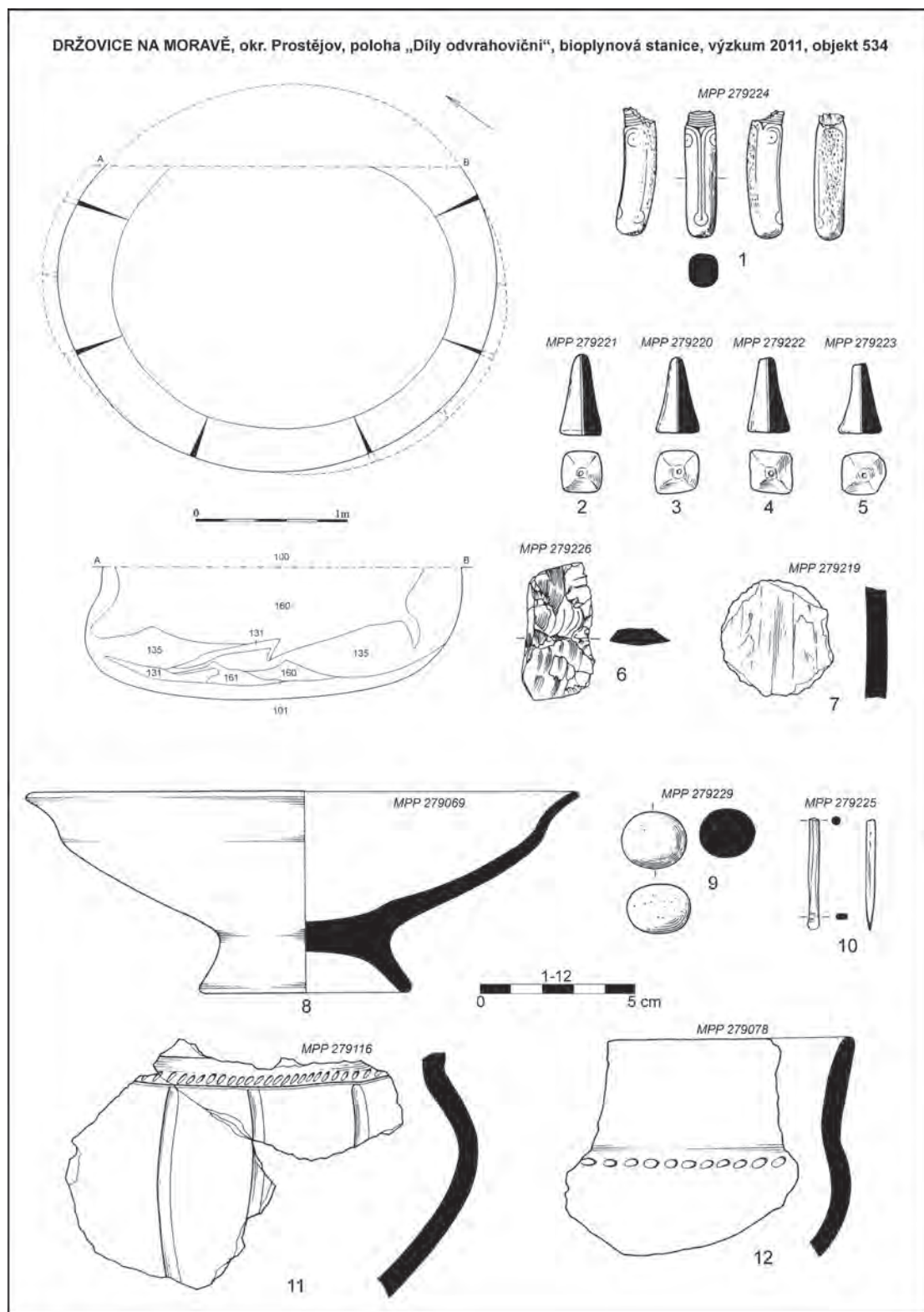

Tab. 20. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.

Keramika (1-10) a bronzová jehlice (11) z výplně sídlištní jámy K 510/2011.

Tab. 20. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.

Pottery items (1-10) and a bronze pin (11) from the filling of pit number K 510/2011.

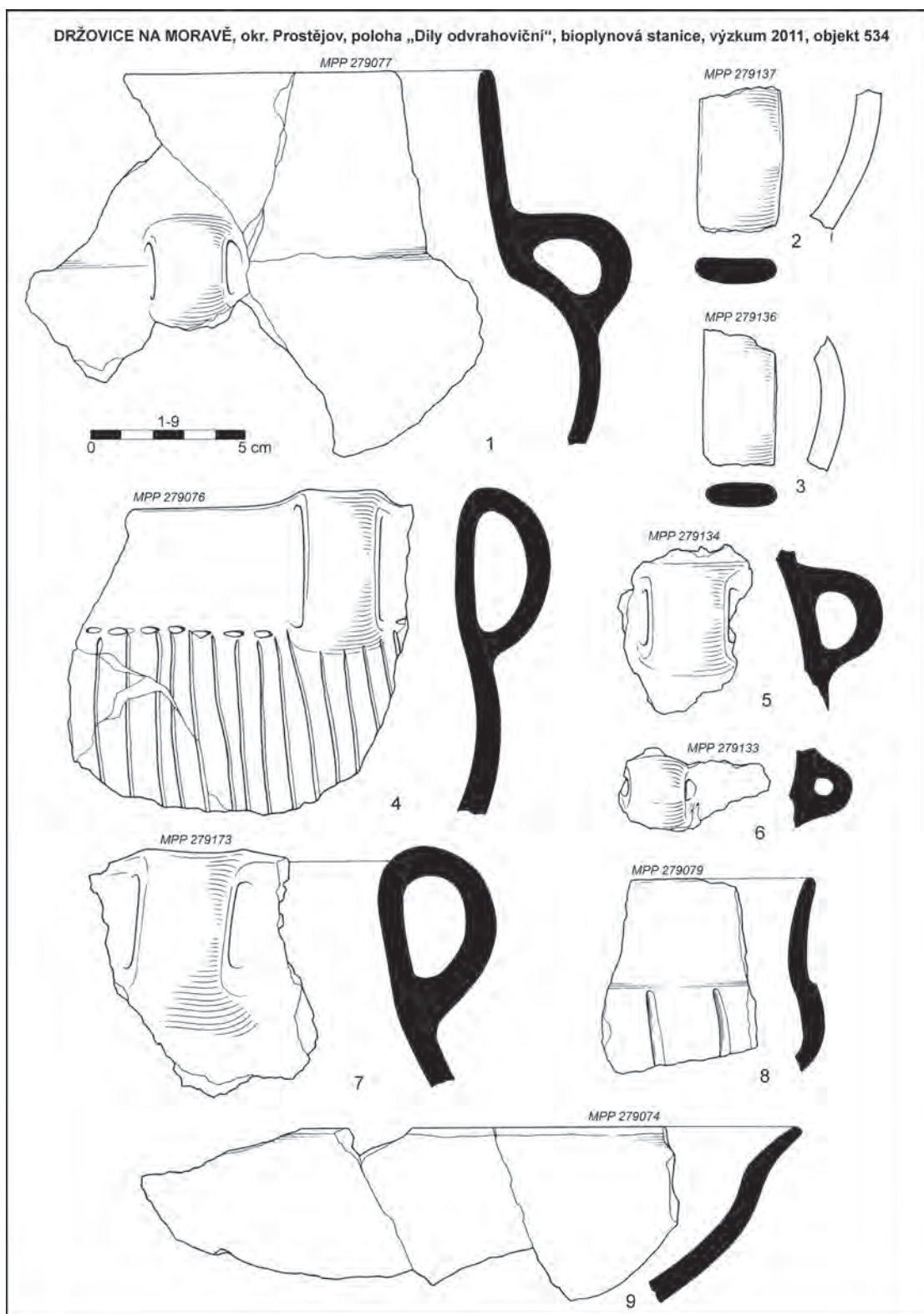

Tab. 21. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvahoviční“.

Sídlištní jáma K 534/2011 a výběr nálezů z její výplně (1 - zlomek parohové postranice koňského postroje, 2-5 - keramické závěsky, 6 - štípaná industrie, 7 - kolečko vybroušené ze střepe, 9 - kamenná kulička/munice do praku?, 10 - drobné bronzové dlátko, 8 a 11-12 - keramika).

Tab. 21. Držovice na Moravě, Prostějov County, „Díly odvahoviční“.

Pit number K 534/2011 and a selection of its contents (1 - fragment of an antler sideboard of horse harness, 2-5 - ceramic hinges, 6 - chipped industry, 7 - wheel polished from a splinter, 9 - stone ball / slingshot ammunition?, 10 - small bronze chisel, 8 and 11-12 - pottery).

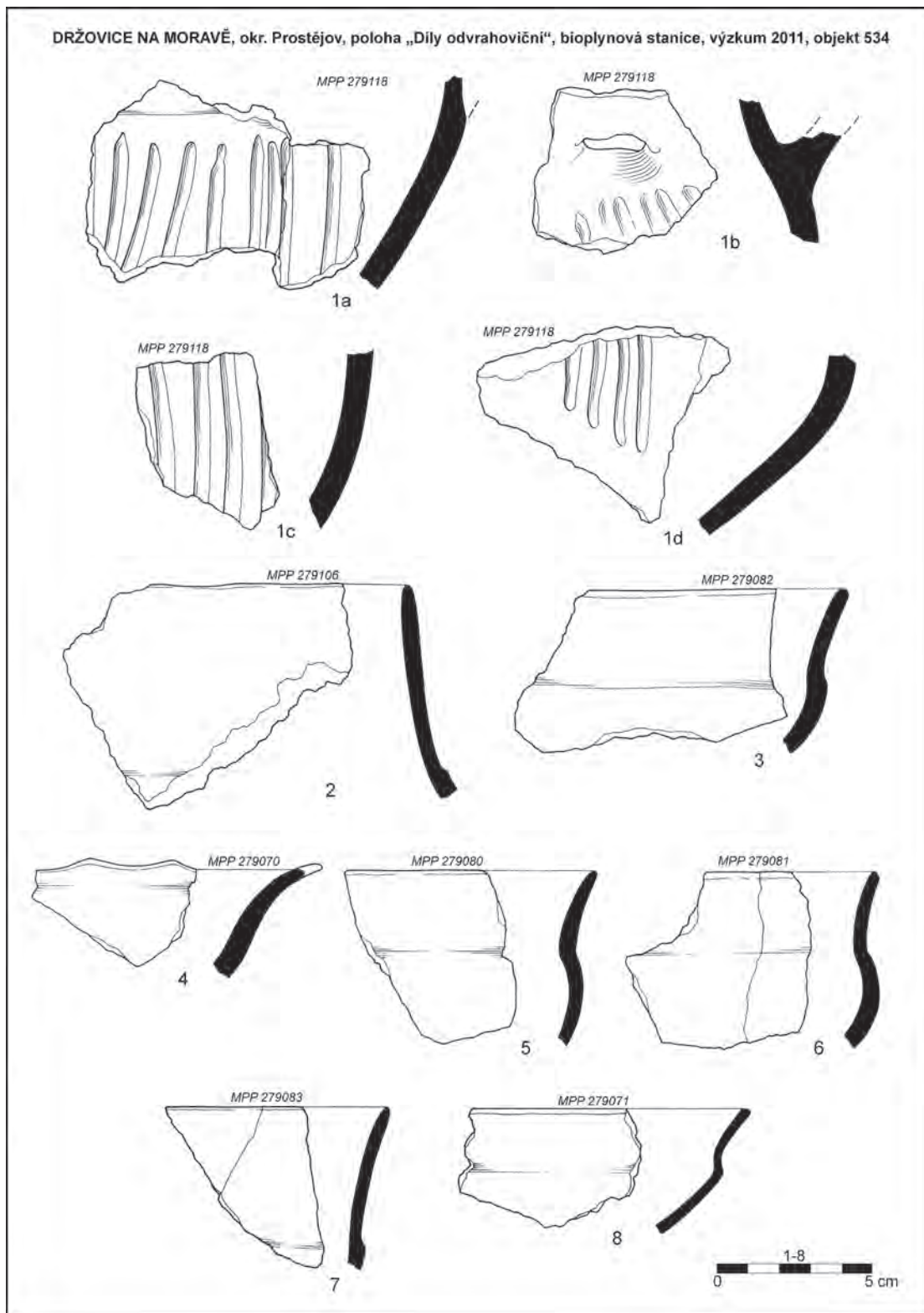

Tab. 22. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.

Keramika z výplně sídlištní jámy K 534/2011.

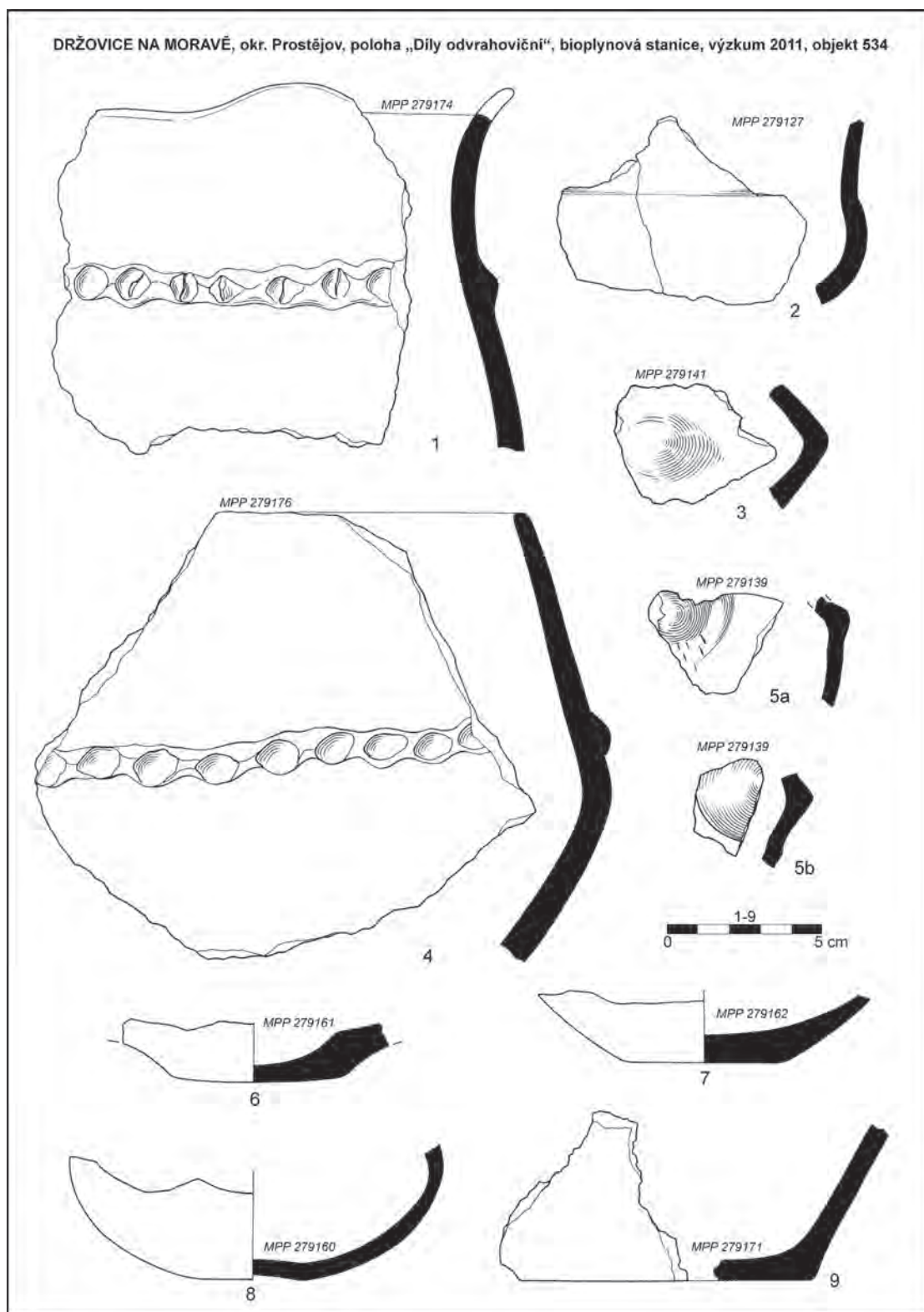
Tab. 22. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.

Pottery items from the filling of pit number K 534/2011.

Tab. 23. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.
Keramika z výplně sídlištní jámy K 534/2011.

Tab. 23. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.
Pottery items from the filling of pit number K 534/2011.

Tab. 24. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, „Díly odvrhoviční“.
Keramika z výplně sídlištní jámy K 534/2011.

Tab. 24. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”.
Pottery items from the filling of pit number K 534/2011.

ADDENDUM II.

(k oddílu 4. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, “Díly odvrhoviční”)
(for section 4. Držovice na Moravě, Prostějov County, “Díly odvrhoviční”)

Lidská čelist z objektu mohylové kultury z Držovic na Moravě, okr. Prostějov

Jiří Kala

Větší fragment levé poloviny lidské dolní čelisti (Muzeum Prostějovska v Prostějově, neinventováno, obr. 15 v textu), alveoly jsou přítomny v rozsahu P1 až M3. Odlomen je kloubní výběžek. Kost je střední stavby s poměrně výraznou modelací, zvláště v oblasti gonionu (mírně evertováno). Lingválně naznačen torus mandibularis. V dochovaných alveolech (viz výše) zachovány všechny zuby trvalého chrupu. Obrus odpovídá přelomu fází F až G.

Dle morfologie náleží fragment čelisti pravděpodobně muži, zubní věk je možné odhadnout do věkové kategorie adultus II, pravděpodobně kolem 35. roku života.

Literatura

UBELAKER, D. H. 1978: Human Skeletal Remains. Excavation, analysis, interpretation. Adline Publish Company. Chicago.

Kontakt

Mgr. Jiří Kala
Ústav archeologické památkové péče Brno, v.v.i.
Kaloudova 30
614 00 BRNO
kala@uapp.cz

5. DUBANY, okr. Prostějov

intravilán obce - návěs

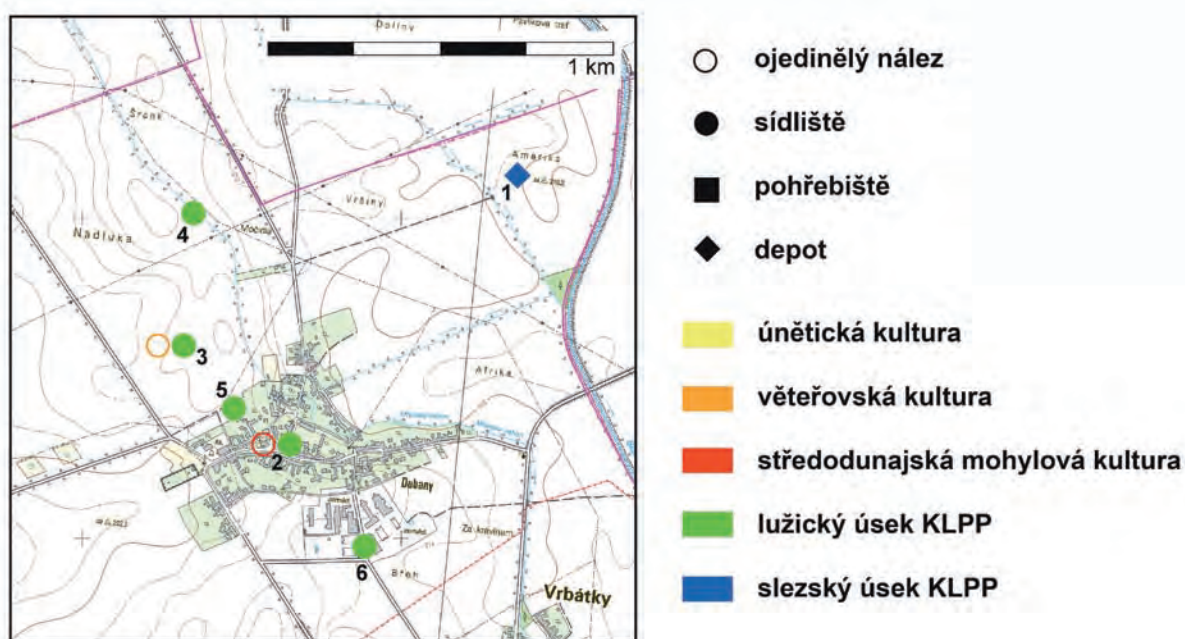
vodovodní přípojka skrze kostelní návrší, ZAV P. Procházkové v roce 1998

5. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Dubany, okr. Prostějov, součást administrativní obce Vrbátky, zabírající území o rozloze 1325 ha a čítající přibližně 1660 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Vrbatky-590185>), najdeme asi 7 km severovýchodně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta (ALBRECHT 1998) její katastr náleží k nivám větších přítoků řeky Moravy (podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.). Při užití klasického geomorfologického členění je hodnocený prostor typickým příkladem Blatské nivy (DEMEK a kol. 1987, 112; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 72), tj. akumulární roviny podél řeky Blaty, součásti Prostějovské pahorkatiny, s porosty 2. (bukovo-dubového) vegetačního stupně, s převládajícími loukami, poli a lužními lesíky.

Sledovaná oblast se nachází v centrální části Hornomoravského úvalu, v rozsáhlé pánvovité sníženině geology označované jako Olšanský příkop (např. SYNEK 1998), který lze velmi dobře vydělit i jako významný prehistorický mikroregion s intenzivním pravěkým osídlením, což sledujeme nejen u Vrbátek (PROCHÁZKOVÁ 2000a), Blatce (TAJER 2004), Bystročic (namátkou např. VRÁNA - ŠRÁMEK 2009) Charvát, Drahlova a Čertoryjí (VRÁNOVÁ 2007) nebo Olšan u Prostějova (FOJTÍK 2009b), ale právě i na příkladu Duban (PROCHÁZKOVÁ 2000a).

Obr. 16. Dubany, okr. Prostějov.

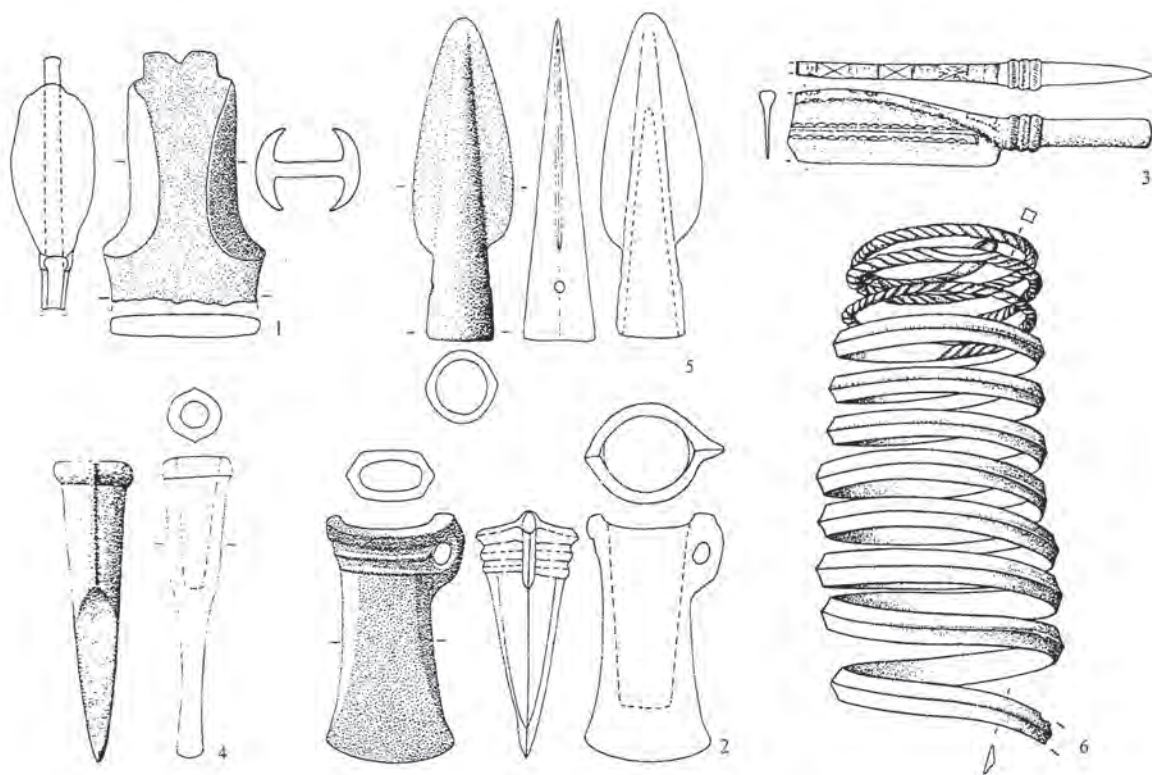
Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 16. Dubany, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

5. 2. Stručně k osídlení katastru Duban v průběhu trvání doby bronzové

Cenným zdrojem informací pro zpracování níže podaného přehledu archeologické topografie lokalit doby bronzové na katastru obce Dubany, okr. Prostějov, je nám soupisová práce z pera P. Procházkové (PROCHÁZKOVÁ 2000a, 53). První stopou po osídlení prostoru v době staršího metalika je z povrchového sběru pocházející zlomek nádoby věteřovské kultury zvednutý v poloze „Nad lukami“ (4). Podobně omezenou výpovědní hodnotu má i fragment mísy středodunajské mohylové kultury střední doby bronzové, který byl zachycený ve výkopech určených pro přípojku vodovodu do farního kostela situovaného na drobném návrší v jádru dnešní obce (2). Z intravilánu obce (2) však registrujeme též sídlištní objekty se sporadickými nálezy reprezentujícími dobu lužických popelnicových polí mladší doby bronzové, které byly prozkoumány při generální rekonstrukci místní komunikace v roce 2003. Právě toto období tvoří jednu z nejvýraznějších etap zdejšího pravěkého osídlení, neboť pozůstatky sídlišť lužické kultury známe hned z několika polních tratí, jmenovitě v „Močidlech“ (3), „Nad lukami“ (4), „Za farou“ (5) a v „Záhumenkách“ (6). Lidské aktivity ve slezském úseku éry lužických popelnicových polí, tj. v pozdní době bronzové, dosud spolehlivě dokládá pouze bronzový depot z polní trati „Amerika“ (1). Tento byl nalezen koncem srpna 1925 rolníkem Karlem Zapletalem, který při orbě narazil na visle postavený spirálovitý náramek, který vyjmul a ve kterém bylo vloženo dalších pět bronzových artefaktů - dvě sekery, nůž, dláto a kopí. Nález odevzdal dubanskému faráři F. Zapletalovi, který jej na žádost A. Gottwalda předal do muzea v Prostějově (SALAŠ 2005, 419-420, tab. 341B:1-6, zde i soupis další literatury).

Obr. 17. Dubany, okr. Prostějov, „Amerika“.

Hromadný nález bronzů slezského úseku KLPP (podle SALAŠ 2005, tab. 341B:1-6).

Fig. 17. Dubany, Prostějov County, "Amerika".

Mass find of bronze items associated with the Silesian section of the Lusitanian Urnfield Culture (according to SALAŠ 2005, tab. 341B:1-6).

5. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-24-03, polygon vymezený body o souřadnicích 426:106, 395:144, 432:166, 468:179 a 468 mm od Z a 112 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-03/6); ZM ČR 1:10000, list 24-24-03, v prostoru o souřadnicích 418 mm od Z a 143 mm od J s. č. (keramika získaná P. Procházkovou v roce 1998); ZM ČR 1:10000, list 24-24-03, v prostoru o souřadnicích 435 mm od Z a 140 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída v roce 2003).

Lokalitu najdeme v jádru dnešní obce Dubany, na pravobřežní terase říčky Blaty, od které je vzdáleno vzdušnou čarou přibližně 750 m. Nadmořská výška se zde pohybuje kolem 214 m.

5. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Počátkem měsíce září 1998 proběhly výkopové práce spojené s budováním přípojky vodovodu do sakristie farního kostela Narození Panny Marie v Dubanech (PROCHÁZKOVÁ 1998). Tato byla vedena kolmo na východní stěnu zákristie, přes mírné návrší, na kterém stojí kostel. Rýha vedla přes bývalý hřbitov, což doložily vyhozené solitérní lidské kosti. V místech vlastního napojení na stávající řád byly zvednuty, vedle zlomků keramiky datovatelných do raného středověku (MPP inv. č. 100569-100570), i ojedinělé střepy náležející době bronzové, a to v jednom případě střední či počátkům mladší doby bronzové (MPP inv. č. 100568), v druhém pak pokročilejším lužickým popelnicovým polím (MPP inv. č. 100571). Tyto byly však již v druhotném uložení, což značně omezuje jejich výpovědní hodnotu.

V měsíci květnu 2003 byla zahájena generální oprava místní komunikace v obci Dubany, a to v úseku mezi křižovatkou cest u sochy sv. Floriána směrem ke kostelu až po odbočku na Hablov (ŠMÍD 2003b). Terén v trase komunikace byl postupně snižován až na úroveň rostlého sprašového podloží, přičemž došlo k odkrytí několika archeologických objektů, které byly ovzorkovány a zdokumentovány prostějovským pracovištěm Ústavu archeologické památkové péče Brno pod vedením M. Šmída. Získaný keramický materiál prokázal, že místo bylo osídleno již v pravěku, snad v období lužických popelnicových polí; intenzivní středověké osídlení přímo v trase komunikace ukazuje, že tato vznikla až v pozdější době; archeologické nálezy hovoří o tom, že ves existovala v tomto prostoru minimálně již ve 13. století, což odpovídá i nejstarším písemným zprávám (cf. např. KOPEČNÝ 1985, 16).

5. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

MP Prostějov - 100568-100571; 181162-181225.

5. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-03/6**.

ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006, 180; PROCHÁZKOVÁ 1998; ŠMÍD 2003b.

Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2003, Brno 2004, 15.

5. DUBANY (okr. Prostějov), intravilán obce - náves

ZAV P. Procházkové realizovaný v září 1998, keramika v druhotném uložení

Jedná se o sběr materiálu z druhotného uložení v zásypu hlavního vodovodního řadu v místě napojení na přípojku k sakristii kostela.

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně) až počátek éry popelnicových polí

Nálezy sumárně:

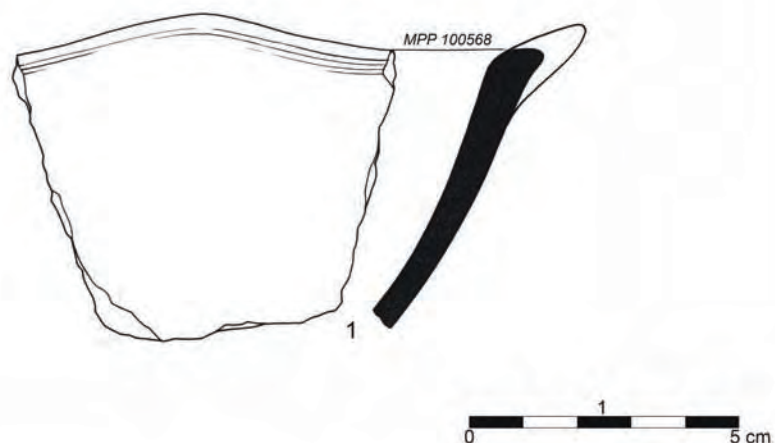
Keramika - inventovány 4 položky (k deskripci vybrána 1 položka; zbylé zlomky náležejí v jednom případě komplexu lužických popelnicových polí a ve dvou pak ranému středověku).

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 100568 až 100571.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Fragment širší oblé misky s výrazně ven vyhnutým a zevnitř odsazeným zaobleným okrajem, který je vytažený do jednoho dochovaného jazykovitého výčnělku. Povrch vně i uvnitř šedohnědý, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 100568 (tab. 25:1).

DUBANY, okr. Prostějov, intravilán obce - náves
 záchranný archeologický výzkum P. Procházkové realizovaný v září 1998, keramika v druhotném uložení

Tab. 25. Dubany, okr. Prostějov.

Zlomek keramické mísy (1) a místo jeho nálezu při záchranném archeologickém výzkumu v roce 1998.

Tab. 25. Dubany, Prostějov County.

Fragment of ceramic bowl (1) and the site where it was found during the rescue survey in 1998.

6. KELČICE, okr. Prostějov

polní trať „Podsedky“

keramická nádoba středodunajské mohylové kultury ze sbírek A. Gottwalda (r. 1928)

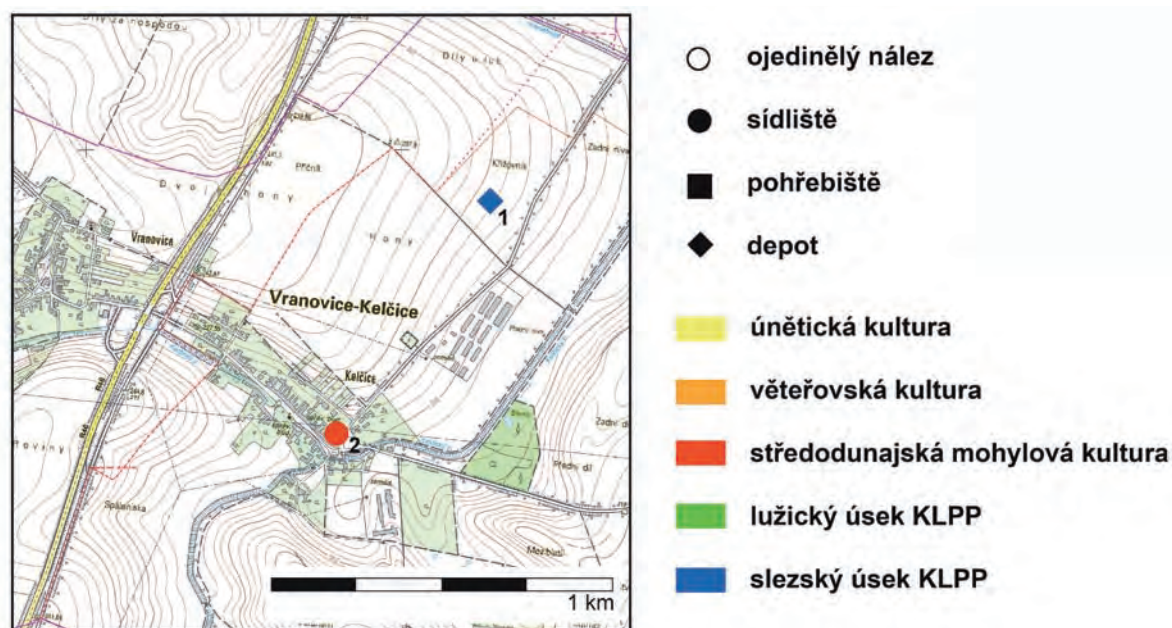
soubor keramiky, mazanice a zvířecích kostí nalezený P. Nedbalem (r. 1998)

6. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Kelčice, okr. Prostějov, součást administrativní obce Vranovice-Kelčice, zabírající území o rozloze 787 ha a čítající přibližně 620 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Vranovice-Kelcice-590177>), najdeme asi 6 km jižně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta (ALBRECHT 1998) její katastr náleží k tzv. Hanácké pahorkatině (podrobněji viz Držovice na Moravě, podkapitola 4. 1.). Při užití klasického geomorfologického členění hodnocený prostor spadá do Kojetínské pahorkatiny (DEMEK a kol. 1987, 277; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 229), tj. nížinné pahorkatiny tvořené neogenními a kvartérními sedimenty, jejíž východní okraj je lemován terasami řeky Moravy; nejvyšším bodem Předina s nadmořskou výškou 312 m; s porosty 2. (bukovo-dubového) vegetačního stupně, kryjí ji převážně pole a malé lesíky tvořené smíšenými listnatými lesíky s dominancí dubu a habru.

Z blízkého okolí obce známe řadu archeologických nálezů dokládajících poměrně intenzivní pravěké a raně historické osídlení této části úrodné Hané (souhrnně HLAVA 2003a). Zcela zvláštní postavení má zejména návrší „Předina“, a to díky rozsáhlé mladopaleolitické stanici (aurignacien) přesahující z katastru Kelčic až na katastr sousedního Dobrochova.

Obr. 18. Kelčice, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 18. Kelčice, Prostějov County.

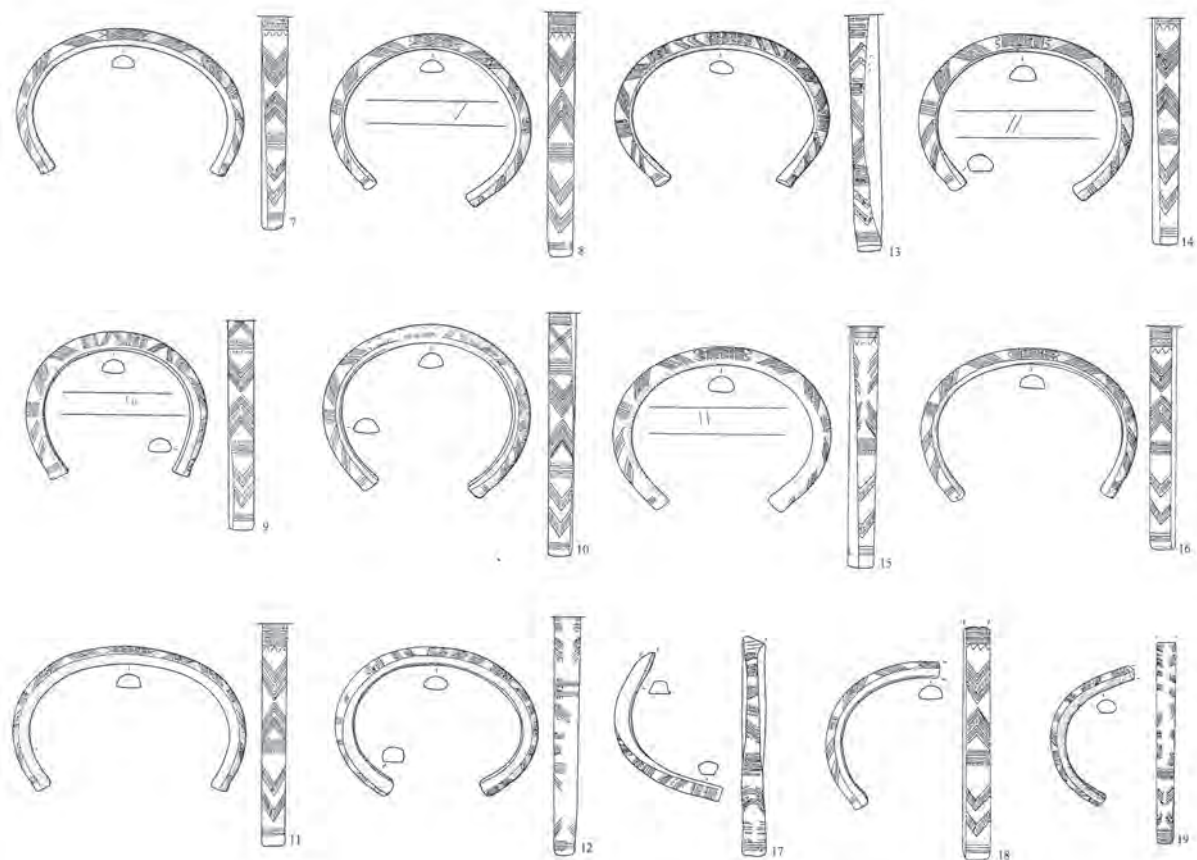
Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

6. 2. Stručně k osídlení katastru Kelčic v průběhu trvání doby bronzové

Ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně registrujeme kolekci osteologického materiálu, který má údajně náležet únětické kultuře starší doby bronzové - ten však postrádá nejen přesnější lokalizaci, ale i příslušný průvodní keramický materiál, který by jej s určitostí datoval (HLAVA 2003a, 67, 74).

Středodunajskou mohylovou kulturu střední doby bronzové zcela bezpečně zastupuje soubor keramiky, který v roce 1998 našel na zahradě domu č. p. 2 v Kelčicích (2) Petr Nedbal a odevzdal jej do prostějovského muzea (HLAVA 2003a, 67, 70, obr. 1:4); ze stejného prostoru a zejména obdobného chronologického úseku je i nádoba získaná A. Gottwaldem roku 1928 v jedné ze zničených sídlištních jam (např. GOTTWALD 1931, 59, obr. 58).

Spolehlivými nálezy spadajícími na počátek slezského úseku éry lužických popelnicových polí (stupeň HB₁), tj. do pozdní doby bronzové, jsou nám dva hromadné nálezy bronzů z polní trati „Křížovník“ (1). První sklad bronzových náramků zachytil počátkem listopadu 1911 při orbě majitel pozemku F. Novotný z Kelčic („Kelčice 1“ obsahující patrně 18 celých kusů a 6 zlomků kruhového šperku rukou a nohou, např. SALAŠ 2005, 424-425, tab. 349-351, 352A, zde i soupis další literatury). Depot byl údajně uložen v prosté zemi, v hloubce asi 0,5 m, jednotlivé náramky měly být na sebe pečlivě naskládány a rozlámané kusy byly uloženy nejnižší. Nálezce jednu polovinu náramku potom roztavil, aby zjistil, zda kov neobsahuje zlato.

Obr. 19. Kelčice, okr. Prostějov, „Křížovník“.

Část předmětů z hromadného nálezu bronzů slezského úseku KLPP (podle SALAŠ 2005, tab. 350-351).

Fig. 19. Kelčice, Prostějov County, „Křížovník“.

Selected items from the mass find of bronze items associated with the Silesian section of the Lusitanian Urnfield Culture (according to SALAŠ 2005, tab. 350-351).

Později nález vykoupil do své sbírky A. Gottwald. Na přibližně stejném místě pak v říjnu roku 1912 oral p. Novotný úmyslně co nehlouběji a narazil na keramickou hrncovitou? nádobu, naplněnou bronzovými náramky („Kelčice 2“ obsahující patrně 25 kusů kruhového šperku rukou a nohou, např. SALAŠ 2005, 425-427, tab. 352b, 353-355, 360A, zde i soupis další literatury). Střezy z nádoby zřejmě zůstaly na místě, bronzový nálezeč vyzvedl a později je od něj získal A. Gottwald.

6. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-24-17, v prostoru o souřadnicích 355 mm od Z a 1 mm od J s. č. (místo nálezů podle lokalizace autora).

Lokalita je situována v severozápadní části katastru obce, jedná se o zahradu u domu č. p. 2, tj. parcelu s parc. č. 92, k. ú. Kelčice, okr. Prostějov. Najdeme jí v blízkosti křižovatky komunikací směřujících k Výšovicím a Vřesovicím, na úpatí k jihu až jihovýchodu exponovaného svahu tvořícího levobřežní terasu Kelčického potoka, jehož dnešní koryto je vzdáleno přibližně 100 m směrem jižním. Nadmořská výška místa činí 222 m.

6. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Ze sbírky A. Gottwalda pochází mohutná zásobnice středodunajské mohylové kultury, která byla nalezena roku 1928 na zahradě B. Nedbala (dům číslo popisné 2); zde bylo již předtím zničeno „několik jam, ve kterých naskytla se lepenice, vypálené kameny a vzácně i nezdobené střezy a přesleny“ (GOTTWALD 1930a, 66). V červnu 1998 našel Petr Nedbal na zahradě u domu svých rodičů (tj. ve stejných místech) soubor středobronzové keramiky, mazanice a zvířecích kostí, které předal do sbírek Muzea Prostějovska v Prostějově.

6. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

VM Olomouc - G 7410, A 67004.

MP Prostějov - 100673-100704.

6. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalita v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** k datu 1. 1. 2011 není obsažena.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 184/46; 477/51.

GOTTWALD 1930a, 66, obr. 7; GOTTWALD 1930b, 26, obr. 22; GOTTWALD 1931, 59, obr. 58; HLAVA 2003a, 67, 70, obr. 1:4; SCHIRMEISEN 1929, 41; ŠÍŠKA 1988, mapa na str. 16-17; ŠROT 1975, 59.

6. KELČICE (okr. Prostějov), „Podsedy“

keramická nádoba středodunajské mohylové kultury ze sbírek A. Gottwalda (r. 1928)
soubor keramiky, mazanice a zvířecích kostí nalezený P. Nedbalem (r. 1998)

Keramická nádoba ze sbírky A. Gottwalda

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

1. Velká amforovitá nádoba - „zásobnice“ nesoucí na podhrlí čtveřici symetricky rozložených plastických výčnělků, v horní části těla s vodorovným a dále na výduti pak se svislým prstováním. Inventární číslo VMO A 67004, položka ve sbírkách olomouckého muzea dočasně nedostupná (původní kresba A. Gottwalda, tab. 26).

Kolekce nálezů získaná P. Nedbalem v roce 1998

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

Nálezy sumárně:

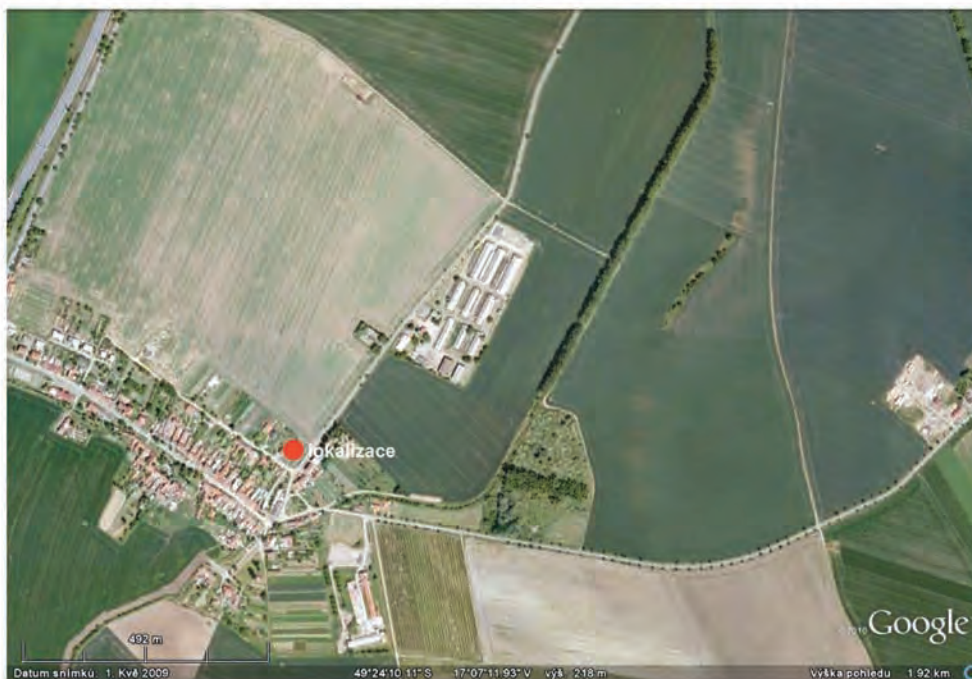
Keramika - inventováno 30 položek (k deskripci vybrány 2 položky)/neinventováno 71 ks (skart); mazanice - 7 ks; zvířecí kosti - 18 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 100673 až 100704 + skart.

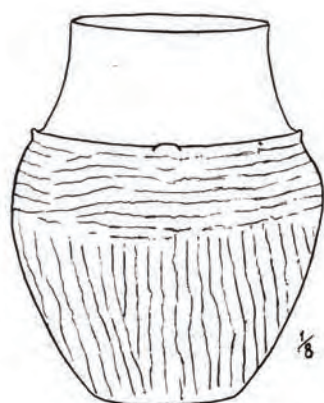
Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Torzo soudkovité nádoby - „zásobnice“ s vodorovnou plasticky promačkávanou obvodovou páskou na podhrdlí v kombinaci s obdobnými páskami svislými, přepážujícími její hrdlo; okraj rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé a šedé, hruběji urovnaný a rozpraskaný/uvnitř v odstínech hnědé, hladký a rozpraskaný; zrnitá keramika s výrazným obsahem slídy; fragmenty nesou stopy druhotného přepálení. Inventární čísla MPP 100673 (tab. 27:1).
2. Zlomek okraje a těla amforovitě nádoby - „zásobnice“ s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou pod mírně prohnutým hrdlem a se svislým prstováním hrdla i výdute; okraj je mírně ven vytažený, rozšířený a rovně seříznutý. Povrch vně v odstínech okru, drsněný prstováním/uvnitř v odstínech okru, místy však až oranžovohnědý, hladký, místy mírně rozpraskaný; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; fragmenty nesou stopy druhotného přepálení. Inventární čísla MPP 100676 a 100677 (tab. 27:2).

KELČICE, okr. Prostějov, poloha „Podsedy“ (zahradka domu č. p. 2)
 nálezy z porušených sídlištních objektů získané v roce 1928 A. Gottwaldem a v roce 1998 P. Nedbalem

KELČICE, okr. Prostějov, poloha „Podsedy“, keramická nádoba ze sbírek A. Gottwalda
 (převzato z GOTTWALD 1931, 59, obr. 58 - ve sbírkách Vlastivědného muzea v Olomouci dočasně nedostupné)

Obr. 58. Zásobnice z Kelčic.

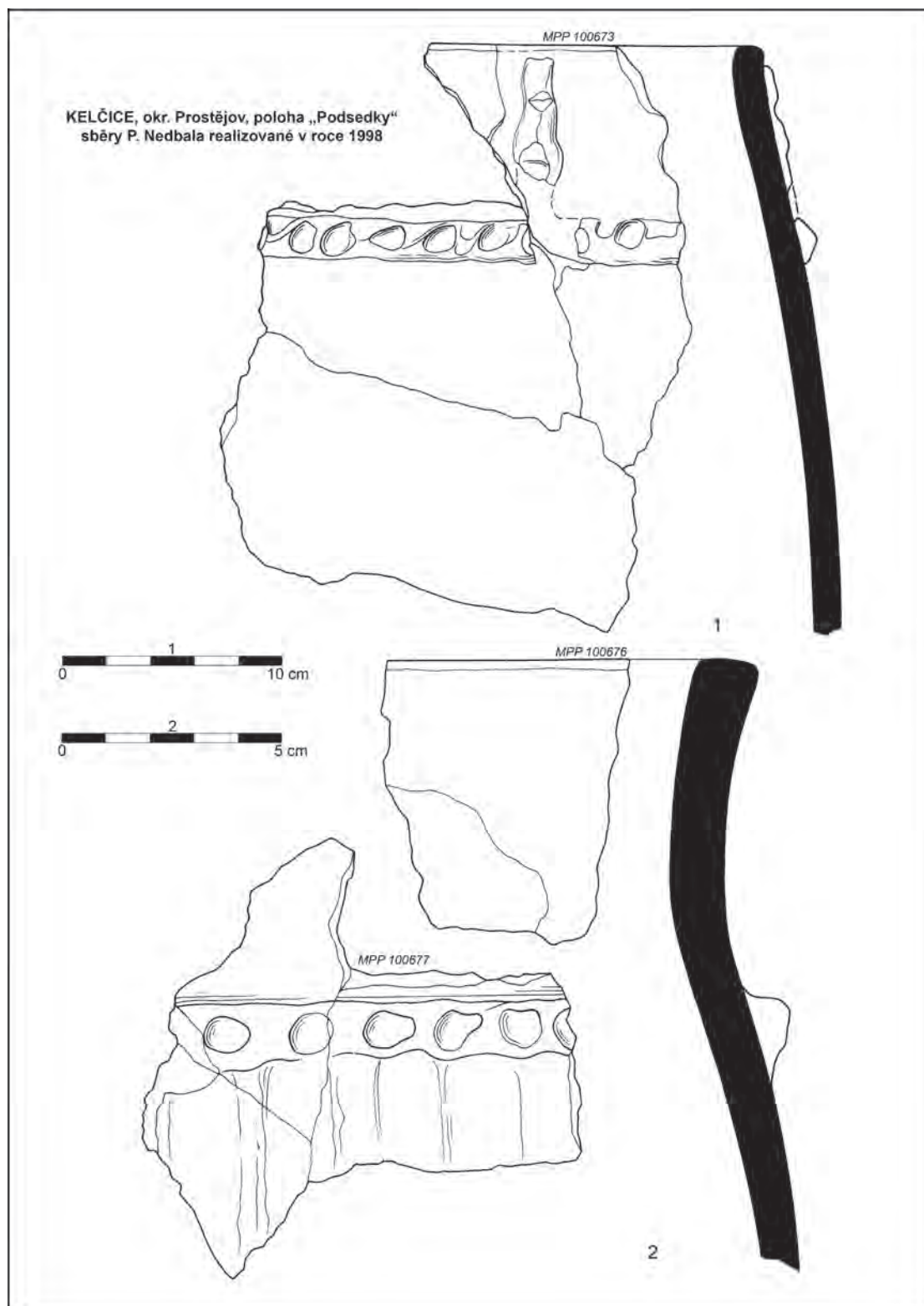
Kelčice. Ze sídliště v Podsedkách je velká
 hrncovitá nádoba s konickým hrdlem (Obr. 58.).
 AG
 R 1930—26.

Tab. 26. Kelčice, okr. Prostějov, „Podsedy“.

Keramická nádoba ze sbírek A. Gottwalda (1) a místo jejího nálezů.

Tab. 26. Kelčice, Prostějov County, „Podsedy“.

Ceramic vessel from the collections of A. Gottwald (1) and the site of discovery.

Tab. 27. Kelčice, okr. Prostějov, „Podsedky“.

Zlomky keramiky nalezené na zahradě domu č. p. 2 panem P. Nedbalem v roce 1998.

Tab. 27. Kelčice, Prostějov County, „Podsedky“.

Fragments of pottery items found in the garden of house number 2 by Mr. P. Nedbal in 1998.

7. KLADKY, okr. Prostějov

„Kladecké hradisko“

bronzová jehlice získaná systematickou detektorovou prospekci D. Vícha v roce 2011

7. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

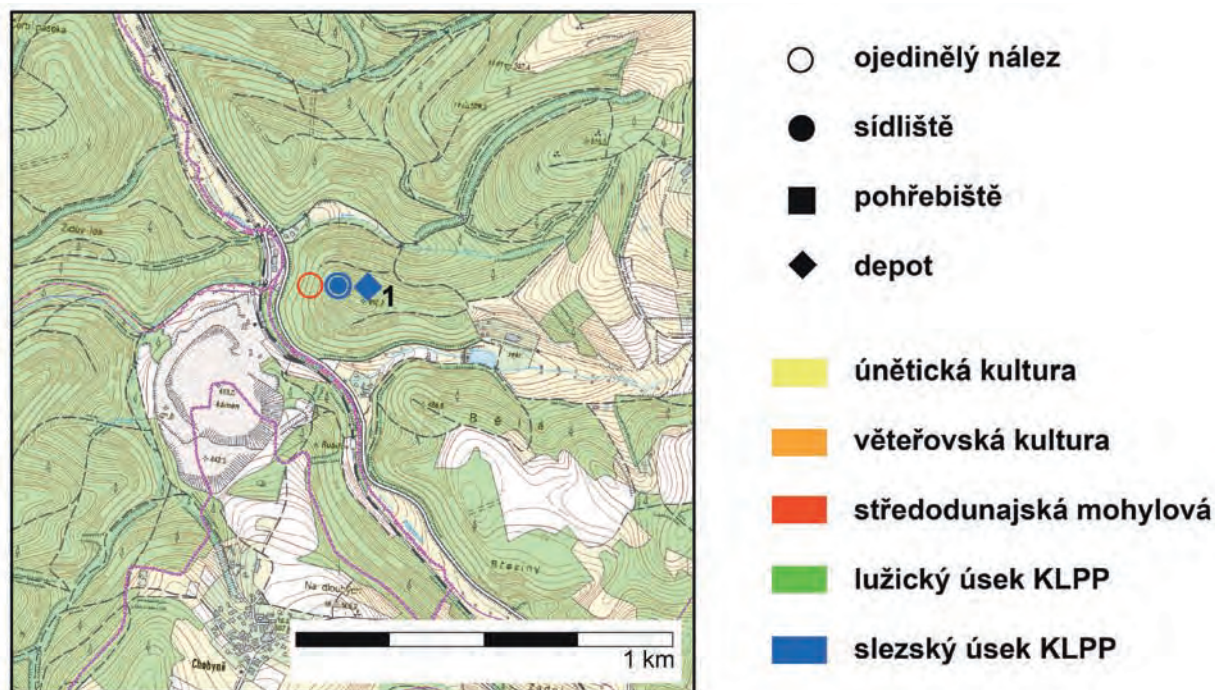
Politickou a katastrální obec Kladky, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 1312 ha a čítající přibližně 370 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Kladky-589594>), najdeme asi 28 km severozápadně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta její katastr náleží k tzv. „Kladecku“ (ALBRECHT 1998, 62-63), tj. ke krajinně severozápadního cípu okresu Prostějov vyznačující se velmi pestrá geologickou stavbou, členitým povrchem a místy ještě tradičním využitím pozemků (louky, drobná zemědělská výroba). Oblast je součástí pásu s vápenci, fylity a bazálními křemenci od Mladče u Litovle přes Javoříčský kras k Jesenci. Těžiště tohoto krajinného typu je v okrese Olomouc, na Prostějovsko zasahuje pouze jeho jihozápadní cíp. Velký význam pro utváření krajiny mají oblasti výskytu vápence, ve kterém jsou vyvinuty charakteristické krasové útvary jako jeskyně (největší jsou za hranicí okresu u obce Javoříčko), vápencové skály a náznaky škrapových polí (v okolí Ludmírova). Geologické podloží doplňují fylity, diabasy a další vulkanické horniny s vrstvami magnetit-hematitových rud, jako jinde v okolí jsou také přítomny kulmské břidlice a droby. Typické půdy na vápenci jsou rendziny. Členitost terénu je sice malá (kolem 100 m), ale zato se zde vyskytují i velmi prudké svahy, obnažené skály, jeskyně, apod. Nejvyšším bodem je vrch Dzbel (604 m n. m.). Potoky náležejí k povodí říčky Třebůvky. V klasickém geomorfologickém členění je hodnocené území typickou ukázkou Ludmírovské vrchoviny (DEMEK a kol. 1987, 330; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 277), tedy severozápadní součástí Bouzovské vrchoviny prořezané údolími přítoků Třebůvky, kryté porosty 2. (bukovo-dubového) až 5. (jedlovo-bukového) vegetačního stupně; s mozaikou polí, luk a ve vyšších polohách smrkových lesů s bukem, případně jedlí a modřínem, v nižších polohách jsou pak lesy s bukem a habrem; s nejvyšším bodem nesoucím jméno Zahálkovy Skalky a dosahujícím nadmořské výšky 610 metrů.

Hlavní osu krajiny a v podstatě i přirozenou hranici mezi Ludmírovskou vrchovinou a sousední Konickou vrchovinou (blíže cf. DEMEK a kol. 1987, 280; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 232) tvoří údolí orientované ve směru severozápad - jihovýchod, protékané říčkou Nectavou, od níž je odvozen i jeho obecně vžitý název Nectavské údolí. Výše ve stručnosti představený geografický prostor rozhodně neposkytuje nijak ideální podmínky pro pravěké a raně středověké osídlení, což se dlouhodobě odrazilo i v jeho přitažlivosti pro archeologické bádání, které na dlouhou dobu téměř zcela stagnovalo (k současnému stavu archeologického poznání širší oblasti „Konicka“ cf. VÍCH 2000). Tyto končiny okresu prostějovského jsou však v literatuře již po delší dobu obecněji přijímány jako přirozená spojnice mezi oblastí Hané s Malou Hanou a odtud dále směrem do Čech (v souvislosti s nálezy doby laténské např. MEDUNA 1968, 60, poznámka 22, nověji cf. VÍCH 2005, 325; v období raného středověku cf. VÍCH - PROFANTOVÁ 2008, 160; v rovině obecnější pak i ŠMÍD - MALEČKOVI 2007, 27-30, obr. 12-13; aj.).

7. 2. Stručně k osídlení katastru Kladek v průběhu trvání doby bronzové

Pro lidské aktivity doby bronzové a starší doby železné jsme až do zcela nedávného objevu „Kladeckého hradiska“ (1), tj. fortifikované polohy pozdní doby bronzové s nálezy depotů bronzových předmětů (VÍCH 2012), postrádali nejen na Kladecku, ale i v celé širší oblasti Konicka, jejich jednoznačných dokladů (cf.

Obr. 20. Kladky, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 20. Kladky, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

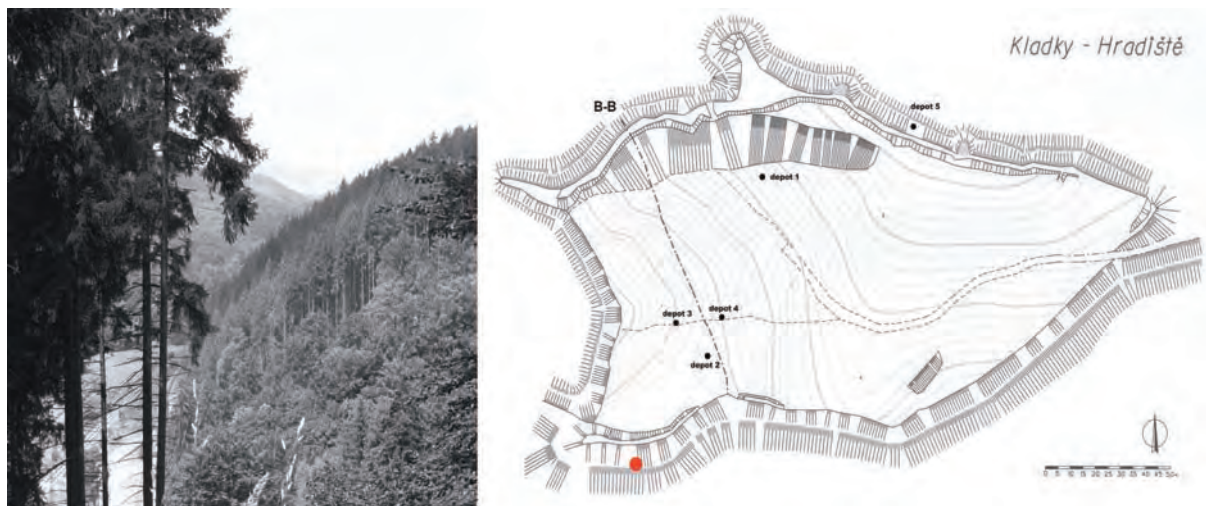
VÍCH 2000; pro éru lužických popelnicových polí VÍCH 2010). Naše vědomosti se tak omezovaly pouze na několik zmínek dosti nevalné výpovědní hodnoty. Tomuto časovému úseku by měla náležet pouze vrstva 3 z Průchodnice u Ludmírova, jeskyně I, s pravěkou keramikou „asi doby bronzové a mladší“ (SVOBODA 1993, 16). J. Skutil sice uvádí z Konicka dvě rozbité lužické nádoby, ty však zcela postrádají nálezových okolností (SKUTIL 1928, 143-144). Zajímavá, ovšem opět jen velmi kusá, informace pochází od PharmDr. J. Pištěláka ze Žatce - v blíže nezjištěné době objevil rolník p. Alois König, Kladky č. p. 29, při orbě na svém poli pod „Zahálkovou skálou“ bronzové nebo měděné spirály, které se však na vzduchu rozpadly (snad depot z eneolitu nebo doby bronzové, VÍCH 2000, 29).

7. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-21-13, v okolí bodu o souřadnicích 140 mm od Z a 270 mm od J s. č. (orientační lokalizace přibližného středu fortifikované polohy).

Lokalita je situována při samotném jihozápadním okraji kladeckého katastru, vpravo od silnice směřující od Konice, přes Jesenec a Dzbel, k Chornici, a to naproti velkému kamenolomu rozloženého při osadě Chobyně.

Hradiště (podle VÍCH 2012, 235-237, obr. 4-6) zaujímá vyšší vrchol kopce s kótou 487,2 metrů, který je tvořen k jihu skloněnou plošinou, k severozápadu a jihozápadu šijovitě vybíhající ve dva skalní suky, jakési přirozené „pozorovatelný“ začleněné do hradiště a i v rámci hradiště výrazně převýšené. Svažitý terén tvořící sedlo mezi těmito „pozorovatelnými“ je rovněž začleněn do areálu hradiště. Strategický význam nižší, jihovýchodní „pozorovatelný“ není již dnes možné ověřit, protože kontroluje prostor zničený kamenolomem, ze severozápadní „pozorovatelný“ (tvořící zároveň nejvyšší bod hradiště) lze i dnes vizuálně kontrolovat údolí Nectavy s výhledem až do prostoru Malé Hané.

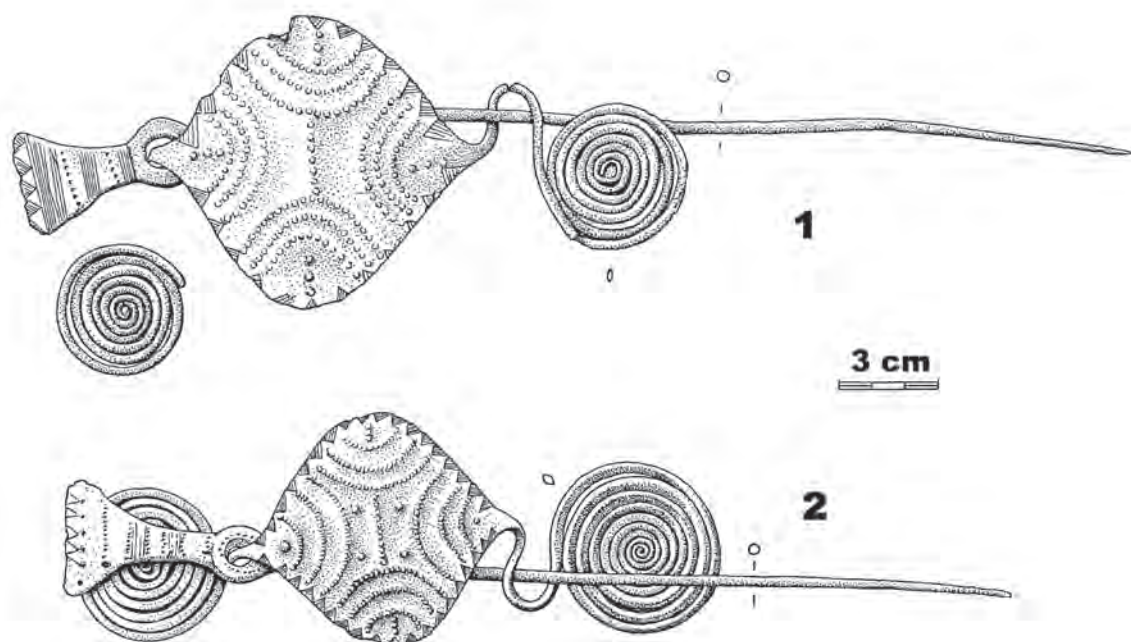
Obr. 21. Kladky, okr. Prostějov, „Kladecké hradisko“. Vlevo pohled z hradiště údolím Nectavy na Malou Hanou (podle VÍCH 2012, obr. 6). Vpravo geodetický plán hradiska s místem nálezu jehlice SMK (podle VÍCH 2012, obr. 7 - doplněno).

Fig. 21. Kladky, Prostějov County, “Kladecké hradisko”. Pictured on the left: view from the hillfort into the valley of Nectava towards Malá Haná (according to VÍCH 2012, Fig. 6). Pictured on the right: geodetic plan of the hillfort indicating the site of discovery of a Middle Danube Tumulus Culture (MDTC) pin (according to VÍCH 2012, Fig. 7 - updated).

Linii opevnění tvoří na jižní straně nad prudkým svahem pouze výrazná terénní hrana svědčící o nějaké lehčí formě fortifikace, která klesá k jihozápadní „pozorovatelně“ s navršeným valem. Od této jihozápadní „pozorovatelné“ běží po západní straně valu slabě patrná hrana ohraničující úžlabinu či sedlo mezi „pozorovatelnami“, částečně erodovaná, směřující k severozápadní „pozorovatelně“. V severozápadní části svého úseku pod severozápadní „pozorovatelnou“ přechází v nízký val. Pro severní úsek opevnění využili stavitelé hřbet tvořený skalním výchozem (začínajícím severozápadní „pozorovatelnou“) tvořící svým strmým několikametrovým severním srázem přirozenou ochranu zesílenou hradbou dnes patrnou jako valové těleso erozí částečně sesuté pod skalní výchoz. Po tomto skalním výchozu běží val až do východní části hradiště, kde se skalní výchoz postupně snižuje. Zde se val prudce stáčí a napojuje na jižní hranu. Valové těleso převyšující zde o několik metrů bez příkopu sedlo mezi dvěma vrcholy kopce je v tomto úseku nejvýraznější a nepochybně signalizuje mohutnou hradbu mající chránit nejzranitelnější místo. Tento úsek je také jediným místem, které umožňuje úvahy o původním vstupu do opevněného prostoru, inkriminované místo však narušila soudobá cesta vstupující do hradiště v místech, kde se val napojuje na východní hranu - pravděpodobně tedy využila situaci starší.

7. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Lokalita byla objevena v roce 2010 Davidem Víchem, archeologem Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě, a to zejména díky cílené a trpělivé prospekční činnosti v prostoru českomoravského pomezí a jeho širším okolí. Od jarních měsíců roku 2011 probíhalo nejen její geodetické zaměření směřující k vytvoření přesného vrstevnicového plánu, ale i systematická prospekce detektory kovů. Dosud zcela neznámá lokalita výšinného a opevněného charakteru nám přináší zcela nečekané objevy, dané zejména faktem, že nebyla dotčena činnostmi předešlých generací archeologů, ale ani nájezdy „nelegálních“ hledačů mnohdy vyzbrojených nejmodernějším technickým vybavením (k fatální devastaci podobných lokalit cf. např. NAVRÁTIL 2010) - jedná se tak o doslova „panenské“ hradiště, které můžeme, s ohledem na získané

Obr. 22. Kladky, okr. Prostějov, „Kladecké hradisko“.

Štítové spony typu Gamów - Práčov pocházející z tzv. depotu č. 1 (podle VÍCH 2012, obr. 19).

Fig. 22. Kladky, Prostějov County, „Kladecké hradisko“.

Gamów-Práčov type fibula from deposit number 1 (according to VÍCH 2012, fig. 19).

kovové artefakty, bez nadsázky označit za jeden z nejvýznamnějších objevů středoevropské archeologie doby popelnicových polí posledních desetiletí (významem srovnatelný kupříkladu s identifikací keltského obchodně-industriálního centra u Němčic nad Hanou, okr. Prostějov, pro archeologii doby laténské, např. ČIŽMÁŘ - KOLNÍKOVÁ 2006).

K počátku měsíce května 2011 bylo na lokalitě vyzvednuto, vedle desítek keramických zlomků, téměř sto bronzových předmětů, které intenzivní využívání (osídlení?) místa konkretizují do období HA2-HB3 s těžištěm v HB1, tj. do průběhu pozdní doby bronzové, chceme-li jinak, do slezského úseku komplexu lužických popelnicových polí (VÍCH 2012, 264). Vzhledem k dosavadní absenci příznačných artefaktů vyrobených ze železa se lze oprávněně domnívat, že lidské aktivity nedožily vlastních počátků starší doby železné (cf. časně halštatské hradisko v poloze „Na valech“ u Podivic, okr. Vyškov, cf. FOJTÍK - GOLEC 2007a; týž 2007b). Zvláštní zmínky zasluhuje exkavace několika depozit bronzových předmětů (k problematice hromadných nálezů bronzů obecněji cf. SALAŠ 2005), a to zejména „monodepozita“ štítové spony typu Křenůvky - Domaniža (VÍCH 2012, 249-250, obr. 13, 14, 15:1-2) nebo skladu obsahujícího mj. i dva exempláře štítových spon typu Gamów - Práčov (VÍCH 2012, 252-255, obr. 18-21).

Velkým překvapením je nám však také objev jehlice s jednostranně zduřelým protknutým krčem s kuželovitou hlavicí a typickou výzdobou na dřívku čtvercového příčného průřezu. Tuto variantu jehlice označuje J. Říhovský (ŘÍHOVSKÝ 1979, 21, Taf. 2:23-25) jako variantu Sudoměřice. Ta patří k charakteristickým zástupcům staromohylového období (B B1, ŘÍHOVSKÝ 1979, 24-25) ke kterému však nenacházíme na lokalitě žádné paralely a i v širším okolí se doklady tohoto období vyskytují jen velmi vzácně. Vzhledem k tomu, že byla nalezena ve splachové vrstvě na vnější straně valu na jihozápadní „pozorovatelně“ (podrobný popis hradiště, cf. podkapitola 7. 1.), musela obyvatelům hradiště buď nevědomky (spolu se zeminou při budování opevnění) nebo přímo vědomě projít rukama. Nejbližší paralelu nacházíme v nedávném nález jehlice od Městečka Trnávky (VÍCH 2010, 43, obr. 57:1), ze které

se ale dochovala pouze spodní část jehlice zlomené v otvoru, takže nedokážeme přesně určit její variantu. Dva předměty objevené povrchovou prospekci relativně nedaleko sebe naznačují, že i zde s přítomností člověka ve starším úseku střední doby bronzové musíme počítat, přítomnost jehlice varianty Sudoměřice na lokalitě však neumíme zatím spolehlivě vysvětlit.

7. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

MZM Brno - ve stádiu inventarizace.

7. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalita v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** k datu 1. 1. 2014 není obsažena.

VÍCH 2012.

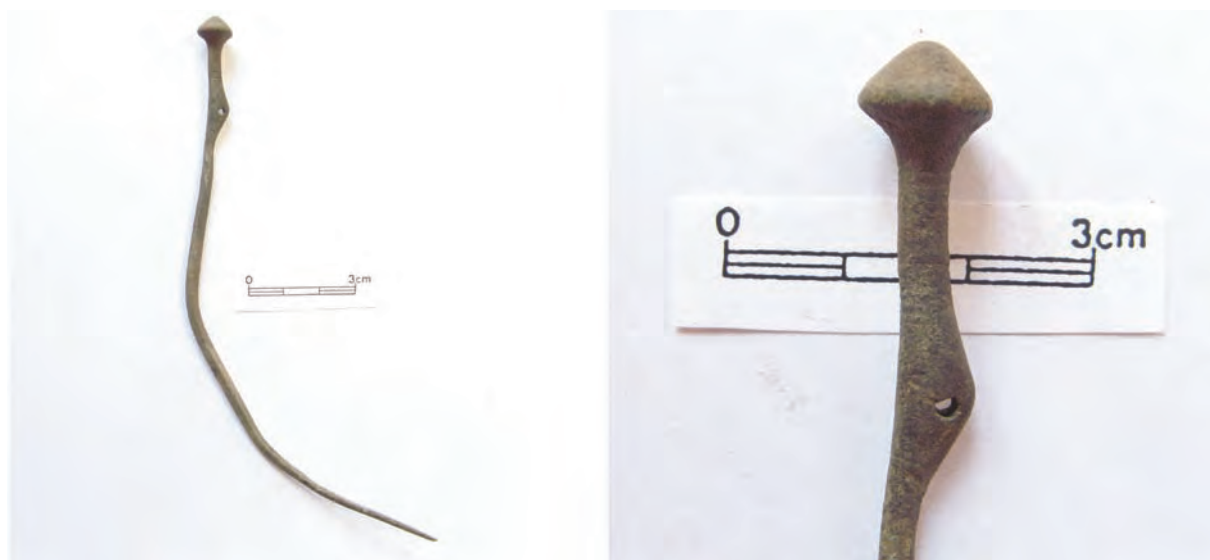
7. KLADKY (okr. Prostějov), „Kladecké hradisko“

bronzová jehlice získaná systematickou detektorovou prospekci D. Vícha v roce 2011

Datování:

starší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₁

1. Bronzová jehlice (varianta Sudoměřice v třídění J. ŘÍHOVSKÉHO, 1979, 21, Taf. 2:23-25) s jednostranně zduřelým a otvorem opatřeným krčkem s kuželovitou hlavicí a typickou výzdobou na dřívku čtvercového příčného průřezu; délka 157 mm. Povrch pokrytý šedozelenou patinou. R.: délka 157 mm. Neinventováno (tab. 28; obr. 23 v textu).

Obr. 23. Kladecký, okr. Prostějov, „Kladecké hradisko“.

Bronzová jehlice varianty Sudoměřice ve fotografické dokumentaci (foto D. Vích, RM Vysoké Mýto).

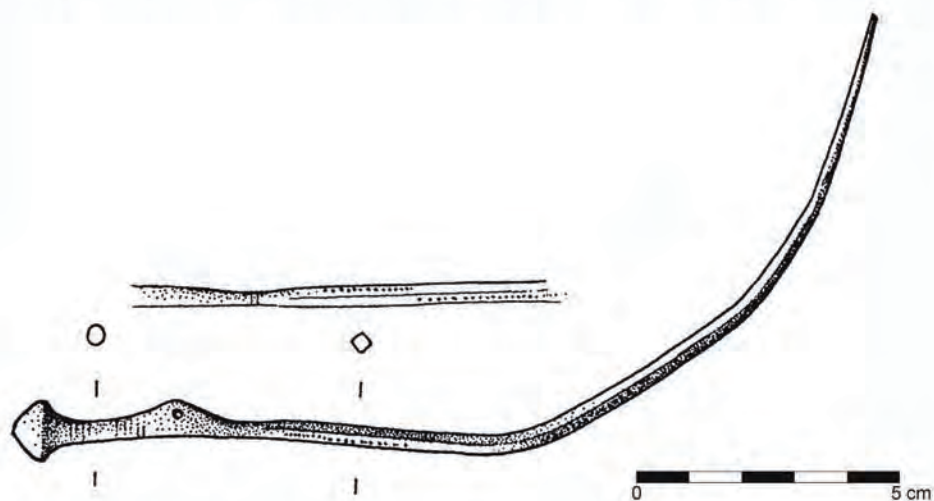
Fig. 23. Kladecký, Prostějov County, „Kladecké hradisko“.

Bronze pin, Sudoměřice version, in photo documentation (photo by D. Vích, RM Vysoké Mýto).

KLADKY, okr. Prostějov, „Kladecké hradisko“, lokalita pozdní doby bronzové s vyznačením nálezu SMK jehlice

KLADKY, okr. Prostějov, „Kladecké hradisko“
bronzová jehlice typu Sudoměřice získaná při systematické detektorové prospekci D. Vícha v roce 2011

Tab. 28. Kladky, okr. Prostějov, „Kladecké hradisko“.

Lokalizace hradiska pozdní doby bronzové s vyznačením místa nálezu vyobrazené bronzové jehlice typu Sudoměřice.

Tab. 28. Kladky, Prostějov County, „Kladecké hradisko“.

Localisation of a Late Bronze Age hillfort indicating the site of discovery of the Sudoměřice type bronze pin.

8. KLENOVICE NA HANÉ, okr. Prostějov

polní trať „Staré podíly“

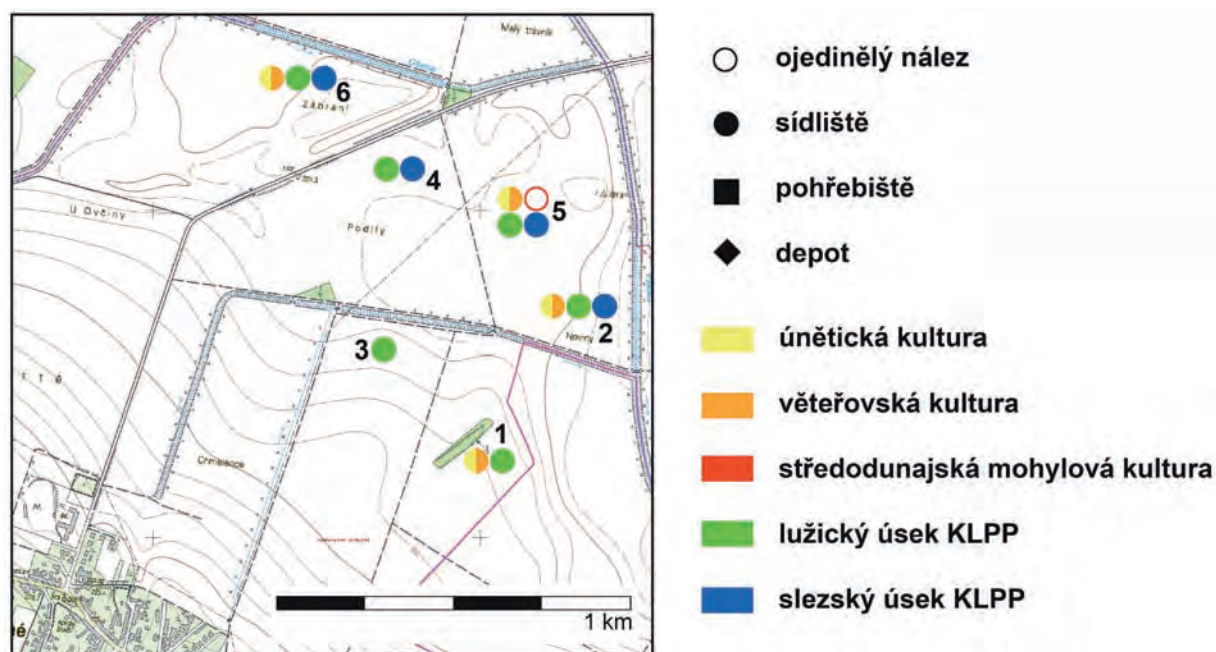
ojedinělé nálezy bronzových předmětů (jehlice a dýky) z povrchových sběrů D. Šisky

8. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Klenovice na Hané, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 802 ha a čítající přibližně 850 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Klenovice-na-Hane-589608>), najdeme asi 10 km jihovýchodně od bývalého okresního města Prostějova.

Přírodní prostředí sledovaného katastru můžeme specifikovat jako rozhraní dvou krajinných typů, kdy severnější část katastrálního území tvoří ještě nivy větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53; podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.), popřípadě tzv. Romžská niva při užití klasického geomorfologického členění (DEMEK a kol. 1987, 438; DEMEK - MACKOVČIN. a kol. 2006, 380), kdežto část jižnější je již poplatná zvlněným terénům Hanácké pahorkatiny (ALBRECHT 1998, 53-54; podrobněji viz Držovice na Moravě, podkapitola 4. 1.) tradičně geomorfologicky příslušným ke Kojetínské pahorkatině (DEMEK a kol. 1987, 277; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 229).

Polykulturní archeologické lokality jsou vesměs rozloženy „podél pravobřežní hrany plochého obloukovitého údolíčka říčky Valové, členěného do nevýrazných teras i jazyků, které základní vrstevnici 200 m n. m. přesahují jen o několik metrů“ (ŠIŠKA 2000, 3). Nejpočetnějšími a zároveň nejprínosnějšími jsou zde nálezy doby laténské, které svědčí o existenci „bohaté sídlení jednotky mimořádného postavení a významu v moravské keltské oikumeně 2. a 1. století před změnou letopočtu“ (ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 203).

Obr. 24. Klenovice na Hané, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

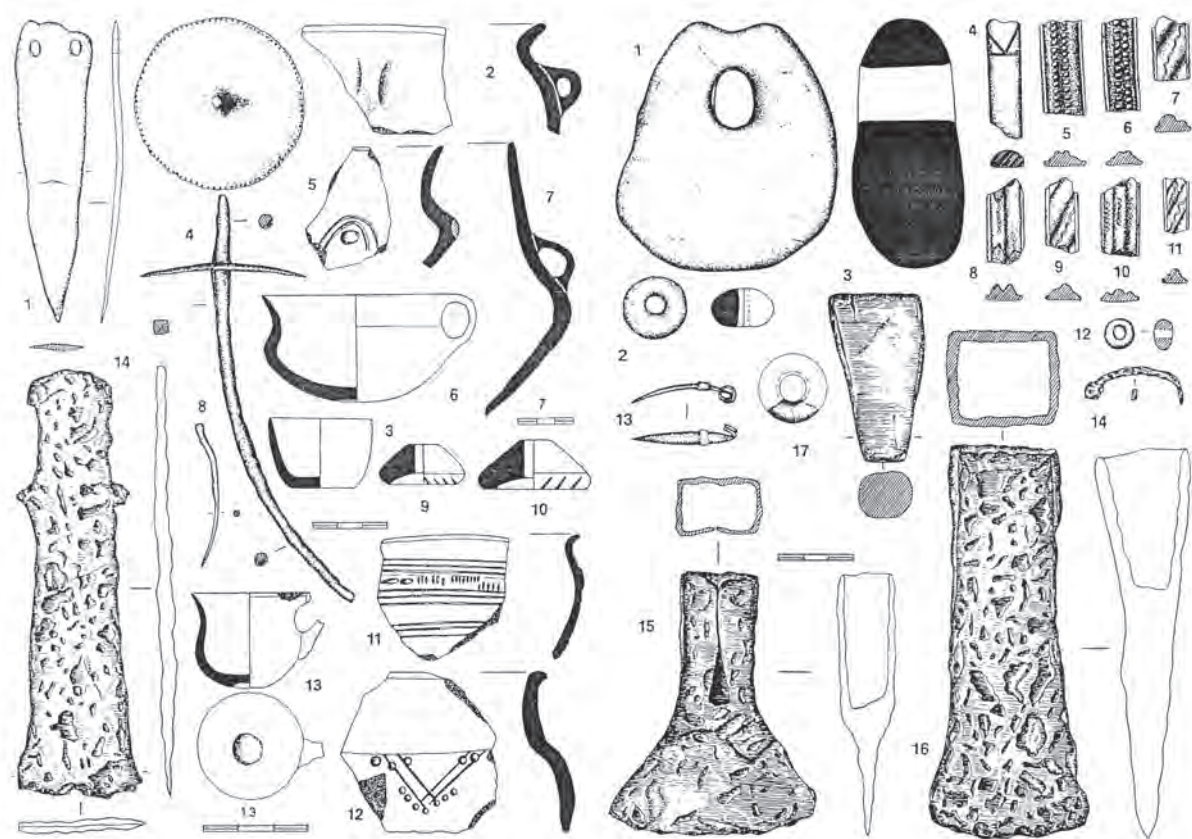
Fig. 24. Klenovice na Hané, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

8. 2. Stručně k osídlení katastru Klenovic na Hané v průběhu trvání doby bronzové

Pro nástin osídlení Klenovicka v době staršího metalika jsou nám neocenitelným pramenem poznání dlouhodobé a do značné míry i systematické povrchové sběry amatérského badatele S. Šišky, které byly navíc přehledně shrnuty a publikovány v odborném tisku (souhrnně ŠIŠKA 2000, 6-9, 13-14, příloha 1 a 6).

V tratích „Staré podíly“ (5), „Noviny“ (2), „Kolečkáře“ (1) a částečně též v poloze „Zábrani“ (6) byla získána početná kolekce keramických zlomků příznačných nejen pro kulturu únětickou, ale i pro následnou kulturu věteřovskou - tato indikuje existenci rozsáhlejší osady starší doby bronzové. Poněkud problematickou je interpretace nálezů horní části dvojdílné bronzové jehlice s kotoučovitou hlavicí a vysokým středovým trnem nebo bronzové dýky s destičkovitou rukojetí z polohy „Staré podíly“ (5), které však bezpečně dokládají blíže nespecifikované aktivity lidu mohylové kultury střední doby bronzové. Řada povětšinou polykulturních lokalit je následně využívána i v průběhu trvání éry lužických popelnicových polí; stopy osad mladší doby bronzové byly sledovány zejména v tratích „Podíly“ (4), „Staré podíly“ (5), „Noviny“ (2), „Kolečkáře“ (1), částečně snad i v „Opletách“ (3) a na jižním okraji „Zábrani“ (6); některé z nich pak setrvaly až do pozdně bronzového období, kdy nálezy slezského úseku lužických popelnicových polí s určitostí registrujeme právě v polohách „Zábrani“ (6), „Podíly“ (4), „Staré podíly“ (5) a „Noviny“ (2). Závěrem je však nutno zopakovat, že veškerý prezentovaný archeologický materiál pochází výhradně z povrchové prospekce a nelze tedy zcela objektivně posoudit, zda některé keramické

Obr. 25. Klenovice na Hané, okr. Prostějov.

Nálezy doby bronzové a železné učiněné na Klenovicku Daliborem Šiškou (podle ŠIŠKA 2000, tab. 6-7).

Fig. 25. Klenovice na Hané, Prostějov County.

Finds dating to the Bronze Age and the Iron Age around the village of Klenovice, by Dalibor Šiška (according to ŠIŠKA 2000, tab. 6-7).

zlomky doby popelnicových polí nemají svůj původ v rozrušených žárových hrobech, jejichž výskyt musíme, s ohledem na intenzitu osídlení, více než předpokládat.

8. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-24-19, polygon vymezený body o souřadnicích 144:182, 192:209, 238:224, 252:186, 240:159, 245:120, 208:128 a 192 mm od Z a 168 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-19/7); ZM ČR 1:10000, list 24-24-19, v prostoru o souřadnicích 223 mm od Z a 198 mm od J s. č. (přibližná lokalizace podle ŠÍŠKA 2000, 54, tab. 1:12:23).

Lokalitu najdeme v severovýchodní části katastru obce Klenovice na Hané, v cípu semknutém od severu stávající komunikací vedoucí do Ivaně (lemované v těchto místech regulovaným tokem říčky Okeny) a od východu pak korytem říčky Valové; v prostoru mezi polní cestou a tratí s pomístním názvem „Noviny“. Místo samotné tvoří pravobřežní terasy říčky Valové, jejíž současný tok je vzdálen cca 150 m směrem východním. Nadmořská výška zde činí 200 až 201 m.

8. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Jde o rozsáhlé polykulturní sídliště a patrně i orbou narušené pohřebiště, které objevil D. Šiška již v prvním roce svého systematického povrchového průzkumu Klenovicka (např. ŠÍŠKA 2000, 8). Komplex je delší osou orientován k pravému břehu říčky Valové a v severní části pak i k říčce Okeně. Vedle keramiky, broušené i štípané industrie a dalších předmětů z neolitu (kultura s keramikou lineární, kultura s moravskou malovanou keramikou) a snad i eneolitu (jevišovická kultura?) je zde prokázáno téměř kontinuální osídlení od starší doby bronzové k halštatu a především pak z následné doby laténské. Nálezy jsou ve směru od severu k jihu zachycovány v délce bezmála 800 m, rozlišit rozsah jednotlivých komponent či dokonce rozpoznat narušené objekty je však, s ohledem na intenzivní zemědělskou činnost, značně obtížné až nemožné. Charakter některých ojedinělých nálezů doby lužických popelnicových polí nevylučuje ani možnou existenci již dávno rozoraných mělkých žárových hrobů mladší doby bronzové až starší doby železné.

Mezi publikovanými a v muzejních sbírkách dnes dostupnými artefakty evidujeme bronzovou dýku s trojúhelníkovitou čepelí a původně čtyřmi otvory po nýtech, která byla nálezcem spojena, zejména na základě doprovodného keramického materiálu, s kulturou únětickou (ŠÍŠKA 2000, 13, tab. 6:1) - z typologického hlediska však přísluší k dýkám typu Holýšov v třídění P. NOVÁKA (2011, 81-83, Taf. 25:331-341), jejichž výskyt můžeme časově vymezit staromohylovým obdobím; spíše ojedinělé kusy se pak mohou vyskytnout i ve středním vývojovém úseku středodunajské mohylové kultury.

Podobně i hodnocená středobronzová dvoudílná jehlice s kotoučovitou hlavicí a středovým trnem (ŠÍŠKA 2000, 13-14, tab. 6:4) je zde svou chronologickou příslušností k nejmladšímu vývojovému úseku středodunajské mohylové kultury předmětem dosud zcela ojedinělým. Některé keramické fragmenty, pocházející zejména ze džbánek s podkovovitě rámovanými vypnulínami či z amforek se svislým žebrováním těla, jež jsou na lokalitě spojovány s výraznějšími aktivitami nositelů lužické kultury mladší doby bronzové, mohou však časově souviset právě s tímto bronzovým artefaktem (podobně ŠÍŠKA 2000, poznámka č. 28).

8. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

MP Prostějov - 001447-001575; 001621-001689; 015345-015423; 015480-015495; 015553-015554; 015556-015559; 015600-015611; 016826-016879; 016880-016888; 027646; 027666; 027904; 046247-046271; 046372-046399; 046426-046587; 046588-046609; 046641-046652; 046654-046660; 046717-

046765; 072187; 097554-097560; 097825-097828; 097832; 097846-097849; 097861-097862; 097864; 097894; 098756-098757; 098048-098234; 098694-098720; 098728-098738; 098888-098935; 099111-099136; 099137-099294; 099611-099642; 141169-141174.

8. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-19/7**.

ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 203; ŠIŠKA 1984; ŠIŠKA 1988, mapa na str. 16-17, obr. 15 na str. 19; ŠIŠKA 1995, 245, obr. 2, 3, 4:44; ŠIŠKA 2000, na str. 8 uvedeno jako lokalita s pořadovým číslem 12, str. 13-14, tab. 1:12:23, 6:1, 4.

8. KLENOVICE NA HANĚ (okr. Prostějov), polní trať „Staré podíly“ ojedinělé nálezy z povrchových sběrů Dalibora Šišky

Bronzová dýka pocházející z terénních prospekcí D. Šišky

Datování:

starší až střední vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₁ až BC₁

Popis nálezu:

1. Bronzová dýka s destičkovitou rukojetí (typ Holýšov v třídění P. NOVÁKA, 2011, 81-83, Taf. 25:331-341) se čtyřmi otvory pro nýty v olámané rukojeti, druhotně zprohýbaná čepel trojúhelníkovitého tvaru v řezu čochovitá. Povrch pokrývá ušlechtilá světle zelená patina. R.: délka - 118 mm, max. šířka - 30 mm, tloušťka - 3 mm; hmotnost - 33 g. Inventurní číslo MPP 046652 (tab. 29:2).

Bronzová jehlice pocházející z terénních prospekcí D. Šišky

Datování:

mladší až pozdní vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC₂ až BC₂/BD

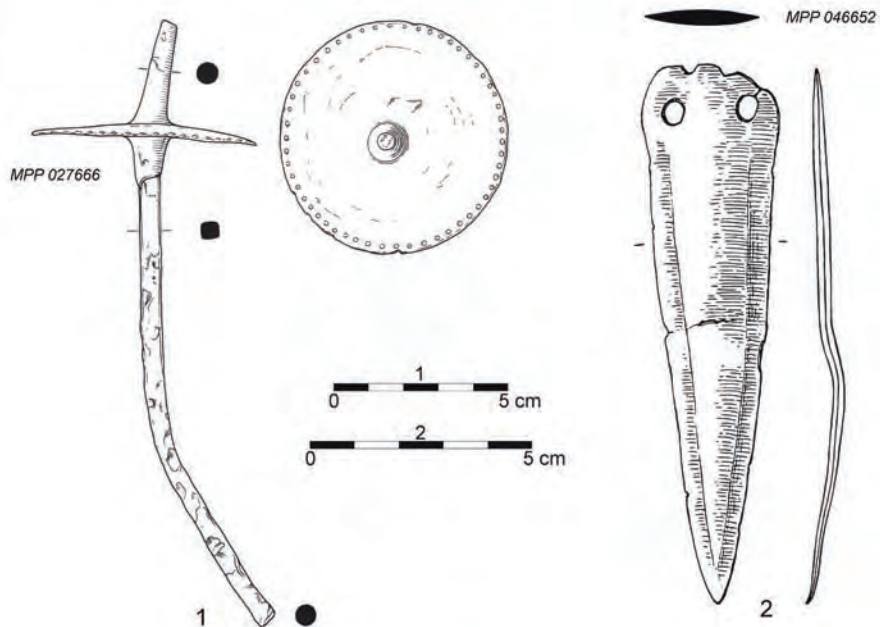
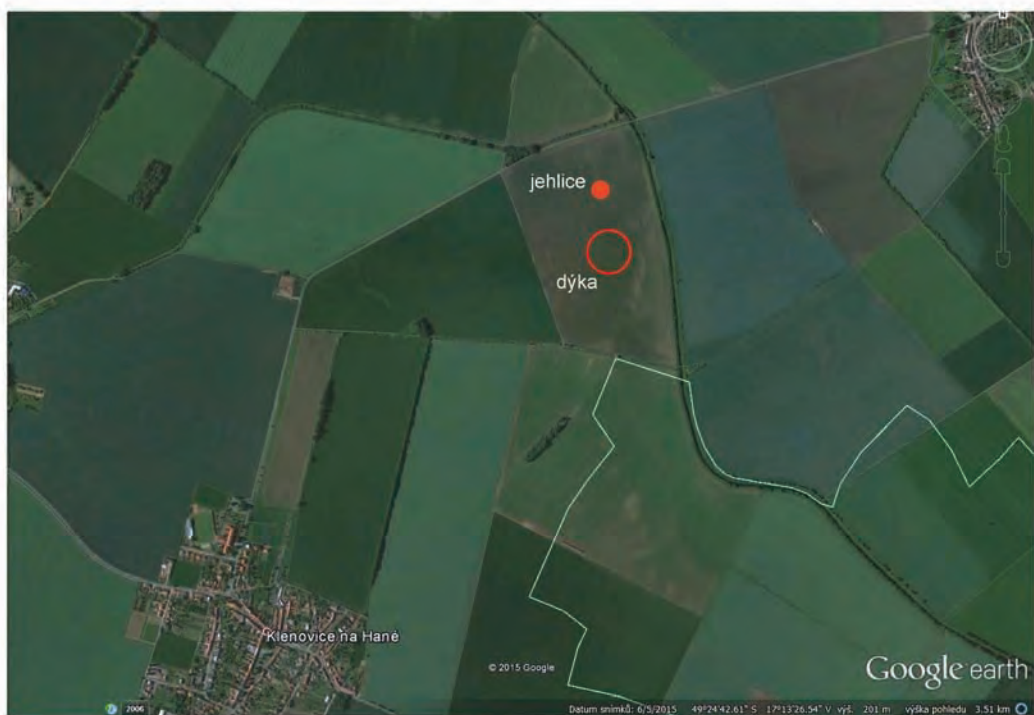
Původní zpráva k nálezu:

V práci D. Šišky najdeme následující informaci (ŠIŠKA 2000, 13-14): „*Problematické je i zhodnocení vzácného nálezu ze Starých podílů (Tab. 1:23) - robustní bronzové jehlice s kotoučovitou hlavicí a bodcem, která je po obvodu kotouče zdobena důlkováním (d = 161 mm, průměr kotouče 65 mm, inv. č. 027666 - Tab. 6:4). Jde o typický předmět středodunajské mohylové kultury, k němuž však prozatím chybí keramika.*“

Popis nálezů:

2. Horní část dvojdílné bronzové jehlice s kotoučovitou hlavicí a vysokým středovým trnem, kotouč na horní ploše po obvodu zdoben zespodu vybíjenými pukličkami, jehla v horní části kvadratického profilu. R.: délka - 161 mm, Ø hlavice - 65 mm; hmotnost - 75 g. Inventární číslo MPP 027666 (tab. 29:1).

**KLENOVICE NA HANÉ, okr. Prostějov, polní trať „Staré podíly“
bronzová jehlice a dýka mohylové kultury, povrchové sběry Dalibora Šišky**

Tab. 29. Klenovice na Hané, okr. Prostějov, „Staré Podíly“.

Bronzová jehlice (1) a bronzová dýka (2) z povrchových prospekcí Dalibora Šišky a jejich lokalizace.

Tab. 29. Klenovice na Hané, Prostějov County, “Staré Podíly”.

Bronze pin (1) and a bronze dagger (2) from surface surveys carried out by Dalibor Šiška and their localisation.

9. KOSTELEČ NA HANÉ, okr. Prostějov

- a) **polní trať „Lapačky“**
jámový hrob zkoumaný M. Šmídem při výstavbě Vodovodu Pomoraví v roce 1995
- b) **poloha „Panský dvůr“ (dnes ulice Pod Kosířem)**
středobronzová keramika pocházející ze sbírek Antonína Gottwalda
- c) **polní trať „Trněnka“**
středobronzová keramika pocházející ze sbírek Antonína Gottwalda
kulturní vrstva ověřovaná M. Šmídem při výstavbě STL plynovodu v roce 1997
bronzoová dýka nalezená R. Környeim v roce 2014

9. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Kostelec na Hané, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 1385 ha a čítající 2875 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Kostelec-na-Hane-589632>), najdeme asi 6 km severozápadně od bývalého okresního města Prostějova.

Katastrální území leží na rozhraní hned několika geologických útvarů, což se zcela logicky odráží i v jeho přírodním prostředí. Směrem k západu se zvedá Konická vrchovina (DEMEK a kol. 1987, 280; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 232) - součást Dražanské vrchoviny (DEMEK a kol. 1987, 169-170; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 126-127), od severozápadu až severovýchodu ohraničují jeho teritorium Přemyslovická pahorkatina (DEMEK a kol. 1987, 424; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 365) a Velký Kosíř (DEMEK a kol. 1987, 538; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 482) - oba útvary patří již k Bouzovské vrchovině (DEMEK a kol. 1987, 120; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 80-81). Vlastní katastr se pak rozkládá na nejzápadnějším výběžku Prostějovské pahorkatiny (DEMEK a kol. 1987, 421; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 362), z části pak přímo v prostoru tzv. Romžské nivy (DEMEK a kol. 1987, 438; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 380). V členění krajinných typů podle P. Albrechta tak většina hodnoceného prostoru náleží k nivám větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53; podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.) lemovanými od západu podhůřím Dražanské vrchoviny (ALBRECHT 1998, 56-58; podrobněji viz Bílovice-Lutotín, podkapitola 2. 1.) a od severu až severovýchodu dominantou Velkého Kosíře (ALBRECHT 1998, 58-59) - kopce s vrcholem ve výšce 441,9 m n. m., který je přirozenou krajinnou dominantou, význačnou také svou geologickou odlišností (podrobněji PŘICHYSTAL, A. 2009), jenž nemá v rámci regionu analogií, a je jedinečný i mimořádnými druhy organismů. Kosíř tvoří přirozené biocentrum o jedinečném významu (cf. např. ROLEČEK 2009), což podmiňuje pestrá geologická stavba a zřejmě také reliéf, který ovlivňuje klima širokého okolí. Hlavní část masivu Kosíře leží v okrese Prostějov, severní část v okrese Olomouc (Malý Kosíř). Výrazný tvar kopce, protáhlého přibližně ve směru západ - východ, s nápadným svahem s jižní orientací, dala kopci zlomová linie, podél které poklesla krajina jižně od kopce. V jihovýchodní části Kosíře vystupuje k povrchu vápenec z období středního devonu, vyskytují se i další, pro Prostějovsko neobvyklé horniny (žula, rula, fylity); vápenec je krytý rendzinou. Členitost je dána převýšením kopce oproti okolní krajině, činí 220 m - tvoří tak přirozený orientační bod širokého okolí, místními označovaný za „Hanácký Mont Blanc“, vyzařující cosi až magicky přitažlivého již po celá lidská pokolení (cf. jeho výrazné pravěké a raně středověké osídlení, nejnověji PŘICHYSTAL, M. 2009).

Z polohopisného hlediska je městečko situováno na k jihu exponovaném úpatí táhlého hřbetu,

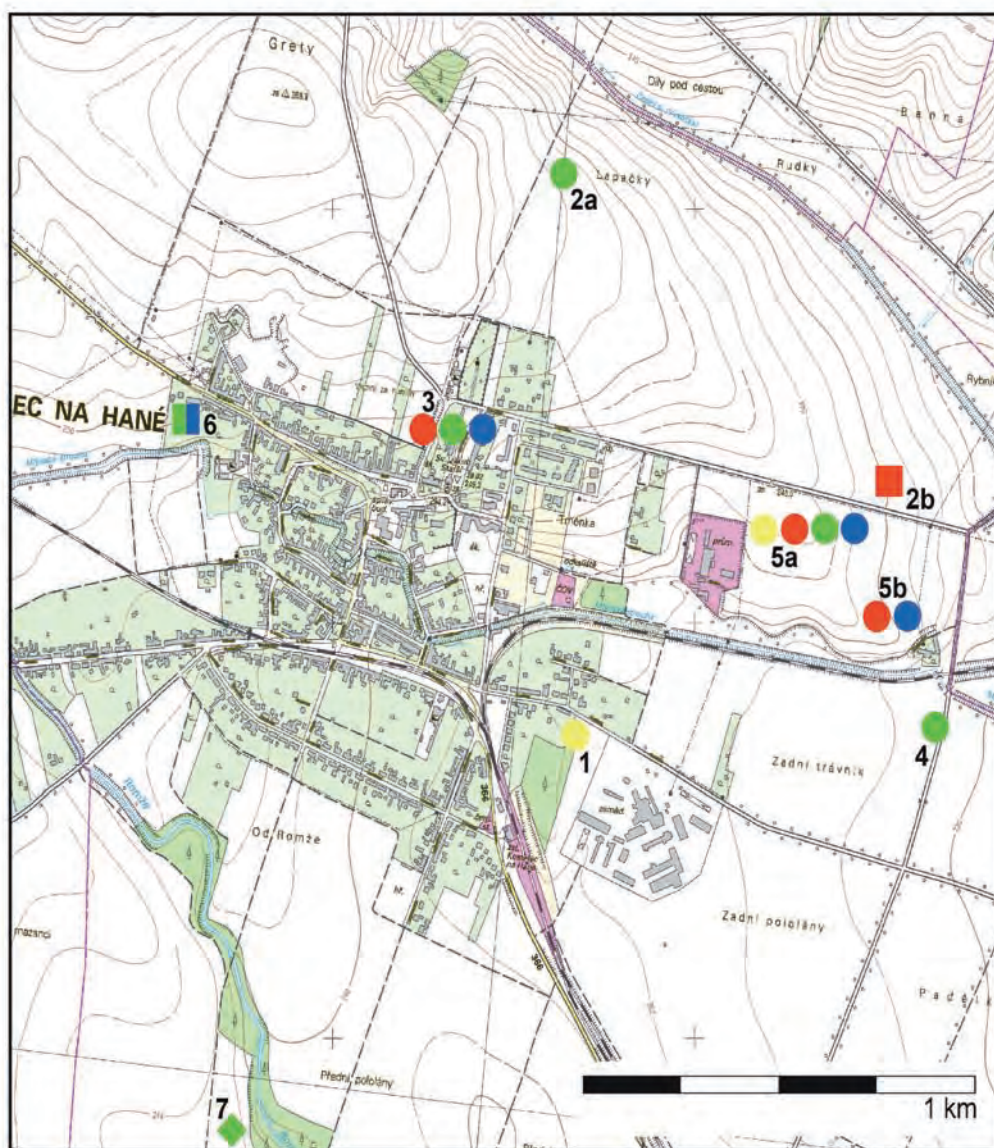
který zvolna sestupuje od Hluchova směrem k jihovýchodu do rovinné Hané. Hřbet je od jihozápadu ohraničen inundací říčky Romže, od severovýchodu Stříbrným a Českým potokem a od severozápadu brázdou tvořící předěl mezi již vzpomenutou Přemyslovickou a Prostějovskou pahorkatinou. Sprašové hlíny, v blízkosti vodních toků překryté úrodnými půdami, tvořily již od pradávna ideální podmínky pro zakládání lidských sídel (cf. obsáhlý přehled archeologických nálezů a lokalit z města Kostelce na Hané a jeho blízkého okolí, ŠMÍD 2004a).

9. 2. Stručně k osídlení katastru Kostelce na Hané v průběhu trvání doby bronzové

Osídlení katastrálního území města Kostelec na Hané, okr. Prostějov, ve starší době bronzové nám dosud dokládají pouze ojedinělé nálezy pocházející z polohy „Trněnka“ - Hanákova cihelna (5a), přesněji zlomek únětického džbánu zdobeného třásněmi, získaný povrchovými sběry P. Fojtíka, spolu s torzem bronzové dýky z detektorové prospekce M. Popelky (POPELKA 2009) a jen rámcově datovaná sídlištní jáma s materiálem pozdního eneolitu či počátku doby bronzové prozkoumaná v roce 2001 při výstavbě rodinného domu manželů Staňkových na Smržické ulici (1).

Spíše sporé stopy sídlišť střední doby bronzové představuje ve starších nálezech hmoždířovitá nádoba a hrnčík z jámy u „Panského dvora“ (3), která je však A. Gottwaldem mylně datována do kultury únětické nebo kolekce střepového materiálu sebraného na „Trněnce“ u „Plachého mlýna“ (5b); nověji pak rozměrnější jáma a relikv kulturní vrstvy zachycené v roce 1997 řádným archeologickým výzkumem souvisejícím s pokládkou středotlakého plynovodu skrze západní část „Trněnky“ (5a). Důležitým nálezem je ale především jámový hrob zjištěný v průběhu výstavby vodovodního řádu mezi Kostelcem na Hané a Čelechovicemi, v poloze „Lapačky“ (2b), který reprezentuje středodunajskou mohylovou kulturu v samotném závěru jejího vývoje.

S nástupem éry lužických popelnicových polí se situace výrazně mění - sídliště z různých vývojových etap mladší a pozdní doby bronzové i starší doby železné totiž pokrývají v téměř souvislém pruhu jižní a jihozápadní svahy terénního hřbetu mezi „Plachým mlýnem“ (5b) na východě a polní tratí „Habrůvky“ na západě kosteleckého katastru; nověji jsou dokonce osídlovány polohy přímo v nivě řeky Romže, přesněji v poloze „Trávníky“ (4). Zejména díky výzkumným aktivitám prostějovského učitele Antonína Gottwalda (k osobnosti a dílu cf. např. PRUDKÁ 1986) a jeho četných spolupracovníků disponujeme pro toto období v případě Kostelce na Hané téměř nepřehledným množstvím pramenného materiálu. Jedna z lokalit si však získala jména přímo věhlasného - a to rozsáhlejší žárová nekropole v poloze „Za branou“ či „U příkopy“ (6). Materiál z více jak šedesáti otevřených hrobů (nejnověji cf. VOZNÁ 2011) byl natolik výrazný, že posloužil V. Podborskému (PODBORSKÝ 1970, Abb. 1; týž 1993, 236) v jeho periodizaci éry popelnicových polí k vydělení samostatného stupně Kostelec na Hané, vyznačujícího se charakteristickou mladoluzickou žlábkovanou keramikou a dříve též J. Kvíčalovi k vyčlenění přechodného horizontu mezi lužickou a slezskou kulturou i k prokázání kontinuálního vývoje lužických popelnicových polí mladší až pozdní doby bronzové (např. KVÍČALA 1954; v době nedávné předmětem bouřlivých odborných diskusí, cf. SEDLÁČEK 2005 vs. PODBORSKÝ 2006). Téměř aktuálně byl pak na rozhraní polních tratí „Za Romží“ a „Od Romže k Oleškám“ (7) získán zlomkový depot bronzů, čítající 28 kusů o úhrnné hmotnosti 3,214 kg, který je svým obsahem až nápadně blízký charakteristickým středodunajským souborům s výrazným podílem měděných surovinových slitků, kdy navíc poskytuje i velmi cenný „kulturně signifikantní“ a na Moravě spíše ojedinělý artefakt - štítek jednodílné štítové spony typu Röschitz-Sanisla; soubor chronologicky přísluší k severomoravskému depotovému horizontu Přestavky a tedy stupni HA (FOJTÍK - POPELKA 2014).

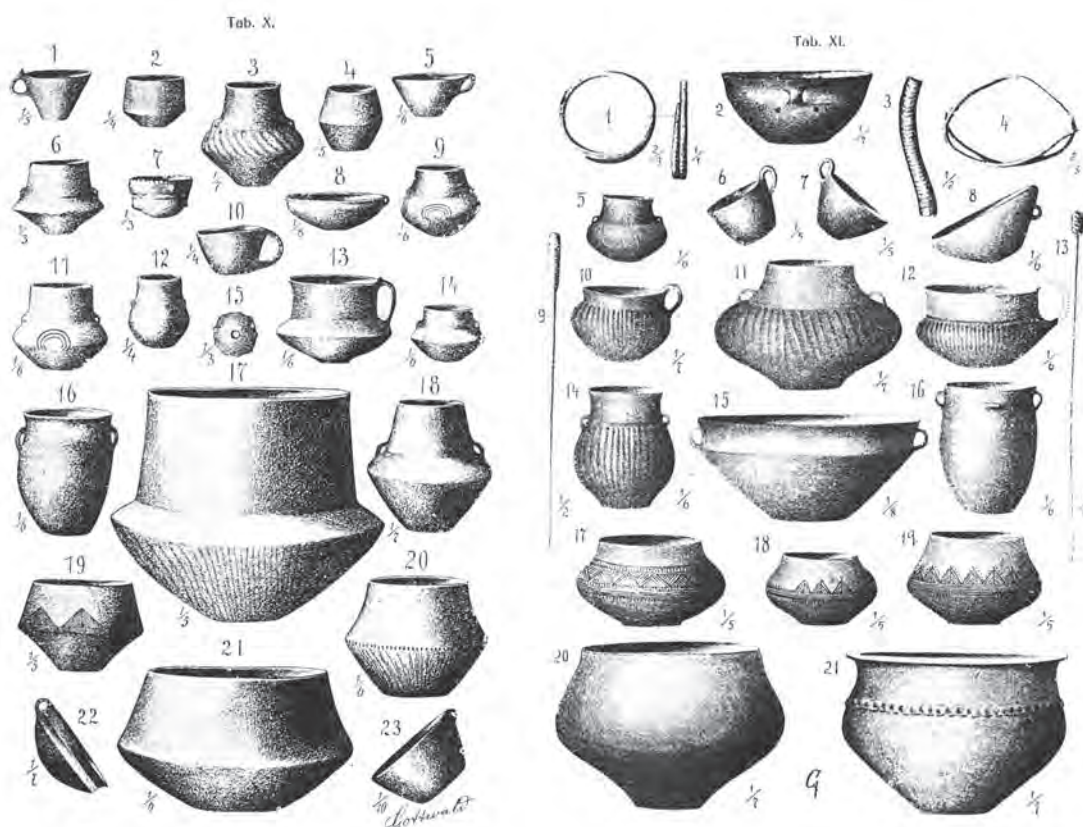
○ ojedinělý nález	únětická kultura
● sídliště	věteřovská kultura
■ pohřebiště	středodunajská mohylová kultura
◆ depot	lužický úsek KLPP
	slezský úsek KLPP

Obr. 26. Kostelec na Hané, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vynesené do příslušné základní mapy.

Fig. 26. Kostelec na Hané, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Obr. 27. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „Za branou“.

Výběr z inventáře prozkoumaných žárových hrobů (podle GOTTWALD 1931, tab. X-XI).

Fig. 27. Kostelec na Hané, Prostějov County, „Za branou“.

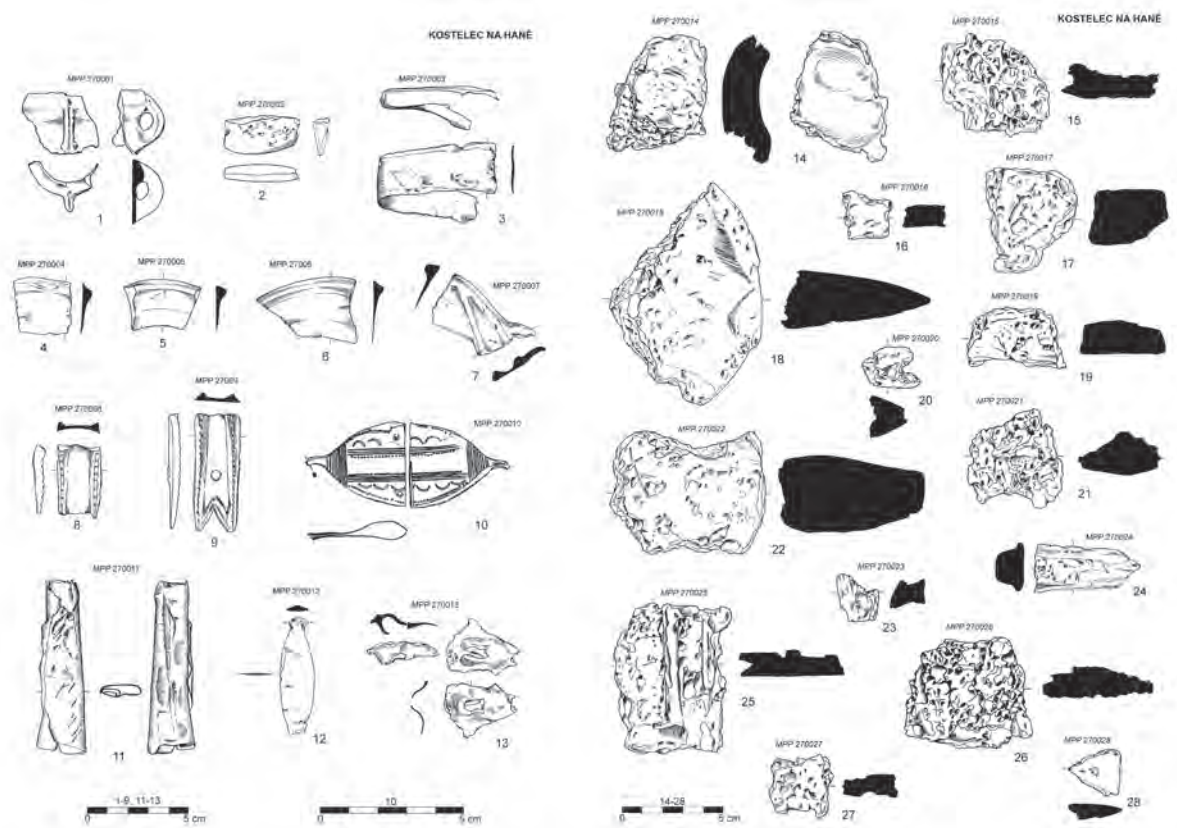
Selected items from cremation graves (according to GOTTWALD 1931, tab. X-XI).

9. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

a) polní trať „Lapačky“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, polygon vymezený body o souřadnicích 458:217, 456:199, 473:198 a 475 mm od Z a 215 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-01/33) a ZM ČR 1:10000, list 24-24-02, polygon vymezený body o souřadnicích 86:165, 117:162, 117:153 a 84 mm od Z a 156 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-02/8); ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, v okolí bodu o souřadnicích 477 mm od Z a 227 mm od J s. č. (stopy sídliště doby popelnicových polí zachycené A. Gottwaldem); ZM ČR 1:10000, list 24-24-02, v prostoru o souřadnicích 113 mm od Z a 156 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída realizovaný v roce 1995).

Rozsáhlou polohu „Lapačky“ najdeme severně Kostelce na Hané, a sice na návrší a k severovýchodu exponovaném svahu širokého hřbetu, svažujícího se od Hluchova do Romžské nivy. Plochu této polní tratě vymezují od jihu silnice z Kostelce do Čelechovic na Hané, od západu silnice z Kostelce do Stařečovic a od severovýchodu údolí Českého potoka. V soupisové práci M. Šmída je tato dále dělena na čtyři samostatné lokality odlišené písmeny A až D (cf. lokalita č. 4 až č. 7, ŠMÍD 2004a, 68-70). Nálezy z lokality „Lapačky“, poloha A a „Lapačky“, poloha B zde nejsou vedeny v patrnosti, neb svojí polohou a též raně středověkým stářím souvisejí spíše s vlastními počátky raně středověké vsi a tedy dnešním

Obr. 28. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „Za Romží“/„Od Romže k Oleškám“.

Garnitura zlomkového bronzového depozita (podle FOJTÍK - POPELKA 2014, Obr. 2-3).

Fig. 28. Kostelec na Hané, Prostějov County, „Za Romží“/„Od Romže k Oleškám“.

Set of bronze fragment deposit (according to FOJTÍK - POPELKA 2014, Fig. 2-3).

intravilánem městečka. Lokalita s nálezy keramiky platěnické kultury starší doby železné („Lapačky“, poloha C, ŠMÍD 2004a, 69-70) se nachází po obou stranách polní cesty z Kostelce na Hané kolem hřbitova na Kosíř (na tzv. „Ulmanku“). Nadmořská výška místa s nálezy se pohybuje kolem 254 m. Lokalitu s prozkoumaným hrobem KŠK a hodnoceným hrobem přelomu střední a mladší doby bronzové („Lapačky“, poloha D, ŠMÍD 2004a, 70) najdeme na východním okraji výše popsané polohy, a to těsně nad silnicí směřující od Kostelce na Hané do Čelechovic na Hané. Nadmořská výška místa záchranného archeologického výzkumu činí 273 m.

b) poloha „Panský dvůr“ (dnes ulice Pod Kosířem)

ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, polygon vymezený body o souřadnicích 453:156, 462:168, 468:168, 472:189, 496:188, 495:161, 485:164 a 466 mm od Z a 153 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-01/27); ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, okolí bodu o souřadnicích 458 mm od Z a 160 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída realizovaný v roce 1999); ZM ČR 1:10000, list 24-24-02, širší okolí bodu o souřadnicích 0 mm od Z a 147 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída realizovaný v roce 1997).

Lokalitu najdeme v severní části Kostelce na Hané, na k jiho exponované straně návrší severně „staré školy“, v prostoru mezi hřbitovem a kostelem. Nadmořská výška místa dosahuje 250 m.

c) polní trať „Trněnka“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-02, polygon vymezený body o souřadnicích 60:155, 108:149, 118:130, 105:122 a 59 mm od Z a 126 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-02/7); ZM ČR 1:10000, list 24-24-02, širší okolí bodu o souřadnicích 100 mm od Z a 138 mm od J s. č. (nálezy pocházející zejména z povrchových sběrů A. Gottwalda); ZM ČR 1:10000, list 24-24-01, okolí bodu o souřadnicích 454 mm od Z a 143 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum M. Šmída realizovaný v prostoru Jakubského náměstí v roce 2000).

Rozsáhlou polohu „Trněnka“ najdeme na jižních svazích východně Kostelce, jižně od silnice do Čelechovic na Hané. Jde o závěr táhlého hřebtu sestupujícího od Hluchova směrem k východu. Ten splývá, východně samoty „Plachý mlýn“, s nivou Českého potoka. V soupisové práci M. Šmída je tato dále dělena na tři samostatné lokality odlišené písmeny A až C (cf. lokalita č. 18 až č. 20, ŠMÍD 2004a, 76-79) - „Trněnka“, poloha A - „Kozí brada“, „Trněnka“, poloha B - „Hanáková cihelna“ a „Trněnka“, poloha C - „u Plachého mlýna“ - pro námi hodnocenou problematiku jsou však podstatné pouze nálezy z poloh označených písmeny B a C.

Lokalita samotná je situována na návrší severozápadně a severně samoty Plachý mlýn a dále k západu vyběhající terénní hřbet, tj. archeologické nálezy pocházejí ze širšího prostoru omezeného Hanákovou cihelnou na východě a silnicí směřující od Čelechovic na Hané ke Smržicím na západě. Koncentrují se ponejvíce v blízkém okolí vrstevnice s hodnotou 240 m n. m.

9. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

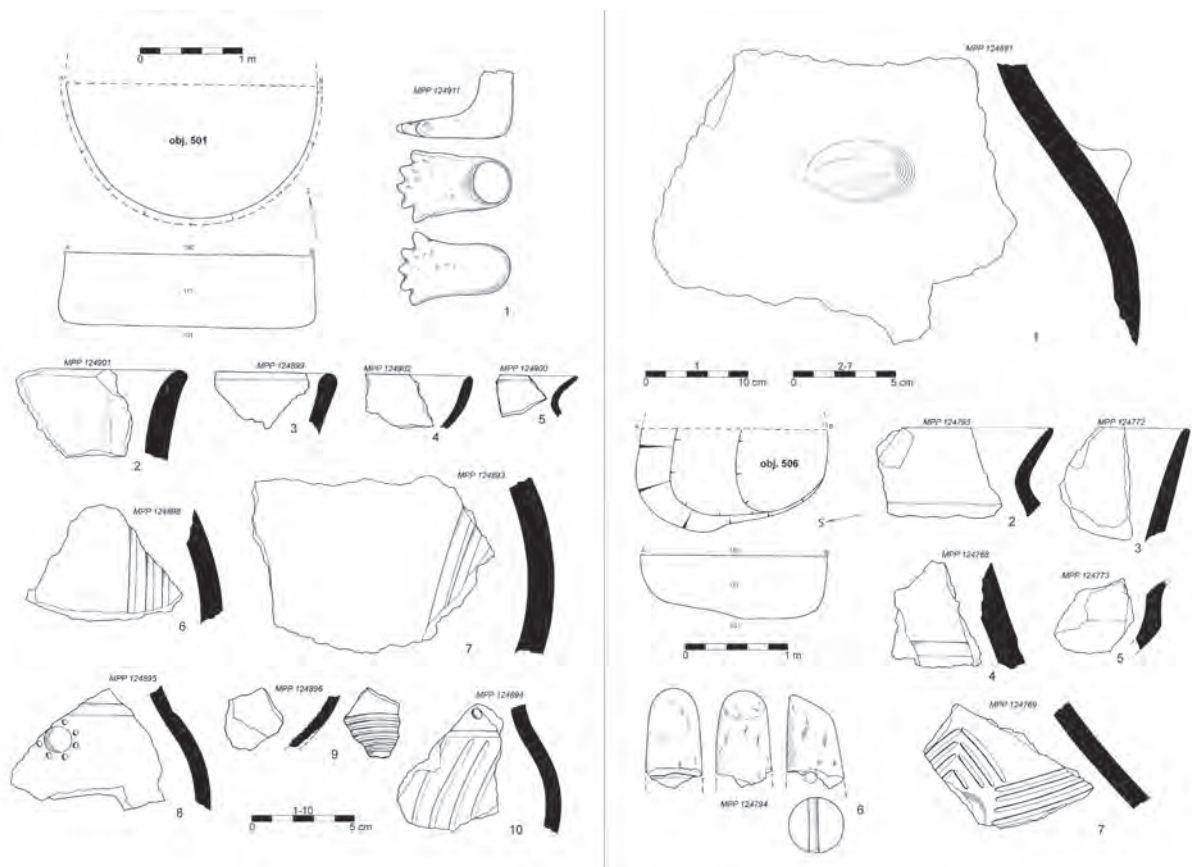
a) polní trať „Lapačky“

A. Gottwald uvádí dvě rozrušené sídlištní jámy, a to v břehu úvozové cesty od hřbitova ke Kosíři, z nichž uchoval ukázky typických střepů („tlustostěnné střepy tuhovaných nádob s pupíky, úlomky látek a mis s okraji dovnitř zahnutými“) platěnického úseku doby lužických popelnicových polí (např. GOTTWALD 1930b, 35). Z téže polohy získal později povrchovými sběry štípanou a broušenou kamennou industrii neolitického či eneolitického stáří pan J. Lének z Kostelce na Hané (ŠMÍD 2004a, 70).

Ve východní části polní trati „Lapačky“ prošla v roce 1995 rýha pokládaného vodovodního řádu hrobem kultury se šňůrovou keramikou (např. ŠMÍD 1998) a jámovým hrobem ze závěru střední doby bronzové (např. ŠMÍD 1999c). Hrobová jáma druhotně otevřeného a zničeného hrobu KŠK měla široce obdélný tvar se zaoblenými rohy s rozměry cca 2 x 1,6 m. Orientována byla delší osou ve směru severoseverovýchod-jihojihozápad, dno se nacházelo v hloubce 1,3 m pod úrovní dnešního terénu a bylo pokryto rozmetanými kostmi lidského skeletu a střepy z nádob. V blízkosti hrobu byly v podorniční vrstvě nalezeny dvě nádoby - miska moravského typu a hrnek s páskovým uchem přes hrdlo. Následně podrobněji prezentovaný jámový hrob obsahoval žárový pohřeb rozptýlený na dně prostorné jámy mezi několika nádobami, které sice s převahou nesou kulturní pečť pozdního vývojového stádia středodunajské mohylové kultury v pozdější velatické kulturní oblasti, ale jedna již bezpečně spadá do počínajících lužických popelnicových polí - jedná se o velmi cenný soubor, jež výrazně rozšiřuje pramennou základnu pro řešení problematiky počátků mladší doby bronzové v geografickém prostoru střední Moravy (např. FOJTÍK 2002c).

b) poloha „Panský dvůr“ (dnes ulice Pod Kosířem)

Za zahradou bývalého liechtensteinského dvora vyplavila voda spodní část sekeromlatu (např. GOTTWALD 1931, 29). Z otevřené jámy v silničním příkopu u panského dvora vyzvedl učitel A. Pchálek hmož-

Obr. 29. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „ulice Pod Kosířem“.

Ukázka materiálu z prozkoumaných halštatských objektů (archív autora, dosud nepublikováno).

Fig. 29. Kostelec na Hané, Prostějov County, “ulice Pod Kosířem” (street).

Selection of material from Hallstatt objects (author's archive, not published to this day).

dířovitou nádobku a hrníček, které A. Gottwald (např. GOTTWALD 1924, 63) řadí k únětické kultuře starší doby bronzové - ve skutečnosti jde však o keramické nádoby náležející až kultuře středodunajské mohylové, tj. střední době bronzové.

V listopadu 1999 byla zahájena výstavba propojovacího vodovodního řadu mezi jednou z hlavních větví Vodovodu Pomoraví a Kostelcem na Hané. Stavba byla spojena se snížením úrovně terénu východní strany ulice Pod Kosířem, mezi silnicí a školní zahradou, v trase zamýšleného chodníku pro pěší. Při této akci bylo prostějovským pracovištěm Ústavu archeologické památkové péče Brno prozkoumáno a zdokumentováno 30 archeologických objektů a jeden blíže nedatovaný kostrový hrob (např. ŠMÍD 2000b). K nejstarší komponentě zdejšího osídlení patří objekty kultury s lineární keramikou (cca přelom 6. a 5. tisíciletí př. n. l.) a objekty starší fáze kultury nálevkovitých pohárů (cca 1. polovina 4. tisíciletí př. n. l.; zajímavostí je zlomek šálku s výzdobou provedenou technikou brázděného vpichu). Následují objekty lužického a platěnického úseku éry lužických popelnicových polí. K nejzávažnějším objevům patřil hroťitý příkop, protínající skrytou plochu od východu k západu. Protáhneme-li jeho osu směrem k východu, běží přesně v linii severní obvodové zdi původního kostelního hřbitova, směrem k západu pak sleduje jižní hranu cest směřujících podél humen směrem k bývalé Rolnické cihelně. Příkop je na úrovni podloží široký 6,2 m a jeho oblé hroťité dno se nachází v hloubce 3 m od úrovně současného terénu. M. Šmíd předpokládá, že byl součástí složitější fortifikace, která chránila kostel a snad i jádro středověkého městečka Kostelce na Hané (cf. ŠMÍD 2004a, 72).

V měsíci červnu 2000 byly prováděny zemní práce spojené s budováním propojovacího vodovodního řádu na Jakubském náměstí (ŠMÍD 2000a), tj. v jižním sousedství polohy označené jako „Panský dvůr“. Nově budovaný vodovodní řád byl veden v trase starších inženýrských sítí (plyn, kabel elektrického osvětlení), realizovaných bez náležitého archeologického dohledu. Přesto byly ze zásypu získány doklady o pravěkém, středověkém a časně novověkém osídlení místa - tyto však představují pouze „kumulace materiálu“ bez větší výpovědní hodnoty.

c) polní trať „Trněnka“

V bezprostřední blízkosti Plachého mlýna byly nasbírány nehojné střepy kultury s keramikou lineární, spolu s kamennou štípanou i broušenou industrií (např. GOTTWALD 1924, 12). Na svahu směřujícím k potoku pak A. Gottwald z rozoraných sídlištních jam kultury s moravskou malovanou keramikou získal typickou keramiku a kamenné nástroje (např. GOTTWALD 1931, 23). Ve sbírkách A. Gottwalda byla uchována i početná kolekce keramiky středodunajské mohylové kultury (např. GOTTWALD 1931, 59). Rozsáhlé kulturní vrstvy a místy i zřetelné sídlištní jámy, rozložené po celé „Trněnce“, poskytují nejen množství keramiky lužického, slezského a platěnického úseku doby lužických popelnicových polí, ale i kamennou, kostěnou nebo bronzovou industrii (např. GOTTWALD 1907, tab. II); zvláštní zmínky si zaslouží přeražený kadlub s vyrytým srpem (např. GOTTWALD 1924, 59). Gottwaldem jsou dále zmíněny i stopy sídliště s keramikou doby hradištní (např. GOTTWALD 1931, 113); při prohlubování silničního příkopu u „Plachého mlýna“ v roce 1923 byl odkryt též hrob s nádobou zdobenou vlnicemi, která byla postavena za hlavou nebožtíka (např. FOJTÍK 2012, 126-127, tab. 15:1).

Při těžbě hlíny v hliníku Hanákovy cihelny bylo systematicky ničeno sídliště doby lužických popelnicových polí, zachráněn byl materiál jen z několika málo objektů. Na podzim roku 1959 narazili dělníci na dětskou lebku a nález ohlásili - místo navštívil J. Říhovský z AÚ ČSAV v Brně, který zjistil, že tato pochází z horní části sídlištní jámy kultury platěnické (NZ AÚ Brno, č. j. 771/1960).

Počátkem března 1997 byla zahájena výstavba vysokotlakého plynovodního přivaděče z regulační stanice u Kostelce na Hané do Čech pod Kosířem. V polní trati „Trněnka“ rýha plynovodu porušila 11 sídlištních objektů z různých období pravěku - doloženo bylo osídlení z neolitu (kultura s moravskou malovanou keramikou), ze střední doby bronzové (středodunajská mohylová kultura) a z doby lužických popelnicových polí (lužického až platěnického úseku KLPP). Jako nejvýznamnější je opakovaně vzpomínán sídlištní objekt doby římské (3.-4. stol. po Kristu), který poskytl také keramiku spojovanou s kulturou przeworskou (např. ŠMÍD 1999d; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER 2000, 170, obr. 63 na str. 54).

Opakovanými povrchovými sběry P. Fojtíka a později i M. Popelky, doplněnými též o detektorovou prospekci, byl dále získán archeologický materiál, který můžeme klasifikovat jako paleolit?, kulturu s moravskou malovanou keramikou, kulturu keramiky šňůrové, únětickou kulturu, středodunajskou mohylovou kulturu, kulturní komplex lužických popelnicových polí, dobu římskou a dobu hradištní (např. ŠMÍD 2004a, 78).

Dosud posledním nálezem z polohy „Trněnka“ je bronzová dýka (příslušející k typu Chramostek v třídění P. NOVÁKA, 2011, 83-86, Taf. 25:342-345, 26:346-355, 27:356-368) zvednutá po podzimní orbě v roce 2014 R. Környeim - tuto lze chronologicky spojovat s mladším vývojovým úsekem mohylové kultury, která náleží k již dříve prokázaným sekvencím zdejšího intenzivního pravěkého a raně historického osídlení.

9. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

a) polní trať „Lapačky“

VM Olomouc - G 6359-6376, A 69811-69828.

MP Prostějov - 140335-140358.

Sbírka pana J. Lénka z Kostelce na Hané.

b) poloha „Panský dvůr“ (dnes ulice Pod Kosířem)

MP Prostějov - G 102, 007142; G 107, 007146; 124717-125551; 127582-127617.

c) polní trať „Trněnka“

VM Olomouc - G 6667, 6669-7101, A 69829-69856.

MP Prostějov - B 83, 050881; C 22, 031156; D 118, 006233; J 776, 006994; J 780, 006990; K 179, 025818; K 178, 031235; K 179, 031236-031237; K 427, 033150; K 428, 033152; K 417, 033153; K 177, 033158; K 551, 046895; L 30, 033209; L 180, 033356; L 260, 033431; L 261, 033432; P 62, 038963; J 1146, 012498; K 482, 047146-047174; L 267, 033463; 143145-143466; 158616-158717; 243280-243281; 274977.

9. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

a) polní trať „Lapačky“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-01/33** (sídliště) a **SAS 24-24-02/8** (hroby).

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 611/57.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 1989/46; 2039/58.

FOJTÍK 2002c; FOJTÍK - HLOŽEK 2002, 701, grafy 1 a 2, obr. 1-4; GOTTWALD 1930b, 35; GOTTWALD 1931, 89; HARDING - ŠUMBEROVÁ - KNÜSEL - OUTRAM 2007, 82; ŠMÍD 1998, 123-124, obr. 1:2, 3:1-4, 12-13; ŠMÍD 1999b; ŠMÍD 1999c; ŠMÍD 2004a, 68-70, obr. na str. 95; ŠROT 1975, 67.

b) poloha „Panský dvůr“ (dnes ulice Pod Kosířem)

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-13/3**.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 504/51.

ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006, 206, 208; GOTTWALD 1924, 63; GOTTWALD 1930b, 17; GOTTWALD 1931, 53; ŠMÍD 2000a; ŠMÍD 2000b; ŠMÍD 2004a, 72; ŠROT 1975, 67.

Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 1999, Brno 2000, 17; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2000, Brno 2001, 14.

c) polní trať „Trněnka“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-13/3**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 2334/37; 610/57.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 187/46; 1696/46; 1989/46; 2787/46; 512/47; 146/48; 504/51; 2034/58; 2036/58; 2040/58; 1335/70.

ČERVINKA 1900, 32, 70; ČERVINKA 1902, 226; ČERVINKA 1928, 149; ČERVINKA 1941, 128; ČIŽMÁŘ 1997; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER (eds.) 2000, 170; DOSTÁL 1966, 123; FOJTÍK 2008b, 64; FOJTÍK 2012, 126-127, tab. 15:1; FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 22-23, tab. 3; GOTTWALD 1904b, 77; GOTTWALD 1907; GOTTWALD 1908, 66; GOTTWALD 1912, 94; GOTTWALD 1924, 12, 22, 43-44, 59, 89, 98, 129; GOTTWALD 1930a, 61-62; GOTTWALD 1930b, 9-10, 12, 18, 26; GOTTWALD 1931, 14, 22-23, 29, 59, 62, 77, 89, 113, 116; GOTTWALD 1932, 7-8; HRUBÝ 1950, sv. II, 213; KALÁBKOVÁ 2009, díl I, přehled č. 3 na str. 78 a jinde v textu, díl II, 95, díl III, různě; KALÁBKOVÁ - CHEBEN - MONÍK 2007; POPELKA 2009; ŘÍHOVSKÝ 1989, 45 (Taf. 11, Nr. 167), 101 (Taf. 50, Nr. 1126-1127); SCHIRMEISEN 1929, 41; ŠMÍD 1999d; ŠMÍD 2004a, 76-79; ŠROT 1975, 67.

Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 1997, Brno 1998, 11.

9a. KOSTELEČ NA HANÉ (okr. Prostějov), polní trať „Lapačky“

jámový hrob prozkoumaný M. Šmídem při výstavbě Vodovodu Pomoraví v roce 1995

Datování:

pozdní vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC₂/BD

Popis hrobové jámy a situace uvnitř hrobu:

Jižní polovina zachyceného jámového hrobu (tab. 30-31) byla zničená rýhou liniového výkopu. Původně se jednalo o nepravidelně široce oválnou jámu s kotlovitým dnem, orientovanou delší osou ve směru východ - západ. Dno se nacházelo v hloubce 110 cm pod úrovní dnešního terénu a bylo pokryto popelovitou vrstvou se spálenými lidskými kostmi o mocnosti cca 20 cm (kont. 103). Na ní byly umístěny nalezené nádoby. V západní části jámy, 20 cm nade dnem, ležela na boku drobná amfora a dnem vzhůru, okrajem ponořeným v popelovité vrstvě, šálek s omfalem. Na opačné straně, dnem na popelovité vrstvě, pak velká mísa s kalichovitě rozevřeným hrdlem. Při severní stěně byla umístěna, dnem opět v popelovité vrstvě, velká amfora s válcovitým hrdlem a široce žlábkovanou výdutí. Výplň hrobu nad popelovitou vrstvou tvořila tmavě hnědá hlína prostá mazanice a jakýchkoliv jiných nálezů (kont. 102).

Hrobový inventář:

1. Široká amforovitá nádoba s válcovitým hrdlem, široce žlábkovanou výdutí a čtyřmi jazykovitými výčnělky. Povrch nese stopy tuhování; jemnozrnná keramika s příměsí drobných kaménků. R.: výška - 315 mm, Ø okraje - 330 mm, Ø dna - 128 mm. Inventární číslo MP 140337 (tab. 32:1).
2. Velká mísa s kalichovitě rozevřeným hrdlem a stlačenou široce žlábkovanou výdutí. Povrch částečně tuhovaný; materiál písčité. R.: výška - 140 mm, Ø hrdla - 320 mm. Inventární číslo MP 140336 (tab. 32:4).
3. Šálek se stlačeným, ostře profilovaným dvojkónickým tělem s uchem a omfalem. Povrch silně tuhovaný;

jemnozrný až plavený materiál. R.: výška - 82 mm, Ø okraje - 196 mm, Ø dna - 46 mm. Inventární číslo MP 140338 (tab. 32:2).

4. Drobné osudí se dvěma oušky na rozhraní hrdla a výdutě. Na výduti čtyři vypnuliny ohraničené rytými obloučky, mezi vypnuliny a pod uchy umístěny drobné důlky. Na povrchu stopy tuhování; jemnozrný až plavený materiál. R.: výška - 85 mm, Ø okraje - 60 mm, Ø dna - 40 mm. Inventární číslo MP 140335 (tab. 32:3).
5. Tři zlomky okraje hrnce s prstovanou výduti. Povrch červenohnědý, drsněný prstováním; materiál písčité. Inventární číslo MP 140339 (tab. 32:5).
6. Antropologický materiál - zbytky kremace o objemu cca 300 ccm a hmotnosti 192 gramů. Inventární číslo MP 140340.

9b. KOSTELEK NA HANĚ (okr. Prostějov), poloha „Panský dvůr“

středobronzová keramika pocházející ze sbírek Antonína Gottwalda

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

1. Šálek s oblou profilací, rozevřeným hrdlem a zaobleným spodkem bez vyznačeného dna. Od okraje na výduť posazenou páskovou oušku. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený/uvnitř tmavě hnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; cca z 1/2 doplňováno. R.: výška - 60 mm, Ø okraje - 69 mm. Inventární číslo MPP 007142, G 102 v původní muzejní katalogizaci (tab. 33:2).
2. Žárem lehce deformovaná hmoždířovitá nádoba s kalichovitě se rozšiřujícími stěnami a rovným dnem. Uprostřed stěny visle protáhlý oblý plastický výčnělek. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, hlazený, místy však strupovitý (připomínající povrch středověkého „loštického zboží“); lepeno a nepatrně doplňováno. R.: výška - 66 mm, Ø okraje - 73 až 76 mm, Ø dna - 59 mm. Inventární číslo MPP 007146, G 107 v původní muzejní katalogizaci (tab. 33:1).

9c. KOSTELEK NA HANĚ (okr. Prostějov), poloha „Trněnka“

středobronzová keramika pocházející ze sbírek Antonína Gottwalda

výstavba STL plynovodu, záchranný archeologický výzkum M. Šmída v roce 1997

bronzová dýka nalezená R. Környeim v roce 2014

Středobronzová keramika pocházející ze sbírek Antonína Gottwalda

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Torzo džbánu se stlačenou výduti a výrazným odsazením hrdla, které je zvýrazněno svazkem tří vodorovných žlábků doplněných obvodovou linií zřetelných kruhových důlků. Na těle dochována jedna podkovovitá vypnulina lemovaná svazkem dvou žlábků. Povrch vně hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 006990, J 780 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:7).
2. Zlomek těla džbánu s jednou dochovanou kruhovou vypnulinou lemovanou žlábkem. Povrch vně hnědošedý, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 006990, J 780 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:4).

3. Zlomek hrubší hrncovité nádoby plynulé vejčité profilace. Podhrdlí nese oválný zaoblený výčnělek po obvodu lemovaný výraznými kruhovými vpichy. Na těle kombinované šikmé rýhování působící dojmem vložených trojúhelníků. Povrch vně v odstínech okru až světlehnědý, hlazený, ve spodní části drsněný rýhováním/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; zrnitá keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MPP 031235, K 178 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:6).
4. Fragment většího šálku se stlačeným, ostře profilovaným dvojkónickým tělem, které je na podhrdlí zdobeno linií šikmých rýžek. Povrch vně šedočerný, leštěný, se stopami kovově šedého tuhování/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MPP 031236, K 179/1 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:1).
5. Zlomek okraje a těla nízké misky s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s výraznější příměsí drobných zrnok slídy. Inventární číslo MPP 033153, K 417 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:3).
6. Fragment amforovité nádoby se zřetelně odsazeným a mírným prožlábnutím zvýrazněným hrdlem. Na podhrdlí dochováno svisle položené válečkovité ucho oválného řezu. Tělo nádoby nese souvislé svislé rýhování. Povrch vně světlehnědý, hlazený, drsněný rýhováním/uvnitř šedý, hladký; zrnitá keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MPP 033153, K 417 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:5).
7. Fragment okřínovité nádoby s vytaženou hranou mezi hrdlem a spodkem, která je zvýrazněná vodorovnou promáčkanou páskou. Spodní část těla nese souvislé šikmé rýhování. Povrch vně šedočerný, na hrdle leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku, na spodku hlazený a drsněný rýhováním/uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 033432, L 261 v původní muzejní katalogizaci (tab. 34:2).

Objekt K 11 z výzkumu ÚAPP Brno realizovaného v roce 1997

Popis objektu a jeho výplně:

Jako objekt K 11 je označena archeologická situace spočívající v bloku mazanice (kont. 127 - tvrdá mazaniceová kra) o rozměrech cca 100 x 80 cm a mocnosti 18 cm, který byl lokalizován v profilu liniového výkopu v rámci narušené kulturní vrstvy (kont. 103 - tmavě hnědá kyprá prachová hlína s ččkami černé hlíny, s valouny a většími zlomky mazanice). Objekt můžeme primárně interpretovat jako relikv pece zapuštěné do kulturní vrstvy nebo jako spadlý blok mazanice.

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 25 položek (k deskripci vybráno 14 položek)/neinventováno 38 ks (skart); zvířecí kosti - 5 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 143415 až 143450 + skart.

Pozn.: Jeden z inventovaných keramických zlomků je v průběhu dřívější evidence nerozpoznaná intruze platěnického úseku KLPP (143442) - zde v celkovém přehledu eliminováno.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Fragment šálku s vně kónicky profilovaným hrdlem a omfalem, kolem něj a u ostrého přechodu hrdla k výduti linie vertikálně protažených vpichů. Okraj mírně ven vyhnutý a zaoblený, dno oblé a nevyznačené. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé až hnědošedé, leštěný, místy s kožovitým leskem, jinde se stopami kovové šedého tuhování; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje - cca 106 mm, výška torza - 53 mm. Inventární číslo MPP 143415 (tab. 35:1).
2. Fragment těla amfory s hrdlem zvýrazněným zřetelným odsazením, na přechodu hrdla a výdutě řada výrazných kruhových vpichů a od nich pak směrem k maximální výduti plýtké vertikální žlábký cca 15 až 20 mm od sebe vzdálené. Povrch vně v odstínech hnědé až hnědošedé, jemně hlazený/uvnitř v odstínech hnědé, hruběji urovnaný; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143416 (tab. 35:11).
3. Drobnější zlomek z výdutě amfory s náběhem na ucho a širokými, plýtkými, vertikálními žlábký cca 10 mm od sebe vzdálenými. Povrch vně i uvnitř šedočerný, leštěný, místy dosahující až kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143417 (tab. 35:12).
4. Fragment džbánu s rozevřeným hrdlem. Okraj vyhnutý a zaoblený. Povrch vně hnědošedý, hlazený/uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy s kožovitým leskem; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143419 (tab. 35:4).
5. Zlomek okraje a těla mísy s plochým talířovitým okrajem; okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný, dosahující až kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 143420a (obr. 35:9).
6. Zlomek okraje a těla mísy s plochým talířovitým okrajem; okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný, dosahující až kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 143420b (obr. 35:10).
7. Zlomek okraje a těla mísy s plochým talířovitým okrajem; okraj je rovný, rovně seříznutý a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný, dosahující až kožovitého lesku; jemnozrnná keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MP 143421 (obr. 35:8).
8. Fragment amforovité nádoby s kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143422 (tab. 35:5).
9. Fragment mísy s mírně prohnutým hrdlem a kónickým tělem. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědošedé, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143423 (tab. 35:3).
10. Fragment kónického šálku s okrajem ven vyhnutým a zahroceným. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143424 (tab. 35:6).
11. Fragment esovitě profilovaného šálku/misky s okrajem ven vyhnutým a zaobleným. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143425 (tab. 35:7).
12. Zlomek spodku nádoby na nožce. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 143428 (tab. 35:14).
13. Torzo vejčitého hrnce, jehož hrdlo je od výdutě odděleno vodorovnou promačkávanou páskou přerušenou oválným oblým plastickým výčnělkem; dochováno jedno páskové vertikální ucho klenoucí se přes hrdlo po plastickou pásku. Povrch vně v odstínech hnědé, souvisle drsněný svislým prstováním/uvnitř hnědý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; zrnitá keramika, stopově s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje cca 160 mm, výška torza 95 mm. Inventární číslo MPP 143441, původně v 5 zlomcích, lepeno (tab. 35:2, 13).

Bronzová dýka nalezená R. Környeim v roce 2014

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Popis nálezu:

1. Bronzová dýka s destičkovitou rukojetí (typ Chramostek v třídění P. NOVÁKA, 2011, 83-86, Taf. 25:342-345, 26:346-355, 27:356-368) se třemi otvory pro nýty v rukojeti s půlkruhovitým výřezem, čepel s patrným středovým žebrem po obvodu mírně olámaná. Na místy lehce strupovitém povrchu převažuje ušlechtilá tmavě zelená patina. R.: délka - 98 mm, max. šířka - 33 mm, tloušťka - 4 mm; hmotnost - 22 g. Inventární číslo MPP 274977 (tab. 34:8).

KOSTELEČ NA HANÉ, okr. Prostějov

Lokalita A - poloha „Lapačky“, jámový hrob, záchranný archeologický výzkum M. Šmída v roce 1995

Lokalita B - poloha „Panský dvůr“ (dnes ul. Pod Kosířem) - keramika ze sbírek A. Gottwalda

Lokalita C - poloha „Trněnka“ - sídlištní objekty, záchranný archeologický výzkum M. Šmída v roce 1997

**KOSTELEČ NA HANÉ, okr. Prostějov, poloha „Lapačky“
výstavba prostějovské větve Vodovodu Pomoraví, výzkum M. Šmída v roce 1995**

Fotografie A - jámový hrob při pohledu od jihu (foto M. Šmíd).

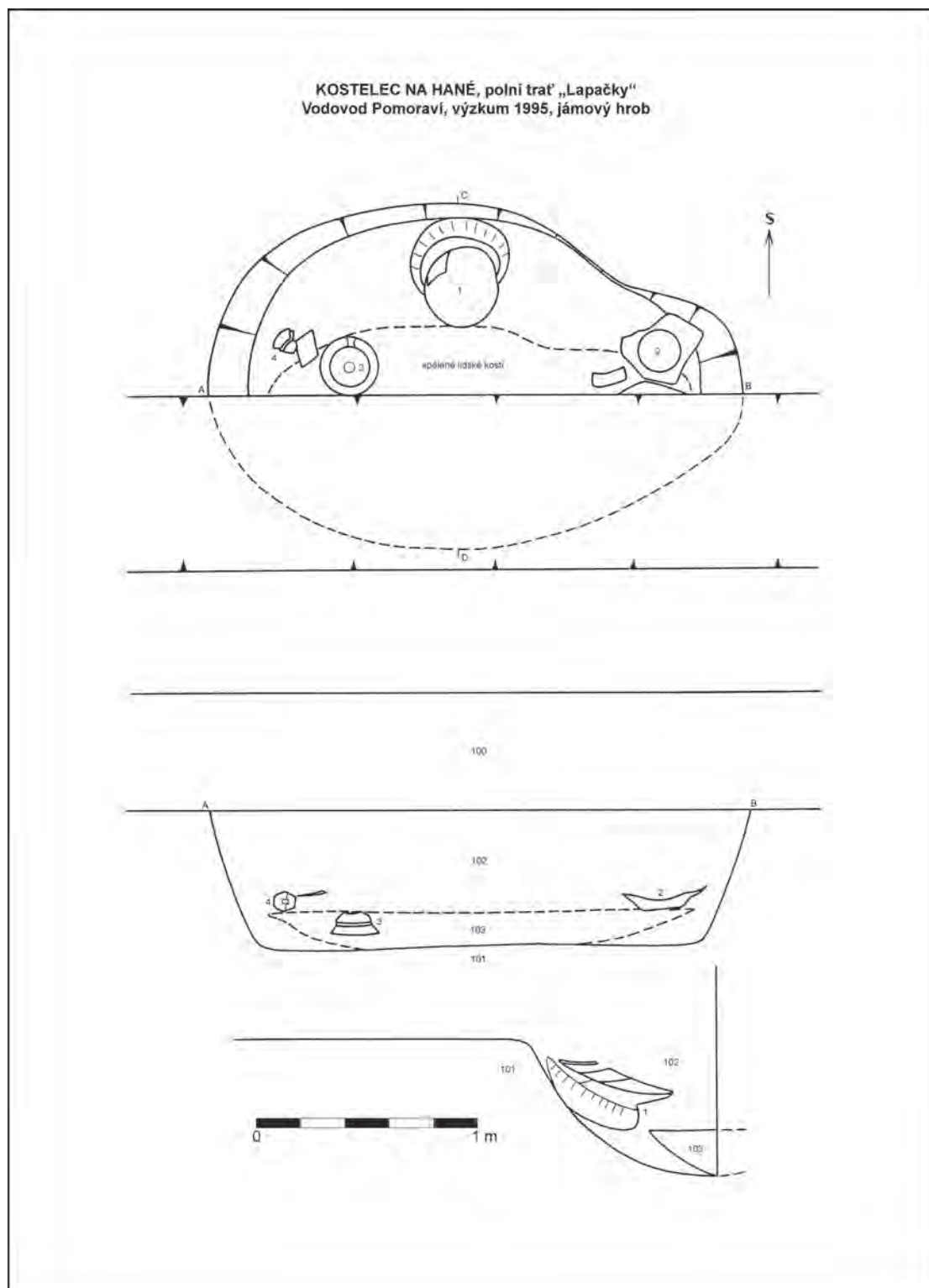
Fotografie B - detailní pohled na nádoby nalezené v západní části hrobu (foto M. Šmíd).

Tab. 30. Kostelec na Hané, okr. Prostějov.

Dislokace dosud známých lokalit střední doby bronzové (A - poloha „Lapačky“, B - poloha „Panský dvůr“, C - poloha „Trněnka“) a vybrané fotografie z odkryvu žárového hrobu v poloze „Lapačky“ v roce 1995.

Tab. 30. Kostelec na Hané, Prostějov County.

Localisation of currently known Middle Bronze Age sites (A - “Lapačky” site, B - “Panský dvůr” site, C - “Trněnka” site) and selected photos from the excavation of a cremation grave at the “Lapačky” site in 1995.

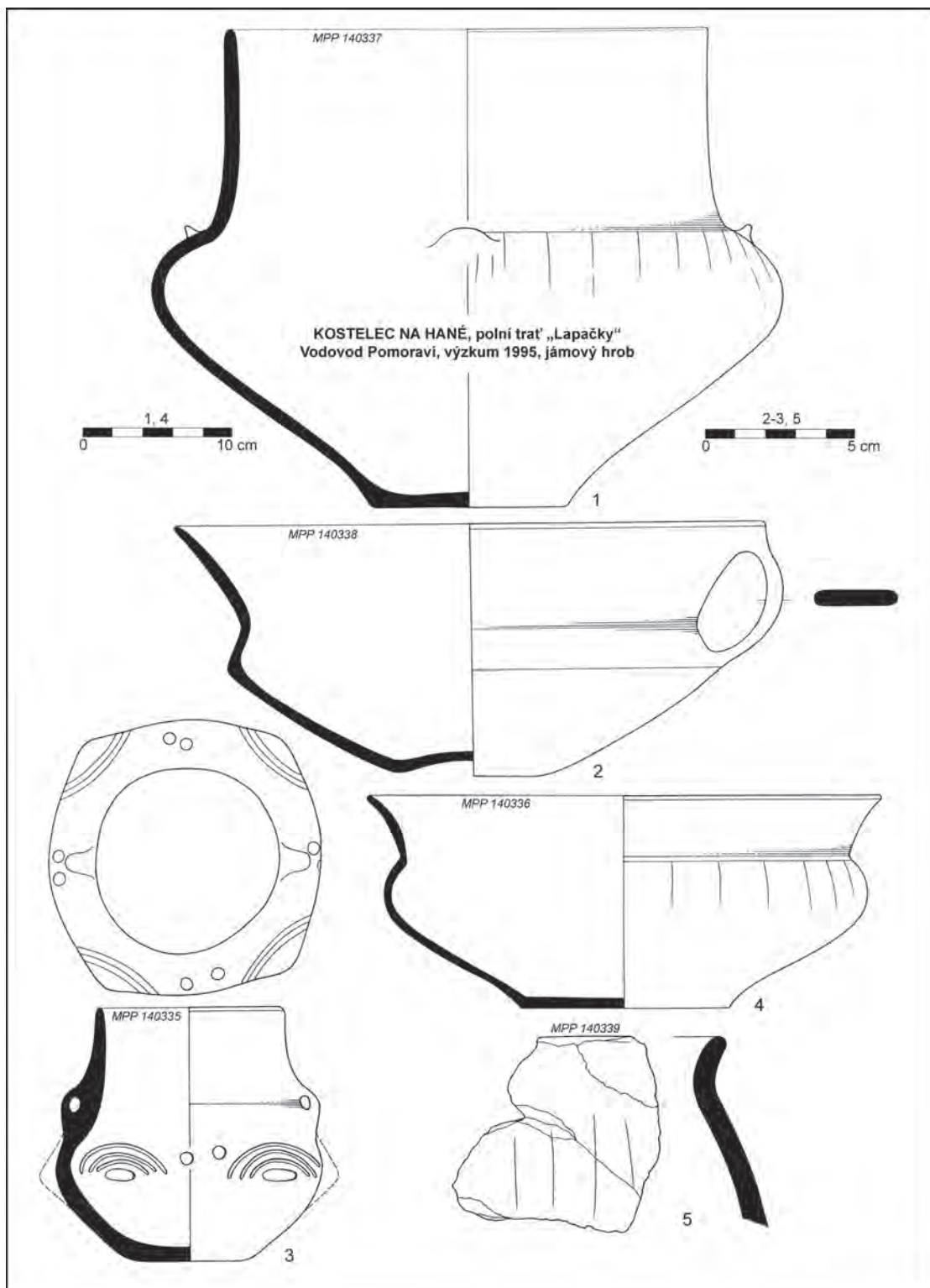

Tab. 31. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, poloha „Lapačky“.

Kresebná dokumentace jámového hrobu prozkoumaného během výstavby Vodovodu Pomoraví v roce 1995.

Tab. 31. Kostelec na Hané, Prostějov County, “Lapačky”.

Drawing documentation of pit grave examined during the construction of water supply line in 1995.

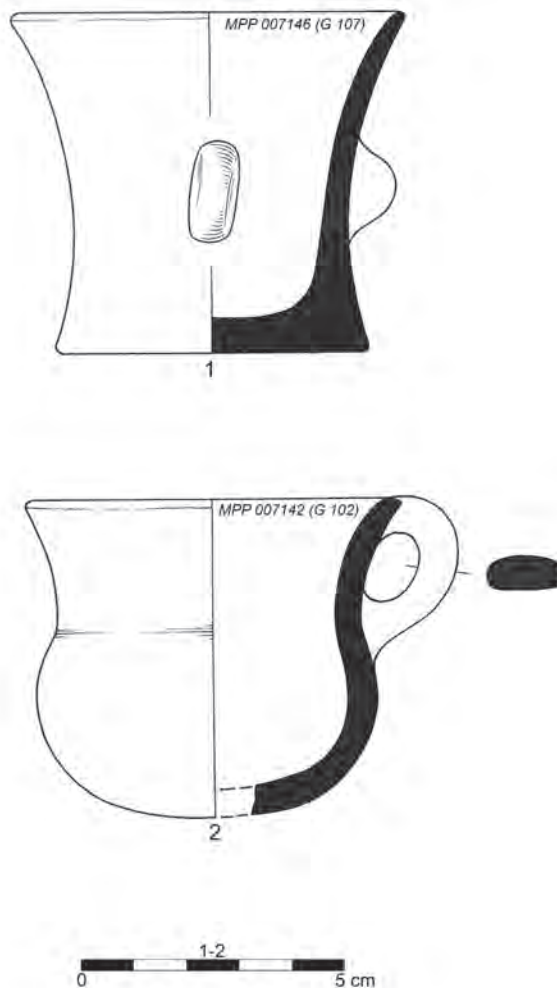
Tab. 32. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „Lapačky“.

Keramické nádoby z inventáře odkrytého jámového hrobu.

Tab. 32. Kostelec na Hané, Prostějov County, „Lapačky“.

Ceramic vessels from the inventory of an excavated pit grave.

KOSTELEC NA HANÉ, okr. Prostějov, poloha „Panský dvůr“ (dnes ulice Pod Kosířem)
keramické nádoby z narušeného sídlištního objektu ve sbírkách A. Gottwalda

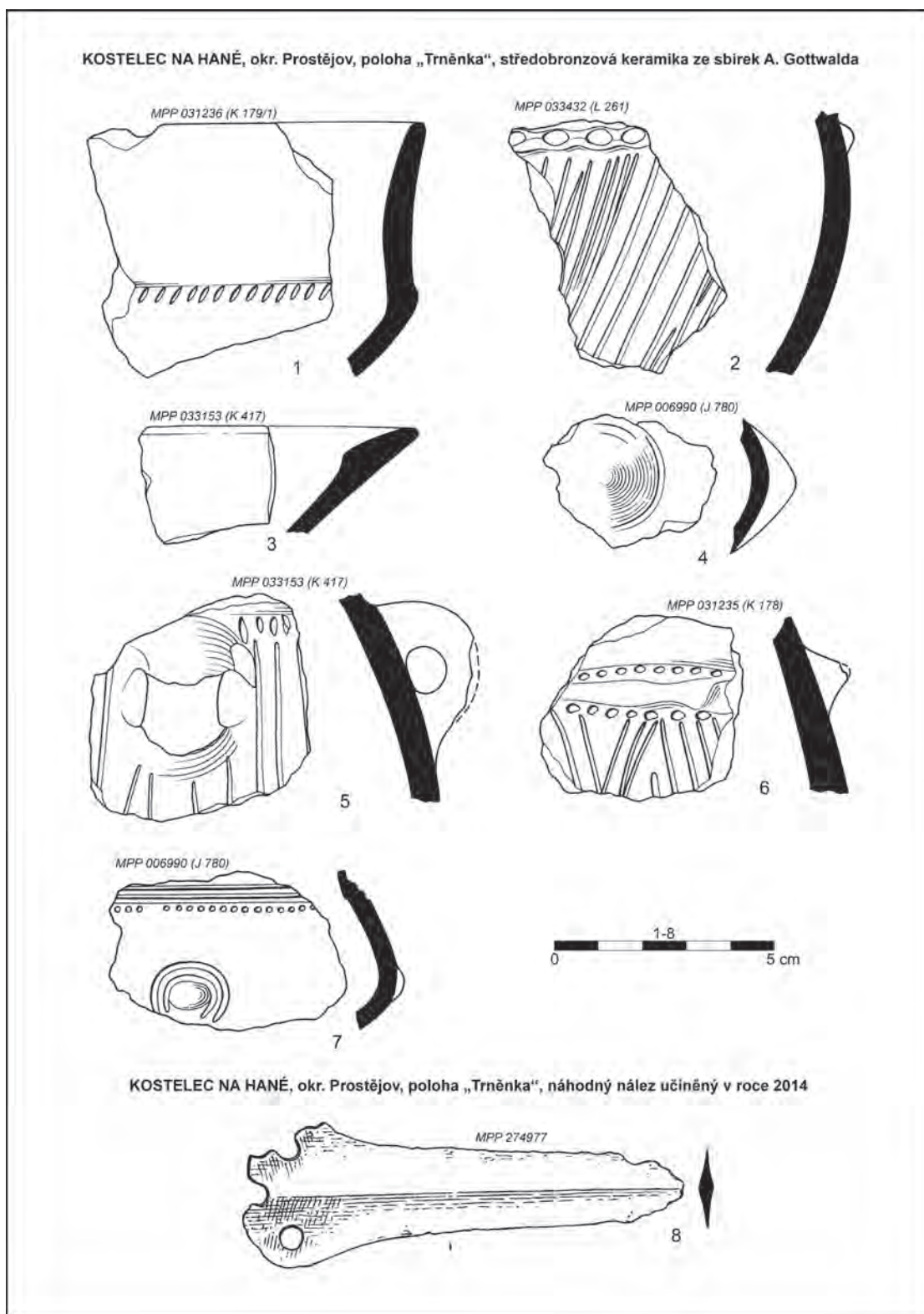

Tab. 33. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „Panský dvůr“.

Keramické nádoby ze sídlištního objektu uchované ve sbírce A. Gottwalda.

Tab. 33. Kostelec na Hané, Prostějov County, “Panský dvůr”.

Ceramic vessels from a settlement structure preserved in the collection of A. Gottwald.

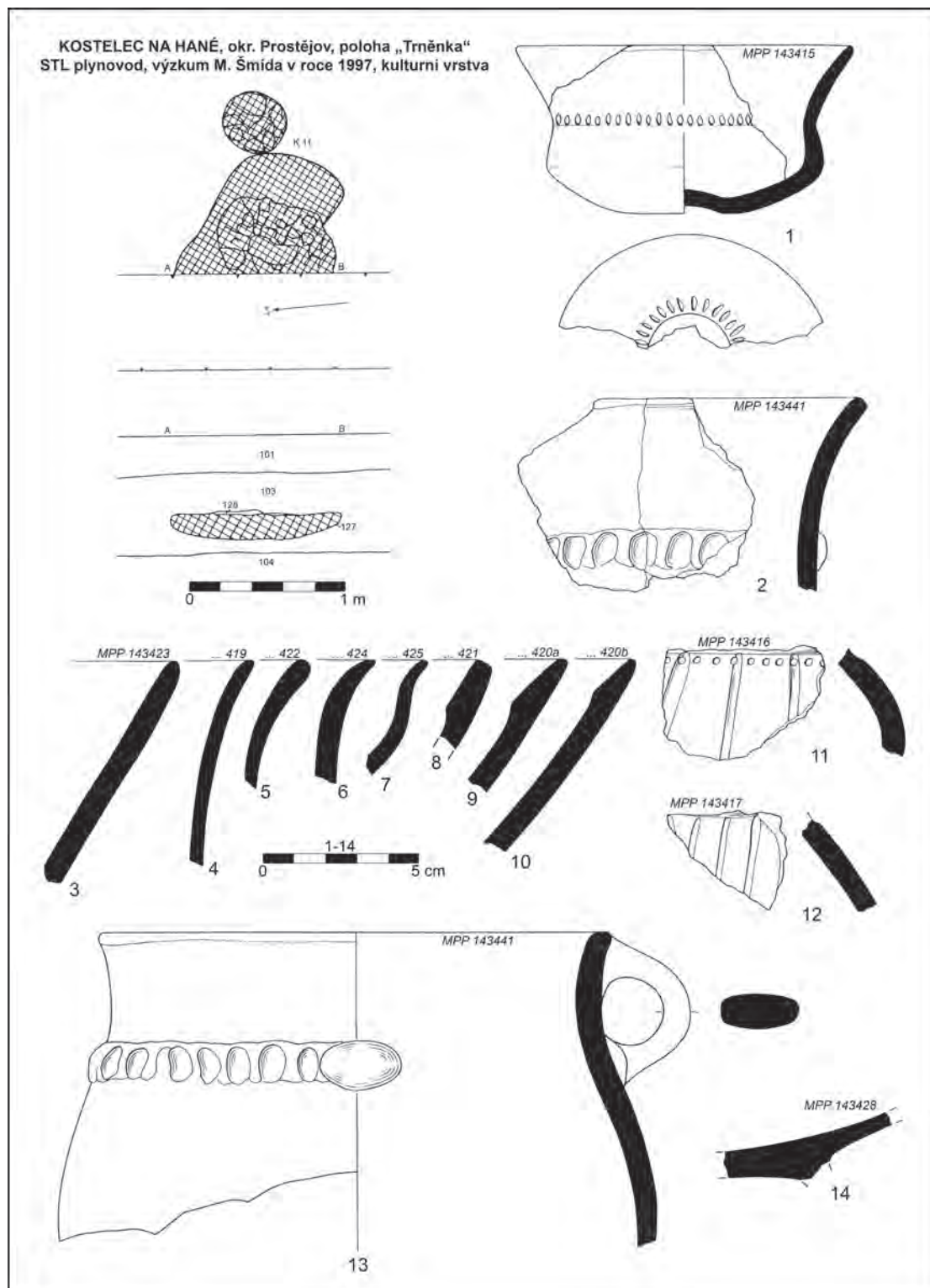

Tab. 34. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „Trněnka“.

Keramika (1-7) ze sbírek A. Gottwalda a bronzová dýka (8) nalezená R. Környeim v roce 2014.

Tab. 34. Kostelec na Hané, Prostějov County, „Trněnka“.

Pottery (1-7) from the collections of A. Gottwald and bronze dagger (8) found by R. Környi in 2014.

Tab. 35. Kostelec na Hané, okr. Prostějov, „Trněnka“.

Kulturní vrstva - objekt K 11/1997 s ukázkou vyzvednuté keramiky (1-14).

Tab. 35. Kostelec na Hané, Prostějov County, „Trněnka“.

Cultural layer - object number K 11/1997 with examples of pottery contents (1-14).

10. LEŠANY, okr. Prostějov

polní trať „Na dluhošticích“

opakované povrchové sběry P. Fojtíka realizované v letech 1996 až 2013

10. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Lešany, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 551 ha a čítající 390 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Lesany-589683>), najdeme asi 7 km severozápadně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. ALBRECHTA (1998, 56-58) její katastr náleží k okrajové části podhůří Drahanské vrchoviny (podrobněji viz Bílovice-Lutotín, podkapitola 2. 1.); v případě užití klasického geomorfologického členění území spadá do Zdětínské plošiny (DEMEK a kol. 1987, 569; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 517; podrobněji viz Bílovice-Lutotín, podkapitola 2. 1.).

Nejen velmi dobré přírodní a klimatické podmínky, ale i strategicky výhodná poloha v blízkosti jižního vyústění pravěké a časně historické spojnice mezi Hanou a Malou Hanou, nepochybně probíhajícího údolím Nectavy a Romže (podobně např. ČIŽMÁŘ 1971), jsou hlavními faktory, které vedly k velmi intenzivnímu a takřka nepřetržitému osídlení lešanského katastru přetrvávajícímu od staršího úseku mladého paleolitu až do dnešních dnů (cf. FOJTÍK 2002d).

10. 2. Stručně k osídlení katastru Lešan v průběhu trvání doby bronzové

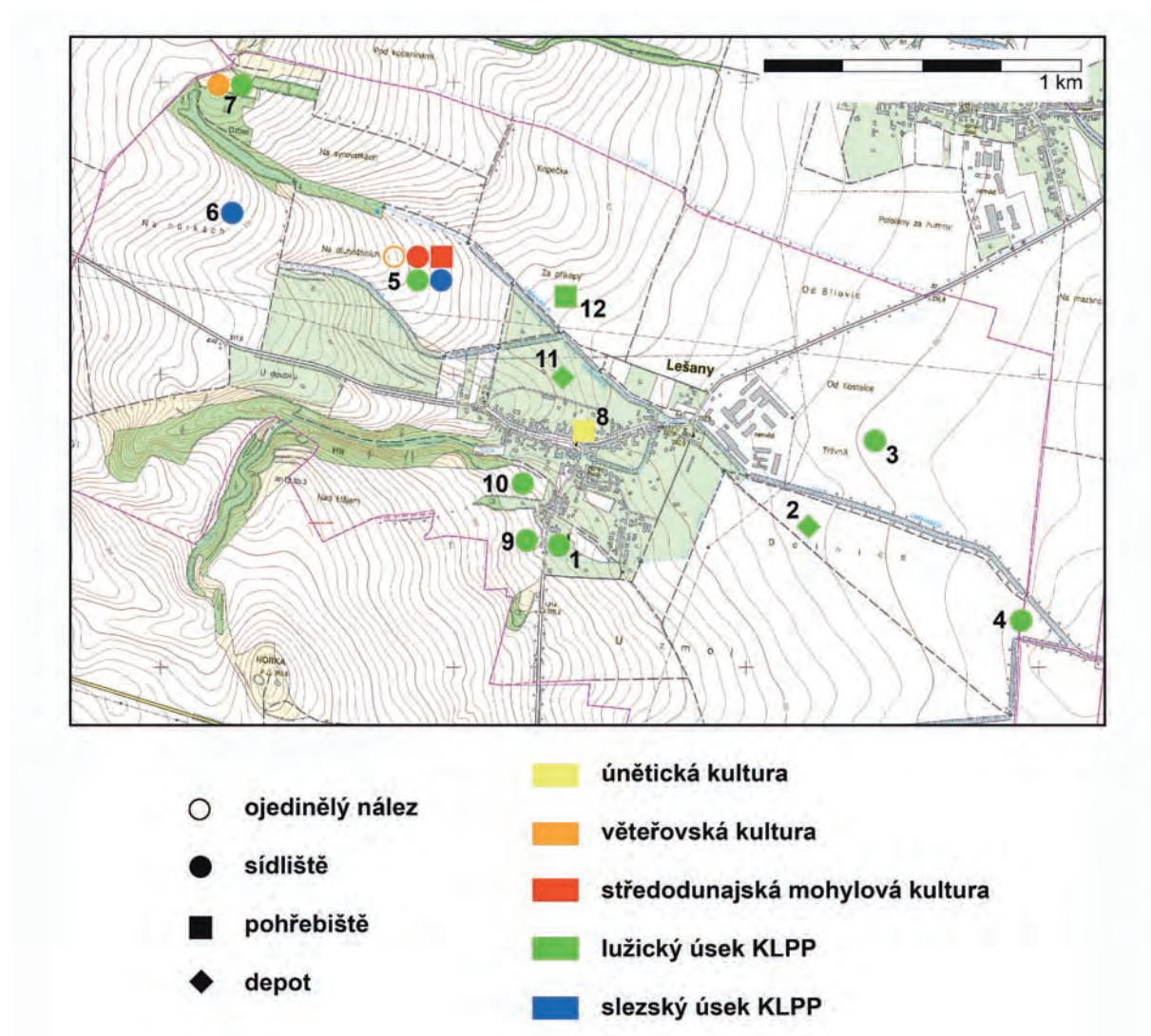
Katastrální území obce Lešany, okr. Prostějov, provází takřka nepřeborné množství archeologických nálezů dokládajících velmi intenzivní pravěké, časně historické i středověké osídlení (FOJTÍK 2002d, zde s obsáhlým soupisem literatury a předběžným přehledem dosud podrobněji nepublikovaného materiálu z dlouhodobých povrchových prospekcií a drobných záchranných akcí autora).

Starší dobu bronzovou zastupuje zejména bronzová industrie nalezená v roce 1936 na zahradě usedlosti č. p. 9, kterou lze s nezbytnou mírou opatrnosti spojit s blíže nedatovanými hroby „skrčenců“ z nedaleké usedlosti č. p. 13 (podrobněji FOJTÍK 2002b) - obě uvedená zjištění signalizují možnou existenci nekropole tohoto období situované v prostoru severně dnešní návsi (8). Větrovské kultuře pak s jistotou náleží nejen „nádobky a střepy z jámy únětické kultury“ v poloze „Nade Dzbelem“ (7), které daroval do Vlastivědného musejního spolku v Olomouci bývalý ohrozmický učitel E. Stratil (artefakty jsou však dnes nezvěstné, datování umožňuje pouze publikovaná kresba, KOVÁŘ 1914, tab. I:10), ale též ojedinělý keramický zlomek zvednutý v polní trati „Na dluhošticích“ (5).

Právě z „Dluhoštic“ (5) pocházejí i nálezy bezpečně zastupující středodunajskou mohylovou kulturu střední doby bronzové, a to nejen sídlištního, ale patrně i hrobového charakteru. Doslova boom pak nastává v mladší a pozdní době bronzové. Osady lužického úseku éry popelnicových polí sledujeme v prostoru bývalé lešanské cihelny (1), v polní trati „Dolní trávník“ (3), v poloze „Luka pod Sarasy“ (4), „Nade Dzbelem“ (7), „Na dluhošticích“ (5), „Za Hemerkovým“ (10) a díky záchrannému archeologickému výzkumu realizovanému v roce 2004 i v polní trati „Vinohrádky“ (9), kdy jeden z otevřených objektů poskytl, vedle dobře datovatelného souboru keramiky, i bronzový nůž typu Riegsee (k cca 20 dosud známým kusům z Moravy a Dolního Rakouska podrobněji např. ŘÍHOVSKÝ 1972b, 8-10, tab. 1), který je jeden z mála exemplářů získaných během řádného archeologického odkryvu sídlištního objektu a pocházejících tak z kontrolovatelného nálezového souboru (např. FOJTÍK 2005b, 245). Na stopy mladobronzového pohřebiště bylo uhozeno při drenování v poloze „Za příkopy“ (12), kde v roce 1935 prokopával Karel Dobeš několik žárových hrobů s kamenným obložením, starolužickou keramikou a drob-

nými bronzí. Celkový ráz osídlení ve starším úseku doby lužických popelnicových polí dokresluje i dva hromadné nálezy bronzů. V roce 1934 byl při zcelování pozemků v poloze „Dolnice“ (2) objeven depot 39 kusů bronzových předmětů, převážně zlomků a slitiny, o celkové hmotnosti 3,35 kg - tento je datovaný především díky fragmentům mečů s plnou litou rukojetí (tzv. liptovského typu) do stupně HA2 a lze jej interpretovat jako „surovinový sklad“ kovolitce (původně BÖHM 1940, nejnověji SALAŠ 2005, 401-403, tab. 293B, 294-296, 297A jako „Lešany 2“). Na druhý bronzový depot bylo uhozeno při drenování v poloze „Za humny“ (11), obsahoval dva uzavřené kruhy, lužickou jehlici s velkou plochou hlavicí a na jedné straně mírně vypouklý kroužek (např. SALAŠ 2005, 350-351, tab. 190B jako „Lešany 1“).

V pozdní době bronzové sledujeme zejména rozsáhlou sídlištní aglomeraci slezského úseku éry popelnicových polí rozloženou v severozápadní části lešanského katastru, a to v polohách „Nade Dzbelem“ (7), „Na dluhošticích“ (5) a „Na hůrách“ (6), který zde ještě s větším plošným rozsahem a vyšší intenzitou lidských aktivit setrvává i ve starší době železné.

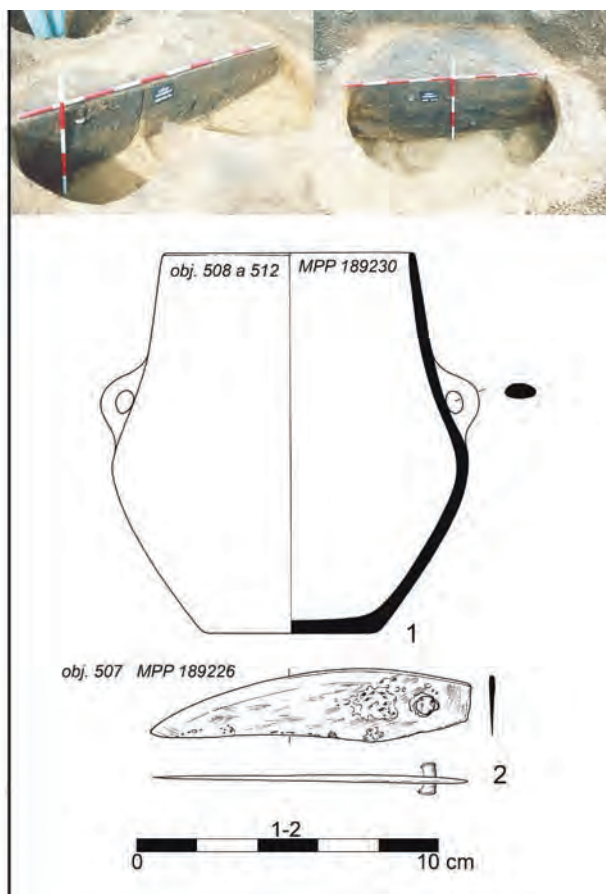
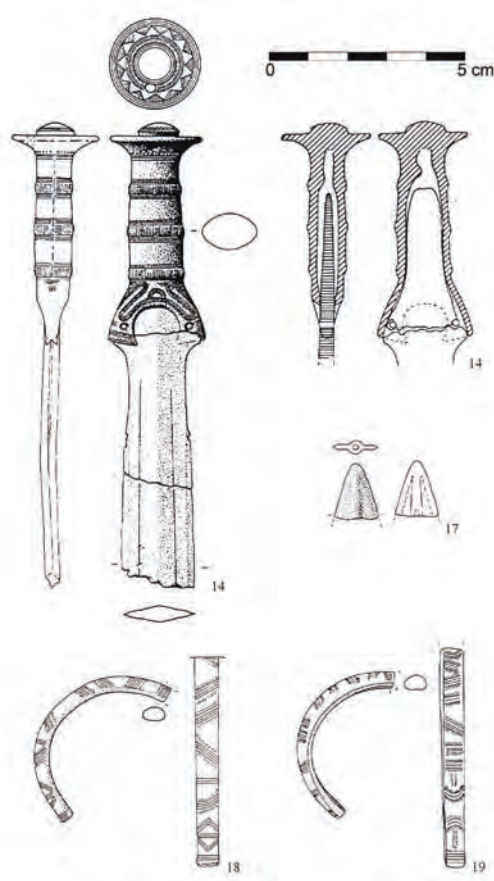

Obr. 30. Lešany, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vynesené do příslušné základní mapy.

Fig. 30. Lešany, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Obr. 31. Lešany, okr. Prostějov.

Vlevo část předmětů z hromadného nálezu bronzů střední fáze KLPP z polohy „Dolnice“ (podle SALAŠ 2005, tab. 295); vpravo ukázka mladobronzových objektů prozkoumaných v poloze „Vinohrádky“ v roce 2004 a výběr z jejich inventáře (archív autora, dosud nepublikováno).

Fig. 31. Lešany, Prostějov County.

Pictured on the left: selected items from mass find of bronze items associated with the middle stage of the Lusitanian Urnfield Culture at the “Dolnice” site (according to SALAŠ 2005, tab. 295); Pictured on the right: examples of Late Bronze Age objects studied at the site known as “Vinohrádky” in 2004 and examples of the inventory (author’s archive, not published to this day).

10. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

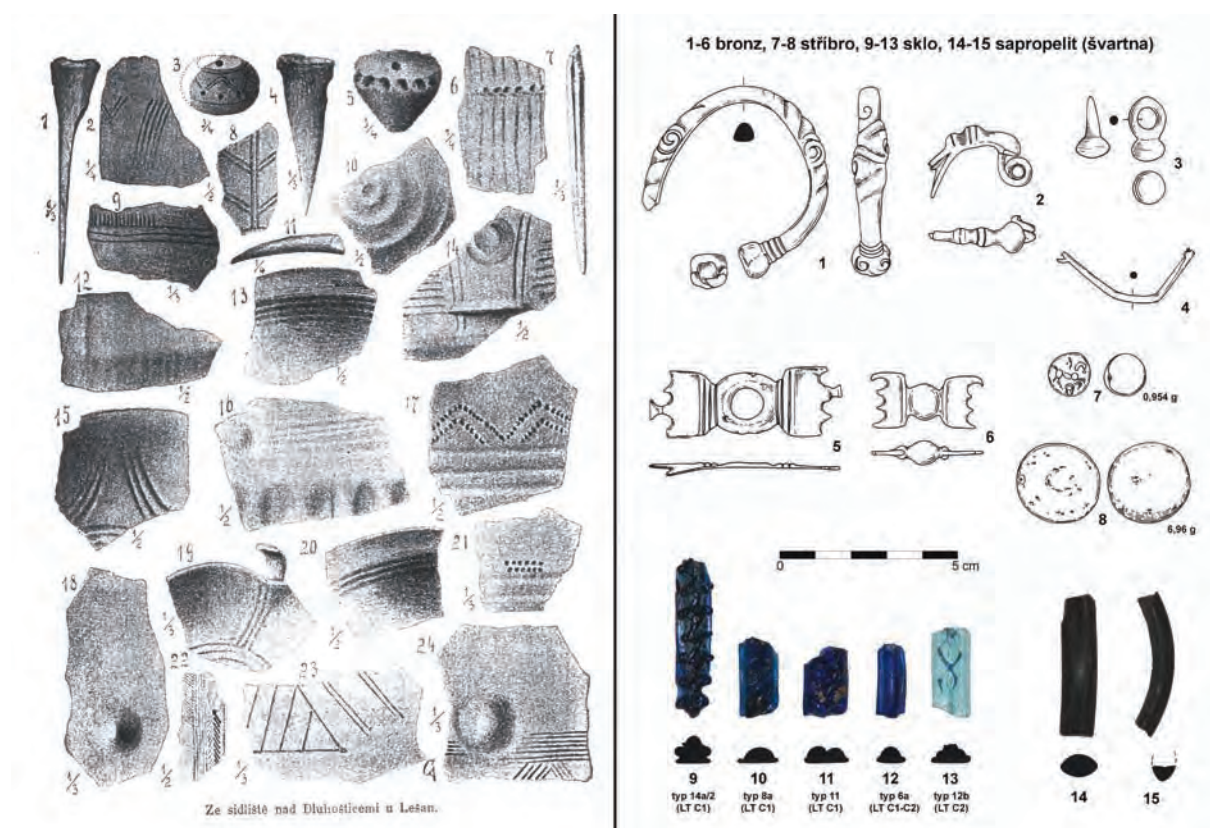
ZM ČR 1:10000, list 24-24-06, polygon vymezený body o souřadnicích 80:394, 81:416, 112:411, 115:412, 141:404, 159:392, 155:364 a 103 mm od Z a 395 mm od J s. č. + odkaz na mapový list 24-24-01, zde však bez příslušných koordinát (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-06/43); ZM ČR 1:10000, list 24-24-06, v prostoru o souřadnicích 128 mm od Z a 8 mm od J s. č. (lokalizace rozoraného středobronzového hrobu?, ve východním okolí místa nalezena keramika sídlištního charakteru; terénní poznatky autora).

Lokalitu najdeme asi 750 m severozápadně od středu dnešní obce určeného návsi s dominantou zvonce. Je situována na táhlejším k jihovýchodu exponovaném svahu, který je sevřen mezi korytem Lešanského potoka a dnes takřka zaniklou vodotečí (občasný tok V. řádu). Niveleta místa s nálezy středodunajské mohylové kultury činí přibližně 288 m; nadmořská výška archeologicky pozitivních ploch se pak pohybuje v rozmezí 271 až 312 m.

10. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Lešanské „Dluhošnice“ (GOTTWALD 1905a) patří, spolu s „Ostrovem“ u Hrubčic (GOTTWALD 1905b), k pionýrským lokalitám prostějovského učitele a archeologa Antonína Gottwalda, kdy obě stojí nejen na počátku jeho terénní, ale i velmi obsáhlé publikační činnosti. Jmenovaný badatel zde prováděl povrchové sběry a drobnější výkopy již počátkem 20. století; jeho aktivity prokázaly osídlení v neolitu, slezském a platěnickém úseku doby lužických popelnicových polí a též v době laténské (např. GOTTWALD 1931, 30, 77, 89, 98-99).

Od roku 1996 až do dnešních dnů jsou na lokalitě prováděny opakované povrchové sběry, v posledních letech doplněné detektorovou prospekcí a zaměřováním přesné polohy artefaktů pomocí GPS. Těmito systematictějšími aktivitami byla shromážděna kolekce archeologického materiálu čítající řádově několik tisíc položek, které prokazují velmi výrazné osídlení místa počínající snad již v mladém paleolitu, bezpečně však v neolitu (kultura s keramikou lineární, kultura s moravskou malovanou keramikou), eneolitu (jordanovská kultura?, kultura nálevkovitých pohárů, kultura zvoncovitých pohárů, kultura s keramikou šňůrovou, epišňůrová skupina Chlopice - Veselé?),

Obr. 32. Lešany, okr. Prostějov, „Na dluhošticích“.

Vlevo ukázka nálezů doby popelnicových polí ve sbírkách A. Gottwalda (podle GOTTWALD 1905a, 109); vpravo výběr z nálezů doby laténské pocházejících z povrchových sběrů a detektorové prospekce P. Fojtíka (archív autora, dosud nepublikováno).

Fig. 32. Lešany, Prostějov County, “Na dluhošticích”.

Pictured on the left: example of finds associated with the Urnfield Culture from the collections of A. Gottwald (according to GOTTWALD 1905a, 109); Pictured on the right: examples of finds dating to the La Tène period from surface surveys and detector surveys carried out by P. Fojtík (author's archive, not published to this day).

ve starší době bronzové (věteřovská kultura), střední době bronzové (středodunajská mohylová kultura), skrze celou éru popelnicových polí (tj. od lužického až do platěnického úseku doby lužických popelnicových polí), přes pozdně halštatské až časně laténské období, vlastní dobu laténskou, mladší dobu římskou, dobu stěhování národů?, středohradištní a mladohradištní období až do středověku (12.-14. století). Za velmi cenné můžeme právem považovat nálezy pokročilé doby halštatské (mj. unikátní exemplář bronzové jehlice s dvojitou spirálovitou růžicí nebo dva kusy loďkovitých spon) a střední až pozdní doby laténské (vedle typických zlomků nádob též soubor předmětů z bronzu - vahadlo vážek, zlomky spon, náramků, součásti celokovových opasků, skla - zlomky skleněných náramků, švartny - fragmenty typických lignitových kruhů nebo i stříbra - drobná mince typu Roseldorf/Němčice s vyobrazením koníčka, aj.).

Pro téma předložené práce jsou však nejpodstatnějšími nálezy reprezentující střední dobu bronzovou. Vedle fragmentů indikujících sídliště mladšího vývojového úseku středodunajské mohylové kultury jde též o soubor obsahující torzo mísy, amfory a šálku, spolu s bronzovým prstenem, které byly zvednuty po hluboké orbě v roce 1998. Drobná sondáž v místě nálezu sice nezpřesnila jejich původní uložení, lze se však domnívat, že tyto pocházejí z rozrušeného hrobového celku.

10. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

MP Prostějov - Dp 30, 006113; G 109, 007148; K 12 až K 17, 033099-033100, 033103-033105, 070628; L 76, 033271; L 195, 033367; M 23, bez inv. č.; M 58, 033483.

Archeologický materiál z povrchových sběrů, detektorových prospekcí a drobných záchranných akcí autora (toho času deponováno na prostějovském pracovišti ÚAPP Brno, ve stádiu inventarizace, zpracování a přípravy k souhrnné publikaci).

10. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 262/45; 1703/46; 1996/46; 728/47; 695-698/50; 575/59; 578/59; 1826/79.

ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 221; FILIP 1956, tab. CXV:18; FOJTÍK 2002a; FOJTÍK 2002d, 63-64, 81-82, 84; GOTTWALD 1904b, 78; GOTTWALD 1905a; GOTTWALD 1905b, 26; GOTTWALD 1906, 52-53; GOTTWALD 1908, 66-68; GOTTWALD 1924, 89-90, 98, 107-108; GOTTWALD 1931, 30, 77, 89, 98-99; GOTTWALD 1939a, 2; KOLNÍKOVÁ 2007, 439, tab. II:IX, obr. 1:24-30; KOLNÍKOVÁ 2012, 70 (lokalita č. IX); MEDUNA 1980a, 191, lokalita č. 187; MEDUNA 1980b, 158-159, Taf. 44:1-9; ŠIMEK 1958, 205; ŠIŠKA 1995, 242, obr. 1:60; ŠROT 1975, 30.

10. LEŠANY (okr. Prostějov), „Na dluhošticích“

nálezy získané opakovanými povrchovými sběry P. Fojtíka v letech 1996 až 2013

Orbou narušený hrob? zjištěný v roce 1998

Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Verbální deskripce „náleзовého souboru“:

1. Zlomky okraje a těla nižší mísy s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený. Na těle dochováno svisle položené válečkovité ucho oválného řezu. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Torzo nádoby v 10 zlomcích bez možnosti rekonstrukce. Inventární číslo MPP 270500 (tab. 37:1).
2. Fragment amforovité nádoby s ostře nasazeným a mírně prožlábnutým odsazeným hrdlem. Na podhrdlí dochováno svisle položené válečkovité ucho oválného řezu. Povrch vně hnědý, jemně hlazený, místy se stopami oxidace/uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Torzo nádoby v 6 zlomcích; lepeno. Inventární číslo MPP 270501 (tab. 37:2).
3. Fragment šálku se stlačeným oblým tělem, na které je ostře nasazeno nálevkovitě rozevřené hrdlo. Okraj je rovný a zaoblený, z okraje na výduť nasedá páskové ouško. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Torzo nádoby ve dvou zlomcích; lepeno. Inventární číslo MPP 270502 (tab. 37:3).
4. Jednoduchý bronzový prsten vyrobený ze svinutého drátu, tvořený čtyřmi závity a ukončený po obou koncích jednoduchou spirálovitou růžicí. Povrch pokrytý ušlechtilou smaragdově zelenou patinou. R.: max. výška čelní strany - 28 mm, Ø střední části prstenu - 22,3 mm, Ø spirálovitých růžic - 7,5 až 8,7 mm, Ø užitého drátu - 1,5 mm; hmotnost - 4,6 g. Inventární číslo MPP 270503 (tab. 37:4).

Sídlíšní keramika z povrchových sběrů autora

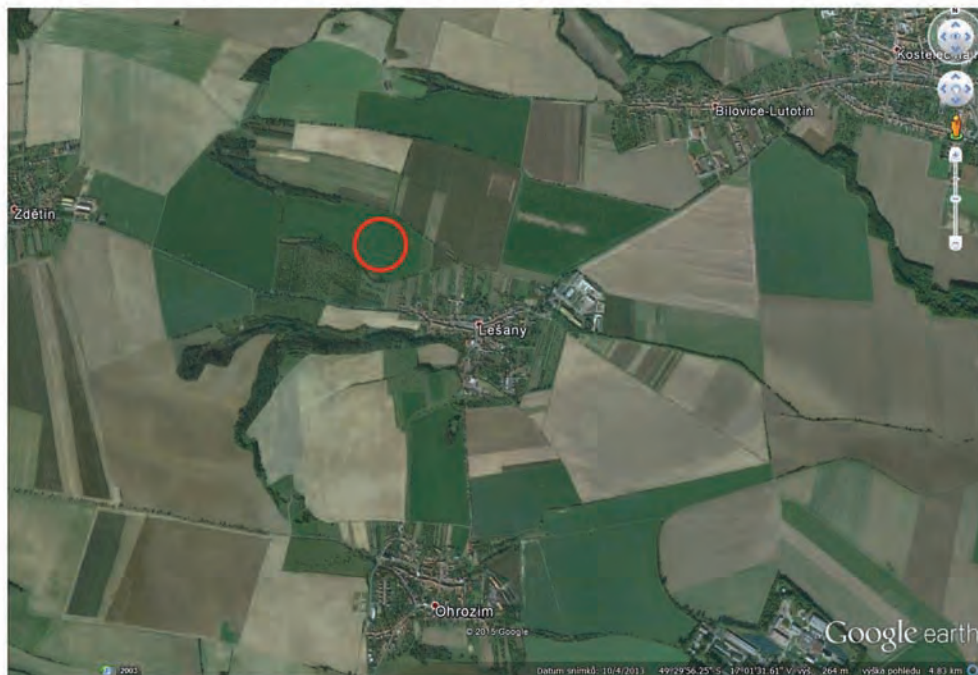
Datování:

mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BC

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Fragment kónické mísy s téměř přímou stěnou. Okraj rovný a šikmo seříznutý, z okraje na výduť nasedá drobné páskové ouško. Povrch vně v odstínech hnědé, hlazený/uvnitř hnědočerný, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 270504 (tab. 37:5).
2. Fragment šálku s oblým tělem, na které je ostře nasazeno nálevkovitě rozevřené hrdlo. Okraj je mírně ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně hnědošedý, jemně hlazený; místy dosahující až kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, hladký; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 270505 (tab. 37:6).
3. Fragment těla amfory nebo džbánu nesoucí vklenutou kruhovou vypnulínu. Povrch vně hnědošedý, původně jemně hlazený, snad až leštěný do kožovitého lesku, nyní místy výrazně oxidovaný/uvnitř hnědočerný, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 270507 (tab. 37:7).
4. Fragment těla amforovité nádoby, která nese na maximální výduť plastickou výzdobu v podobě oválného hrotitého výčnělku. Povrch vně hnědočerný, jemně hlazený, z části až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědočerný, hlazený, s vodorovnými stopami po urovnávání; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 270508 (tab. 37:8).
5. Zlomek těla amforovité nádoby s dochovanou výzdobou v podobě dvou šikmo šrafovaných trojúhelníků, původně patrně rozložených do složitějšího motivu složeného z tzv. „přesýpacích hodin“. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy dosahující takřka kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 270509 (tab. 37:9).
6. Drobný zlomek amforovité nádoby s výrazně schodovitě odsazeným hrdlem. Na podhrdlí složitější kombinace ryté a vhloubené výzdoby v podobě vodorovného žebříčku následovaného vodorovnou rýhou se zavěšenými šikmo šrafovanými trojúhelníky. Povrch vně šedočerný, hlazený/uvnitř šedý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 270510 (tab. 37:10).

LEŠANY, okr. Prostějov, poloha „Na dluhošticích“, sídliště a pohřebiště? mohylové kultury, sběry P. Fojtíka

**LEŠANY, okr. Prostějov
poloha „Na dluhošticích“
sídlíště mohylové kultury**

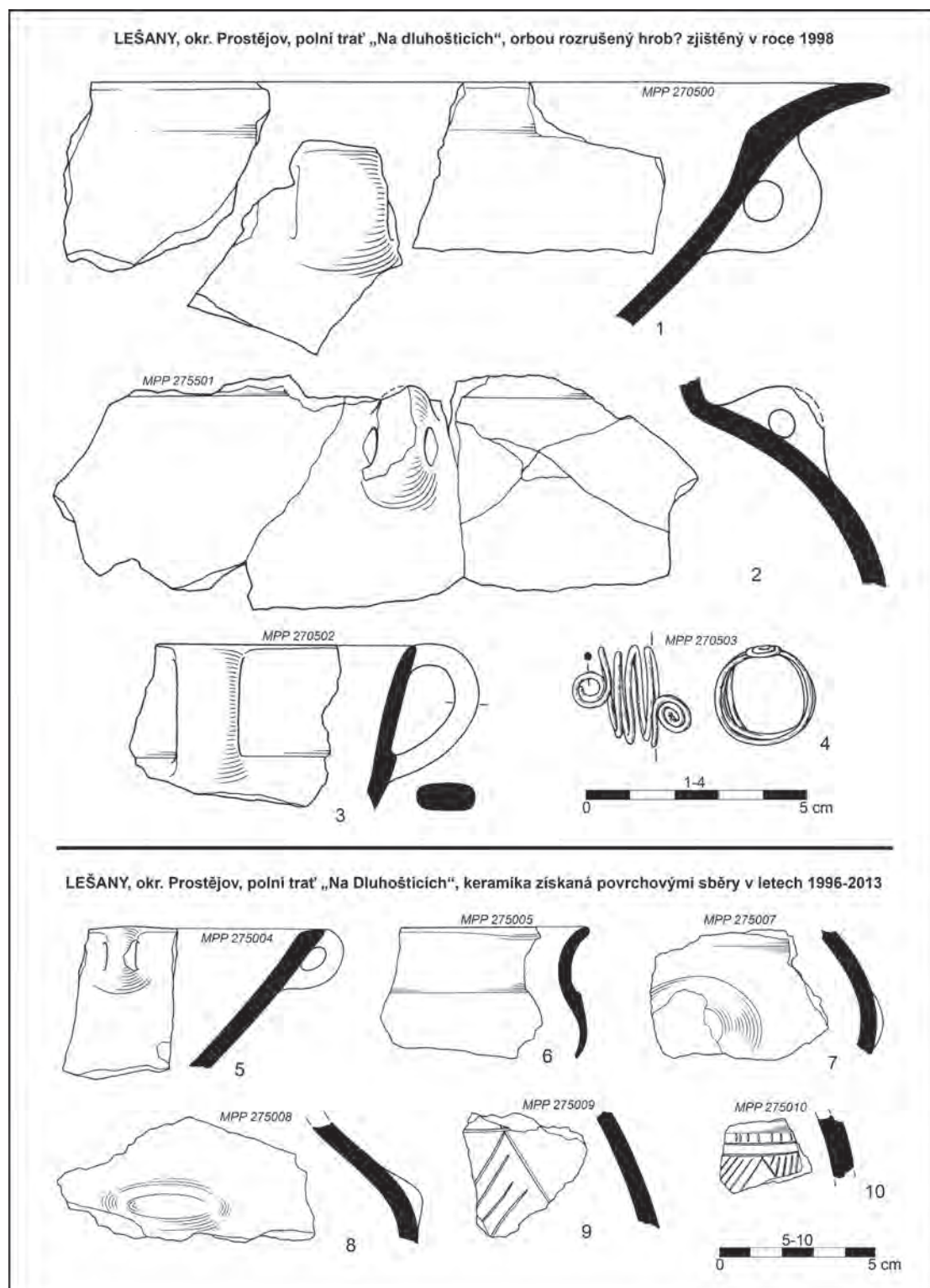
**LEŠANY, okr. Prostějov
poloha „Na dluhošticích“
rozrušený hrob? mohylové kultury**

Tab. 36. Lešany, okr. Prostějov, „Na dluhošticích“.

Polykulturní lokalita s vyznačením přibližného rozsahu sídliště střední doby bronzové (I) a bližší lokalizace orbou rozrušeného hrobu? objeveného v roce 1998 (II).

Tab. 36. Lešany, Prostějov County, „Na dluhošticích“.

Multicultural site with the indication of approximate size of Middle Bronze Age settlement (I) and more approximate localisation of a grave disrupted by ploughing(?), discovered in 1998 (II).

Tab. 37. Lešany, okr. Prostějov, „Na dluhošticích“.

Keramika (5-10) střední doby bronzové z povrchových sběrů P. Fojtíka a možný inventář orbou rozrušeného hrobu? objeveného v roce 1998 (1-3 - keramika, 4 - bronz).

Tab. 37. Lešany, Prostějov County, „Na dluhošticích“.

Middle Bronze Age pottery (5-10) from surface surveys carried out by P. Fojtík and the possible inventory of a grave possibly disrupted by ploughing, discovered in 1998 (1-3 - pottery, 4 - bronze).

11. MALÉ HRADISKO, okr. Prostějov

oppidum „Staré Hradisko u Okluk“

ojedinělé bronzové předměty získané v průběhu systematických odkryvů lokality

11. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

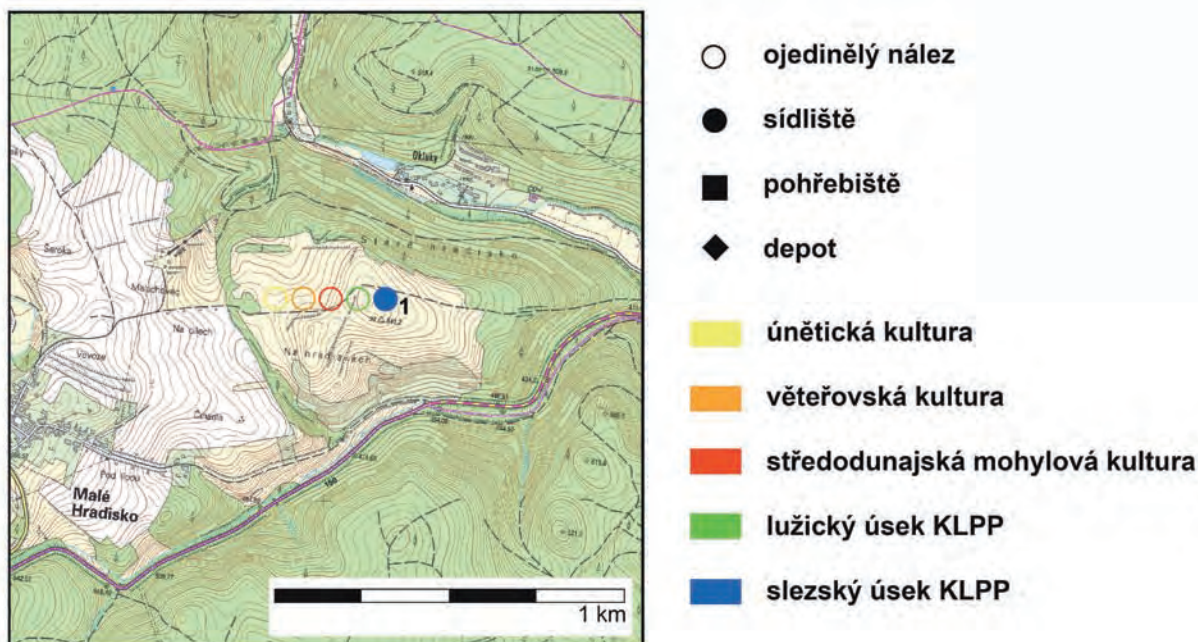
Politickou a katastrální obec Malé Hradisko, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 677 ha a čítající asi 390 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Male-Hradisko-589713>), najdeme asi 19 km západně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta její katastr náleží k východním svahům Dražanské vrchoviny (ALBRECHT 1998, 59-60). Jedná se o vyšší partie Dražanské vrchoviny, ve velmi členitém terénu, rozkládající se mezi odlesněnou a osídlenou oblastí podhůří na východě a mezi zarovnaným povrchem nejvyšší části vrchoviny na západě. Zvolna k východu se sklánějící svahy dosahují nadmořské výšky v rozmezí 350 až 550 metrů. Jsou rozčleněny hlubokými a úzkými údolími, které potoky vymodelovaly podél linií geologických zlomů (dobře patrné v tvaru žlebů právě u Okluk a Malého Hradiska). Údolí jsou tak charakteristická, že získala místní název „žleby“. Členitost terénu je zde mimořádně vysoká (převýšení na malé vzdálenosti činí místy až 200 m), sklon svahů je také mimořádný, místy ve svazích skalkami vystupuje prakticky jediný typ podloží - kulmské horniny. Velká oblast svahů vrchoviny je téměř souvisle zalesněná (jsou součástí VVP Březina) a dodnes jen málo osídlená (počátky trvalejší lidské přítomnosti můžeme spojovat až s kolonizací průběhu 13. století, cf. ŠLÉZAR 2002).

V klasickém geomorfologickém členění lze hodnocené území definovat jako východní okraj Protivanovské planiny (DEMEK a kol. 1987, 421; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 363) a nejsevernější cíp Zelenohorského lesa (DEMEK a kol. 1987, 570; nověji jako tzv. Bousínský les, DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 80).

11. 2. Stručně k osídlení katastru Malého Hradiska v průběhu trvání doby bronzové

Doposud jediné doklady „osídlení“ katastrálního území obce Malé Hradisko, okr. Prostějov, v průběhu doby bronzové představují nálezy z keltského oppida „Staré Hradisko“ (1). Jejich přítomnosti si povšimli již roku 1912 F. Lipka a K. Snětina, kteří konstatovali, že místo vykazuje „jedné jen osídlení, a to z doby stradonické“, starší poměrně početné kamenné a bronzové předměty se podle nich na lokalitu dostaly druhotně (LIPKA - SNĚTINA 1912, 82). K jejich přítomnosti se o něco později vyjádřil i J. Böhm (1937, 18-26, obr. 11-12) - kamenné nástroje neolitické vykládal jako „náhodné sběry galského obyvatelstva“ a bronzové předměty, z nichž většinu datoval do mladolužického období, byly dle jeho soudu svědectvím toho, že z Hané „pronikla menší skupina obyvatel okluským údolím a dočasně, patrně jen na velmi krátkou dobu, se uchýlila na Staré Hradisko“ (BÖHM 1937, 26). Přehled známých nálezů z doby bronzové i halštatské a ucelenější pohled na jejich problematiku pak předkládá práce M. Čižmáře a D. Parmy (2006), která přináší i velmi zajímavé závěry (ČIŽMÁŘ - PARMA 2006, 65): „Nálezová kolekce doby bronzové svým složením nastoluje zásadní otázku svého původu a možné interpretace. Zejména několik bronzů datovatelných do starší a střední doby bronzové působí na výšinné lokalitě mimo tradiční sídelní oblast, navíc bez doprovodné keramiky, nezvyklým dojmem. Zdá se, že v tomto případě je třeba vzít v úvahu jejich souvislost s mladším, pravděpodobně laténským osídlením - atraktivní bronzové předměty (zejména tři dýky) mohly být vyzvednuty například z rozrušených hrobů a přineseny jako rarity či spíše votivní předměty. U nejpočetnějšího souboru bronzů, datovaného do mladší doby bronzové, přichází v úvahu přinesení jako „starožitností“ taktéž, ovšem již s výhradami. Především nepřilíhající lužická keramika mohla v rozsáhlých souborech uniknout pozornosti výkopců, nebo jakožto zástupce nejstarší komponenty na

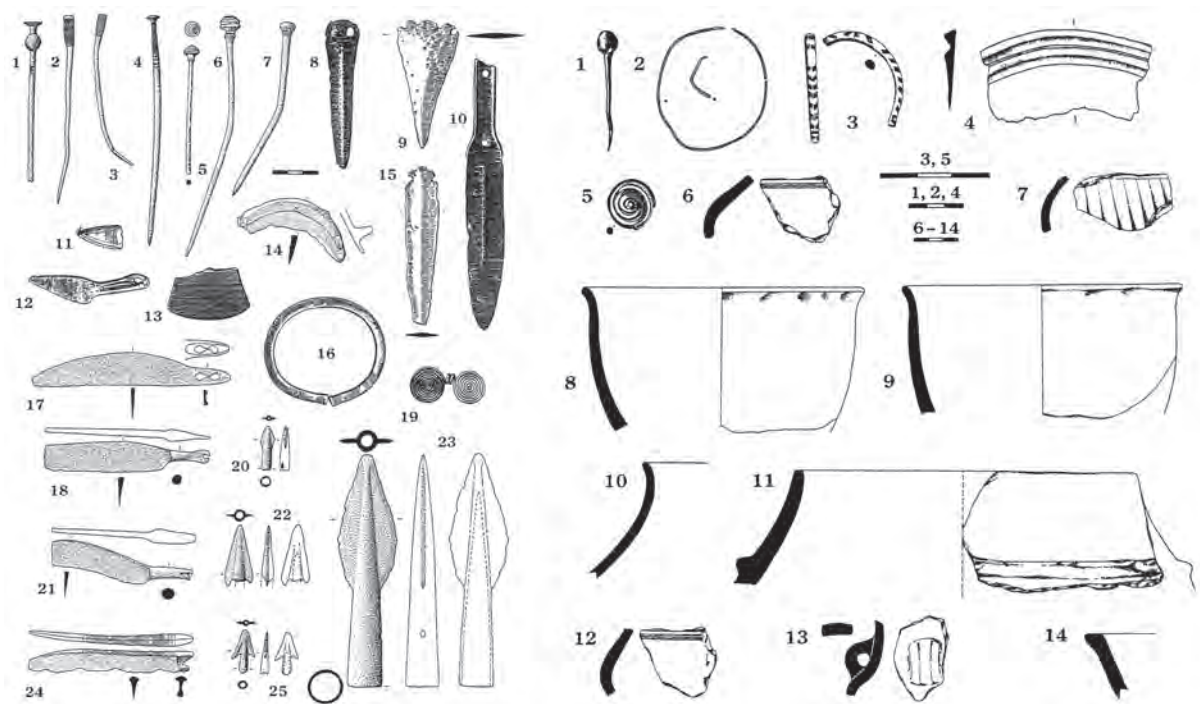
Obr. 33. Malé Hradisko, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 33. Malé Hradisko, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

lokalitě mohla být natolik fragmentarizována v důsledku postdepozičních procesů souvisejících s intenzivním laténským osídlením, že je její identifikace téměř nemožná. Zde je ovšem nutné uvést, že výšinná sídliště kultury lužických popelnicových polí z mladší doby bronzové jsou na Moravě spolehlivě doložena jen ve dvou případech (Chvalčov - Hostýn, Štamberk - Kotouč; shodou okolností jde v obou případech zároveň o lokality s výrazným pozdně laténským osídlením). Větší jistotu by v tomto případě přinesla pouze revize celého keramického souboru s konkrétním zaměřením na předlaténské osídlení. Jistota pak panuje v případě nálezů z pozdní doby bronzové - bronzы i keramika dokládají na Starém Hradisku existenci výšinného sídliště stupně H B. “Podobně jako v případě slezského stupně kultury lužických popelnicových polí, jsou i drobné předměty a keramika následné doby halštatské považovány autory za spolehlivé doklady sídlištní aktivity, jejíž charakter však ani zde nelze blíže upřesnit. Zatímco lokalita z pozdní doby bronzové by byla jednou z řady výšinných poloh na východním okraji Dražanské vrchoviny, evidentně cizí keramika doby halštatské může být svědectvím o přítomnosti cizího obyvatelstva, pocházejícího z oblasti Zakarpátí, které snad v souvislosti se skytskými nájezdy prostřednictvím archeologicky již prokázané expanze vekeřzuské kultury v průběhu 6. století proniklo i na moravské území (ČIŽMÁŘ - PARMA 2006, 65). Problematiku předlaténského osídlení lokality pak uzavírají slovy (ČIŽMÁŘ - PARMA 2006, 66): „Na základě výše uvedených nálezů je tedy zřejmé, že keltské oppidum nebylo založeno na tzv. zelené louce, nýbrž na místě osídleném již v pozdní době bronzové a v pozdní době halštatské.“

Obr. 34. Malé Hradisko, okr. Prostějov, oppidum „Staré Hradisko u Okluk“.

Nálezy z doby bronzové (podle ČIŽMÁŘ - PARMA 2006, obr. 2-3).

Fig. 34. Malé Hradisko, Prostějov County, oppidum “Staré Hradisko u Okluk”.

Bronze Age finds (according to ČIŽMÁŘ - PARMA 2006, Fig. 2-3).

11. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-23-09, polygon vymezený body o souřadnicích 301:336, 299:345, 185:373, 118:340, 158:260, 214:286, 233:300, 273:305 a 277 mm od Z a 320 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-23-09/2); lokalita je kulturní památkou zapsanou pod evidenčním číslem 2212.

Keltské oppidum Staré Hradisko (zасvěcený popis podle ČIŽMÁŘ 2002, 5-6) nalezneme asi 1 km východně od intravilánu obce Malé Hradisko. Zaujímá prostor na rozsáhlém ostrohu v nadmořské výšce 500 až 240 metrů, mezi dvěma údolími, v kterých protéká od severu potok Okluka a na jihu bezejmenný pravostranný přítok, který se připojuje pod východním výběžkem oppida. Svahy klesající do obou údolí jsou poměrně strmé, až 50°, a lokalita je nad jejich dnem převýšena o téměř 100 metrů. Podloží vnitřního areálu je tvořeno převážně prachovou břidlicí, méně pak drobami. Přibližně trojúhelníkovitá ostrožna je na západě oddělena širokým sedlem od plochého hřebetu, který se pomalu zvedá směrem k Malému Hradisku. V prostoru lokality je velmi dobře patrný opevňovací systém, jehož zachované valy dosahují výšky 3 až 6 metrů. Západní, nejlépe přístupná strana ostrožny, byla opevněna asi 60 metrů dlouhým valem, probíhajícím přibližně v severojižním směru. Jižní úsek tohoto příčného valu je zvláště výrazný a byl před ním viditelný asi 15 metrů široký příkop, který byl zemědělskou činností zarovnán teprve v 70. letech 20. století. U vyústění žlebu, jenž směřuje do údolí Okluky, se val zatáčí pravoúhle na severovýchod a probíhá dále v tomto směru asi 250 metrů. Přibližně v polovině je přerušen, což by mohlo spolu s konfigurací terénu naznačovat existenci vchodu. V nejsevernější části oppida mění val opět svůj průběh, lomí se v pravém uhlu a směřuje po severním obvodu lokality téměř rovně v délce 900 metrů na východ. Tam, na konci ostrožny, se pak obrací v ostrém uhlu k jihozápadu a dosahuje po asi 140 metrech

přerušení, které je vytvořeno východní bránou. Od ní obvodový val pokračuje dál ve stejném, asi 220 metrů dlouhém směru, kde se však posléze pravoúhle lomí a ohraničuje tak jižní obvod oppida. V této části, v délce asi 320 metrů, je doplněn 10 metrů širokou terasou, jež se pak obloukovitě stáčí a po 340 metrech dosahuje jihozápadní brány oppida, nacházející se ve vyústění žlebu. Ten spadá do jižního údolí, kde na něho navazuje příčný západní val. Celková délka obvodového valu dosahuje hodnoty 2770 metrů a ohraničuje plochu o výměře asi 37 ha. Oppidum bylo dále členěno vnitřním opevněním na tři části. V západní části u jižního rohu lokality začíná příčný val, který probíhá asi 90 metrů severozápadním směrem, lomí se a táhne se dále asi 130 metrů na sever. Pak opět mění svůj směr na severovýchod a po asi 110 metrech končí u vnitřní brány. Severně od ní, směrem k severovýchodu, se táhne val v délce asi 210 metrů a připojuje se k obvodovému valu na severní straně oppida. Vnitřní val o celkové délce asi 540 metrů dělí oppidum na západní předhradí o výměře 1,5 ha a centrální zvýšenou část s plochou 23,5 ha - zde s nejvyšším místem lokality nacházejícím se v nadmořské výšce 541 metrů. Mezi bránou a severním obvodovým valem vyběhající trojúhelníkovitý výběžek je přepažen asi 120 metrů dlouhým valem, čímž je vytvořeno malé, jeden hektar rozsáhlé, východní předhradí.

Lokalita je dnes zalesněná pouze ve východní části a na severních svazích, vnitřní areál byl do 70. let 20. století zemědělsky obděláván jako pole, poté až do současnosti je zatravněn a slouží jako pastviny.

11. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Oppidum Staré Hradisko u Okluk patří k nejznámějším a nejvýznamnějším lokalitám doby laténské nejen na Moravě, ale i v širším středoevropském prostoru. Jeho charakteristika je přehledně a velmi výstižně podána v publikaci Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku (ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 229-233, upraveno).

„Místo je známo již od středověku, a to nálezy jantaru, který se zde vyskytuje v hojné míře. První zmínka o „hoře Kadidlné“ pochází ze zemských desek olomouckého kraje z roku 1519, v kronice olomouckého biskupa Dubravia, předního moravského humanisty, vydané v roce 1552, je zmínka o nálezech myrhy (jantaru) v místě, které se nazývá Hradisko. Snad nejznámější zprávou je označení lokality jako „Hradisco, ubi myrha effoditur“ („Hradisko, kde je nacházena myrha“, tj. jantar) na slavné mapě Moravy od J. A. Komenského z roku 1627. Nejen bohaté nálezy jantaru, ale i mincí a kovových předmětů s sebou postupem času přináší i první odborný zájem o lokalitu. Již před první světovou válkou a následně ve 20. letech 20. století zde zahájili amatérské výzkumy boskovičtí muzejní pracovníci F. Lipka a K. Snětina, kteří tak velmi brzy podnítli zájem profesionálních archeologů a nakonec i systematický archeologický výzkum prováděný v letech 1934-1937 jako společný počín Státního archeologického ústavu v Praze (pod vedením J. Böhma) a Moravského zemského muzea v Brně (zastoupeného J. Skutilem). Velkoryse a průkopnický pojaté výzkumné práce, které byly prvním plošným odkryvem v historii naší archeologie, odhalily rozsáhlé plochy uvnitř hradeb a prozkoumáno bylo vnější i vnitřní opevnění včetně brány do předhradí. Velký důraz badatelé kladli na precizní terénní dokumentaci a též na spolupráci různých přírodovědeckých oborů (např. rozbor osteologického a paleobotanického materiálu, pedologický rozbor, analýzy skleněných výrobků a grafitové keramiky). Vůbec poprvé v českých zemích bylo využito též leteckého snímkování. Výzkum byl přerušen patrně v důsledku pohnutých událostí v roce 1938 a následného válečného období. Obnovit se jej podařilo až v 60. a 70. letech 20. století, kdy lokalitu obdobně velkoryse zkoumal J. Meduna a následně v 80. a 90. letech pak M. Čižmář. Díky tomu byla na západním předhradí odkryta souvislá plocha větší než 1 ha (z celého hradbami obehnaného areálu o výměře 37,5 ha je dnes v různých místech prokopána plocha dosahující téměř 2 ha), což umožnilo získat dostatečné poznatky o formě zástavby, charakteru komunikací a ve spojení s průzkumem fortifikace i o charakteru opevňovacího systému a v neposlední řadě také o chronologickém vývoji lokality.

Obr. 35. Malé Hradisko, okr. Prostějov, oppidum „Staré Hradisko u Okluk“.

Pokusy o rekonstrukci podoby oppida od jihu. Nahoře z roku 1946 podle J. Böhma, dole z roku 1995 na základě poválečných výzkumů (převzato z ČIŽMÁŘ 2002, 59).

Fig. 35. Malé Hradisko, Prostějov County, oppidum “Staré Hradisko u Okluk”.

Attempts to depict the appearance of the oppidum when viewed from the south. Top: version from 1946 according to J. Böhm; bottom: version from 1995 based on post-war surveys (taken from ČIŽMÁŘ 2002, 59).

Plocha oppida uzavřená hradbami byla souvisle zastavěna nikoliv jednotlivými domy, ale dvorci o rozměrech zhruba 50 x 50 metrů, které byly obehnány ploty či ohradami a odděleny (někdy vydlážděnými) komunikacemi. Dvorce patrně fungovaly jako samostatné hospodářské jednotky a obývaly je zřejmě jednotlivé rodiny či rody. V jejich areálu jsou zachyceny jak velké domy postavené na úrovni terénu, tak i polozahloubené menší chaty, sloužící zřejmě jako dílny (doloženo je lití barevných i drahých kovů, ražba mincí, výroba jantarových korálků, kostěných a skleněných předmětů atd.), odkryta byla řada ohnišť a dokonce i hrnčířské pece, zjištěno bylo i několik cisteren na dešťovou vodu. Zajímavé je, že stejný typ zástavby je doložen i na vnější straně hradeb, na poměrně rovné ploše před západním předhradím oppida.

Opevnění oppida bylo impozantní a v terénu je dodnes velmi dobře patrné - v některých místech činí výškový rozdíl mezi dnem příkopu před hradební zdí a korunou valu až 6 metrů. Výzkumem byly zjištěny dvě hlavní stavební fáze hradby. V první byla nad příkopem s bermou vybudována lícni kamenná zeď zpevněná masivními dřevěnými kůly. Prostor mezi touto a zadní zdí, široký cca 4 metry, byl vyplněn hlinito-štěrkovým zásypem, k zadní zdi pak přiléhala rampa. Po určité době trvání byla tato hradba srovnána

se zemí a vybudována znovu, širší a posunutá o několik metrů vně. Celková délka opevňovacího systému, výrazně přesahující 2 kilometry, je nejen dokladem řemeslného umu svých stavitelů, ale i jejich organizačních schopností (nejen logistiky obrovského objemu materiálu, ale i zajištění dostatku pracovních sil a potravin).

V průběhu všech výzkumných aktivit vydala lokalita velké množství nálezů, které vypovídají o životě a aktivitách jejich obyvatel. Především bylo získáno velké množství různé keramiky, železné nástroje a rozmanitá kování, zbraně, bronzové a železné šperky, zlomky skleněných perel a náramků, drobné zvířecí plastiky, doklady výroby mincí a především pak mincí samotných (zlatých i stříbrných, různých nominálních hodnot), množství jantaru v různé podobě (od suroviny, přes polotovary a výrobní odpad, až po finální produkty). Zejména poslední jmenovaný druh nálezů spojuje Staré Hradisko s oblastí Baltu, s vyspělým středomořským prostředím zase nálezy zlomků bronzových i skleněných nádob či republikánská mince. Celkový charakter jak nálezů, tak i zástavby nám vykresluje oppidum jako středisko řemesel a obchodu, nepochybně však i jako středisko správní a snad i centrum kultu. Široké spektrum artefaktů je pak spolehlivou datační oporou - počátek osídlení náleží do stupně LT C2, tedy do doby kolem poloviny 2. století před Kristem (kdy patrně pozvolna přebírá význam i funkci industriálního centra rozloženého nedaleko dnešních Němčic nad Hanou, okr. Prostějov, cf. podkapitola 13.1. předložené publikace) a jeho konec spadá do mladší fáze stupně LT D1, tedy krátce po polovině posledního století starého letopočtu; oppidum tedy fungovalo déle než sto let.“

11. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

M Boskovice - inv. č. 602-3177; 602-3178; 602-3181; 602-3182; 602-3183; 602-3184; 602-3185; 602-3186; 602-3187; 602-3188; 602-3189; 602-3191; 602-3192; 602-3193; 602-3194; 602-3195; 602-3195; 602-3197; 602-3199.

MZM Brno - přír. č. 37/84; inv. č. 602-1/36; 602-204/36; 602-411/35; 602-1092/36; 602-1381/37; 602-1568/34; 602-2030/34; 602-2180/36; 602-2919/66; 65352; 551150; 551169.

VM Olomouc - inv. č. A 8991; A 9019.

MP Prostějov - katalog. č. M 54/1683/3; M 113/27; M 155; M 197.

(pozn.: zcela záměrně uvedeny pouze dosud identifikované předměty chronologicky náležející době bronzové)

11. 6. Výběrový soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-23-09/2**.

http://www.oppida.org/page.php?lg=fr&rub=00&id_oppidum=156 (on-line: 19. 9. 2015).

ČIŽMÁŘ 2002 (tématicky seřazená literatura k problematice lokality na str. 60-64); ČIŽMÁŘ - PARMA 2006 (speciálně k problematice „předlaténských nálezů“); ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 229-233.

11. MALÉ HRADISKO (okr. Prostějov), oppidum „Staré Hradisko“

ojedinelé bronzové předměty získané v průběhu systematických odkryvů lokality

Bronzová dýka - exemplář č. 1

Datování:

střední až mladší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂ až BC₂

Popis nálezu:

1. Bronzová dýka s destičkovitou rukojetí (typ Milínov v třídění P. NOVÁKA, 2011, 93-99, Taf. 32:436-451, 33:452-466, 34:467-476; konkrétně položka č. 456) se dvěma otvory pro nýty v půlkruhové rukojeti, čepel protáhle trojúhelníkovitého tvaru v řezu s takřka nepatrným středovým žebrem. Povrch patinovaný. R.: délka - 97 mm. Inventární číslo M Boskovice 602-3194 (tab. 38:1).

Bronzová dýka - exemplář č. 2

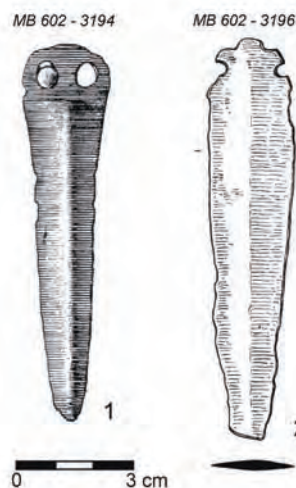
Datování:

starší až střední doba bronzová (obecně)

Popis nálezu:

2. Torzo bronzové dýky s destičkovitou rukojetí (v práci P. NOVÁKA, 2011, 121, Taf. 43:596 - jako položka č. 596, bez určení konkrétního typu či varianty) se čtyřmi otvory pro nýty v olámané rukojeti, čepel v řezu ploše čochovitá. Povrch pokrývá silná strupovitá patina. R.: délka - 94 mm. Inventární číslo M Boskovice 602-3196 (tab. 38:2).

MALÉ HRADISKO, okr. Prostějov, oppidum „Staré Hradisko u Okluk“, ojedinělé bronzы mohylové kultury

vrstevnicový plán s vyznačenou fortifikací oppida podle http://www.oppida.org/page.php?lg=fr&rub=00&id_oppidum=156
vyobrazení bronzových artefaktů převzato z práce ČIŽMÁR - PARMA 2006, Obr. 2:8, 15

Tab. 38. Malé Hradisko, okr. Prostějov, oppidum „Staré Hradisko u Okluk“.

Průběh fortifikace známého keltského oppida v příslušné ortofotomapě (A) a vrstevnicovém plánu (B), spolu s dvojicí bronzových dýk mohylové kultury (1-2) nalezených při jejím dlouhodobém a systematickém archeologickém odkryvu.

Tab. 38. Malé Hradisko, Prostějov County, “Staré Hradisko u Okluk” oppidum.

Course of fortification of a well-known Celtic oppidum in the corresponding orthophotographic map (A) and contour plan (B), along with two bronze daggers associated with the Tumulus Culture (1-2) found during long-term systematic archaeological survey.

12. MOSTKOVICE, okr. Prostějov

- a) „areál bývalého letiště“
hrob? rozrušený při úpravách letiště v roce 1938
- b) polní trať „Za humny“
ZAV při výstavbě vodovodního řádu „Vodovodu Pomoraví“ v letech 1995-1996

12. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

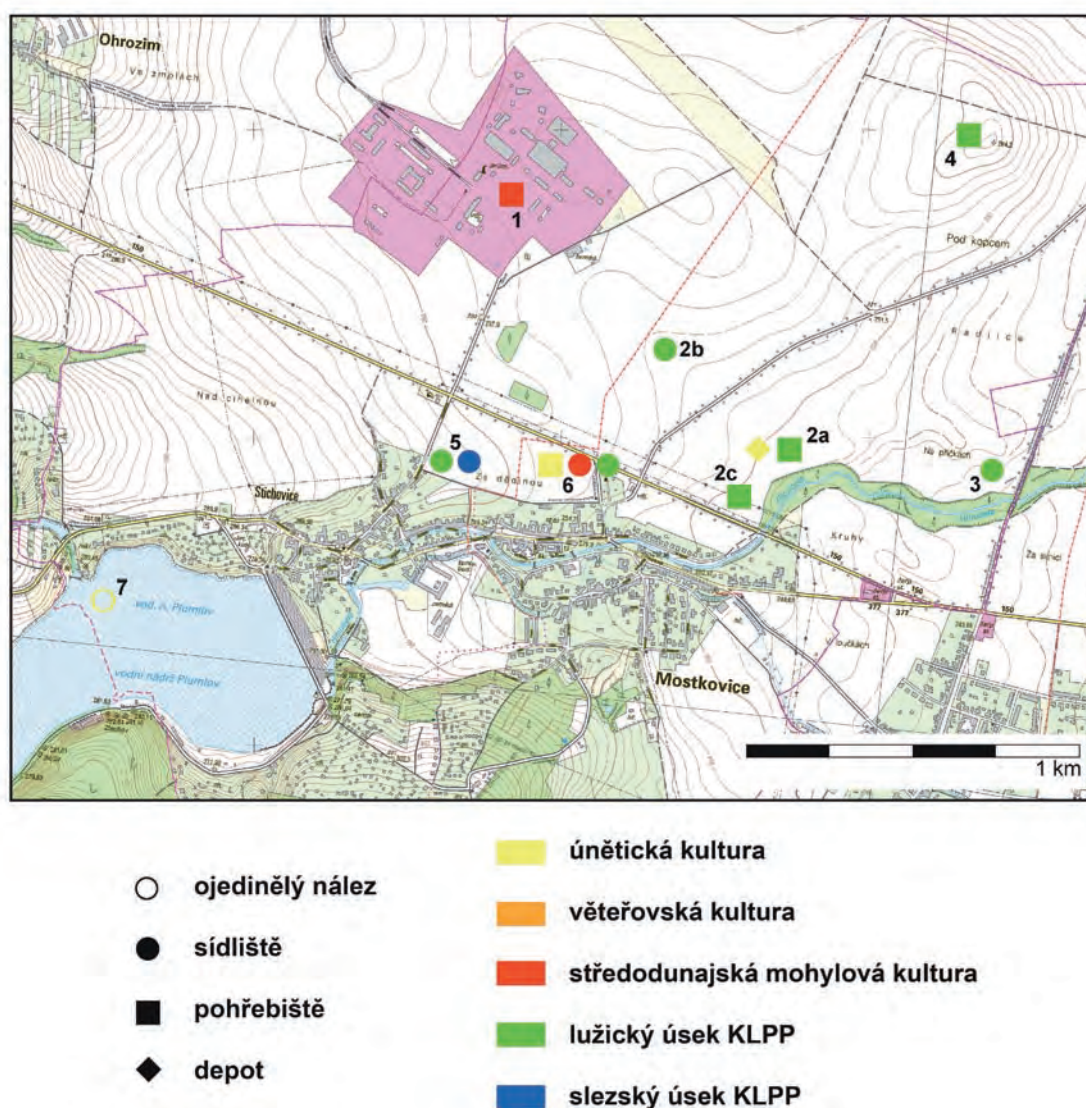
Administrativně-správní obec Mostkovice, okr. Prostějov, vzniklou sloučením původních katastrů obcí Mostkovice a Stichovice, zabírající území o rozloze 834 ha a čítající cca 1450 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Mostkovice-589730>), najdeme asi 4 km západně od bývalého okresního města Prostějova.

Přírodní prostředí jejího současného území z krajinného hlediska náleží z převážné části k nížinám větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53; podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.), popřípadě, při užití klasického geomorfologického členění, k Romžské nivě (DEMEK a kol. 1987, 438; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 380); od jihovýchodu do něj však vstupuje podhůří Dražanské vrchoviny (ALBRECHT 1998, 56-58; podrobněji viz Bílovice-Lutotín, podkapitola 2.1), konkrétně útvar označovaný jako Myslejovický hřbet (DEMEK a kol. 1987, 365; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 306). Mostkovicko, ležící na okraji dále k východu se otevírajících akumulací roviny Romžské nivy, která je ve své rozšířené části označována jako Prostějovská kotlina (k definici a přírodnímu prostředí podrobněji cf. ŠVĚCAROVÁ 2000, 18-19), protknuté ve směru od jihovýchodu k severozápadu meandrujícím korytem říčky Hloučely, tvoří od pradávna ideální prostor k zakládání lidských sídel.

Z blízkého okolí dnešních Mostkovic tak registrujeme celou řadu zajímavých archeologických lokalit poskytujících takřka nepřehledné množství významných nálezů, které dokládají jeho výrazné pravěké a raně historické osídlení (souhrnně cf. FOJTÍK 2013). S nejstaršími lidskými aktivitami, dosud zjištěnými v tomto prostoru, souvisí nález přeraženého aurignacienského nástroje ve tvaru vavřínového listu získaného A. Gottwaldem na „Záhoří“ (např. SKUTIL 1936, 61, zde s vyobrazením). Následuje dlouhý výčet památek neolitických, náležejících zejména kultuře s keramikou lineární (stopy hned několika zemědělských osad známe nejen ze zmínek Gottwaldových, např. GOTTWALD 1924, 12, ale i z novějších záchranných archeologických výzkumů, např. FOJTÍK 2004; týž 2009a) a kultuře s keramikou moravskou malovanou (zejména dětský pohřeb v sídlištním objektu porušeném při hloubení sklepa u jedné z chat nad Plumlovskou přehradou, např. ŠMÍD 1991, 185-187, obr. 1-2). Přes období eneolitické, zastoupené hlavně sídlištěm jordanovské kultury v poloze „Pod vinohrádky“ (např. ŠMÍD 2007), sídlištními objekty kultury zvoncovitých pohárů v hliníku cihelny (např. GOTTWALD 1901) nebo kostrovými hroby kultury s keramikou šňůrovou (např. ČIŽMÁŘOVÁ - ŠMÍD 1976, 533, obr. 3 a ŠMÍD 1998, 124, obr. 4), se dostáváme až k době bronzové, která je však podrobněji pojednána níže (viz Mostkovice, podkapitola 11. 2.). Za archeologické doklady doby železné vzpomeňme alespoň halštatské sídliště v poloze „Vysoudilka“ (např. GOTTWALD 1924, 90), halštatské žárové pohřebiště v „Předních dílech“ (např. GOTTWALD 1931, 93, obr. 102-104) nebo keltský kostrový hrob ze stavby tzv. „německé dálnice“ (např. ČIŽMÁŘ 1970), za dobu římskou sídlištní jámy otevřené A. Gottwaldem v poloze „Na zahradě“ (např. BENINGER - FREISING 1933, 34) a za dobu hradištní pak dvě kostrová pohřebiště Slovanů z 9. až poloviny 10. století, první v prostoru dnešní návsi a druhé v polní trati „Zadní díly“ (např. FOJTÍK 2008b, 66-67).

12. 2. Stručně k osídlení katastru Mostkovic v průběhu trvání doby bronzové

Naše dosavadní poznatky o starobronzovém osídlení na katastru obce Mostkovice, okr. Prostějov, jsou spíše kusé, omezující se pouze na informaci z pera Dr. Kühndela (toho času ředitele prostějovského muzea, pozn. autora), který zmiňuje hrob se skrčenou kostrou s bronzou a keramikou únětické kultury narušený při stavbě tzv. „německé dálnice“ (6) v blízkosti mostkovického hřbitova (zpráva AÚ Praha, č. j. 1764/41), dále na údaj o objevu depotu únětické kultury (2), jež je například A. Gottwaldem popisován následovně (GOTTWALD 1926a, 4): „V r. 1880 vyorali na Dílech nad Hloučelou 25 na sebe naskládaných nákrčníků, kteréž dostaly se do sbírky Ig. Brandla, býv. ředitele cukrovaru v Čelechovicích“ a též strohou zmínku o střepích únětických mís, které „při bagrování na údolní přehradě, asi uprostřed mezi bývalým mlýnem a břidlicovou skálou, byly vyhozeny“ (např. GOTTWALD 1931, 54).

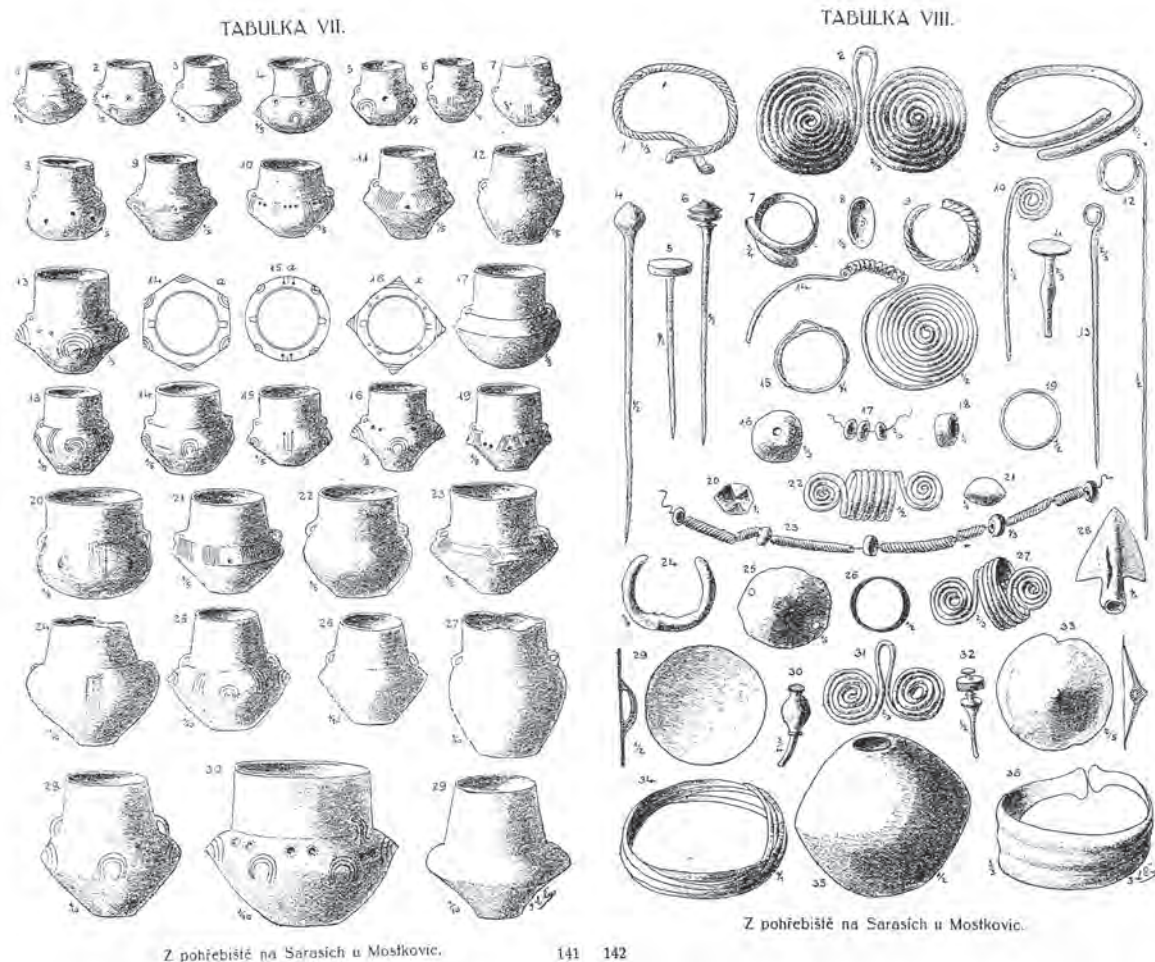

Obr. 36. Mostkovice, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 36. Mostkovice, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Obr. 37. Mostkovice, okr. Prostějov, „Saraský kopec“.

Výběr z inventáře žárových hrobů otevřených I. L. Červinkou (podle GOTTWALD 1924, tab. VII-VIII).

Fig. 37. Mostkovice, Prostějov County, „Saraský kopec“.

Selection of inventory of cremation graves opened by I. L. Červinka (according to GOTTWALD 1924, tab. VII-VIII).

Střední době bronzové bezpochyby náleží údajný hrob v jámě, jež byl rozrušen při úpravách letiště (1) v roce 1938, kde však jedinou informací zůstává popis dvou zachráněných nádob, amfory a džbánu, uvedených v práci V. Hrubého (HRUBÝ 1950, sv. II, 279-208, tab. 66:1). Na podzim 1995 a následně pak v průběhu roku 1996 probíhaly zemní práce spojené s výstavbou vodovodního řádu na prostějovské větvi Vodovodu Pomoraví, kdy byly západně od mostkovického hřbitova, v poloze „Za humny“ (6), prozkoumány tři sídlištní objekty a zachycen průběh rozsáhlé kulturní vrstvy s materiálem středodunajské mohylové kultury (např. ŠMÍD 1999e).

Mladší doba bronzová je pak doslova zlatým věkem prehistorie Mostkovicka, a to především díky intenzivním odkryvům rozsáhlé žárové nekropole rozložené na „Saraském kopci“ (4). Již koncem 19. století zde rozorali několik hrobů, z nichž E. Brandl, ředitel cukrovaru v Čelechovicích, zachránil několik celých nádob a bronzů. Již roku 1898 se lokality ujal I. L. Červinka, který zde začal soustavněji kopat a otevřel tak celkem 87 hrobů, z nichž bylo 32 oráním a dřívějším kopáním rozrušeno; ostatních 55 velmi zajímavých hrobů s dobře zachovalými nádobami rozlišných tvarů pak poskytlo i četné bronzové předměty. V 87 hrobech tak bylo zjištěno na 400 nádob, z nichž bylo zachráněno asi 260 kusů, a to přede-

vším hrnců, mís, osudíček, džbánek či hrníčků a dále na 400 kusů bronzových jehlic, náramků, prstenů, knoflíků, aj. (např. ČERVINKA 1900, 39-60, obr. 14-23, tab. III-V; ČERVINKA 1902, 203; GOTTWALD 1924, 83-84, tab. V-VIII); jiné hroby pak otevřel J. Všeticka na „Panském kopci“ (4), byly v nich nádoby typu lužického, v jednom hrobě byla prý v popelnici na kostech posazena ještě celá lidská lebka překrytá mísou, vedle několika bronzů byla nalezena též garnitura žárem deformovaných skleněných korálků nazelenalé barvy (VŠETIČKA 1937, 193-194). Další etapou odkryvů tohoto pohřebiště, tentokrát však již poněkud nešťastnou a do značné míry i „likvidační“, byly zemní práce spojené se snižováním návrší v letech 1940 až 1941, a to kvůli vzrůstajícímu vojenskému využití nedalekého letiště německou armádou v době II. světové války, kdy však lokalita neunikla výrazné mediální pozornosti (např. Deutsche Post, roč. 155, č. 318, str. 6 ze dne 16. 11. 1940 nebo Brünner Tagblatt, roč. 91, č. 258, str. 4 ze dne 16. 9. 1941). Do povědomí širší badatelské veřejnosti se lokalita dostala, podobně jako je tomu u pohřebiště v Kostelci na Hané, díky Podborského periodizaci éry popelnicových polí, kde jí nalezneme jako eponymní lokalitu pro stupeň Mostkovice, reprezentující zde nejstarší úsek kultury lužické (cf. např. přehledná synchronizační tabulka, PODBORSKÝ 1993b, 236); poukázáno je ovšem též na zcela nepochybné jižní vlivy z prostředí kultury velatické, a to nejen v zastoupené keramice, ale i v úpravě některých hrobů (např. ŘÍHOVSKÝ 1961, 225-227, obr. 100:5-7).

Další žárové hroby, indikující zřejmě menší satelitní pohřebiště předešlé nekropole lidu lužických popelnicových polí, byly prozkoumány hned na dvou různých místech - A. Gottwaldem v poloze „Díly nad Hloučelou“ (2a), kde poskytly vedle příznačné starolužické keramiky i několik bronzových předmětů (např. GOTTWALD 1931, 69) a na „Předních dílech“ (2c), východně hřbitova, kde prokopal 22 hrobů J. Všeticka, některé byly obloženy kameny, nádoby byly „poněkud odlišné od předešlých“, bronzů zde bylo jen nemnoho (VŠETIČKA 1937, 193-194). Stopy lužických sídlišť registrujeme hned z několika poloh mostkovického katastru, a to nejen ze zpráv Gottwaldových - v polní trati „Za humny“ (6) zmíněna sídlištní jáma s keramikou podobnou té z nedalekého pohřebiště (GOTTWALD 1908, 68), v poloze „Za dědinou“ (5) nálezy četných střepů a mazanice (GOTTWALD 1908, 68) nebo v podobě chudobnější kulturní vrstvy táhnoucí se nad Hloučelou až na svahy k Ohrozimi (např. GOTTWALD 1924, 77), tj. v trati „Díly“ (2b), ale také z materiálu získaného povrchovými sběry I. Janků v trati „Na příchách“ (3), který je deponován v prostějovských muzejních sbírkách (HLAVA 2003c). Z již zmíněné polohy „Za dědinou“ (5) pak známe, vedle výše uvedených nálezů mladobronzových, i keramiku nasvědčující lidským aktivitám přetrvávajícím zde až do slezského úseku doby lužických popelnicových polí, tj. do pozdní doby bronzové - tato pochází ze skopávání břehu v roce 1958 a z následné povrchové prospekce J. Nekvasila v roce 1965 (např. zpráva AÚ Brno, č. j. 334/66).

12. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

a) „areál bývalého letiště“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-06, širší okolí bodu určeného souřadnicemi 352 mm od Z a 150 mm od J s. č. (přibližný střed areálu bývalého letiště značně přebudovaného a rozšířeného německou armádou v době 2. světové války, které bylo v „komunistické éře“ využíváno jako Vojenský opravárenský závod Mostkovice, dnes pak slouží za sídlo řady drobných soukromých řemeslníků nebo obchodních firem).

Lokalitu najdeme v severozápadní části katastru Stichovic, součásti obce Mostkovice, v blízkosti křižovatky připojující komunikací od jihu dnešní obec a od severu pak areál bývalého letiště na tzv. „německou dálnici“ vedoucí od Prostějova k Ohrozimi. Jedná se o západní až jihozápadní úpatí výraznějšího návrší, vystupujícího z rovinatého terénu Romžské nivy, které je vzdáleno cca 1200 m jihovýchodně od současného toku říčky Hloučely. Nadmořská výška místa s archeologickými nálezy činí zhruba 255 až 259 m.

b) polní trať „Za humny“

ZM ČR 1:10000, list 24-24-06, polygon vymezený body o souřadnicích 367:66, 366:80, 382:80 a 382 mm od Z a 66 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-24-06/20); ZM ČR 1:10000, list 24-24-06, v linii mezi body o souřadnicích 365:78 a 382 mm od Z a 73 mm od J s. č. (záchranný archeologický výzkum ÚAPP Brno v letech 1995 až 1996).

Lokalita je situována severně intravilánu dnešní obce, v prostoru od severu vymezeném komunikací spojující Prostějov s Ohrozimí (tzv. „německou dálnicí“), od jihu polní cestou lemující hospodářské budovy, zahrady či novější rodinné domy a v neposlední řadě od východu mostkovickým hřbitovem. Jedná se o téměř plochý okraj k východu exponovaného svahu tvořícího levobřežní terasu říčky Hloučely, jejíž dnešní koryto je vzdáleno přibližně 300 m směrem jižním až jihovýchodním. Nadmořská výška místa činí 256 až 258 m.

12. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

a) „areál bývalého letiště“

Ačkoliv se bývalé vojenské letiště rozprostírá při západním až jihozápadním úpatí návrší zvaného „Sarský kopec“, známého archeologické obci díky rozsáhlé nekropoli nejstaršího vývojového úseku éry lužických popelnicových polí (podrobněji viz Mostkovice, podkapitola 11. 2.), je nezbytné nálezy učiněné patrně přímo v jeho areálu posuzovat zcela odděleně a vyvarovat se tak hypotetické konstrukci o počátcích pohřbívání na mostkovickém lužickém pohřebišti již hluboko ve střední době bronzové, přesto, že se nám v souvislosti s níže vzpomenutým nálezem více než nabízí...

Práce V. Hrubého totiž poskytuje pod lokalitou pořadové číslo 104 a katastrem Mostkovice (soudní okres Plumlov) zprávu o hrobu v jámě, který byl rozrušen při úpravách letiště v roce 1938 (HRUBÝ 1950, sv. II, 279-280, tab. 66:1). Tento je následován popisem dvou zachráněných keramických nádob, přesněji bohatě zdobené bezuché amforovitě nádoby a džbánu s hrotitými výčnělky, v případě prvním navíc opatřeným i vyobrazením na fotografii. Zmínka však postrádá bližších odkazů na původní prameny či literaturu a disponuje pouze údajem o uložení ve sbírkách dnešního Muzea Prostějovska v Prostějově, bohužel však bez původních katalogových čísel. V muzejních depozitářích se zevrubně popsané nádoby nepodařilo identifikovat, stejně tomu bylo i v původních katalogových knihách - nálezy jsou tudíž neověřené a původní zdroj informací zůstává zcela neznámým a neověřeným.

V rámci zemních prací při budování letiště byla nalezena keltská situlovitá nádoba, která může pocházet z narušeného hrobu (např. ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 250).

b) polní trať „Za humny“

O existenci sídliště lužické kultury jsme zpraveni A. Gottwaldem následovně (nejobsáhleji GOTTWALD 1908, 68): *„Za humny u hřbitova při stavbě silnice k Ohrozimí vykopána v popelovité jámě miska se spodkem kuželovitým, na němž nasazen prohnutý krček a nečetné úlomky z látek, okřínů i nádob v podobě báně s dlouhým kónickým hrdlem vesměs zcela shodných s nádobami z nedalekého pohřebiště lužického na Sarasích.“*

Dne 19. 8. 1940 byl při stavbě dálnice u Mostkovic, okr. Prostějov, porušen kostrový hrob kultury s keramikou šňůrovou, a to u křižovatky za hřbitovem, vlevo od silnice k Ohrozimí (např. zpráva AÚ Brno, č. j. 1214/75; ČIŽMÁŘOVÁ - ŠMÍD 1976, 533, obr. 3; CHOCHOL 1976, 536). Nálezy z hrobu předal do sbírek prostějovského muzea Ing. Bronek ze Státní stavební správy (MPP, přírůstkové číslo 182/40), jednu nádobu pak dodatečně předal pan Jaroslav Vícha. Schématický náčrt přiložený k nálezům umožnil

přibližnou rekonstrukci nálezové situace - hrobová jáma měla oválný tvar o rozměrech 200 x 140 cm a hloubku 50 cm. Kostra, patrně mladší dospělé ženy, ve skrčené poloze ležela na levém boku, orientace nebyla zjištěna. Vlevo za lebku byla umístěna nádoba (džbánovitá amfora), rozložení dalších nádob (část džbánu, nezdobený hrnek s uchem a zlomky jiných kusů) není známo. Zelené zbarvení oxidem mědi na levé kosti spánkové určuje dislokaci měděné spirály.

Při stavbě dálnice nalezena skrčená kostra, část bronzového náramku, 20 střepů z různých nádob (zásobnice, džbán) a jedna poškozená nádoba baňatého tvaru s ouškem (Dr. Kühndel, Zpráva AÚ Praha, č. j. 1764/41).

V roce 1940 byl při stavbě tzv. německé dálnice v poloze za obecním hřbitovem rozkopán též keltský kostrový hrob. Z inventáře byly zachráněny čtyři bronzové náramky a železný kroužek, které umožňují celek datovat do období stupně LT B₁ (např. ČIŽMÁŘ 1970).

Na podzim 1995 a následně pak v průběhu roku 1996 probíhaly zemní práce spojené s výstavbou vodního řádu na prostějovské větvi Vodovodu Pomoraví. Západně od mostkovického hřbitova, v poloze „Za humny“, byly prozkoumány tři sídlištní objekty (obj. 4, 5, 7) a zachycen průběh rozsáhlé kulturní vrstvy (obj. 6) s materiálem středodunajské mohylové kultury střední doby bronzové (např. ŠMÍD 1996, 16-17, obr. 2, 15).

12. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

a) „areál bývalého letiště“

M Kojetín - inv. č. nezjištěno (laténská situla darovaná muzeu panem B. Hejčem).

MP Prostějov - dnes nezvěstné (keramika SMK z údajného hrobu).

b) polní trať „Za humny“

MP Prostějov - Dp 29, 006108-006112; J 756, 007009; J 70, 011535; J 203, 007015; M 304, 029298-029300, 029416, 038653; 093859-094005.

12. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

a) „areál bývalého letiště“

Lokalita v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** k datu 1. 1. 2011 není obsažena.

ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 249-250; FOJTÍK 2013, 51-52, lokalita č. 5 v mapě na str. 66; HRUBÝ 1950, sv. II, 279-280, tab. 66:1; MEDUNA 1980b, 201-202; ŠROT 1975, 24.

b) „Za humny“

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-24-06/20**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 1764/41.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 1465/46; 1787/60; 1214/75; 155/80.

ČIŽMÁŘ 1970; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER (eds.) 2000, 190; ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 249-250; ČIŽMÁŘOVÁ - ŠMÍD 1976; FOJTÍK 2013, 57-58, lokalita č. 14 v mapě na str. 66, vyobrazení na str. 69, 70, 74; GOTTWALD 1908, 68; GOTTWALD 1924, 77; GOTTWALD 1931, 62; CHOCHOL 1976, 536; ŠMÍD 1996, 16-17, obr. 2, 15; ŠROT 1975, 24.

12a. MOSTKOVICE (okr. Prostějov), „areál bývalého letiště“

hrob? rozrušený při úpravách letiště v roce 1938

Roku 1938 byl při úpravě letiště rozrušen hrob, z něhož byla zachráněna amfora (1) a džbánec (2).

Datování:

střední, „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁

Popis nálezů převzatý z práce V. Hrubého (HRUBÝ 1950, sv. II, 279-280):

1. Bezuchá amfora s nízkým a značně konickým hrdlem, lehce nasazeným na výduti spodní částí. Pod hrdlem je výrazný obvodový žlábek, z jehož okraje vystupují čtyři hrotité a zvednuté výčnělky; mezi nimi je řada z vodorovných rytých čárek. Pod hrdlem na výduti mezi jednotlivými výčnělky jsou vždy skupinky tří trojúhelníků šikmo šrafovaných. Pod výčnělky je pak mezi dvojicí rýh pod sebou opakovaný motiv „dvojitě sekery“. Dvojitá vrstva hlíny, povrchově jemně hlazená, je šedohnědé barvy. Rozměry: Ø o. 12,1 cm, Ø b. 22,7 cm, Ø d. 10,2 cm, v. hr. 6,0 cm, v. 17,2 cm (HRUBÝ 1950, sv. II, tab. 66:1 - nádoba z fotografie překreslena na tab. 39:1).
2. Džbánec s odraženým uchem od okraje téměř válcovitého hrdla. Odsazená dolní část je svisle velmi výrazně rýhována, takže povrch činí dojem vroubkování, nebo hustého žebrování. Zaoblený spodek džbánu přechází ve dno, které je uvnitř promáčkuto. Šedohnědý povrch nádoby je jemně hlazený. Rozměry: Ø o. 8,0 cm, Ø b. 9,9 cm, Ø d. 4,5 cm, v. hr. 4,5 cm, v. 9,2 cm.

12b. MOSTKOVICE (okr. Prostějov), polní trať „Za humny“

výstavba vodovodního řádu „Vodovodu Pomoraví“ v letech 1995-1996

Na podzim 1995 a následně pak v průběhu roku 1996 probíhaly zemní práce spojené s výstavbou vodovodního řádu na prostějovské větvi Vodovodu Pomoraví. Západně od mostkovického hřbitova, v poloze „Za humny“, byly prozkoumány tři sídlištní objekty (obj. 4, 5, 7) a zachycen průběh rozsáhlé kulturní vrstvy (obj. 6) s materiálem středodunajské mohylové kultury střední doby bronzové.

Objekt č. 4

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma široce oválného půdorysu s do stran ubíhajícími stěnami a rovným dnem, které bylo pokryto souvislou vrstvou zuhelnatělých obilek. Výplň tvořila hutně tmavě hnědá hlína s drobnými uhlíky (kont. 102). Rozměry 175 x 140 cm a hloubka 80 cm od úrovně sprašového podloží. Objekt můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu - sklípek.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 6 položek (k deskripci vybrána 1 položka)/neinventováno 0 ks (skart); bronzová industrie - drátek svinutý do očka; osteologický materiál - celkem 8 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 093859-093866.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Zlomek těla nádoby s krustou zuhelnatělé organické hmoty na vnitřní straně (podrobněji viz přiložená chemická analýza L. Prokeše - addendum III.). Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř černý, se zřetelným tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku), leštěný; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-18, MPP 093861 (tab. 40:6).

Vybrané (tj. kresebně dokumentované) akeramické předměty:

2. Bronzový drátek stočený do drobného očka. Silně zoxidováno, lomy patinované. R.: délka - 11 mm, Ø drátku v řezu - 1,4 mm. Inventární číslo 71/96-22, MPP 093865 (tab. 40:7).

Pozn.: V průběhu výzkumu odebraný vzorek obilek ze dna objektu je dnes nezvěstný.

Objekt č. 5

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma kruhového půdorysu s do stran ubíhajícími stěnami a rovným dnem, jejíž výplň tvořila hnědá prachová hlína s četnými kusy silně přepálené a rozplavené mazanice (kont. 103). Průměr ústí 160 cm a hloubka 35 cm od úrovně sprašového podloží. Objekt můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu - sklípek.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 24 položek (k deskripci vybráno 13 položek)/neinventováno 0 ks (skart); mazanice - celkem 2 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 093867-093890.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Torzo drobného kulovitěho šálku s rozevřeným hrdlem, zaobleným okrajem a oblým dnem; ucho není dochováno. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, na dně s výrazným hnědočerným okem, jemně hlazený; jemnozrnný materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje - cca 90 mm, výška - 66 mm. Inventární číslo 71/96-24, MPP 093867 (tab. 41:2).

2. Zlomky z velké kónické mísy s odlomeným uchem ve středu stěny. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně i uvnitř šedočerný s hnědavými oky, jemně hlazený, místy leštěný do kožovitého lesku; jemnozrný materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-26, MPP 093869 (tab. 41:1).
3. Zlomek kónického hrdla větší nádoby s rovným a zaobleným okrajem. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-27, MPP 093870 (tab. 41:3).
4. Zlomek nepatrně ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř šedý až šedočerný, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-28, MPP 093871 (tab. 41:12).
5. Zlomek nepatrně ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místy dosahující až kovově šedého lesku); zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-29, MPP 093872 (tab. 41:9).
6. Zlomek ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-30, MPP 093873 (tab. 41:8).
7. Zlomek takřka přímého hrdla větší nádoby s rovným a zaobleným okrajem. Povrch vně v odstínech okru, jemně hlazený/uvnitř v odstínech okru, hladký; jemnozrná keramika, stopově s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-31, MPP 093874 (tab. 41:11).
8. Zlomek ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř v odstínech okru, místy až s oranžovými tóny, hlazený; zrnitá keramika, stopově s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-32, MPP 093875 (tab. 41:6).
9. Zlomek ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř světle hnědý, místy s okrovými tóny, jemně hlazený; zrnitá keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo 71/96-33, MPP 093876 (tab. 41:7).
10. Fragmenty vejčitě profilovaného hrnce s vyšším ven vyhnutým hrdlem a zaobleným okrajem. Povrch vně tmavě hnědý, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedočerný, hlazený; zrnitý materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární čísla 71/96-34, MPP 093877 a 71/96-35, MPP 093878 (tab. 41:4).
11. Zlomek těla nádoby nesoucí nepravidelné souvislé svislé nebo šikmé rýhy. Povrch vně šedohnědý, mezi rýhováními hladký/uvnitř šedočerný, jemně hlazený, se stopami tuhování (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-37, MPP 093880 (tab. 41:10).
12. Zlomek těla nádoby s náznakem odsazeného hrdlem zvýrazněným zřetelným prožlábnutím. Povrch vně tmavě hnědý, jemně hlazený/uvnitř černý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-45, MPP 093888 (tab. 41:5).
13. Zlomek spodku a dna; ploché rovné dno. Povrch vně i uvnitř černý, leštěný s kožovitým leskem; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-46, MPP 093889 (tab. 41:13).

Objekt č. 6

Datování:

starší vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₁ (?)

Popis objektu a jeho výplně:

Jako objekt č. 6 byla označena rozsáhlá kulturní vrstva, která se projevila v obou stěnách výkopu, a to v délce téměř 30 m, jako tmavě hnědá až černá hlína, která obsahovala velké množství mazanice a střepů z různých nádob.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 70 položek (k deskripci vybráno 55 položek)/neinventováno 0 ks (skart); zlomek kamenného brousku.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 093891-093960.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Fragmenty vejčité profilovaného hrnce s nízkým ven vyhnutým hrdlem, zaobleným okrajem a plochým rovným dnem. Povrch vně i uvnitř šedohnědý s výraznými šedočernými oky, hlazený; zrnitý materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje - cca 220 mm, Ø dna - 126 mm. Inventární číslo 71/96-48, MPP 093891 (tab. 44:3).
2. Zlomek okraje a těla hrubšího hrnce s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou kombinovanou s oválným jazykovitým výčnělkem, hrdlo i tělo nádoby nese vodorovné prstování. Okraj je mírně ven vyhnutý a rovně seříznutý. Povrch vně v odstínech šedé, hnědé a oranžové, drsný/uvnitř hnědošedý, hladký; hrubozrnná keramika bez příměsi slídy. Inventární číslo 71/96-49, MPP 093892-1 (tab. 44:5).
3. Zlomek okraje a těla hrubšího hrnce/zásobnice s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou a otřelým vodorovným prstováním těla nádoby. Okraj je rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech okru, místy až s oranžovými tóny, při hrdle hladký, na těle drsněný/uvnitř světle hnědý, hladký; hrubozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-49, MPP 093892-2 (tab. 44:1).
4. Zlomek okraje a těla většího hrnce/zásobnice s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou a hrubým svislým prstováním těla nádoby. Okraj je rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, při hrdle hladký, na těle drsněný/uvnitř v odstínech hnědé, hladký; hrubozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-49, MPP 093892-3 (tab. 44:2).
5. Zlomek okraje a těla hrubšího hrnce s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou a hrubě neurovnaným hrdlem i tělem nádoby. Okraj je rovný, kyjovitě rozšířený a rovně seříznutý. Povrch vně světle hnědý, drsný/uvnitř šedavý, hladký; jemnozrnná keramika, stopově s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-49, MPP 093892-4 (tab. 44:4).
6. Torzo nádoby s kalichovitě rozevřeným ústím opatřeným ven vyhnutým zahroceným okrajem. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedohnědé, jemně hlazený, se zřetelným tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-50, MPP 093893 (tab. 43:10).
7. Fragmenty lehce esovitě profilované mísy s nálevkovitě rozevřeným, zevnitř hranou odsazeným zahroceným okrajem a rovným dnem. Povrch vně hnědočerný se stopami tuhování, hrubě urovnaný/uvnitř v odstínech hnědé, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø okraje - cca 360 mm, Ø dna - cca 90 mm. Inventární čísla 71/96-51, MPP 093984; 71/96-57, MPP 093900; 71/96-64, MPP 093907; 71/96-66, MPP 093909; 71/96-112, MPP 093955 (tab. 42:1).
8. Zlomek okraje a těla nízké mísy s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zahrocený a zevnitř odsazený. Povrch vně i uvnitř v odstínech okru, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-52, MPP 093895 (tab. 42:6).
9. Zlomek okraje a těla nízké mísy se širokým plochým talířovitým okrajem. Okraj je mírně ven vyhnutý, zaoblený a zevnitř výrazně odsazený. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-53, MPP 093896 (tab. 42:5).
10. Zlomek okraje a těla lehce esovitě profilované mísy; na dochovaném zlomku okraj silně ven vyhnutý, zaoblený a vytažený do masivního jazykovitého výběžku, který je zvýrazněn příčným plastickým žebrem. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedohnědé, jemně hlazený, se zřetelným tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-54, MPP 093897 (tab. 42:9).

11. Zlomky okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je ven vyhnutý, zaoblený, zevnitř odsazený a místy vytažený do nevýrazných jazykovitých výčnělků, jež jsou dochovány v jednom exempláři. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární čísla 71/96-55, MPP 093898 a 71/96-63, MPP 093906 (tab. 42:7, 8).
12. Zlomky okraje a těla kónické mísy. Okraj je rovný, zahrocený a zevnitř nevýrazně odsazený. Na těle válečkovité oválné ucho umístěné svisle pod jazykovitý lalok vytažený z okraje. Povrch vně světle hnědý, hruběji urovnaný/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární čísla 71/96-56, MPP 093899 a 71/96-61, MPP 093904 (tab. 42:2, 4).
13. Zlomek okraje a těla mísy. Okraj je mírně ven vyhnutý, zaoblený a zevnitř odsazený. Povrch vně hnědý, jemně hlazený/uvnitř okrový, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-59, MPP 093902 (tab. 43:5).
14. Zlomky kónické mísy s nálevkovitě rozevřeným, zevnitř rovně seříznutým a zaobleným okrajem, který je místy vytažen do jazykovitých výčnělků, jež jsou dochovány ve dvou exemplářích. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé s šedavými oky, hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární čísla 71/96-60, MPP 093903; 71/96-62, MPP 093905 (tab. 42:3).
15. Zlomek okraje a těla mísy. Okraj mírně dovnitř zatažený, zahrocený a zevnitř hranou odsazený. Povrch vně v odstínech hnědé, hruběji urovnaný otřelým svislým prstováním/uvnitř v odstínech hnědé, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-65, MPP 093908 (tab. 43:4).
16. Zlomek větší zásobnice s přímým hrdlem a hraněným okrajem. Povrch vně v odstínech okru, drsněný vodorovným prstováním v povrchové vrstvě bahnitě hlíny/uvnitř v odstínech šedé, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-67, MPP 093910 (tab. 43:14).
17. Zlomek rovného a rovně seříznutého okraje. Povrch vně v odstínech hnědé, hladký, místy však jen hruběji urovnaný/uvnitř v odstínech šedé, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-68, MPP 093911 (tab. 43:2).
18. Zlomek vytaženého a zaobleného okraje. Povrch vně v odstínech hnědé, hladký/uvnitř hnědočerný, hladký; zrnitá, výrazně písčité keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-69, MPP 093912 (tab. 43:1).
19. Zlomek okraje a těla hrncovité nádoby. Okraj je ven vyhnutý a zaoblený. Přejít hrdla a výdutě zvýrazněný zřetelným odsazením. Povrch vně v odstínech světle hnědé, drsný/uvnitř hnědošedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-70, MPP 093913 (tab. 43:13).
20. Zlomek okraje a těla. Okraj je rovný a zaoblený. Přejít hrdla a výdutě zvýrazněný nezřetelným odsazením. Povrch vně v odstínech hnědé, drsný/uvnitř tmavě hnědý se stopami otřelého tuhování, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-71, MPP 093914 (tab. 43:11).
21. Zlomek džbánu s mírně prohnutým, nálevkovitě rozevřeným hrdlem a páskovým uchem vytaženým z okraje. Povrch vně světlehnědý, hlazený/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný s kožovitým leskem; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-72, MPP 093915 (tab. 43:19).
22. Zlomek ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený s tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrnný materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-73, MPP 093916 (tab. 43:6).
23. Zlomek rovného a zaobleného okraje. Povrch vně v odstínech hnědé a šedé, jemně hlazený/uvnitř šedočerný, jemně hlazený s tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku); zrnitý materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-74, MPP 093917 (tab. 43:9).
24. Zlomek rovného a zaobleného okraje. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř hnědočerný, jemně hlazený; jemnozrnný materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-75, MPP 093918 (tab. 43:7).
25. Zlomek esovitě profilovaného šálku se zaobleným okrajem vytaženým do nevýrazně prožlabeného páskového

- ucha. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědošedé, hladký; ostře pálený „plavený“ materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-76, MPP 093919 (tab. 43:16).
26. Zlomek mísy s mírně prohnutou stěnou a zaobleným okrajem. Povrch vně v odstínech hnědé, drsný, místy až kašovitý (po vyschnutí nanesená hrubá hmota, jež je nyní šupinovitě odlučná; připomíná eneolitickou „Schlickertechnik“)/uvnitř tmavě hnědý, hladký; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-77, MPP 093920 (tab. 43:12).
 27. Zlomek rovného a rovně seříznutého okraje. Povrch vně světle hnědý s výrazným šedým okem, hladký, místy však jen hruběji urovnaný/uvnitř šedočerný, hladký; výrazně zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-78, MPP 093921 (tab. 43:3).
 28. Zlomek okraje a těla kónické mísy. Okraj je rovný a zaoblený. Na horní části těla nádoby vodorovný obvodový žlábek. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé až hnědočerné, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-79, MPP 093922 (tab. 42:10).
 29. Zlomek rovného a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř šedočerný, leštěný s tuhováním, místy dosahující až kovově šedého lesku; zrnitý materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-80, MPP 093923 (tab. 43:8).
 30. Zlomek těla nádoby nesoucí pod plynule esovitě nasazeným hrdlem řadu vodorovných vrypů a pod nimi pak, vedle odlomeného kořene ucha, oválnou hrotitou vypulínu. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedohnědé, jemně hlazený; se stopami otřelého tuhování (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-82, MPP 093925 (tab. 43:21).
 31. Zlomek těla nádoby nesoucí pod zřetelně odsazeným hrdlem řadu vodorovných vrypů. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé až hnědočerné, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-83, MPP 093926 (tab. 43:15).
 32. Zlomek těla nádoby nesoucí pod lehce naznačeným hrdlem řadu vodorovných vrypů. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedohnědé, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-84, MPP 093927 (tab. 43:18).
 33. Zlomek těla nádoby s odsazeným hrdlem zvýrazněným zřetelným prožlábnutím. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedohnědé, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místy dosahující až kovově šedého lesku); zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-85, MPP 093928 (tab. 43:24).
 34. Zlomek stěny amforovité nádoby se širokým páskovým uchem umístěným pod plynulým přechodem hrdla a výdutě. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, hladký; hrubozrný materiál s výrazným podílem drobných kaménků a okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-89, MPP 093932 (tab. 44:6).
 35. Zlomek stěny nádoby. Povrch vně v odstínech hnědé, drsný/kašovitý (po vyschnutí nanesená hrubá hmota, jež je nyní šupinovitě odlučná; připomíná eneolitickou „Schlickertechnik“)/uvnitř světle hnědý, hladký; ostře pálený „plavený“ materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-91, MPP 093934 (tab. 44:7).
 36. Zlomek těla džbánu s nižším oblým tělem, na které nasedá, zřetelným odsazením oddělené, mírně prohnuté hrdlo. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený, s otřelým tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku)/uvnitř šedohnědý, hladký; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-95, MPP 093938 (tab. 43:22).
 37. Zlomek těla nádoby nesoucí pod zřetelně odsazeným hrdlem plastickou výzdobu v podobě kruhového hrotitého výčnělku. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, jemně hlazený, s otřelým tuhováním (místy dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-96, MPP 093939 (tab. 43:25).
 38. Zlomek těla nádoby nesoucí řadu vodorovných vrypů. Povrch vně v odstínech hnědé, hlazený/uvnitř šedý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-99, MPP 093942 (tab. 43:17).

39. Zlomek těla nádoby s plochou prsovitou vypulínou. Povrch vně šedohnědý až šedočerný, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místy dosahující až kovově šedého lesku)/uvnitř šedohnědý, hladký; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-101, MPP 093944 (tab. 43:23).
40. Zlomek stěny nádoby s válečkovitým oválným uchem. Povrch vně v odstínech oranžové až hnědé, hlazený/uvnitř šedý, hlazený; ostře pálený „plavený“ materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-103, MPP 093946 (tab. 43:20).
41. Zlomek spodku a dna. Dno nevýrazně dovnitř vklenuté. Povrch vně tmavě hnědý až šedočerný, jemně hlazený, s otřelým tuhováním (místy až s kovově šedým leskem)/uvnitř v odstínech hnědé, hladký, na dně drsný; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-105, MPP 093948 (tab. 43:30).
42. Zlomek spodku a dna. Ploché rovné dno. Povrch vně světle hnědý s tmavšími oky, jemně hlazený/uvnitř hnědočerný, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-107, MPP 093950 (tab. 43:31).
43. Zlomek spodku a dna. Dno vně vytažené do nevýrazné nožky a zevnitř odsazené. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný s kožovitým leskem/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-108, MPP 093951 (tab. 43:26).
44. Fragmenty spodku vejčité profilované nádoby s rovným plochým dnem. Povrch vně hnědočerný, jemně hlazený/uvnitř hnědý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: Ø dna - cca 110 mm. Inventární čísla 71/96-93, MPP 093936; 71/96-111, MPP 093954 (tab. 44:8).
45. Zlomek spodku a dna. Ploché nožkovité dno. Povrch vně šedočerný s výrazným okrovým okem, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místy až s kovově šedým leskem)/uvnitř v odstínech hnědé, hladký; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-114, MPP 093957 (tab. 43:27).
46. Zlomek spodku a dna. Ploché rovné dno zevnitř odsazené. Povrch vně v odstínech hnědé s šedočernými oky, hladký/uvnitř světle hnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-115, MPP 093958 (tab. 43:28).
47. Zlomek spodku a dna. Ploché rovné dno. Povrch vně světle hnědý, jemně hlazený/uvnitř okrově oranžový, jemně hlazený; ostře pálený „plavený“ materiál s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-116, MPP 093959 (tab. 43:29).

Objekt č. 7

Datování:

středodunajská mohylová kultura střední doby bronzové (obecně)

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma kruhového půdorysu s do stran ubíhajícími stěnami a rovným dnem, jejíž výplň tvořila tmavě hnědá hutná hlína s rozmoklými hrudkami mazanice (kont. 105); zásyp byl jednolitý, bez náznaku zvrstvení. Průměr ústí 100 cm a hloubka 100 cm od úrovně sprašového podloží. Objekt můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu - sklípek.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 16 položek (k deskripci vybráno 5 položek)/neinventováno 0 ks (skart); bronzová struska - celkem 1 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 093961-093977.

Pozn.: Tři z inventovaných keramických zlomků jsou v průběhu dřívější evidence nerozpoznanou intruzí MMK (093856-093858) - zde v celkovém přehledu eliminováno.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Zlomek mírně ven vyhnutého a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedohnědé, jemně hlazený, se zřetelným tuhováním (místa dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-118, MPP 093961 (tab. 40:3).
2. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je ven vyhnutý, zahrocený, zevnitř odsazený a místa vytažený do nevýrazných jazykovitých výčnělků, jež jsou dochovány v jednom exempláři. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místa dosahující až kovově šedého lesku)/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený, místa až leštěný do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-119, MPP 093962 (tab. 40:1).
3. Zlomek těla nádoby drsně svislým prstováním. Povrch vně v odstínech šedohnědé, drsně/uvnitř šedočerný, jemně hlazený a tuhovaný (místa dosahující až kovově šedého lesku); zrnitá keramika, stopově s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-124, MPP 093967 (tab. 40:5).
4. Zlomek těla nádoby s lehce odsazeným hrdlem. Povrch vně i uvnitř v odstínech šedočerné, jemně hlazený, se stopami otřelého tuhování (místa dosahující až kovově šedého lesku); jemnozrnná keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo 71/96-126, MPP 093969 (tab. 40:4).
5. Zlomek hrnce s mírně ven vyhnutým hrdlem, které je překlenuto páskovým uchem vycházejícím z rovného a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř šedohnědý, hlazený, se stopami otřelého tuhování (místa dosahující až kovově šedého lesku); zrnitá keramika, stopově s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo 71/96-133, MPP 093976 (tab. 40:2).

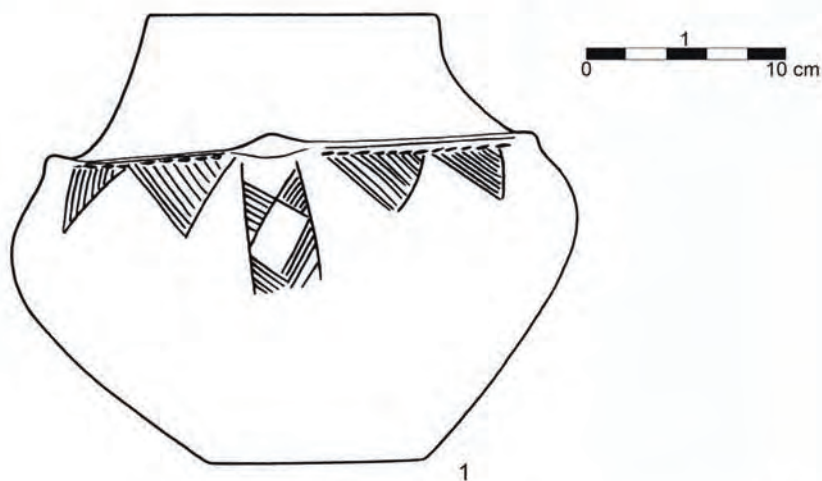
MOSTKOVICE, okr. Prostějov

Lokalita A - areál bývalého letiště, hrob? rozrušený při úpravě letiště v roce 1938

Lokalita B - poloha „Za humny“, ZAV realizovaný při výstavbě „Vodovodu Pomoraví“ v letech 1995-1996

MOSTKOVICE, okr. Prostějov, areál bývalého letiště, hrob? rozrušený při úpravách letiště v roce 1938

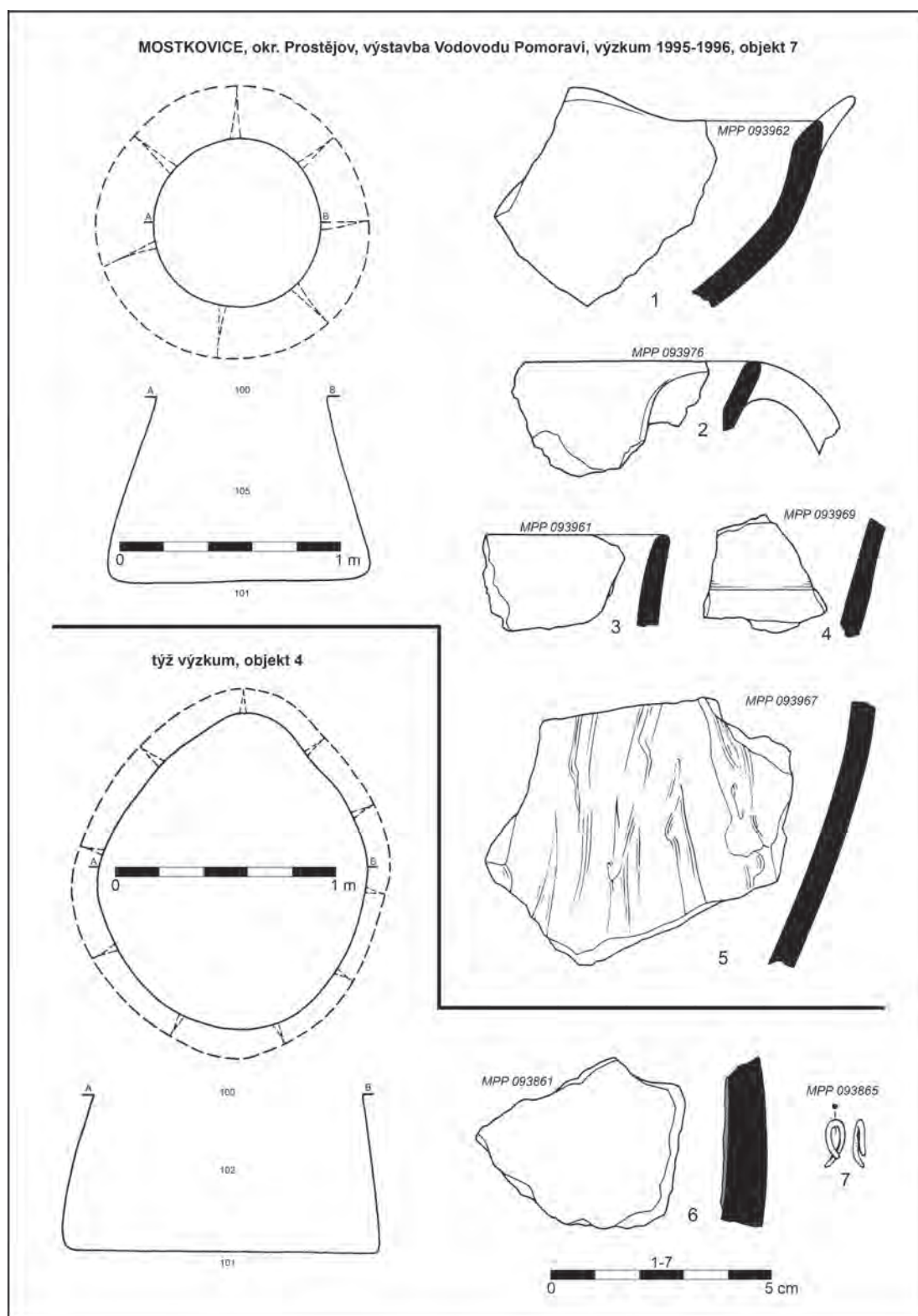
(nádob je dnes neznámá, kresba vyhotovena na základě fotografie v práci V. Hrubého, HRUBÝ 1950, sv. II., tab. 66:1)

Tab. 39. Mostkovice, okr. Prostějov.

Dislokace dosud známých lokalit střední doby bronzové (A - poloha „letišť“, B - poloha „Za humny“) a nádoba z údajného hrobu rozrušeného při úpravách letiště v roce 1938.

Tab. 39. Mostkovice, Prostějov County.

Localisation of the currently known Middle Bronze Age sites (A - “letišť” (airport) site, B - “Za humny” site) and a vessel from an alleged grave disrupted during the renovation of the local airport in 1938.

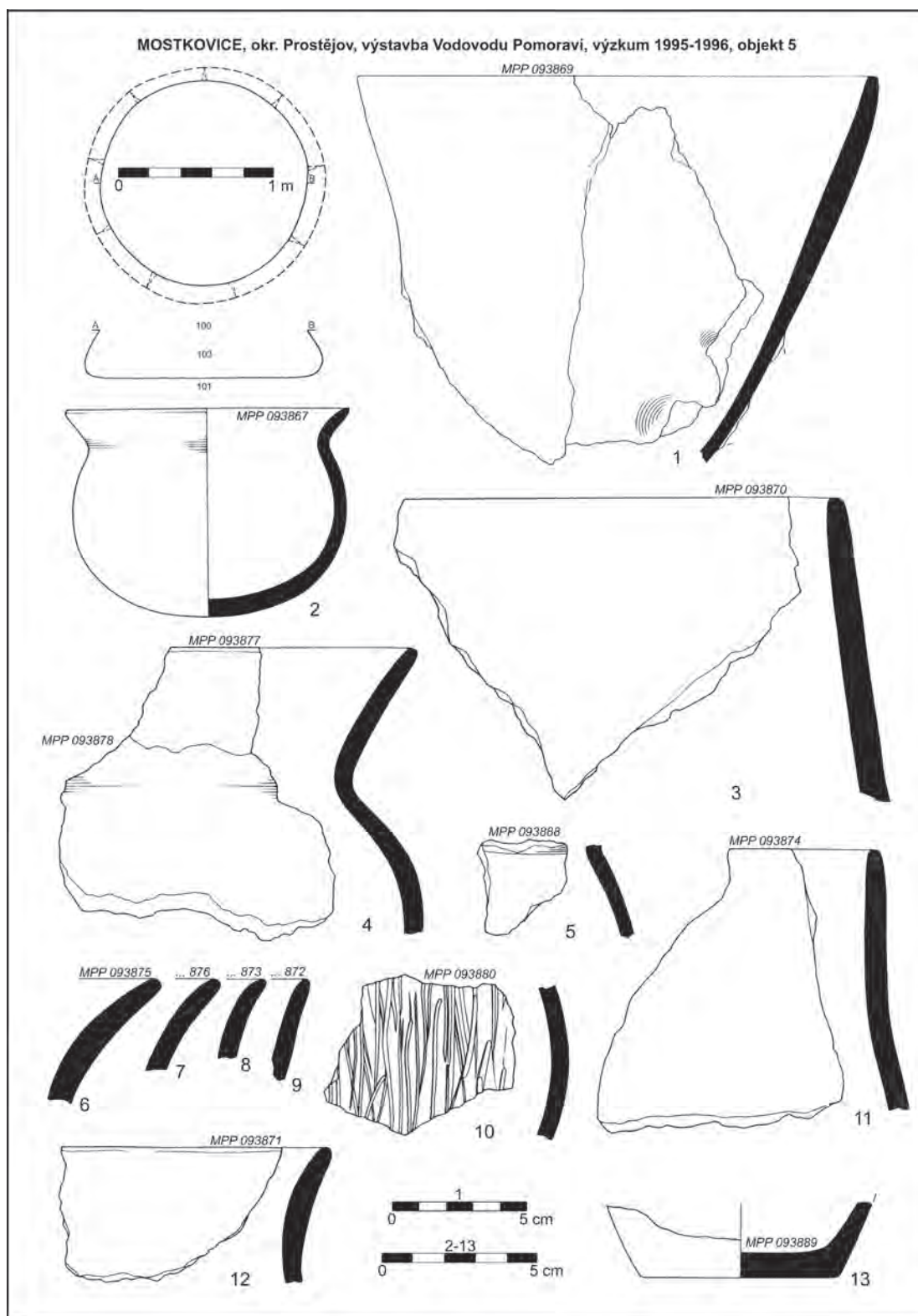

Tab. 40. Mostkovice, okr. Prostějov, „Za humny“.

Sídlištní jáma č. 7/1996 s výběrem keramiky z její výplně (1-5) a sídlištní jáma č. 4/1996 s ukázkou nálezů (6 - keramika, 7 - bronz).

Tab. 40. Mostkovice, Prostějov County, „Za humny“.

Pit number 7/1996 with the selection of pottery items discovered inside (1-5) and pit number 4/1996 with examples of finds (6 - pottery, 7 - bronze).

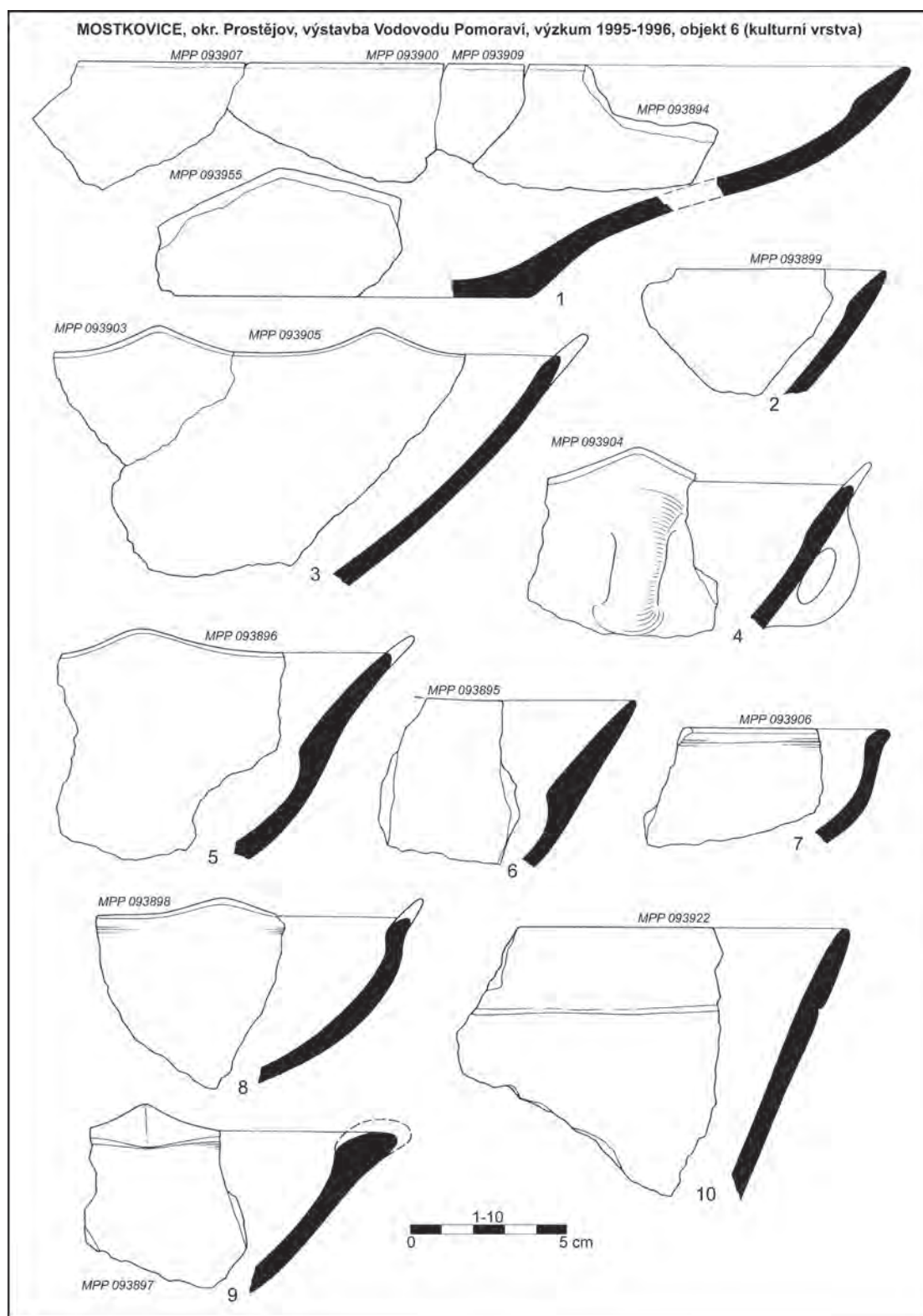

Tab. 41. Mostkovice, okr. Prostějov, „Za humny“.

Sídlištní jáma - objekt č. 5/1996 s výběrem keramiky z její výplně.

Tab. 41. Mostkovice, Prostějov County, „Za humny“.

Pit - object 5/1996 with a selection of pottery found inside.

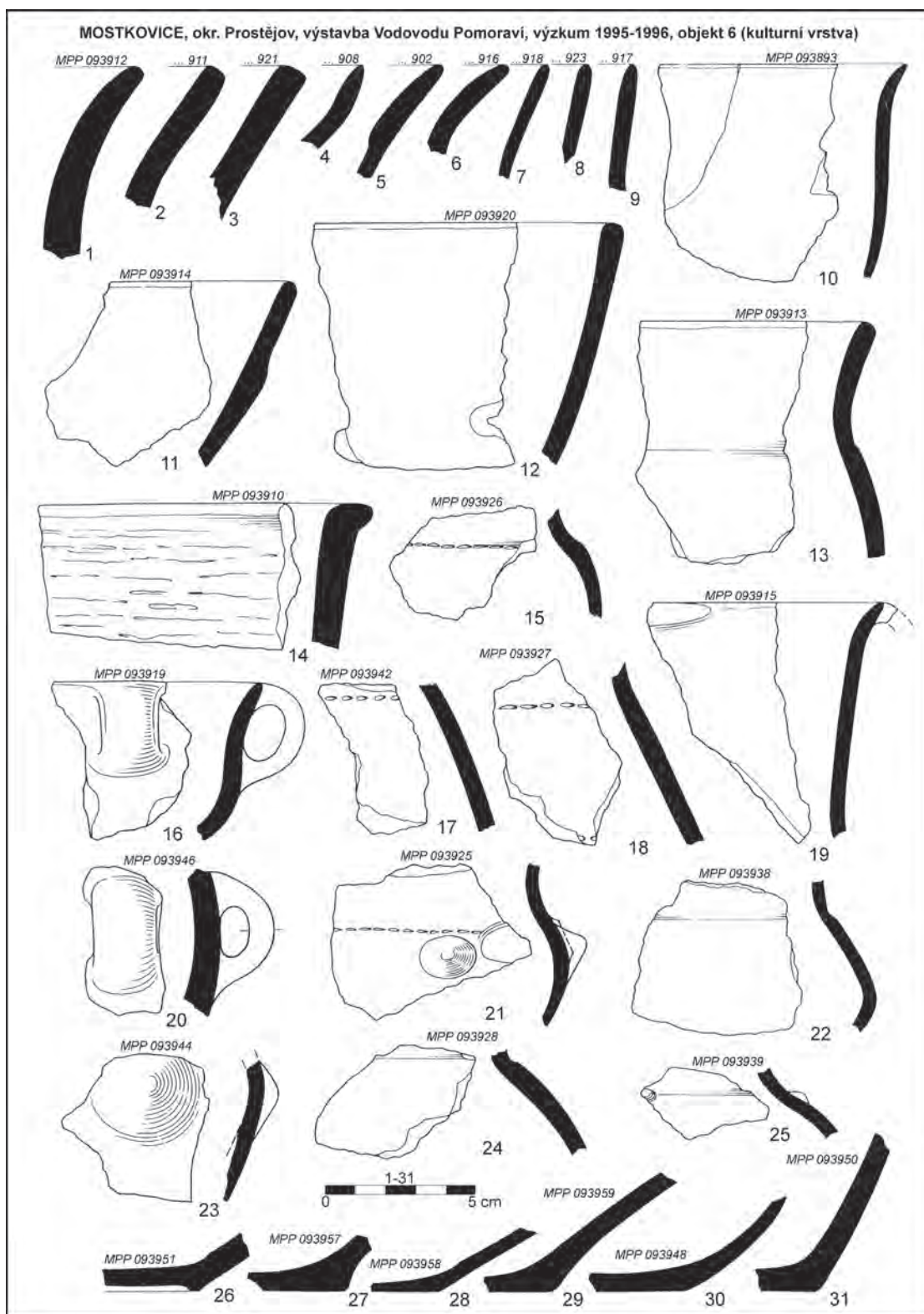

Tab. 42. Mostkovice, okr. Prostějov, „Za humny“.

Keramika vyzvednutá z kulturní vrstvy - objektu č. 6/1996.

Tab. 42. Mostkovice, Prostějov County, „Za humny“.

Pottery excavated in a cultural layer - object number 6/1996.

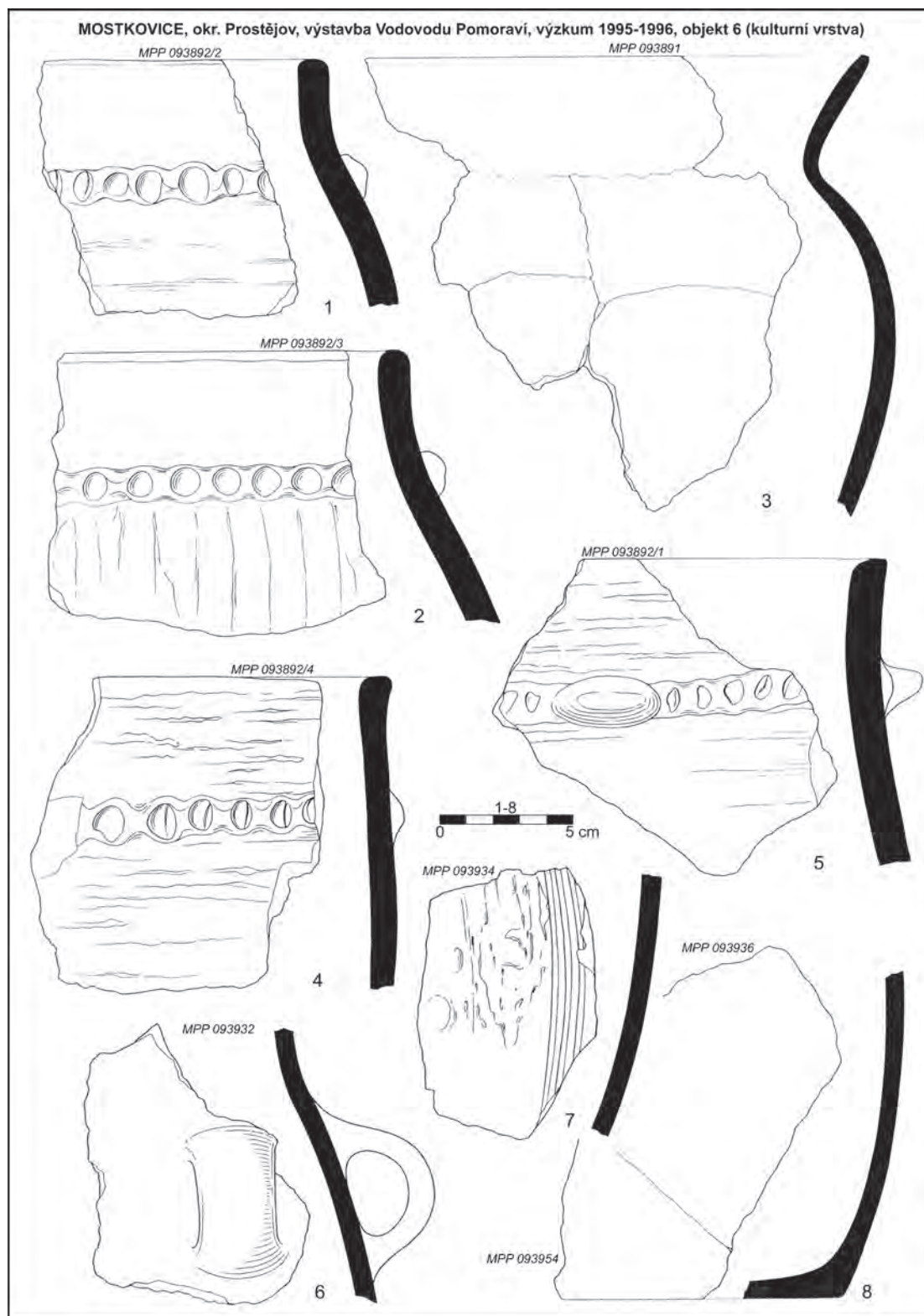

Tab. 43. Mostkovice, okr. Prostějov, „Za humny“.

Keramika vyzvednutá z kulturní vrstvy - objektu č. 6/1996.

Tab. 43. Mostkovice, Prostějov County, „Za humny“.

Pottery excavated in a cultural layer - object number 6/1996.

Tab. 44. Mostkovice, okr. Prostějov, „Za humny“.

Keramika vyzvednutá z kulturní vrstvy - objektu č. 6/1996.

Tab. 44. Mostkovice, Prostějov County, „Za humny“.

Pottery excavated in a cultural layer - object number 6/1996.

ADDENDUM III.

(k oddílu 12. Mostkovice, okr. Prostějov, poloha “Za humny”)
(for section 12. Mostkovice, Prostějov County, “Za humny”)

Identifikace organické hmoty na keramickém fragmentu středodunajské mohylové kultury z Mostkovic, okr. Prostějov

Lubomír Prokeš

Postup

Asi 5-10 mg vzorku, tmavé hmoty z vnitřní strany střepu (inv. č. MPP 093861, tab. 40:6) z objektu č. 4 v trati “Za humny”, k. ú. Mostkovice, okr. Prostějov, bylo extrahováno cca 1 ml chloroformu v ultrazvuku (2×15 min.) ve skleněné zkumavce. Extrakt byl přečištěn prolitím přes skelnou vatu. DI-MS analýzy byly nejprve prováděny na hmotnostním spektrometru GC-MS QP 2010 se sondou pro přímý vstup (DI 2010). Teplotní program: 2 min. při 50 °C, potom 50 °C min⁻¹ do 350 °C a při této teplotě další 2 minuty. Teplota iontového zdroje byla vždy nastavena na 200 °C, během analýzy bylo skenováno rozmezí hmotností od 40 do 1000 m/z.

Výsledky

V hmotnostních spektrech získaných metodou DI-MS (viz příložený graf č. 2) byly přítomny výrazné signály (píky), charakteristické pro štěpení triterpenoidních molekul (REGERT – ROLANDO 2002).

Hmotnostní fragment m/z 189 je charakteristický pro fragmentaci triterpenoidních molekul s lupanovým skeletem s hydroxylovou skupinou v poloze 3. Vzniká fragmentací uhlíkového skeletu ve vazbách 9-11 a 8-14 a ztrátou molekuly H₂O. Fragment m/z 203 obsahuje oproti iontu m/z 189 navíc methylenovou skupinu. Typické jsou také molekulové píky lupenonu (m/z 424), lupeolu (m/z 426) a betulinu (m/z 442). Pík m/z 424 také vzniká ztrátou molekuly H₂O z molekuly betulinu; z betulinu vzniká též pík m/z 411 ztrátou CH₃OH radikálu a pík následně m/z 393 ztrátou molekuly vody. Pík m/z 411 odpovídá také ztrátě methylové skupiny z lupeolu, ion m/z 393 následně ztrátě molekuly H₂O. Pík m/z 409 se tvoří ztrátou methylové skupiny z molekuly lupenonu (BUDZIKIEWICZ et al. 1963; REGERT – ROLANDO 2002).

Mezi vzorky analyzovaných metodou DI-MS na různých přístrojích je patrný rozdíl v citlivosti mezi oběma přístroji, zejména v oblasti vyšších hmot (nad m/z 300).

Všechny identifikované složky jsou charakteristické pro smolu vyrobenou pyrolýzou březové kůry (HABIYAREMYE et al. 2002; PROKEŠ, L. - HLOŽEK, M. 2007; REGERT - ROLANDO 2002).

Závěr

Substance ze střepu středodunajské mohylové kultury z Mostkovic, okr. Prostějov, je smolná hmota vyrobená pyrolýzou březové kůry.

Literatura

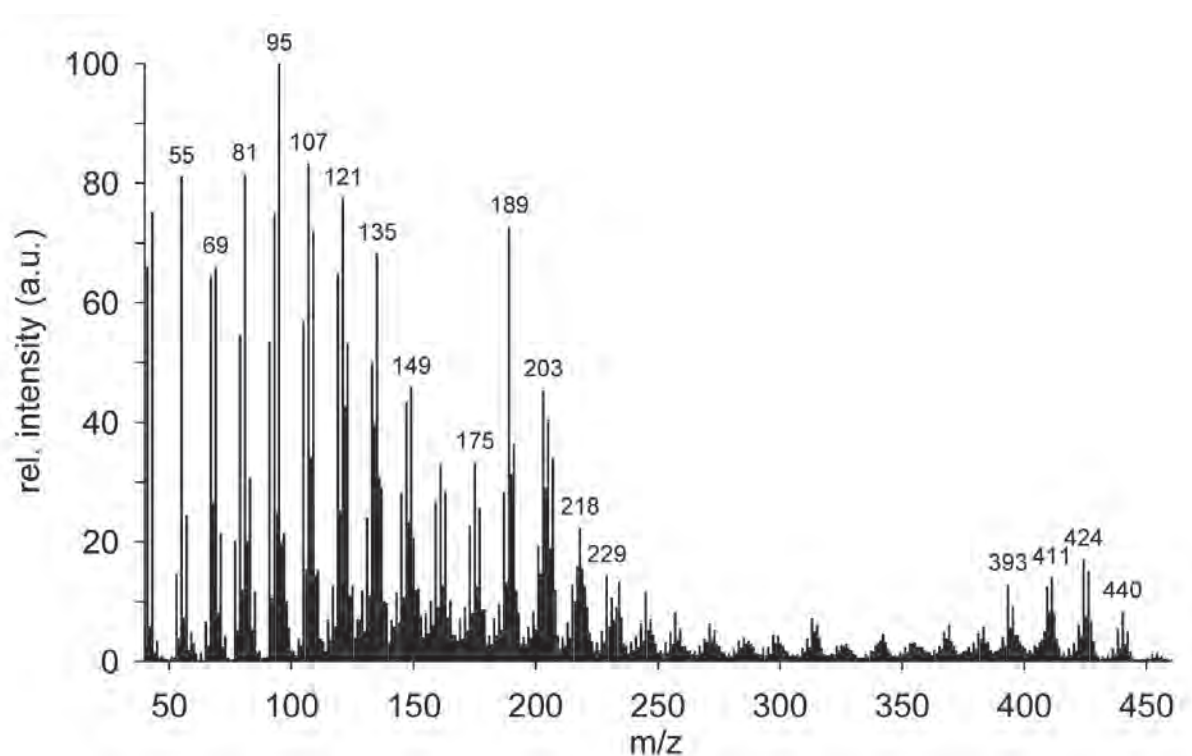
BUDZIKIEWICZ, H. - WILSON, J. M. - DJERASSI, C. 1963: Mass spectrometry in structural and stereochemical problems. XXXII. Pentacyclic triterpenes. *Journal of the American*

Chemical Society 85, 3688-3699.

HABIYAREMYE, I. - STEFANIVIC-JANEZIC, T. - RIEDL, B. - GARNEAU, F.-X. - JEAN, F.-I. 2002: Pentacyclic triterpene constituents of yellow birch bark from Quebec, *Journal of Wood Chemistry and Technology* 22, 83-91.

PROKEŠ, L. - HLOŽEK, M. 2007: Identification of some adhesives and wood pyrolysis products of archaeological origin by direct inlet mass spectrometry. *Chemia Analytyczna* 52, 701-714.

REGERT, M. - ROLANDO, Ch. 2002: Identification of archaeological adhesives using direct inlet electron ionization mass spectrometry, *Analytical Chemistry* 74, 965-975.

Graf 2. Mostkovice, okr. Prostějov, „Za humny“.

Graficky vyneseny průběh DI-MS analýzy smolné hmoty odebrané z keramického střepu (MPP inv. č. 093861).

Graf 2. Mostkovice, Prostějov County, “Za humny”.

Graphic representation of the course of DI-MS analysis of bonding material taken from a pottery fragment (MPP inv. no. 093861).

Kontakty

Mgr. Ing. Lubomír Prokeš, Ph.D.

Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Ústav chemie

Kamenice 753/5, Brno - Bohunice

625 00 BRNO

prokes@chemi.muni.cz

13. NĚMČICE NAD HANOU, okr. Prostějov

„cukrovar“

žárový hrob s kamenným obložením objevený roku 1924

13. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politické a katastrální město Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 1202 ha a čítající asi 2180 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Nemcice-nad-Hanou-589756>), najdeme asi 15 km jihojihovýchodně od bývalého okresního města Prostějova.

Z geomorfologického hlediska (cf. DEMEK a kol. 1987, 172, 187, 233, 277; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 129, 142, 186, 229) tvoří sledované území, náležející k provincii Karpaty a subprovincii Západní Karpaty, širší hraniční prostor hned čtyř geomorfologických podcelků - při severní až severozápadní hranici katastru do oblasti Němčicka zasahuje Kojetínská pahorkatina, po obou březích řeky Hané se rozprostírají rovinaté terény Hanácké nivy a konečně od jihu sem takřka vstupuje ve směru východním Dřínovská pahorkatina a ve směru západním Ivanovická brána. V členění krajinných typů podle P. Albrechta geografický prostor „Němčicka“ s převahou reprezentují nivy větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53; podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.) a od severu pozvolna se zvedající úpatí tzv. Hanácké pahorkatiny (ALBRECHT 1998, 53-54; podrobněji viz Držovice na Moravě, podkapitola 4. 1.); severní výběžky Litenčické pahorkatiny (ALBRECHT 1998, 64), okrajově dosahující jihovýchodního cípu prostějovského okresu, jsou v případě sledovaného katastru prvkem zcela marginálním. Přirozenou rovnoběžkovou osou krajiny a zároveň vlastní jižní hranicí katastrálního území Němčic nad Hanou, okr. Prostějov, je řeka Haná, odvodňující Vyškovskou bránu, přilehlou část Dražanské vrchoviny a Litenčické pahorkatiny (VLČEK 1992, 161); dnešní západní a jižní okraj města obtéká levostranný přítok Hané, potok Žlebůvka.

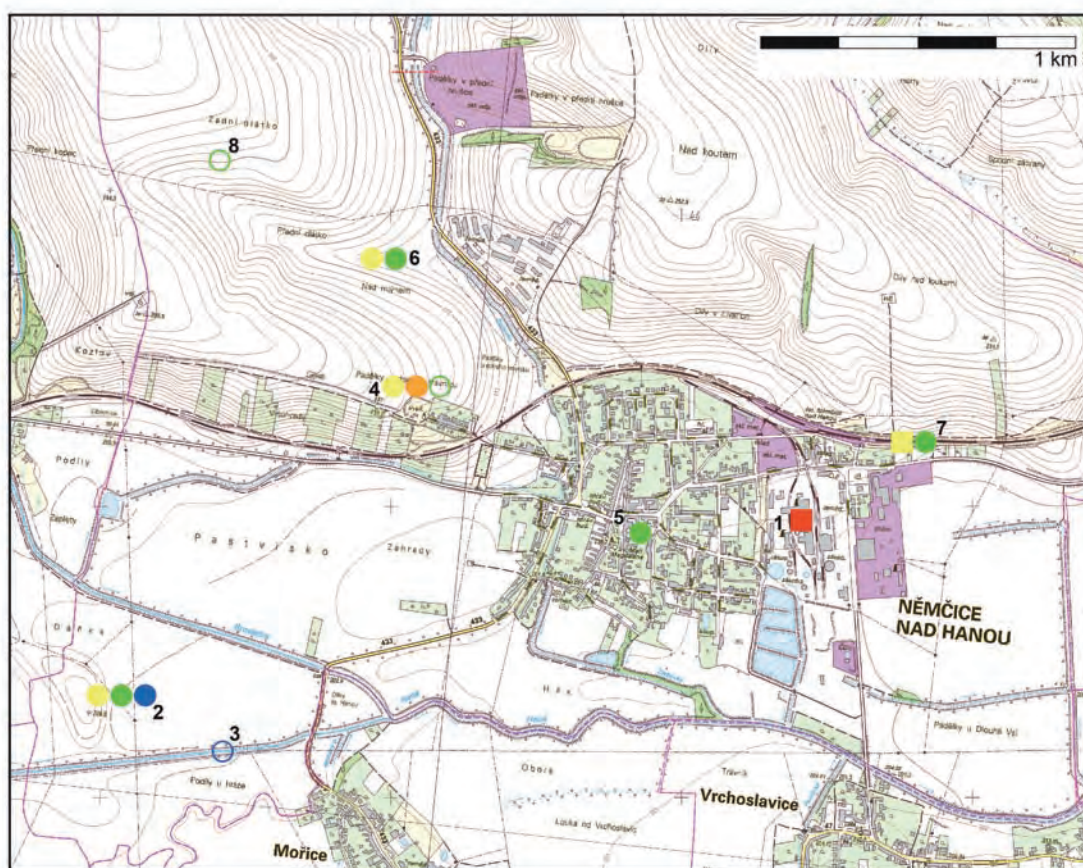
Geografický prostor „Němčicka“ disponuje řadou významných archeologických lokalit s takřka nepřehledným množstvím cenných nálezů (přehledně FOJTÍK - VESELÁ 2013). Tento fakt je podmíněn zejména jeho polohou, snoubí se v něm totiž široké lány úrodné Hané s ústím Vyškovské brány, což jej činí strategicky výhodným již odnepaměti. Do povědomí široké veřejnosti se Němčice nad Hanou dostaly zejména díky lokalitě „Zadní Dlátka“, ležící při rozhraní katastrů Němčic nad Hanou a sousedních Víceměřic, zde v polní trati s názvem „Kratiny“ - tato si bezesporu zaslouží alespoň stručného připomenutí. Naleziště bylo známo již od roku 1892, kdy došlo k objevu stříbrné mince náležející svým původem do oblasti dnešního jižního Maďarska. V prvních deceniích minulého století zde získali zlomky typické keramiky badatelé A. Telička, I. L. Červinka i A. Gottwald. Na dosud nepoznaný archeologický potenciál lokality však poukázaly až rozsáhlé kolekce převážně kovových artefaktů nasbíraných na lokalitě povětšinou pomocí detektorů kovu několika amatérskými zájemci o archeologii regionu na přelomu nového tisíciletí. Tato klíčová lokalita se tak záhy stala středem zájmu našeho předního specialisty na problematiku doby laténské na Moravě Doc. PhDr. Miloše Čižmáře, CSc., který, nejen že shromáždil všechny dostupné nálezy, ale vedl i cílený a systematický průzkum lokality moderními a především nedestruktivními metodami (povrchový sběr a prospekce detektory kovu v geodeticky vytyčené čtvercové síti doplněné geofyzikální prospekci či leteckým snímkováním a jen drobnými sondážemi). Ač je komplexní vědecké zhodnocení získaných poznatků teprve ve stádiu vlastního zpracování, lze již nyní ve stručnosti sumarizovat jeho výsledky (např. ČIŽMÁŘ - KOLNÍKOVÁ 2006; ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 257-258; KOLNÍKOVÁ 2012; VENCLOVÁ - HULÍNSKÝ - FRÁNA - FIKRLE 2009, aj.). Místo samotné leží ve strategicky velmi výhodné poloze kontrolující Vyškovskou bránu a jeho osídlená plocha činí cca 35 ha. Zdá se býti dosti hustě pokryto sídlištními a též výrobními objekty, stopy případné fortifikace však

chybějí. Toto důležité centrum řemesla a obchodu vzniklo patrně již v době plochých keltských pohřebišť stupně LT B₂, tj. cca v letech 330 až 260 před Kristem, a přetrvalo do stupně LTC₂, tj. mezi léta 175 až 125 před Kristem, kdy však jeho nadregionální úlohu pozvolna přebírá známé oppidum na Starém Hradisku (souhrnněji např. ČIŽMÁŘ 2002), které najdeme asi 30 km směrem k severozápadu, tedy při západním okraji vlastní Hané. V nepřeborném množství zde získaných předmětů hmotné kultury doby laténské najdeme bronzové a železné spony, náramky, části opasků, nástroje, zbraně, keramiku, skleněné náramky, domácí i cizokrajné mince, aj. Výrazné řemeslné aktivity poukazují nejen na intenzivní metalurgickou, ale i sklářskou výrobu. Na lokalitě však byly raženy též drobné jednostranné stříbrné mince s vyobrazením koníčka (tzv. typ Roseldorf/Němčice), jež jsou zde též hojně nalézány. Nadregionální obchodní význam němčické keltské aglomerace dokládají, vedle importovaných spon či skleněných náramků, zejména mince, a to od běžnějších bójských zlatých ražeb až po bronzová platidla římské republiky, antického Řecka či dokonce i ptolemaiovského Egypta. Celková skladba dostupných nálezů naznačuje výrazné kontakty místních Keltů s evropským jihovýchodem. Návrší a svahy severozápadně dnešních Němčic nad Hanou jsou tedy archeologickou lokalitou přinejmenším středoevropského významu, lokalitou, jež se nedávno stala, a to zcela oprávněně, zákonem chráněnou kulturní památkou vyhlášenou Ministerstvem kultury České republiky.

13. 2. Stručně k osídlení katastru Němčic nad Hanou v průběhu trvání doby bronzové

V němčické trati „Svorky“ (7), jenž byla objevena již roku 1868 při budování železniční dráhy a následně pak zkoumána ve 20. letech 20. století při stavbě a postupném rozšiřování němčického nádraží, bylo postupně odkryto 32 kostrových a žárových hrobů kultury zvoncovitých pohárů (např. ČERVINKA 1908, 213; ŠEBELA - PŘICHYSTAL - DVOŘÁK 2006) a též 78 kostrových hrobů starší doby bronzové (např. ČERVINKA 1926, 3-32, tab. I; TIHELKA 1953, 300). Jde tak o jednu z největších dosud známých moravských nekropolí únětické kultury, kde zemřelí byli ukládáni ve více nebo méně skrčené poloze na pravém boku a vybaveni do záhrobí nejen charakteristickými nádobami (džbány s trášňovým ornamentem, mísami se slepými oušky, aj.), ale i bronzovými předměty jakými jsou dýky, jehlice nebo drobný kruhový šperk. Vedle hrobů byly registrovány též sídlištní jámy; únětický lid však sídlil také v poloze „Daňka“ (2), u hlínku cihelny (4) a v trati „Nade mlýnem“ (6). Keramika z hlínku cihelny (4) pak částečně náleží již také kultuře věteřovské (např. TIHELKA 1960, 126), jenž je předzvěstí nastupující střední doby bronzové. A právě v historii jejího poznání si drží Němčice nad Hanou jeden významný primát - v roce 1924 se při stavebních pracích v areálu cukrovaru (1) narazilo na žárový hrob s kamenným obložením. Jeho inventář zachránil ing. Eduard Viehwegh (vrchní ředitel cukrovaru) a ing. Bedřich Ondrouch (správce cukrovaru), kteří jej předali do sbírek Moravského zemského muzea v Brně. Zde jej pohotově zpracoval a publikoval I. L. Červinka (ČERVINKA 1926, 33-35, tab. III), který hrob na základě svých znalostí materiálu z Dolního Rakouska a Znojemska velmi správně časově a kulturně zařadil, čímž z něj učinil jeden z prvních dokladů existence mohylové kultury v geografické oblasti střední Moravy. Hrob obsahoval typické bronzové jehlice, náramky a především ilustrativní soubor keramických nádob, které jej velmi dobře datují do středodunajské mohylové kultury stupně B B₂/C₁ (např. STUHLÍK 2006, synchronizační tabulka na str. 229; zde „Němčice“ jako nomenklaturní lokalita klasického úseku SMK na střední Moravě).

V chronologicky řazeném přehledu „doby bronzové Němčic nad Hanou“ se dostáváme do éry popelnicových polí, přesněji k lužickému (mladobronzovému) a slezskému (pozděnbronzovému) úseku komplexu lužických popelnicových polí. Nejen polní tratě „Zadní dlátka“ (8), „Daňka“ (2), „Svorky“ (7) či „Nad mlýnem“ (6), ale i prostor dnešního městečka (5), jsou osídlenými právě v mladší době bronzové, kdy mezi zde dochovanými předměty zjišťujeme též zřetelné vlivy kultury velatické (DRECHSLER, rkp. - muzeum J. A. Komenského v Přerově, přír. č. 580/64/1, větší koflík s tzv. „zaječím uchem“; v rovině obecné

○ ojedinělý nález	■ únětická kultura
● sídliště	■ věteřovská kultura
■ pohřebiště	■ středodunajská mohylová kultura
◆ depot	■ lužický úsek KLPP
	■ slezský úsek KLPP

Obr. 38. Němčice nad Hanou, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vynesené do příslušné základní mapy.

Fig. 38. Němčice nad Hanou, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

cf. např. ŘÍHOVSKÝ 1955, týž 1960), jenž je jižním sousedem „domácí“ kultury lužické. Z pole nad hliníkem cihelny (4) pak pochází bronzová břitva (dnes uložena v Muzeu J. A. Komenského v Přerově), která byla A. Teličkou publikována na stránkách Časopisu vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci již roku 1899 (TELIČKA 1899); v typologickém členění tohoto druhu artefaktů přímo posloužila k vydělení specifických dvojbřitých břitev typu Němčice (JOCKENHÖVEL 1971, 89-90, Taf. 9:104). Do pozdní doby bronzové řadíme především nálezy z polohy „Daňka“ (2); velmi cenným artefaktem náležejícím slezskému úseku lužických popelnicových polí je však zejména bronzový meč vytažený při regulování řeky Hané (3), dnes uložený v Muzeu Kroměřížska v Kroměříži (např. ČERVINKA 1902, 143, obr. 54:3).

Obr. 39. Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, „Svorky“.

Ukázka prozkoumaných únětických hrobů a jejich inventáře (podle ČERVINKA 1926, obr. 3, tab. I).

Fig. 39. Němčice nad Hanou, Prostějov County, „Svorky“.

Example of Únětice Culture graves and their contents (according to ČERVINKA 1926, Fig. 3, tab. I).

13. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-42-04, polygon vymezený body o souřadnicích 100:130, 128:136, 137:90, 120:91; 106 mm od Z a 96 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-42-04/4).

Lokalita je situována ve východní části intravilánu městečka Němčice nad Hanou, vpravo od silnice směřující k Vrchoslavicím. Jedná se o bývalý rozsáhlý průmyslový areál, který byl v době nedávné „srovnán ze zemí“ a jeho plocha je určena k budoucí plánované výstavbě rodinných domů. Místo leží při okraji akumulační roviny na levobřeží říčky Hané, jejíž dnešní koryto je vzdáleno přibližně 700 m směrem jižním. Nadmořská výška činí asi 204 m, kdy však niveletu současné vodoteče převyšuje sotva o několik málo metrů.

13. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Ač v archivu Archeologického ústavu v Brně disponujeme celou řadou zpráv vázaných k hodnocené lokalitě, lze jich jen malou část zpětně verifikovat a tedy považovat za bezpečněji podložené. Zmiňovány jsou zde tak nejen nálezy níže pojednané, ale i jiné, hovořící o polykulturní lokalitě, mj. se stopami osady kultury s moravskou malovanou keramikou (zpráva AÚ Brno, č. j. 771/48; keramika ve sbírkách přerovského muzea řazena do II. stupně MMK, KALÁBKOVÁ 2009, 162) a sídlištem únětické kultury (např. zpráva AÚ Brno, č. j. 1260/48, zpráva AÚ Brno, č. j. 2625/60; keramika ze záchranného archeologického výzkumu prostějovského muzea realizovaného v roce 1979, avšak postrádajícího jakékoli terénní dokumentace).

Při stavbě cukrovaru byly ze základů získány střepy kultury s lineární keramikou, a to spolu s kamennými nástroji kopytovitými, z nichž jeden měl příčné ostří (např. ČERVINKA 1908, 63). Zásadním objevem je žárový hrob středodunajské mohylové kultury, jehož nálezové okolnosti popisuje I. L. Červinka slovy (ČERVINKA 1926, 33): „Při stavbě elektrické svítlny v cukrovaru před vápenkou (1924) narazili dělníci na žárový hrob v kamenném obkladě. Z hrobu zachránili pp. vrchní ředitel cukrovaru inž. Eduard Viehwegh a správce inž. Bedřich Ondrouch dvě popelnice, přikryté mísami,

dva džbány a bronzový šperk. Nález darován byl ochotně na mou žádost Moravskému zemskému museu“. Jak již bylo uvedeno výše (cf. Němčice nad Hanou, podkapitola 12. 2.), jedná se o jeden z prvních kulturně i chronologicky správně rozpoznaných středobronzových nálezových souborů z geografického prostředí střední Moravy, který dodnes poskytuje patrně nejprůkaznější materiál středního nebo též tzv. „klasického“ vývojového úseku středodunajské mohylové kultury na Prostějovsku (např. STUHLÍK 2006, synchronizační tabulka na str. 229 - zde „Nemčice“ jako nomenklaturní lokalita klasického úseku SMK na střední Moravě).

13. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

MZM Brno - 56470-56483; neinventovaný antropologický materiál.

MP Prostějov - 016889-016905.

MK Přerov - 431-432; 436; 449; 456; 1922; 2099; 4607; 6818.

13. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-42-04/4**.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 151/46; 771/48; 921/48; 1013/48; 1240/48; 1260/48; 564/51; 2554/60; 2579/60; 2602/60; 2604/60; 2622/60; 2625-2626/60; 520/80.

ČERVINKA 1908, 63; ČERVINKA 1926, 33-35, tab. III; FOJTÍK - VESELÁ 2013, 69, lokalita č. 1 v mapě na str. 80, obr. C na str. 83; FOJTÍK - VESELÁ, v tisku; FURMÁNEK 1973, 76, obr. 39:5, 7-11, 13-14, 19; HRUBÝ 1950, sv. II, 289-292, tab. 65:2, 3, 5; KALÁBKOVÁ 2009, II. díl - katalog lokalit, 162; ŘÍHOVSKÝ 1979, 43 (Taf. 8, Nr. 127); STUHLÍK 1993b, obr. 176:14.

13. NĚMČICE NAD HANOU (okr. Prostějov), „cukrovar“

žárový hrob s kamenným obložením objevený roku 1924

Datování:

střední („klasický“) vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupně BB₂/BC₁

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Džbánek s mírně kalichovitě rozevřeným hrdlem, které je zcela nevýraznou hranou ostře odsazené od kulovitého stlačeného těla. Hrana je po obvodu lemována svislými rýžkami. Ze zaobleného okraje na hranu se klene páskové ucho. Na největší výduti, pod uchem a na dalších třech místech, jsou symetricky umístěny nevýrazné kruhové vypnuliny zvýrazňující značně potlačený spodek nádoby s nevyznačeným plochým dnem. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé s výrazným hnědošedým okem, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; lepeno a z cca 1/2 doplňováno. R.: výška - 100 mm, Ø okraje - cca 75 mm, Ø dna - cca 25 až 30 mm. Inventurní číslo MZM 56470 (tab. 48:5).
2. Džbánek s vysokým výrazně kalichovitě rozevřeným hrdlem, ostře nasedajícím na nižší baňaté tělo. Ze zaobleného okraje na plece nasedá široké páskové a u okraje výrazně sedlovitě příčně prohnuté ucho. Nasazení hrdla a těla je odsazeno zřetelným žlábkem, lemovaným dalšími dvěma obvodovými žlábkami; na výduti čtyři symetricky umístěné vypnuliny rámované čtveřicí podkovovitých žlábků, které jsou spuštěny až k velmi potlačenému plochému dnu. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, místy s červenavými oky, hlazený, původně

- patrně opatřený nyní již téměř zcela setřelou hnědočernou engobou; písčité keramika s výraznějším obsahem slídy, a to od takřka okem nepatrných zrněk až po šupinky cca 1 mm velikosti; z cca 1/5 doplňováno. R.: výška - 113 mm, Ø okraje - 100 mm, Ø dna - cca 45 až 50 mm. Inventární číslo MZM 56471 (tab. 48:6).
3. Amfora s takřka nepatrně kalichovitě rozevřeným hrdlem, které je odsazeno hranou od vyššího baňatého těla. Těsně pod hranou jsou dvě drobná protilehlá horizontální pásková ucha a mezi nimi dva protilehlé podélně protáhlé výčnělky. Okraj nádoby je rovný a zaoblený, původní dno není dochováno. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, hlazený, místy otřelý; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; lepeno a z cca 1/3 doplňováno. R.: výška - 248 mm, Ø okraje - 235 mm, Ø dna - cca 110 mm. Inventární číslo MZM 56472 (tab. 48:1).
 4. Amfora s baňatým tělem a nižším ubíhajícím hrdlem, které je od výduti odděleno úzkým obvodovým žlábkem. Tělo nádoby nese řidčeji řazené široké svislé žlábkování. Okraj rovný a rovně seříznutý. Původní dno není dochováno. Povrch vně i uvnitř šedohnědý, hlazený, místy otřelý; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; lepeno a z cca 1/4 doplňováno. R.: výška - 270 mm, Ø okraje - 190 mm, Ø dna - cca 130 mm. Inventární číslo MZM 56473 (tab. 48:2).
 5. Nižší kónická mísa s nevýrazně oble klenutými stěnami a s nožkovitým dnem přecházejícím v hrotitý omfalos, který je z vnitřní strany po obvodu zvýrazněn lehkým prožlábnutím. Zevnitř zřetelněji odsazený okraj nese po obvodu extrémně husté „vlnovité“ profilování. Na těle nádoby dochováno drobné tyčinkové ouško. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, hlazený, místy náznak původního vyleštění do kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; lepeno a z cca 3/4 doplňováno. R.: výška - 90 mm, Ø okraje - cca 260 mm, Ø nožky - cca 70 mm. Inventární číslo MZM 56474 (tab. 47:1).
 6. Nižší kónická mísa s nevýrazně oble klenutými stěnami a s nožkovitým dnem přecházejícím v hrotitý omfalos, který je z vnitřní strany po obvodu zvýrazněn prožlábnutím. Zevnitř lehce odsazený okraj nese po obvodu extrémně husté „vlnovité“ profilování. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé až hnědošedé, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy; lepeno a z cca 1/3 doplňováno. R.: výška - 86 mm, Ø okraje - cca 275 mm, Ø nožky - 60 až 66 mm. Inventární číslo MZM 56475 (tab. 47:4).
 7. Subtilní tyčinkovitý bronzový C-náramek se zúženými a zaoblenými konci; nezdobený; v řezu kruhový až lehce oválný. Povrch nese zjevné stopy přepálení ve formě šedavě zelené, místy strupovité krusty. R.: Ø - 64 x 48 mm, profil - 6 x 5 mm; hmotnost - 17 g. Inventární číslo MZM 56476 (tab. 47:8).
 8. Subtilní tyčinkovitý bronzový C-náramek se zúženými a rovně seříznutými konci, z nichž jeden je lehce rozšířený; na těle rytá výzdoba souvislým příčným rýhováním; tělo v řezu bikonvexní. Povrch nese stopy přepálení ve formě šedavě zelené, místy strupovité krusty. R.: Ø - 60 x 44 mm, profil - 6 x 5 mm; hmotnost - 15 g. Inventární číslo MZM 56477 (tab. 47:7).
 9. Subtilní tyčinkovitý bronzový C-náramek s lehce rozšířenými a rovně seříznutými konci; na těle rytá výzdoba hůře čitelných svazků příčných rýh; tělo v řezu bikonvexní. Deformovaný žárem; povrch nese výrazné stopy přepálení ve formě šedavě zelené, místy hrubě strupovité krusty. R.: Ø - 63 x 46 mm, profil - 6 x 5 mm; hmotnost - 14 g. Inventární číslo MZM 56478 (tab. 47:9).
 10. Část subtilnějšího tyčinkovitého bronzového C-náramku se zúženým a lehce zaobleným koncem; na těle rytá výzdoba téměř nečitelných svazků příčných rýh; tělo v řezu plankonvexní. Artefakt deformovaný žárem; povrch nese výrazné stopy přepálení ve formě šedavě zelené, místy hrubě strupovité krusty. R.: Ø - 53 x 25 mm, profil - 7 x 5 mm; hmotnost - 12 g. Inventární číslo MZM 56479 (tab. 48:3).
 11. Část subtilnějšího tyčinkovitého bronzového C-náramku se zúženým a lehce zaobleným koncem; na těle rytá výzdoba hůře čitelných svazků příčných rýh; tělo v řezu kruhové až lehce oválné. Artefakt výrazně deformovaný žárem; povrch nese výrazné stopy přepálení ve formě šedavě zelené, místy hrubě strupovité krusty. R.: Ø - 52 x 47 mm, profil - 7 x 6 mm; hmotnost - 11 g. Inventární číslo MZM 56480 (tab. 48:4).
 12. Jehla bronzové jehlice s tordovanou horní částí, kde v řezu přechází z profilu kruhového do profilu kvadratického. Povrch nese zjevné stopy přepálení ve formě šedavé, místy strupovité krusty. Dochováno ve 2 zlomcích. R.: délka zlomků - 23 a 76 mm; celková hmotnost - 6 g. Inventární číslo MZM 56481 (tab. 47:5).

13. Bronzová jehlice („hřebíkovitá jehlice se shora zaoblenou hlavicí“ v třídění J. ŘÍHOVSKÉHO, 1979, 43, Taf. 8:127) se zaoblenou hřebíkovitou hlavicí a mírně prohnutou jehlou kruhového řezu. Krček hladký (rytá výzdoba v kresbě publikované V. FURMÁNKEM, 1973, obr. 39:19, neodpovídá skutečnosti). Povrch nese zjevné stopy přepálení ve formě šedavé, místy strupovité krusty. R.: délka - 162 mm, Ø - hřebíkovité hlavice - 13 mm, max. Ø jehly - cca 4,7 mm; hmotnost - 15 g. Inventární číslo MZM 56482 (tab. 47:6).
14. Spirálovitý (6 až 7 závitů) prsten či vlasová ozdoba z bronzového drátu plankonvexního profilu. Povrch nese zjevné stopy přepálení ve formě šedavé, místy strupovité krusty. Dochováno v 7 zlomcích. R.: velikost nejdochovalejšího fragmentu cca - 21 x 16 mm, rozměr drátu v řezu - cca 3 x 1 mm; celková hmotnost - 5 g. Inventární číslo MZM 56483 (tab. 47:2-3).
15. Kremační pozůstatky o objemu cca 1400 cm³ a hmotnosti 812 g náležející dospělému jedinci, patrně ženského pohlaví (podrobněji viz přiložená antropologická zpráva J. Kaly - addendum IV.). Sbírky MZM Brno, neinventováno.

NĚMČICE NAD HANOU, okr. Prostějov, poloha „cukrovar“, žárový hrob SMK objevený v roce 1924

Tab. 45. Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, „cukrovar“.

Přibližné místo nálezu žárového hrobu mohylové kultury.

Tab. 45. Němčice nad Hanou, Prostějov County, “sugar mill”.

Approximate location of discovery of a cremation grave associated with the Tumulus Culture.

NĚMČICE NAD HANOU, okr. Prostějov, cukrovar, žárový hrob s kamenným obložením objevený roku 1924
(převzato podle ČERVINKA 1926, tab. III)

Tab. III.

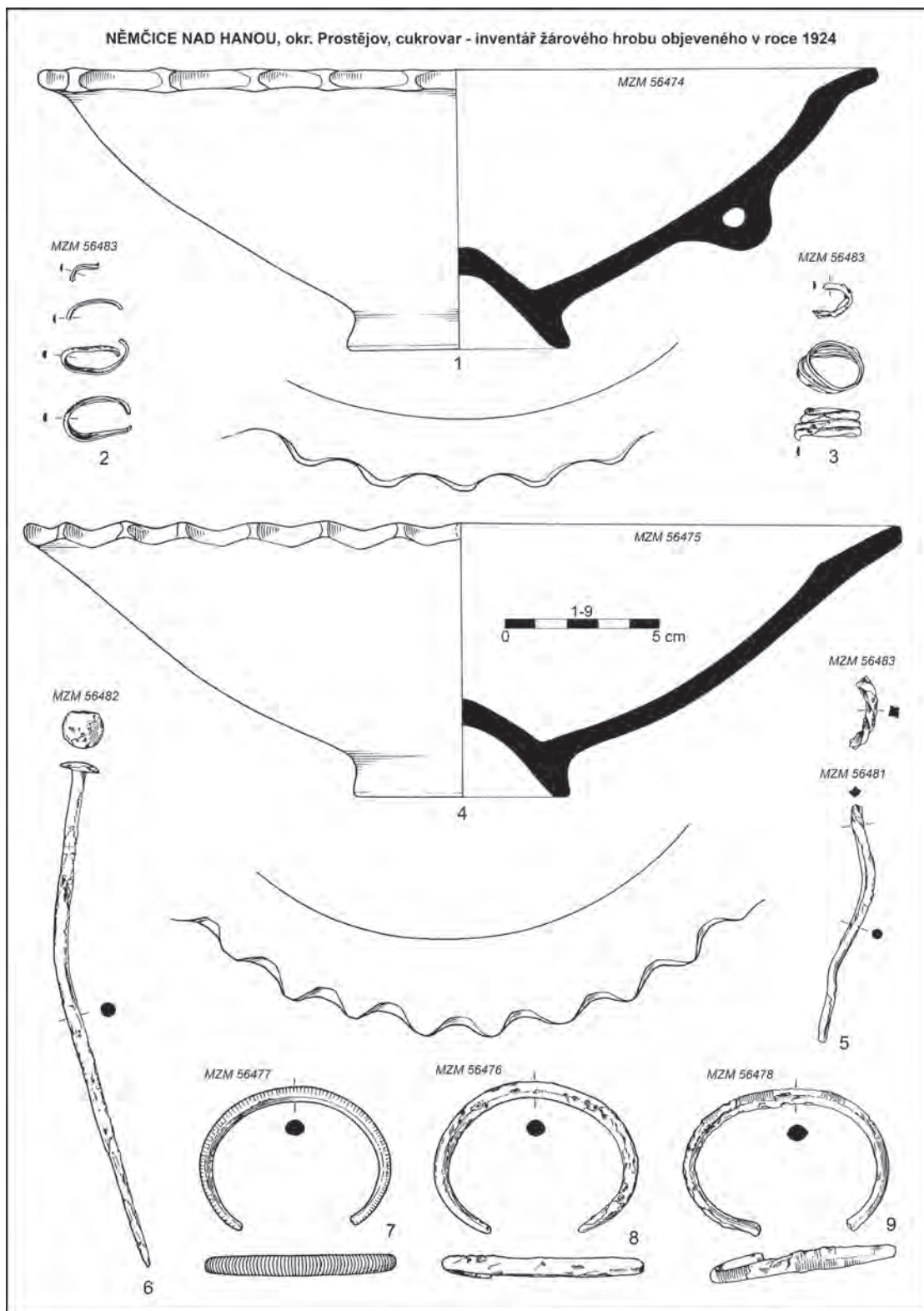

Tab. 46. NĚMČICE nad Hanou, okr. Prostějov, „cukrovar“.

Dobové kresby inventáře žárového hrobu v publikaci I. L. Červinky z roku 1926.

Tab. 46. NĚMČICE nad Hanou, Prostějov County, “sugar mill”.

Old drawings of contents of a cremation grave in a publication by I. L. Červinka from 1926.

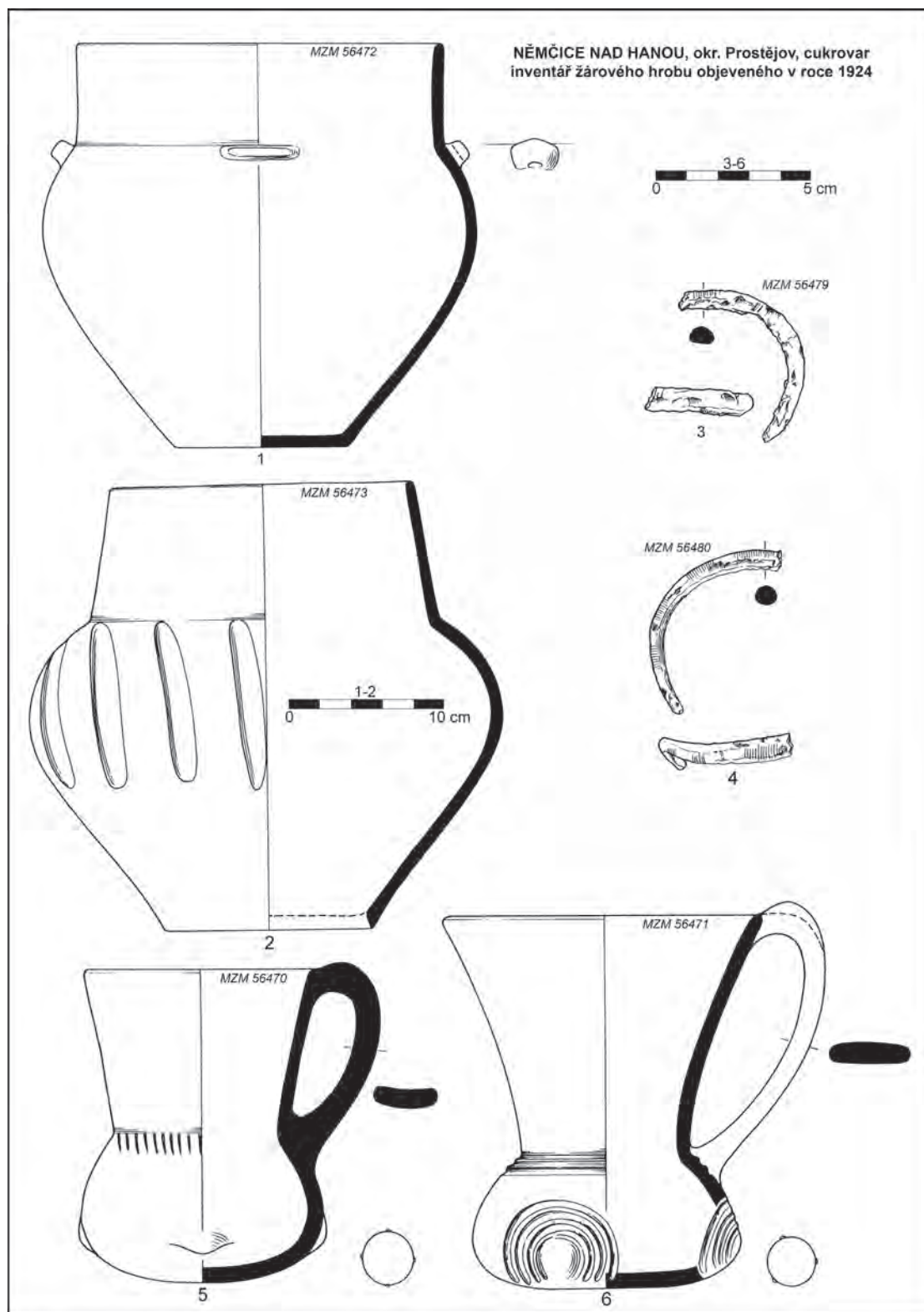

Tab. 47. NĚMČICE nad Hanou, okr. Prostějov, „cukrovar“.

Keramika (1, 4) a bronzové předměty (2-3, 5-9) z inventáře žárového hrobu objeveného v roce 1924.

Tab. 47. NĚMČICE nad Hanou, Prostějov County, „sugar mill“.

Pottery (1, 4) and bronze items (2-3, 5-9) from a cremation grave discovered in 1924.

Tab. 48. Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, „cukrovar“.

Keramika (1-2, 5-6) a bronzové předměty (3-4) z inventáře žárového hrobu objeveného v roce 1924.

Tab. 48. Němčice nad Hanou, Prostějov County, „sugar mill“.

Pottery (1-2, 5-6) and bronze items (3-4) from a cremation grave discovered in 1924.

ADDENDUM IV.

(k oddílu 13. Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, „cukrovar“)
(for section 13. Němčice nad Hanou, Prostějov County, sugar mill)

Lidské pozůstatky ze žárového hrobu mohylové kultury z Němčic nad Hanou, okr. Prostějov

Jiří Kala

Dochováno velké množství (cca 1400 cm³ o hmotnosti 812 g) spálených lidských kostí. Třetinu uvedeného množství tvoří prachová frakce (zlomky do velikosti do 5 mm), třetinu frakce malé velikosti (cca 16 až 25 mm) a třetinu střední až velké fragmenty (větší než 25 mm), kdy největší fragment má velikost 74 x 26 mm. Vzhled asi poloviny všech fragmentů odpovídá stupni spálení IV (650 až 700°C), druhá polovina je spálena pouze do stupně III (modrošedé zbarvení; 500 až 600°C), ojedinělé zlomky jsou spáleny pouze na stupeň II (hnědošedé zbarvení, 300 až 400°C), ale i na stupeň V. (křídovitý vzhled s parabolickými puklinami, více než 700°C). Jako celek odpovídá tedy kremace spalování při kolísající teplotě, resp. jejímu nerovnoměrnému působení na jednotlivé části těla. Dle identifikace jednotlivých fragmentů (viz níže) se zdá, že největší žár působil na hlavu a trup, nejmenší pak na kosti předloktí a dolní končetiny.

Soubor spálených pozůstatků je reprezentativní (přítomny zlomky lebky i postkraniálního skeletu), velmi dobře je přesně identifikovatelná hned celá řada fragmentů:

1) Lebka

- a) obě kloubní hlavice dolní čelisti (s. s. IV)
- b) část levé spánkové kosti s bradavčitým výběžkem (s. s. III-IV) (obr. 40:4)
- c) část pravé lícní kosti (s. s. IV)
- d) zadní část levého alveolárního výběžku horní čelisti (s. s. IV)
- e) spálené zlomky stálých zubů a jejich kořenů - přítomny jsou kořeny horních i dolních stoliček, třenových zubů, špičáků i řezáků, korunky jsou zachovány ve zlomcích s výjimkou korunky jedné z dolních stoliček, která se zachovala v celku (kořen je postmortálně odlomen) (obr. 40:3)

2) Postkraniální skelet

- f) proc. coracoideus sin. (s. s. II-III) (obr. 40:2)
- g) zlomek distální části diafýzy pravé pažní kosti (s. s. V) (obr. 40:1 vlevo)
- h) zlomek distální části diafýzy levé pažní kosti (s. s. II-III) (obr. 40:1 vpravo)
- i) fragmenty diafýzy levé (?) vřetenní kosti (s. s. II-III)
- j) drobné zlomky žeber a fragment předního oblouku prvního krčního obratle (s. s. IV)
- k) stranově neurč. první záprstní kost a tři distální prstní články (s. s. III-IV) (obr. 40:6)
- l) zlomek krčku s částí hlavice pravé stehenní kosti (s. s. II) (obr. 40:5 vlevo)
- m) zlomek horní části diafýzy levé stehenní kosti (s. s. II) (obr. 40:5 vpravo)

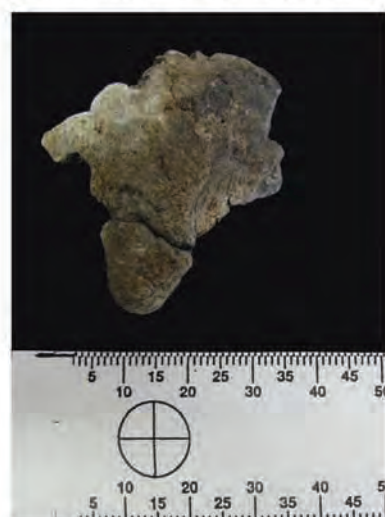
1. Zlomky epifýz pažních kostí (fragменты g, h).

2. Kloubní hlavice dolní čelisti (fragменты a).

3. Fragменты zubů stálého chrupu (fragменты e).

4. Část levé kosti spánkové (fragмент b).

5. Části stehenních kostí (fragменты i, m).

6. Prstní články ruky a první metakarp (frag. k).

Obr. 40. Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, „cukrovar“.

Ilustrativní výběr signifikantních kremačních pozůstatků (foto autora antropologického zhodnocení).

Fig. 40. Němčice nad Hanou, Prostějov County, „sugar mill“.

Illustrative selection of significant cremation remains (photo by the author of the anthropological evaluation).

Odhad věku

Dle fragmentu l), tj. části plně osifikované epifýzy stehenní kosti a zlomků plně vyvinutých zubů stálého chrupu je jednoznačné, že spálené pozůstatky náleží dospělému jedinci. Bližší věkové zařazení není díky absenci dalších spolehlivých markantů možné.

Odhad pohlaví

S výjimkou fragmentu b) s poměrně malým bradavčitým výběžkem (velikost pravděpodobně redukována žárem, ale vzhledem k nízkému stupni spálení ne o mnoho) se nedochoval žádný zlomek se znaky relevantními pro odhad pohlaví. Většina ostatních zlomků je velmi gracilní stavby, a to i přes uvažovanou velikostní redukci způsobenou vysokými teplotami; gracilní stavby a menší velikosti jsou však i zlomky nedokonale spálené nebo jen ohořelé, u kterých lze případnou redukci velikosti zanedbat. Je proto pravděpodobnější, že pohřbenou byla žena.

Závěr

Kosterní pozůstatky náleží pravděpodobně dospělé ženě.

Literatura

DOKLÁDAL, M. 1999: Morfologie spálených kostí. Sborník prací lékařské fakulty 113. Lékařská fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Brno.

Kontakt
Mgr. Jiří Kala
Ústav archeologické památkové péče Brno, v.v.i.
Kaloudova 30
614 00 BRNO
kala@uapp.cz

14. OHROZIM, okr. Prostějov

„Za drůbežárnou“

kolekce nálezů z povrchového sběru P. Fojtíka realizovaného v listopadu 1996

14. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

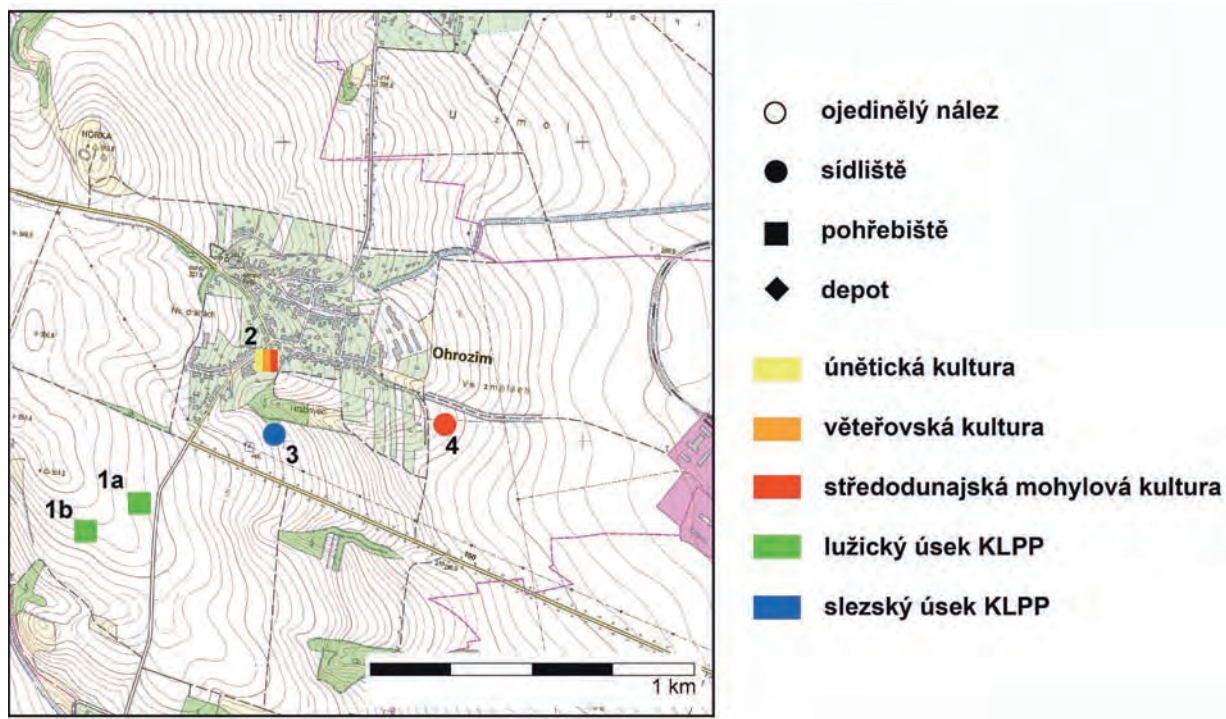
Politickou a katastrální obec Ohrozim, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 627 ha a čítající asi 450 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Ohrozim-589802>), najdeme přibližně 6 km severoseverozápadně od bývalého okresního města Prostějova.

Vesnice leží na svahu výraznějšího terénního hřbetu, který tvoří podhůří, z rovinatých terénů úrodné Hané se zvedající, Dražanské vrchoviny (ALBRECHT 1998, 56-58; podrobněji viz Bílovice - Lutotín, podkapitola 2. 1.). V klasickém geomorfologickém členění hodnocené území v podstatě utváří rozhraní Romžské nivy a Zdětínské plošiny (DEMEK a kol. 1987, 438, 569; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 380, 517).

Z obsáhlého výčtu archeologických nálezů učiněných právě na území ohrozimského katastru (souhrnně FOJTÍK 2005c) stojí za připomenutí především inventář žárových hrobů zkoumaných K. Dobešem a A. Gottwaldem v poloze „Horka“ (např. GOTTWALD 1926b; přehledně ŠMÍD 2003c, 38-47, tab. 58-74) - tyto náleží k památkám tzv. „ohrozimského typu“ (prvně BÖHM 1929, 143), utvářejícím přechod mezi obdobím staršího a středního eneolitu v podobě plynulého přerodu kultury nálevkovitých pohárů do následné kultury s keramikou kanelovanou, a zároveň umožňují definovat 3. vývojovou fázi středomoravských mohylových pohřebišť KNP (spolu s mohylníky ve Slatinkách, Žerůvkách, Lutotíně, Alojzově nebo Náměšti na Hané) označovanou odtud i jako ohrozimskou (např. ŠMÍD 1990, 74-76; týž 2003c, 110-114; týž 2004b, 37-43).

14. 2. Stručně k osídlení katastru Ohrozimi v průběhu trvání doby bronzové

Při hloubení sklepa u novostavby p. Tomáše Kaštyla (2) byla nalezena skrčená kostra s jehlicí u hlavy a drátěnými náramky na ruku. Ze zprávy A. Gottwalda se dovídáme, že (GOTTWALD 1924, 67): „nálezece bronzы uschoval za trám, odkudž krátce před mým (tj. Gottwaldovým, poznámka autora) příjezdem neznámým pachatelem odcizeny byly.“ Ač je tento nález publikován jako únětický (např. i TIHELKA 1953, 301, 314), je nezbytné jej posuzovat s jistou dávkou opatrnosti. V roce 1996 bylo totiž nedaleko domu č. p. 120, v poloze „Za drůbežárnou“ (4), lokalizováno dosud neznámé sídliště nejmladšího vývojového úseku středodunajské mohylové kultury (např. FOJTÍK 1999) a její nositelé uplatňovali pohřební ritus mnohdy velmi podobný pojednanému kostrovému hrobu. Jeho správné datování, bez možnosti posoudit dnes nezvěstné bronzové šperky, tak již navždy zůstane na úrovni dohadů a hypotéz. Jen stěží bychom v oblasti úrodné Hané pátrali po katastru obce, kterou by neprovázely alespoň drobné stopy osídlení z éry komplexu lužických popelnicových polí mladší až pozdní doby bronzové a ani Ohrozim není touto výjimkou. Ba naopak. Již v letech 1923 a 1924 prokopali K. Dobeš v tratích „Díly“ a „Močidla“ (1a) „žároviště“ a 19 hrobů s keramikou veskrze spadající do nejstaršího stupně lužického. Tyto, spolu s ojedinělým hrobem z polohy „Příhony“ (1b), náleží k rozsáhlejší mladobronzové nekropoli situované jihozápadně dnešní obce (např. TRŇÁČKOVÁ 1968). Následný slezský, tj. pozdněbronzový, úsek popelnicových polí je pak bezpečně zastoupen Gottwaldovými nálezy sídlištního charakteru z polykulturní lokality „Hrabovec“ (3), kde však registrujeme i osídlení halštatské a laténské (např. GOTTWALD 1931, 77, 90, 99).

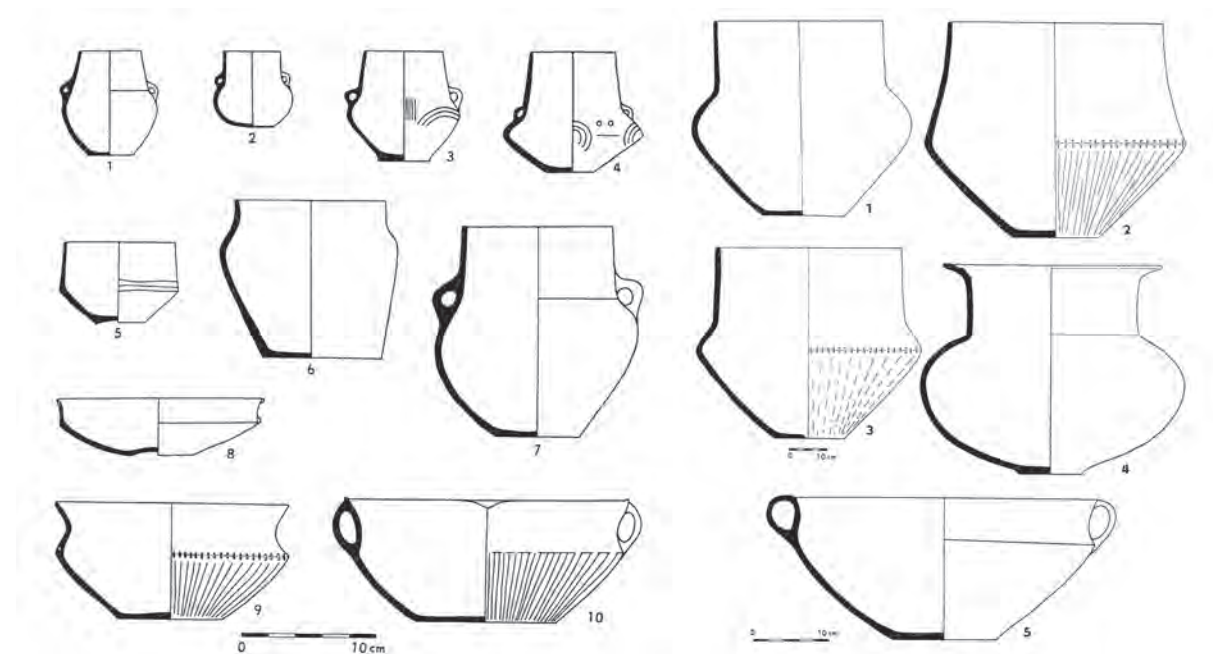

Obr. 41. Ohrozim, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vynesené do příslušné základní mapy.

Fig. 41. Ohrozim, Prostějov County.

Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Obr. 42. Ohrozim, okr. Prostějov, „Díly“ a „Močidla“.

Z inventáře lužických žárových hrobů zkoumaných K. Dobešem (podle TRŇÁČKOVÁ 1968, obr. 4-5).

Fig. 42. Ohrozim, Prostějov County, „Díly“ and „Močidla“.

From the inventory of Lusitanian Urnfield Culture cremation graves studied by K. Dobeš (according to TRŇÁČKOVÁ 1968, Fig. 4-5).

14. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-24-06, polygon vymezený souřadnicemi 212 - 230 mm od Z a 160 - 180 mm od J s. č. (povrchové sběry P. Fojtíka realizované v roce 1996).

Lokalita leží na jihovýchodním okraji obce Ohrozim, okr. Prostějov, vlevo od tzv. „německé dálnice“ směřující od Prostějova k Ohrozimi, pod areálem ovocného sadu s budovou bývalé drůbežárny, a to na mírném jihovýchodním svahu tvořícím úpatí rozlehlého plochého návrší. Nadmořská výška se v těchto místech pohybuje okolo 285 m.

14. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

V listopadu roku 1996 provedl P. Fojtík v této části ohrozimského katastru povrchový průzkum, kterým získal průkaznou kolekci keramických zlomků náležejících pozdnímu vývojovému úseku středodunajské mohylové kultury střední doby bronzové a snad i vlastním počátkům éry lužických popelnicových polí mladší doby bronzové (např. FOJTÍK 1999).

14. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

MP Prostějov - 158407-158438; 158493-158497.

14. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalita v databázi Státního archeologického seznamu České republiky k datu 1. 1. 2011 není obsažena.

FOJTÍK 1999; FOJTÍK 2005c, 74, lokalita č. 14 v mapě na str. 82.

14. OHROZIM (okr. Prostějov), „Za drůbežárnou“

kolekce nálezů z povrchového sběru P. Fojtíka realizovaného v listopadu 1996

Nálezy pocházející z povrchových sběrů

V muzejních sbírkách deponovaný soubor středo- až mladobronzové keramiky a kovů (Muzeum Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 158407-158438) doplňuje větší kus silně přepálené „struskovité“ maza-nice, fragment pískovcového brousku a tři kusy silicitů (v jednom případě se bezpečně jedná o novověký křesadlový kamínek do pušky, tzv. „flint“).

Předběžné datování:

závěr středodunajské mohylové kultury až počáteční stádium kultury lužické - stupně BC₂ až BD

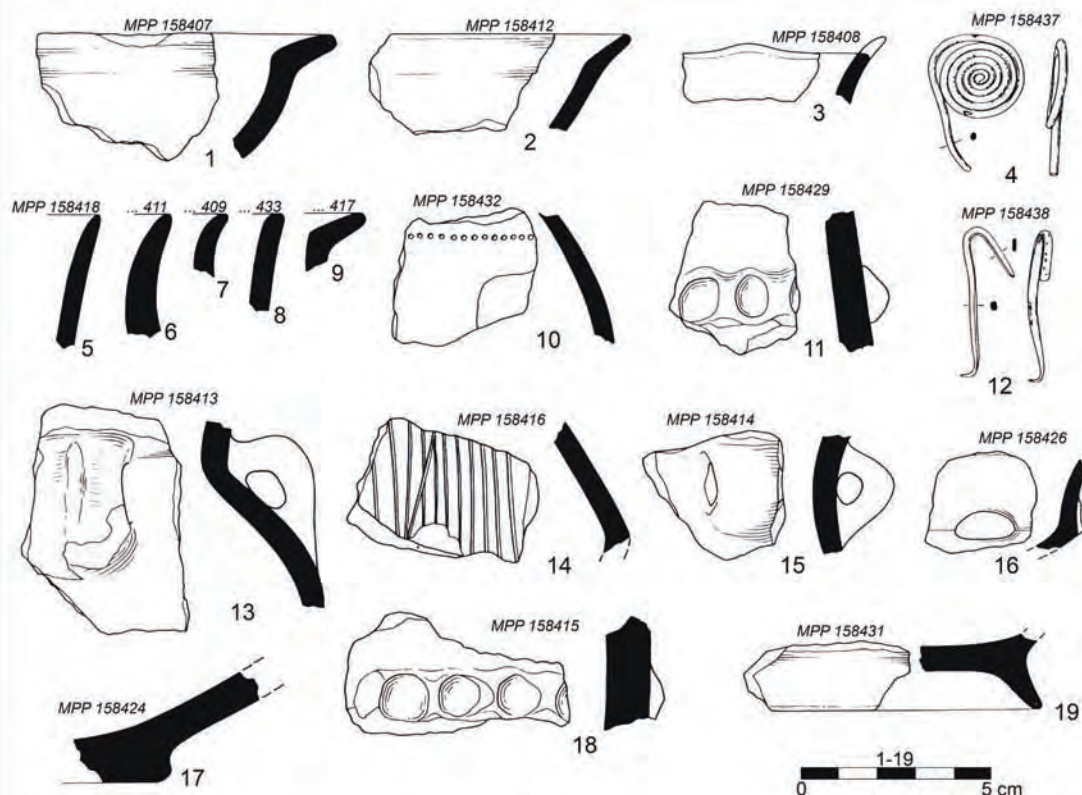
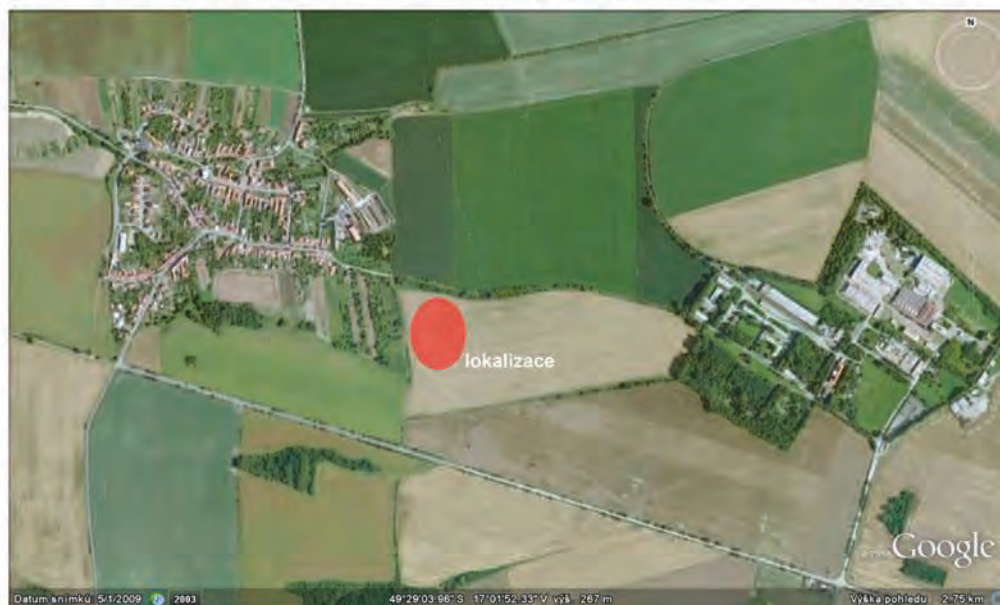
Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) nálezů:

1. Zlomek okraje a těla mísy. Okraj je hraněný, dovnitř zesílený, zevnitř odsazený a límcovitý. Povrch vně v odstínech šedé, hladký/uvnitř hnědošedý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventurní číslo MPP 158407 (tab. 49:1).
2. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výduť. Okraj je ven vyhnutý a zaoblený, vytažený do zřetelného ja-

- zykovitého výčnělku, který je dochován v jednom exempláři. Povrch vně v odstínech hnědošedé, silně otřelý/ uvnitř hnědošedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158408 (tab. 49:3).
3. Zlomek okraje nádoby s nižším, výrazněji prohnutým hrdlem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158409 (tab. 49:7).
 4. Zlomek okraje nádoby s výrazněji prohnutým hrdlem. Okraj ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř šedočerný, leštěný, s kovově šedým tuhováním; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158411 (tab. 49:6).
 5. Zlomek okraje a těla mísy s oble klenutou výdutí. Okraj je hraněný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědošedé, hladký/uvnitř šedočerný, leštěný, se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158412 (tab. 49:2).
 6. Zlomek těla amfory s ostře odsazeným hrdlem a širším svislým páskovým uchem opatřeným plastickým středovým žebrem - ucho vychází z lomu hrdla a dosedá nad maximální výduť. Povrch vně hnědý, hlazený/uvnitř hnědočerný, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158413 (tab. 49:13).
 7. Zlomek těla nádoby s drobným svislým páskovým uchem. Povrch vně hnědošedý, jemně hlazený, místy s otřelými stopami kovově šedého tuhování/uvnitř tmavohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 158414 (tab. 49:15).
 8. Zlomek těla nádoby s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou. Povrch vně hnědočerný, hladký/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 158415 (tab. 49:18).
 9. Fragment z drobnější dvojkonické „okřínovité“ nádoby nesoucí téměř souměrné svislé rýhování. Povrch vně okrový, hladký/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 158416 (tab. 49:14).
 10. Zlomek hraněného a zaobleného okraje. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158417 (tab. 49:9).
 11. Zlomek okraje nádoby s vyšším, nevýrazně prohnutým hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř oranžový, zřetelně přepálený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158418 (tab. 49:5).
 12. Zlomek nožkovitého dna. Povrch vně světlehnědý, hruběji urovnaný/uvnitř hnědý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 158424 (tab. 49:17).
 13. Drobný fragment esovitě profilovaného šálku s kořenem ucha na ostře lomené maximální výduť. Povrch vně světlehnědý s šedočerným okem, hladký/uvnitř světlehnědý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 158426 (tab. 49:16).
 14. Zlomek těla nádoby s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou. Povrch vně hnědý, hladký/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MP 158429 (tab. 49:11).
 15. Zlomek spodku nádoby na nožce. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158431 (tab. 49:19).
 16. Zlomek těla džbánu nebo amfory nesoucí na podhrdlí obvodovou linii kruhových vpichu a nad maximální výduť otisk po kořenu ucha nebo plastické vypnulíně. Povrch vně hnědý, jemně hlazený/uvnitř hnědočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158432 (tab. 49:10).
 17. Zlomek rovného a zaobleného okraje. Povrch vně světle hnědý s šedočerným okem, jemně hlazený/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 158433 (tab. 49:8).

18. Bronzový drát svinutý na jednom konci do spirály tvořené šesti otáčkami, na konci druhém pak zvlněný a ukončený oxidovaným lomem. Povrch pokrytý světle zelenou „ušlechtilou“ patinou. R.: délka - 34,8 mm, průměr spirály - 22,0 až 23,6 mm, průřez drátu oválného profilu - 2,2 x 1,6 mm; hmotnost - 4,8 g. Inventární číslo MPP 158437 (tab. 49:4).
19. Drobné bronzového dlátka - deformovaná tyčinka s jedním koncem do hrotu vytaženým a zahnutým, druhým ploše roztepaným do symetrického ostří. Povrch pokrytý světle zelenou patinou. R.: délka - 55,4 mm (ohnuto do ostrého úhlu v poměru 16,8 mm : 38,6 mm), šířka ostří - 3,2 mm, průřez tyčinky obdélného profilu - 2,4 x 2,0 mm; hmotnost - 1,6 g. Inventární číslo MPP 158438 (tab. 49:12).

OHROZIM, okr. Prostějov, poloha „Za drůbežárnou“, nálezy získané povrchovým sběrem P. Fojtíka v roce 1996

Tab. 49. Ohrozim, okr. Prostějov, „Za drůbežárnou“.

Výběr nálezů z povrchových sběrů (1-3, 5-11, 13-19 - keramika, 4, 12 - bronz) a jejich lokalizace.

Tab. 49. Ohrozim, Prostějov County, „Za drůbežárnou“.

Selection of finds from surface surveys (1-3, 5-11, 13-19 - pottery, 4, 12 - bronze) and their localization.

15. OLŠANY U PROSTĚJOVA, okr. Prostějov

polní trať „Zlatniska“

postupná výstavba areálu firmy Mürdter-Dvořák, s. r. o., v letech 1995 až 2007

15. 1. Základní údaje ke katastrálnímu území a jeho přírodnímu prostředí

Politickou a katastrální obec Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, zabírající území o rozloze 1105 ha a čítající 1490 obyvatel (zdroj: <http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Olsany-u-Prostejova-589829>), najdeme asi 8 km severoseverovýchodně od bývalého okresního města Prostějova.

V členění krajinných typů podle P. Albrechta její katastr náleží k nivám větších přítoků řeky Moravy (ALBRECHT 1998, 52-53; podrobněji viz Bedihošť, podkapitola 1. 1.). Při užití klasického geomorfologického členění je hodnocený prostor typickým příkladem Blatské nivy (DEMEK a kol. 1987, 112; DEMEK - MACKOVČIN a kol. 2006, 72), tj. akumulární roviny podél řeky Blaty, součásti Prostějovské pahorkatiny, s porosty 2. (bukovo-dubového) vegetačního stupně, s převládajícími loukami, poli a lužními lesíky.

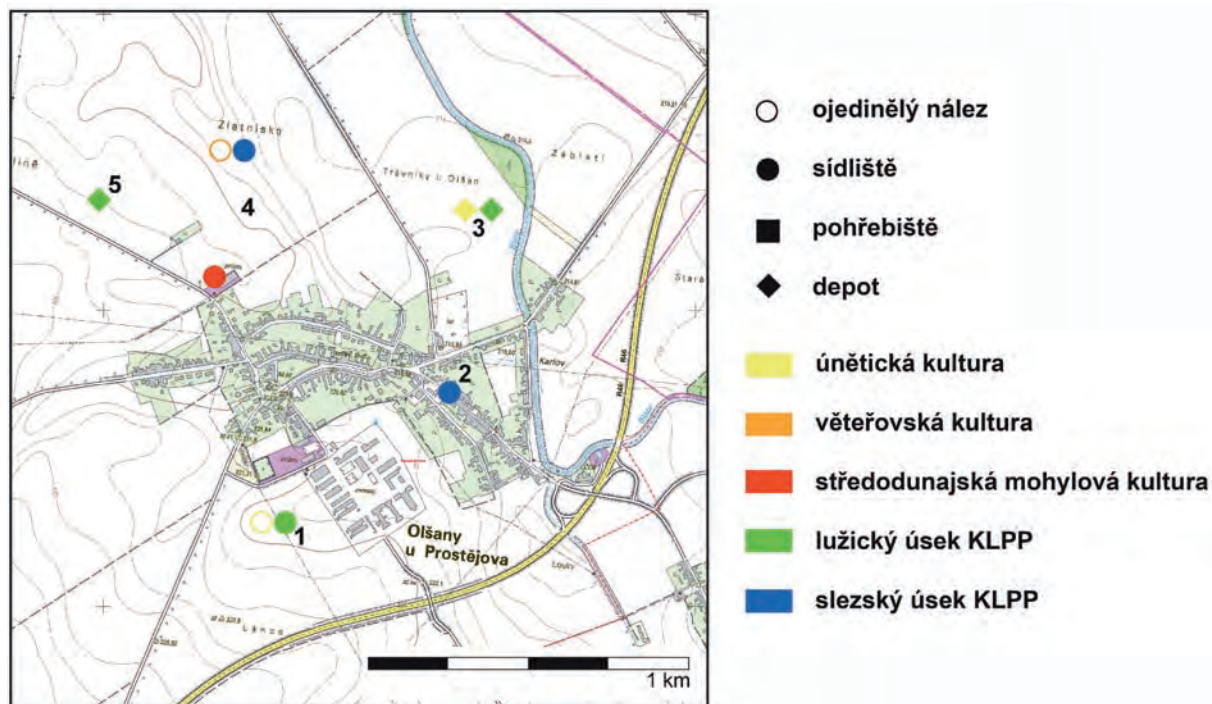
Právě vhodné přírodní a klimatické podmínky do těchto míst Hornomoravského úvalu přiváděly pravěké populace téměř ve všech obdobích pravěku a rané doby dějinné, jak vidíme i z obsáhlého soupisu archeologických nálezů učiněných na území olšanského katastru (FOJTÍK 2006b; FOJTÍK 2009b).

15. 2. Stručně k osídlení katastru Olšan u Prostějova v průběhu trvání doby bronzové

Sledovaná oblast poskytuje poměrně přesvědčivé doklady výrazného osídlení po celou dobu trvání doby bronzové (FOJTÍK 2009b, zde kompletní prameny a literatura k tématu). Kulturu únětickou reprezentují, vedle ojedinělých zlomků keramiky z polohy „Lánský kříž“ (1), především dva hromadné nálezy bronzů z polohy „V močálech“ (3). Tyto byly objeveny již roku 1901 při odvodňování pozemků severovýchodně obce. První obsahoval 12 kusů měděných hříven a menší náramky, druhý pak hříven 10 a sekyrku s laloky. Ojedinělý fragment nádoby kultury věteřovské registrujeme mezi staršími nálezy z polohy „Zlatniska“ (4), která je následně hojně využívána lidem středodunajské mohylové kultury. Z již pojednou zmíněné polohy „V močálech“ (3) pochází však i bronzový depot časných popelnicových polí sestávající ze dvou jehlic typu Deinsdorf, který staví vodami Blaty podmačené terény tehdejších rašelinišť do role dlouhodoběji a patrně i dosti intenzivně využívaného centralizovanějšího? obětistiště. Význam těchto končin Hané v nastupující mladší době bronzové pak ještě podtrhuje nově objevený zlomkový depot z polohy „V klínech“ (5), čítající 115 artefaktů o celkové hmotnosti přesahující 4 kg, jež lze předběžně přiřadit k severomoravským bronzovým depotům horizontu Přestavlky, tj. do stupně HA_I (např. GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 324). Sídliště nositelů lužické kultury máme bezpečně doloženo v poloze „Lánský kříž“ (1), která je spolu s polohou „Zlatniska“ (4) nadále osídlena i ve slezském úseku éry popelnicových polí.

15. 3. Lokalizace a bližší charakteristika osídlené polohy

ZM ČR 1:10000, list 24-22-23, polygon vymezený body o souřadnicích 180:4, 110:95, 142:125 a 232 mm od Z a 118 mm od J s. č. (Státní archeologický seznam ČR, pořadové číslo 24-22-23/7); ZM ČR 1:10000, list 24-22-23, přibližně oválná plocha vymezená body o souřadnicích 109:103, 235:18, 146:27 a 197 mm od Z a 94 mm od J s. č., spolu se ZM ČR 1:10000, list 24-22-23, širší okolí bodu 175 mm od Z a 17 mm od J s. č. (areál Mürdter-Dvořák) a ZM ČR 1:10000, list 24-22-23, okolí bodu 228 mm od Z a 19 mm od J s. č. (kolonie rodinných domků).

Obr. 43. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov.

Osídlení katastru v průběhu trvání doby bronzové vyneseno do příslušné základní mapy.

Fig. 43. Olšany u Prostějova, Prostějov County.

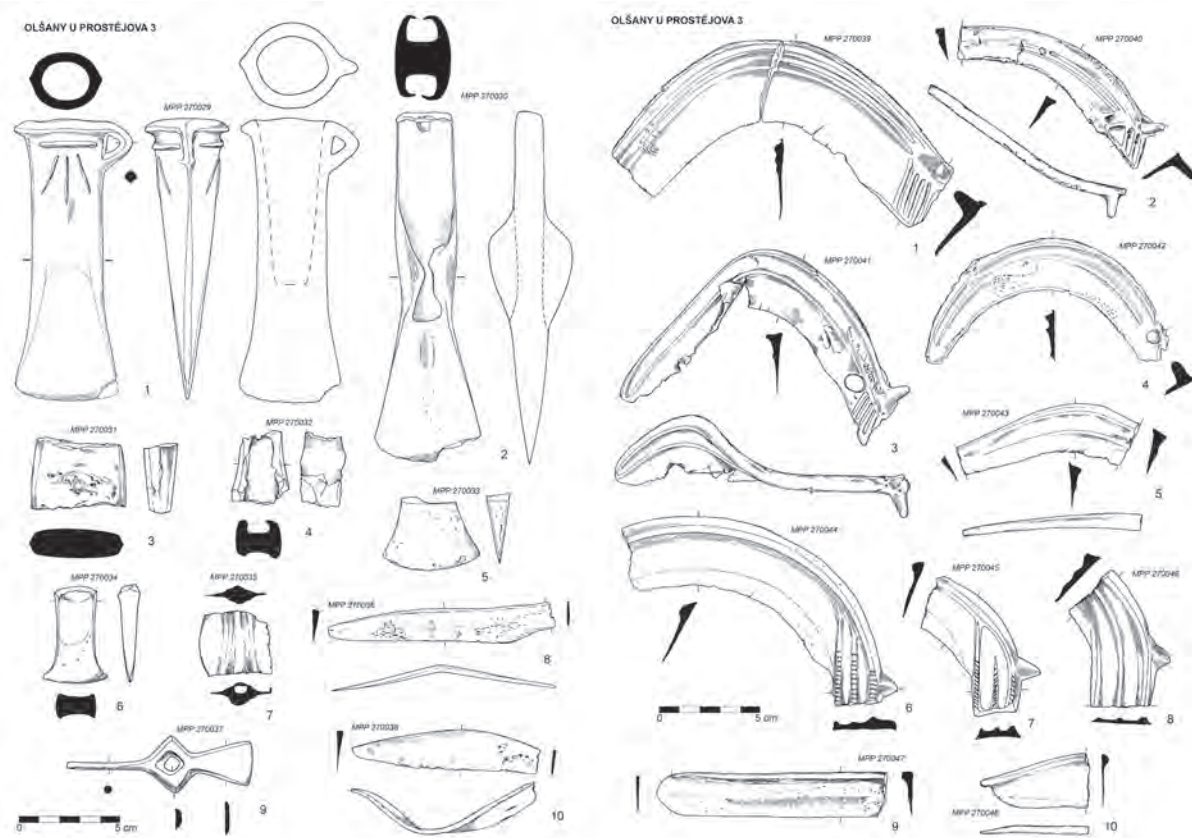
Settlement of the cadastre during the Bronze Age shown in the corresponding basic map.

Lokalita se nachází severně až severoseverozápadně obce Olšany, vpravo od silnice vedoucí z Olšan do Třebčína. Jedná se o součást rozlehlé pravobřežní terasy říčky Blaty, jejíž koryto je dnes vzdáleno od místa výzkumů z let 1995 až 2007 přibližně 1 km směrem severovýchodním. Výškopisně se zkoumané plochy nacházejí v blízkosti kóty 221 m. Návrší zde tvoří výrazná sprašová návěť o mocnosti dosahující místy až 10 m, která je kryta přibližně 50 až 60 cm černozemě.

15. 4. Historie výzkumů, dosud učiněné archeologické nálezy a jejich širší kontext

Archeologické nálezy z polní trati „Zlatníška“ u Olšan na Prostějovsku registruje ve svých pracích prostějovský učitel a archeolog A. GOTTWALD (např. 1931, 24, 38, 77, 99, 107, 113) již v prvních deceniích 20. století. Zmiňuje zde soubory keramiky i kamenných či bronzových artefaktů dokládající osídlení místa kulturou s keramikou lineární, kulturou nálevkovitých pohárů, lidem slezského a platěnického úseku doby lužických popelnicových polí, Kelty, Germány doby římské a Slované doby hradištní. Těž autor upozorňuje i na existenci slovanského kostrového pohřebiště rozloženého v této části olšanského katastru (např. GOTTWALD 1924, 132): „Na kosterné hroby, jež v blízkosti osady uvádí Dr. Wanke, narazili kdysi na poli za vilou Dr. Zahradníčka; byly pravděpodobně rázu hradištního“. Právě zde patrně vykopali K. Dobeš 5 hrobů, z nichž 2 byly uloženy v prosté zemi, 2 byly zakryty velikými kameny a v jednom byla opřena chodidla o svisle zasazený kámen; kostry ležely přesně od západu k východu (např. GOTTWALD 1930a, 72; GOTTWALD 1930b, 45; aj.).

V roce 1995 byly, v souvislosti s první etapou výstavby výrobní haly firmy Mürdter-Dvořák, s.r.o. (ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER eds. 2000, 199; ŠMÍD 1999g), prozkoumány celkem tři archeologické objekty, jeden náležející kultuře nálevkovitých pohárů a dva kultuře zvoncovitých pohárů.

Obr. 44. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „V klínech“.

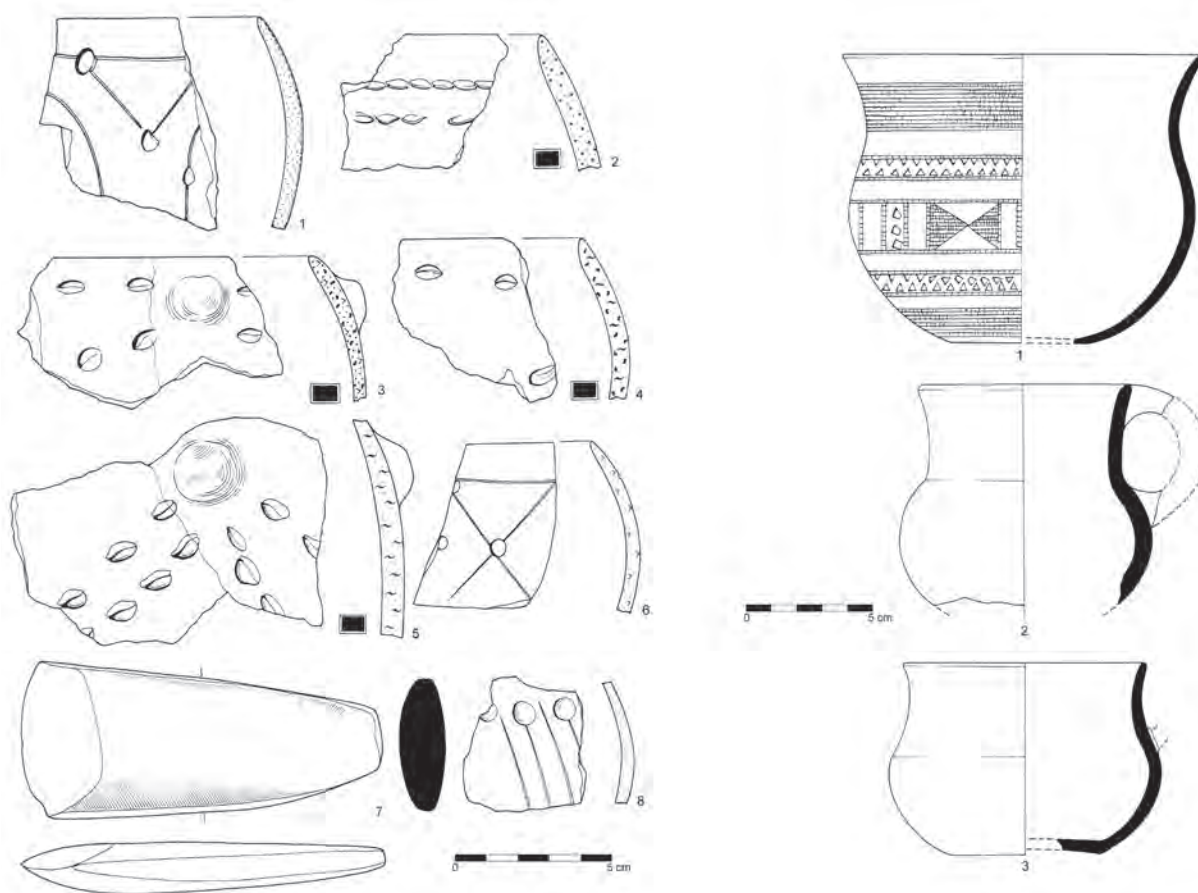
Ukázka z garnitury zlomkového depotu bronzů „Olšany 3“ (archív autora, dosud nepublikováno).

Fig. 44. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “V klínech”.

Examples from the collection of bronze fragment deposit “Olšany 3” (author’s archive, not published to this day).

Plocha skrytá v roce 1998 (ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER eds. 2000, 199-200; ŠMÍD 1999h) přímo navázala na parcelu prozkoumanou v roce 1995. Byla zde zjištěna část palisádového žlabu obepínajícího kruhový areál o průměru asi 80 m a objeven jeho pravděpodobný severní vstup. Zlomkovitý materiál z výplně žlabu i ostatních objektů neumožňuje přesnější datování - rámcově je toto „ohrazení“ kladeno do pozdního eneolitu až starší doby bronzové, tedy někde na konec 3. a počátek 2. tisíciletí př. n. l.

Na lokalitě „Zlatníška“ proběhla v roce 2001 již třetí etapa záchranného výzkumu spojeného se stavebními aktivitami firmy Mürdter-Dvořák, s.r.o. (ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006, 241-242; ŠMÍD 2002b). Na ploše zhruba 2000 m² bylo prozkoumáno 14 objektů (kultury s lineární keramikou, kultury nálevkovitých pohárů i středodunajské mohylové kultury), 15 kůlových jamek a 8 kostrových hrobů náležejících slovanskému etniku mladší doby hradištní. Pozoruhodný je nález nebožtíka v jámě kultury s lineární keramikou, kde uložení skeletu v dosti nepřirozené poloze poukazuje na jeho násilnou smrt (medializováno v denním tisku, např. reportáž M. RYŠLÍKA v Moravskoslezském Blesku ze dne 8. dubna 2001). Jeden z objektů přinesl velmi početný a pro území střední Moravy archeologicky nesmírně cenný materiál středobronzové kultury mohylové, doplněný navíc unikátním pohřbem dítěte v nádobě - tzv. „pithoi“, jak tento velmi specifický způsob nakládání s těly zemřelých dětí nazýváme (FOJTÍK 2006c, 41; podrobně FOJTÍK - DOČKALOVÁ 2007). Původ tohoto zvyku najdeme až v Egejské oblasti,

Obr. 45. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“. Vlevo ukázka z nálezů kultury s keramikou lineární (převzato z FOJTÍK 2007a, 784, obr. 2). Vpravo výběr z keramiky kultury zvoncovitých pohárů (převzato z NZ ÚAPP Brno, č. j. 41/96, obr. 7, 15).

Fig. 45. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatníska“. Pictured on the left: examples of finds associated with the Linear Pottery Culture (taken from FOJTÍK 2007a, 784, Fig. 2). Pictured on the right: examples of the Bell Beaker Culture pottery (taken from NZ ÚAPP Brno, ref. no. 41/96, Fig. 7, 15).

odkud se k nám dostal skrze Balkán a Panonii, což odráží nepříliš časté archeologické doklady zmíněného rituálního jevu. Ve dvou hrobech z mladohradištního období (např. FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 69-72, tab. 55-58, 84) byly nalezeny i stříbrné denáry - olomoucká ražba z doby vlády Svatopluka (1095-1107) a uherská ražba z doby vlády Ondřeje I. (1046-1061), které zde sehrály roli tzv. „obolu mrtvých“, tedy mince vkládané nebožtíkovi do úst či dlaně a určené tak k úhradě za jeho „převoz“ přes mýtickou Řeku mrtvých do podsvětí.

Čtvrtou etapu archeologického výzkumu vyvolala v roce 2004 výstavba skladovací haly (ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006, 241-242; ŠMÍD 2005). Ve východní části skryté plochy byly zachyceny čtyři sídlištní objekty kultury s lineární keramikou a podél nově budované haly byla rýhou kanalizace porušena kulturní vrstva s nevýrazným keramickým materiálem středodunajské mohylové kultury.

V pořadí již pátý odkryv, realizovaný na pozemku firmy Mürdter-Dvořák s.r.o. v listopadu 2005, souvisel tentokrát s dostavbou výrobní haly místní nástrojárny a lisovny plastů (FOJTÍK 2006a; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 60, 267-268). Na skryté ploše o výměře 700 m² byla zachycena další část osady našich nejstarších zemědělců, lidu kultury s lineární keramikou. Tato je zastoupena

Obr. 46. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.

Bukovohorská keramika z objektů 519/2005 a 524/2005 (podle FOJTÍK 2007a, 785, obr. 3).

Fig. 46. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatníska“.

Bükk Culture pottery from objects number 519/2005 and 524/2005 (according to FOJTÍK 2007a, 785, Fig. 3).

celkem 25 archeologickými objekty, a to nejen běžnými sídlištními jámami veskrze nepravidelně oválného půdorysu, ale i kúlovými jamkami a rozměrnějšími žlaby, tvořícími společně torzo stavebního komplexu neolitického domu nadzemní kúlové konstrukce. Početný soubor keramiky blíže datují zlomky s dekorem příznačným pro nejmladší vývojový stupeň kultury s lineární keramikou (s častou aplikací železovského a šareckého výzdobného stylu; k chronologii cf. ČIŽMÁŘ 1998). Objevem značného významu je několik fragmentů keramických „importů“ bukovohorské kultury (k bližší charakteristice její hmotné náplně např. LICHARDUS 1974; k nálezu samotnému pak podrobněji FOJTÍK 2007a), které jsou v geografickém prostoru Prostějovska a Olomoucka vůbec prvními svého druhu a výrazně tak přispívají k poznání vzdálenějších východních vlivů pronikajících v tomto období až na Moravu, a to zřejmě díky značně expanzivnímu tlaku populace železovské kultury jihozápadního Slovenska, Panonie i přilehlé části Rakouska (k moravským nálezům střepů bukovohorské kultury např. PODBORSKÝ 1993a, 100). Následné osídlení prozkoumaného prostoru dokládá pouze větší sídlištní objekt, tzv. hliník, jehož výplň poskytla dosti torzovitou ukázkou z hrnčířské produkce pozdně eneolitické kultury zvoncovitých pohárů a dále i menší oválná jáma obsahující několik střepů jen rámcově náležejících střední době bronzové.

Další cestou k archeologickému poznání trati „Zlatníska“ se stala plánovaná kolonie rodinných domků, jejíž předzvěstí byla výstavba inženýrských sítí realizovaná v roce 2006 (FOJTÍK 2007b; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 267-268). Během ní bylo prozkoumáno 6 sídlištních objektů, z nichž jeden náleží II. vývojovému stupni kultury nálevkovitých pohárů, jeden pozdnímu vývojovému stádiu platěnické kultury a tři době laténské. Jedna z jam neposkytla žádný archeologický materiál a zůstává tedy blíže nedatovaná. Polykulturní osídlení místa dokresluje ojedinělý zlomek nádoby kultury s moravskou malovanou keramikou a fragment nádoby časově náležející do střední až mladší doby bronzové, které byly obsaženy jako intruze ve výplních zkoumaných objektů. Z běžného spektra nálezů je nutné upozornit na fragmenty lidské lebky z obj. 501 (mladší doba železná) - výskyt lidských kostí na sídlištních doby laténské je totiž jevem, jehož doklady jsou sice nadregionální, leč velmi sporé a též jeho interpretace je otázkou velmi složitou (od náhodného deponování až po nestandardní zacházení s lidskými pozůstatky v souvislostech s magií a kultem, cf. ČIŽMÁŘ

2000). V říjnu téhož roku pak proběhly zemní práce spojené se stavbou prvních dvou rodinných domků (FOJTÍK 2007b; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 267-268). Po skrývce byly zjištěny dva sídlištní objekty datovatelné rámcově do mladšího pravěku a dále též prozkoumaná a zdokumentovaná sídlištní jáma jordanovské kultury. V získaném keramickém materiálu z jeho výplně se však vyskytl též ojedinělý zlomek nádoby náležející kultuře kulovitých amfor.

Dosud poslední archeologický výzkum proběhl v měsících březnu a dubnu 2007, a to opět na pozemcích firmy Mürdter-Dvořák, s.r.o., v souvislosti s výstavbou skladové haly a k ní náležející zpevněné komunikace (FOJTÍK 2008a; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 267-268). Na dotčené ploše o výměře téměř 1 ha byla zachycena část osady lidu kultury s lineární keramikou. Tato byla zastoupena cca 50 archeologickými objekty, nejčastěji běžnými sídlištními jámami veskrze nepravidelně oválného půdorysu, ale i rozsáhlejšími hliníky, které jsou zpravidla typickými pro okrajovou část sídliště, čemuž by nasvědčovala i klesající četnost či až úplná absence archeologického materiálu ve výplních jednotlivých jam. Soubor keramiky mladšího vývojového úseku kultury s lineární keramikou opět provází výrazný podíl fragmentů s uplatněnými železovskými a šáreckými výzdobnými prvky. Postlineárnímu osídlení prozkoumaného prostoru náleží větší sídlištní objekt, tzv. hliník, pozdně eneolitické kultury zvoncovitých pohárů a zejména pak sídlištní jáma a rozsáhlý hliník s nálezy spadajícími do střední, tj. „klasické“, fáze středodunajské mohylové kultury střední doby bronzové. Jisté interpretační obtíže nám bohužel činí objekt č. 519. Jedná se o liniový výkop, žlab, jež poskytl pouze několik drobných zlomků keramiky z doby laténské. Vlastní účel objektu, stejně jako jeho vztah k „ohrazení“ zkoumanému v roce 1998, tak zůstává dosud neřešitelnou otázkou, kterou může zodpovědět až případný odkryv jeho pokračování na dosud nedotčené ploše v sousedství vybudované skladové haly.

Spíše okrajově můžeme zmínit i terénní prospekci s využitím detektoru kovu, jenž byla na lokalitě provedena na podzim roku 2009 s cílem získat chronologicky signifikantní kovové artefakty v blízkém okolí středobronzové osady. Výsledkem této aktivity byla drobná kolekce bronzových předmětů, které jsou též pojednány v předložené práci.

Rozsáhlá plošina při severozápadním okraji obce Olšany u Prostějova se tak pomalu stává jednou z nejučeněji prozkoumaných archeologických lokalit této části regionu Prostějovska. V průběhu záchranných archeologických výzkumů, prováděných zde prostějovským pracovištěm Ústavu archeologické památkové péče Brno v posledních dvou desetiletích, nám tato místa vydávají nejedno tajemství ukryté v zemi již po celá tisíciletí - mnohá z nich přinášejí vědecké poznatky, které svým významem geografickou oblast střední Moravy výrazně přesahují.

15. 5. Uložení dostupných archeologických nálezů pocházejících z lokality

VM Olomouc - P 452/64, D 1643-1652, A 69455-69464; P 554/64, D 1653-1664, A 79450-79461; P 525/73, A 56658, 67285-37286; P 1235/64, A 16303-16452.

MP Prostějov - D 126, 006241; E 2, 041420; E 233, 041608; E 268, 041656; J 736, J 296, J 180-181, 012500, 012560, 029258-029259; K 53, K 192-196, 029982, 031180-031181, 031208-031209, 031251-031252; L 224, 033388; M 20, M62, M 82, 033455, 033487, 034901; N 76, 038625; P 64, 038957; 140001-140154; 142519-142549; 170427-180573; 188545-188617; 219031-219470; 234640-234743; 249977-250000; 238172-238902; 242571-242592; 249973-249976; 244449-244454.

15. 6. Podrobný soupis pramenů a literatury k lokalitě

Lokalitu najdeme v databázi **Státního archeologického seznamu České republiky** pod pořadovým číslem záznamu **SAS 24-22-23/7**.

Zpráva v archivu AÚP, č. j. 2047/37.

Zprávy v archivu AÚB, č. j. 302/45; 661/46; 1732/46; 2005/46; 37/48; 1464/48; 3348/60; 3351/60; 3354-3355/60; 1495/70; 1856/79.

Zpráva v archivu ÚAPP Brno, č. j. 41/96; 59/98; 24/01; 10/04; 161/05; 193/06; 5/07; 171/07.

BENINGER - FREISING 1933, 38; ČERVINKA 1902, 294; ČERVINKA 1928, 180; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ eds. 2006, 241-242; ČIŽMÁŘ - GEISLEROVÁ - UNGER eds. 2000, 199-200; ČIŽMÁŘOVÁ 2004, 266; FOJTÍK 2006a; FOJTÍK 2006c, 41; FOJTÍK 2007a; FOJTÍK 2007b; FOJTÍK 2008a; FOJTÍK 2008b, 17, 47, 49, 50, 54, 56, 60, 68-69; FOJTÍK 2009b, 60-63; FOJTÍK 2012, 136-139, obr. 75-77; tab. 20-24, 84:2, 85; FOJTÍK - DOČKALOVÁ 2007; FOJTÍK - ŠMÍD 2008, 69-72, tab. 55-58, 84; GEISLEROVÁ - PARMA eds. 2013, 60, 267-268; GOTTWALD 1903, 69; GOTTWALD 1904b, 79; GOTTWALD 1908, 69-70; GOTTWALD 1909, 19; GOTTWALD 1924, 23, 99, 108, 119, 132; GOTTWALD 1930a, 15 (67); GOTTWALD 1930b, 45; GOTTWALD 1931, 24, 38, 77, 99, 107, 113; MEDUNA 1980a, 192, Nr. 264; MEDUNA 1980b, 222, Taf. 65; PERNIČKA 1966, Taf. XLIV:4; PROCHÁZKA 1937, 16-17; RYŠLINK 2001; ŠIMEK 1958, 267; ŠMÍD 1999g; ŠMÍD 1999h; ŠMÍD 2002b; ŠMÍD 2005; ŠROT 1975, 46.

Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 1998, Brno 1999, 17; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2001, Brno 2002, 21; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2004, Brno 2005, 28; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2005, Brno 2006, 24; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2006, Brno 2007, 23-24; Výroční zpráva Ústavu archeologické památkové péče Brno za rok 2007, Brno 2008, 32-33.

15. OLŠANY U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov), polní trať „Zlatníska“

postupná výstavba areálu Mürdter-Dvořák, s. r. o., v letech 1995 až 2007

Záchranný archeologický výzkum M. Šmída realizovaný v roce 2001

Objekt K 503B

Datování:

střední, „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma široce nepravidelně oválného půdorysu (tab. 54), delší osou směřující přibližně ve směru od západu k východu, měla maximální zjištěnou délku 2,7 m a šířku 2 m. Byla zahlobena 1,94 m pod úroveň podloží (tj. 2,44 m pod úroveň současného terénu). Její stěny byly šikmé, místy i do stran ubíhající a dno kotlovité. Výplň tvořila středně ulehlá tmavě hnědá drobtovitá hlína s mazanicí do 0,5 cm (kont. 113), mazanicová destrukce (kont. 114), šedohnědá prachová hlína s drobtu slínu, mazanicí do 0,5 cm a uhlíky (kont. 115), vrstva šedého popela (kont. 116), čočka spraše (kont. 117), vrstva uhlíků (kont. 118), vrstva rozmoklé mazanice (kont. 119), světle hnědá prachová hlína s uhlíky a mazanicí do 0,5 cm (kont. 120) a šedohnědá hlína promísená spraší (kont. 121). Objekt můžeme interpretovat jako sídlištní jámu, která byla velmi brzy po svém vyhloubení využita k uložení dětského pohřbu v nádobě.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 392 položek (k deskripci vybráno 63 položek reprezentujících celkem 51 keramických jedinců)/neinventováno 481 ks (skart); bronzová industrie - dlátka; mazanice - celkem 22 ks; osteologický materiál - celkem 78 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 171169-171300 a 180301-180495 + skart.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Torzo širšího hrnce s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným nízkým hrdlem. Okraj rovný a zaoblený. Na podhrdlí dochováno svislé tyčinkové ucho a na těle rytá výzdoba z motivů tzv. „přesýpacích hodin“ spojených do několika svislých linií. Povrch vně v odstínech hnědé, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 130 mm, Ø okraje - 212 mm. Inventární číslo MPP 171204; větší fragmenty lepené celkem z 11 zlomků (tab. 54:2).
2. Torzo nízkého šálku s kalichovitě rozevřenými stěnami ostře nasazenými na výrazně stlačený spodek nádoby bez vyznačeného dna, který nese ve svém středu „omfalos“ lemovaný zešikmenými rýžkami a tvořící tak „sluneční symbol“. Ostrý lom zvýrazněn „přeseškáváním“ v podobě hustě řazených krátkých svislých rýžek. Povrch vně hnědošedý, jemně hlazený/uvnitř světle hnědý s výrazným tmavým „okem“, hlazený, při přechodu ke dnu jen hruběji urovnaný; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 42 mm, Ø okraje - 72 mm. Inventární číslo MPP 171205 (tab. 54:4).
3. Torzo nízkého šálku s kónickými stěnami ostře nasazenými na téměř plochý spodek nádoby bez vyznačeného dna, který nese mírně ze středu vychýlený mělký důlek. Ostrý lom zvýrazněn „přeseškáváním“ v podobě hustě řazených svislých rýžek. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř šedý, hlazený, při přechodu ke dnu jen hruběji urovnaný; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 42 mm, Ø okraje - 80 mm. Inventární číslo MPP 171206 (tab. 54:6).
4. Torzo šálku s mírně stlačeným kulovitým tělem a zřetelně odsazeným nízkým kalichovitě rozevřeným hrdlem, přes které se klene z okraje vytažené a na podhrdlí dosedající páskové ucho. Podhrdlí po obvodu zdobeno linií šikmých rýžek, tělo nádoby pak nese souvislé svislé až lehce zešikmené žlábkování. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, hlazený; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 71 mm, Ø okraje - 63 mm. Inventární číslo MPP 171207; větší fragment lepený celkem z 5 zlomků (tab. 53:5).
5. Torzo nízkého šálku se stlačeným polokulovitým tělem a ostře nasadajícím nálevkovitě rozevřeným hrdlem, které je odděleno obvodovou rýhou lemovanou hustě řazenými „zavěšenými“ svislými rýžkami; přes hrdlo se klene z okraje vytažené a na podhrdlí dosedající páskové ucho. Povrch vně i uvnitř v odstínech tmavě hnědé až hnědočerné, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171208; torzo lepené celkem ze 4 zlomků (tab. 55:5).
6. Nižší kónická mísa s mírně oble klenutými stěnami, s lehce nožkovitým a mírně vklenutým dnem. Z nevýrazně dovnitř zataženého a zaobleného okraje vytaženy čtyři protilehle umístěné nevýrazné jazykovité výběžky, v horní části stěny nádoby dochováno páskové ucho; pod okrajem umístěna obvodová linie osmi souměrně rozvržených čokovitých prořezů vyhloubených až po výpalu nádoby. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé až hnědočerné, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku; jemnozrnná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 124 mm, Ø okraje - 404 mm, Ø dna - 90 mm. Inventární číslo MPP 171209; torzo lepené celkem z 23 zlomků (tab. 53:3).
7. Torzo tzv. „vykuřovadla“ (cf. např. TIHELKA 1960, 58) téměř kulovitě tvaru. Okraj podstavy mírně dovnitř zatažený a zaoblený. Cca polovina těla pokryta souměrně rozloženými kruhovými otvory, které byly protlačeny před výpalem a posléze pečlivě upraveny. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný, dosahující téměř

- kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 69 mm, Ø podstavce - 120 mm. Inventární číslo MPP 171210; torzo lepené ze 2 zlomků (tab. 55:2).
8. Torzo šálku se stlačeným polokulovitým tělem, na něž nasadá lehce odsazené a prožlábnutím zvýrazněné mírně nálevkovitě rozevřené hrdlo. Okraj mírně ven vyhnutý a zaoblený; dno nevyznačené, oblé. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědošedé, leštěný, dosahující téměř koževitěho lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 75 mm, Ø okraje - 121 mm. Inventární číslo MPP 171211 (tab. 55:3).
 9. Torzo šálku s polokulovitým tělem a plynule „esovitě“ nasazeným mírně nálevkovitě rozevřeným hrdlem. Okraj mírně ven vyhnutý a zaoblený; dno nevyznačené, oblé. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědošedé, leštěný, dosahující téměř koževitěho lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 72 mm, Ø okraje - 116 mm. Inventární číslo MPP 171212; torzo lepené celkem ze 6 zlomků (tab. 55:1).
 10. Torzo větší hrnkovité nádoby s kónickými stěnami a rovným dnem. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně okrový, místy až s oranžovými tóny, leštěný do koževitěho lesku/uvnitř v odstínech světle hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do koževitěho lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 116 mm, Ø okraje - 192 mm, Ø dna - 110 mm. Inventární číslo MPP 171213 (tab. 55:6).
 11. Oválná keramická vanička s prohnutými stěnami a rovným dnem. Rovný a zaoblený okraj je na jednom z konců lalůčkovitě vytažený do „výlevky“, čímž nádobku připodobňuje ke středověkým kahanům. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědošedé, hruběji urovnaný; zrnitá keramika stopově obsahující okem téměř nepatrná zrnka slídy. R.: výška - 28 mm, délka - 105 mm, šířka - cca 60 mm. Inventární číslo MPP 171214 (tab. 54:5).
 12. Torzo šálku s mírně stlačeným kulovitým tělem a mírně odsazeným vyšším kalichovitě rozevřeným hrdlem. Podhrdlí se zbytkem páskového ucha po obvodu zdobeno linií oválných vpichů tvaru „obilného zrna“, tělo nádoby pak nese souvislé svislé až lehce zešíkmené žlábkování. Povrch vně šedočerný, jemně hlazený, místy až leštěný do koževitěho lesku/uvnitř šedohnědý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 56 mm, Ø okraje - cca 63 mm. Inventární číslo MPP 171221; fragment lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 53:4).
 13. Fragment většího esovitě profilovaného hrnku s mírně kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Hrdlo vyznačeno obvodovým žlábkem, na šikmo žlábkovaném těle nádoby zřetelná stopa po kořenu ucha. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé až hnědočerné, leštěný do koževitěho lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171215 (tab. 56:1).
 14. Fragment vejčitého hrnce s nízkým hrdlem a ven vyhnutým zaobleným okrajem. Na podhrdlí obvodový pás kolků tvaru „zaobleného trojúhelníka“ vytvořených pomocí kosti nebo dřívka. Povrch vně v odstínech hnědé, leštěný do koževitěho lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171216 (tab. 56:2).
 15. Zlomek kónického hrnku, který pod rovným a zaobleným okrajem nese větší kruhový otvor vykroužený z vnější strany, a to až po výpalu nádoby. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný do koževitěho lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171218 (tab. 56:8).
 16. Fragment džbánu s ostře odsazeným a kalichovitě rozevřeným hrdlem, na podhrdlí obvodová linie šikmých vpichů tvaru „obilného zrna“ přerušena zbytkem širšího páskového ucha, na těle pak větší kruhový dolík. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do koževitěho lesku/uvnitř šedohnědý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171220 (tab. 56:14).
 17. Fragment džbánu s plynuleji nasazeným a kalichovitě rozevřeným hrdlem, na podhrdlí zbytek obvodové linie šikmých vrypů nebo vpichů přerušena kořenem širšího páskového ucha. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř šedohnědý, hlazený, místy jen hruběji urovnaný; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171222 (tab. 56:11).
 18. Fragment džbánu s ostře odsazeným a kalichovitě rozevřeným hrdlem, na podhrdlí obvodová linie výrazných šikmých trojúhelníkovitých vrypů. Povrch vně v odstínech hnědé, leštěný do koževitěho lesku/uvnitř šedo-

- hnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171223 (tab. 56:9).
19. Fragment džbánu se schodovitě odsazeným a kalichovitě rozevřeným hrdlem. Na podhrdlí složitější kombinace ze složených motivů ryté výzdoby - dvě obvodové ryté linie vyplněné svazky šikmých rýžek a nesoucí šikmo šrafované „zavěšené trojúhelníky“; na těle pak svazek tří obloukovitých žlábků. Povrch vně hnědošedý, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171224 (tab. 56:7).
 20. Fragment menší amfory s vertikálním tyčinkovitým ouškem na maximální výduti, které je vespod lemováno podkovou tvořenou drobnými kruhovými důlky. Povrch vně i uvnitř v odstínech tmavě hnědé až hnědočerné, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171225 (tab. 54:3).
 21. Fragmenty amfory se stlačeným baňatým tělem zdobeným souvislým šikmým širokým žlábkováním a nesoucí na maximální výduti jedno dochované svislé válečkovité hraněné ucho. Povrch vně v odstínech hnědé, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171226, 171236-241, 171243, 171254; větší fragmenty lepené celkem z 11 zlomků (tab. 56:3).
 22. Drobný zlomek dvojkónické nádoby s ostře lomeným tělem, které ve spodní části nese souvislé svislé rýhování. Povrch vně v odstínech šedé, jemně hlazený/uvnitř šedočerný, jemně hlazený, místy až leštěný se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171227 (tab. 56:10).
 23. Zlomek šálku s esovitě formovaným tělem, po obvodu maximální výduti nesoucí linii hustě řazených svislých rýh. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171228 (tab. 56:13).
 24. Drobný zlomek šálku s dvojkónicky formovaným tělem, po obvodu ostře lomené maximální výduti nesoucí linii hustě řazených svislých vrypů tvaru „obilného zrna“. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171229 (tab. 56:5).
 25. Drobný zlomek šálku s esovitě formovaným tělem, po obvodu maximální výduti nesoucí linii hustě řazených svislých rýžek. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171230 (tab. 56:6).
 26. Drobný zlomek amforovitě nádoby nebo džbánu s odsazeným hrdlem, na podhrdlí obvodová linie šikmých vpichů tvaru „obilného zrna“. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, s lokální stopou původního vy-leštění do kožovitého lesku/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171231 (tab. 56:4).
 27. Drobný zlomek amforovitě nádoby s mírně odsazeným hrdlem. Na podhrdlí složitější kombinace ryté výzdoby v podobě vodorovných rýh, mezi nimiž jsou umístěny střídavě svazky svislých rýžek a na nejspodnější rýze pak zavěšené svisle šrafované trojúhelníky. Povrch vně hnědý, hlazený/uvnitř šedavý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171232 (tab. 53:6).
 28. Fragment amfory nebo džbánu s baňatým tělem nesoucím hrotitou vypnulínu s kruhovým vpichem na vrcholu a lemovanou po obvodu šikmými vrypy tvaru „obilného zrna“. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171234 (tab. 56:17).
 29. Fragment amfory nebo džbánu se stlačeným baňatým tělem nesoucím po obvodu vklesnutou plastickou vypnulínu. Povrch vně v odstínech hnědé s výrazným hnědočerným okem, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171235 (tab. 56:15).
 30. Fragment amfory s hrdlem ostře nasazeným na baňaté tělo; přechod zvýrazněn dvěma obvodovými žlábkami,

- kteře jsou přerušeny jedním dochovaným protáhle oválným plastickým výčnělkem. Na maximální výduti zbytky výraznými žlábkami rámované plastické vypnuliny. Povrch vně v odstínech hnědé až hnědočerné, leštěný do kořovitého lesku/uvnitř hnědošedý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171242, 171244-246, 171253; větší fragment lepený celkem z 5 zlomků (tab. 53:2).
31. Fragment amfory nebo džbánu se stlačeným baňatým tělem nesoucím po obvodu vklesnutou plastickou vypnulinu. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kořovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171249 (tab. 56:12).
 32. Fragment amfory nebo džbánu se stlačeným baňatým tělem nesoucím plochou plastickou vypnulinu lemovanou dvěma žlábkami. Povrch vně v odstínech hnědé až hnědočerné, leštěný do kořovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171250 (tab. 56:16).
 33. Fragment hrnku s vejčitém tělem a plynule „esovitě“ nasazeným hrdlem; na podhrdlí zbytky svislého páskového ucha. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný do kořovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 171258 (tab. 55:4).
 34. Fragmenty větší amforovité nádoby s vyšším kónicky rozevřeným hrdlem, které je od baňatého těla odděleno zřetelným prožlábnutím. Okraj je rovný a zaoblený. Na podhrdlí složitější kombinace plastické a složených motivů ryté výzdoby - dvě obvodové ryté linie vyplněné svazky šikmých rýžek, nesoucí šikmo šrafované „zavěšené trojúhelníky“, jsou na nejméně dvou místech přerušeny oválným seříznutým plastickým výčnělkem s naznačenými „růžky“ a pod nimi s dále navazujícími motivy tzv. „přesýpacích hodin“ spojených na těle nádoby do svislých linií. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, jemně hlazený, místy až leštěný do kořovitého lesku; keramika s výrazným podílem písku a s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180354; celkem 34 zlomků v lepených či solitérních kusech (tab. 53:1a-c).
 35. Torzo vyššího vejčitého hrnce s lehce odsazeným a mírně kalichovitě rozevřeným hrdlem. Na podhrdlí posazené širší páskové ucho. Tělo nádoby nese nepravidelné souvislé svislé rýhování. Povrch vně v odstínech hnědé, hlazený/uvnitř šedohnědý, hladký; hrubozrná keramika bez příměsi slídy. Inventární číslo MPP 180356; větší fragment lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 57:5).
 36. Zlomek stěny vejčitého hrnce s plynule „esovitě“ nasazeným a kalichovitě rozevřeným hrdlem. Povrch vně v odstínech hnědé, hladký/uvnitř šedočerný, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180368 (tab. 58:2).
 37. Větší zlomek esovitě profilované mísy s ven vyhnutým a zaobleným okrajem. Ústí nádoby uvnitř zřetelně odsazené. Povrch vně i uvnitř šedočerný, leštěný do kořovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180402 (tab. 59:3).
 38. Větší zlomek esovitě profilované mísy s plecemi v řezu zesílenými. Mírně ven vyhnutý a zaoblený okraj je vytažený do nevýrazného protáhlého laloku. Povrch vně v odstínech hnědočerné, leštěný do kořovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180405 (tab. 59:2).
 39. Větší zlomek esovitě profilované mísy s mírně ven vyhnutým a zaobleným okrajem. Ústí nádoby uvnitř zřetelně odsazené. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř šedočerný s výraznějším světle hnědým okem, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180406 (tab. 59:1).
 40. Fragment spodku a nožkovitého dna amfory nebo velké „talířovité“ mísy. Vklenuťe dno je uvnitř nádoby po obvodu výrazně prožlábnuté a středem tak opticky zvednuté do ploché plastické vypnuliny. Povrch vně v tmavohnědých tónech, leštěný do kořovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený, místy dosahující až kořovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180414; větší kus lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 58:6).
 41. Nízká nožka pocházející patrně z větší „talířovité“ mísy. Povrch vně i uvnitř šedočerný, leštěný do kořovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180415; větší kus lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 58:7).

- ho lesku; jemnozrná keramika stopově obsahující okem téměř nepatrná zrnka slídy. Inventární číslo MPP 180416 (tab. 59:4).
42. Fragment větší amforovité nádoby s rozevřeným hrdlem, které je od baňatého těla odděleno plynulejším schodkovitým odsazením. Na podhrdlí obvodová linie šikmých vpichů tvaru „obilného zrna“ a na těle svazek tří dochovaných schodovitě řazených širokých obloukovitých žlábků. Povrch vně šedohnědý, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř hnědý, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180418 (tab. 57:3).
 43. Fragment větší amforovité nádoby s mírně odsazeným a široce kalichovitě rozevřeným hrdlem, na podhrdlí obvodová linie šikmých vpichů tvaru „obilného zrna“. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180420 (tab. 57:2).
 44. Zlomek stěny nádoby zdobený dvěma většími kruhovými důlky. Povrch vně šedohnědý, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedočerný, hlazený, v místě důlků zřetelněji vypouklý a jen hruběji urovnaný; keramika s výrazným podílem písku a s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180424 (tab. 57:4).
 45. Fragment amforovité nádoby s baňatým tělem, které nese na podhrdlí a maximální výduti cikcakovitě rozložené větší oblě a po obvodu vklesnuté plastické vypuliny. Povrch vně šedohnědý, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedočerný, leštěný do kožovitého lesku; keramika s výrazným podílem písku a s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180423, 180426; větší kus lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 58:5).
 46. Torzo větší hrnkovité nádoby s kónickými stěnami a rovným dnem. Okraj rovný a zaoblený. Spodek nádoby nese při ostrém lomu dna obvodovou linii řidčeji řazených výrazných svislých vrypů. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený/uvnitř šedočerný, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s výrazným obsahem okem téměř nepatrných zrnok slídy. R.: výška - 110 mm. Inventární číslo MPP 180430; fragment lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 57:1).
 47. Fragment velké plynule esovitě profilované zásobnice s výraznou vodorovnou plastickou promačkávanou páskou. Okraj mírně zduřelý, ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně v odstínech okrové až hnědé, na hrdle hruběji urovnaný, na těle hladký/uvnitř hnědý, hladký; zrnitá keramika bez příměsí slídy. Inventární číslo MPP 180458 (tab. 60:2).
 48. Fragmenty velké plynule esovitě profilované zásobnice s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou na podhrdlí a prstovými důlky s patrnými nehtovými vrypy na hraně ven vyhnutého a lehce zduřelého okraje, tělo nádoby s nevýrazným souvislým svislým prstováním. Povrch vně v odstínech okrové až hnědé, drsněný prstováním/uvnitř hnědošedý, spíše hruběji urovnaný; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180459, 180460; ve dvou zlomcích (tab. 60:1).
 49. Zlomek „teriny“ s nižším oblým tělem a kónickým hrdlem, na podhrdlí nesoucí vodorovnou plastickou promačkávanou pásku. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé až hnědošedé, na hrdle leštěný do kožovitého lesku, na těle hladký/uvnitř v odstínech hnědé, hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180473 (tab. 58:4).
 50. Zlomek „teriny“ s nižším oblým tělem a vyšším kónickým hrdlem, na podhrdlí nesoucí vodorovnou plastickou promačkávanou pásku a na těle svislé prstování. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, na hrdle jemně hlazený, na těle drsněný prstováním/uvnitř v odstínech hnědošedé, jemně hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180475 (tab. 58:1).
 51. Zlomek „teriny“ s nižším oblým tělem a kónickým hrdlem, na podhrdlí nesoucí vodorovnou plastickou promačkávanou pásku. Okraj rovný a zaoblený. Povrch vně v odstínech hnědé, místy až s oranžovými tóny, na hrdle leštěný do kožovitého lesku, na těle hladký/uvnitř v odstínech hnědé, hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 180476 (tab. 58:3).

Vybrané (tj. kresebně dokumentované) akeramické předměty:

52. Záměrně odřezaná kloubní hlavice z proximální epifýzy femuru tura domácího? (podle laskavého sdělení kolegyně G. Dreslerové). Povrch porušený. R.: Ø - 51 mm, výška - 26 mm. Inventární číslo MPP 180491 (tab. 57:6).
53. Záměrně odřezaná kloubní hlavice z proximální epifýzy femuru tura domácího (podle laskavého sdělení kolegyně G. Dreslerové). Povrch nese stopy okousání šelmou. R.: Ø - 45 mm, výška - 18 mm. Inventární číslo MPP 180492 (tab. 57:7).
54. Bronzové tyčinkovité dlátko s kvadratickým profilem těla, v týlové partii s profilem kruhovým. Povrch pokrytý smaragdově zelenou ušlechtilou patinou. R.: délka 90 mm; hmotnost - 2,92 g. Inventární číslo MPP 180493 (tab. 54:1).

Hrob č. 10 - pohřeb dítěte v nádobě

Datování:

střední, „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁

Popis pohřbu a jeho inventáře:

Na dně výše popsaného objektu K 503B byl nalezen pohřeb dítěte v nádobě (tab. 51-52). Jednalo se o amforu vejčitého těla s odsazeným a k okraji ubíhajícím hrdlem (1). Tato byla třetinou své spodní části zapuštěna do dna jámy a hrdlo bylo překryto spodkem hrubší nádoby s prstováním (2). Uvnitř amfory se v částečně dutém prostoru ukrýval úplný skelet lidského novorozence zachovaný v anatomických souvislostech (podrobněji viz příložená antropologická zpráva M. Dočkalové - addendum V.). Dno nádoby sloužící za schránku s pohřbem leželo 1,63 m pod úrovní podloží (tj. 2,13 m pod úroveň současného terénu) a povrch spodku nádoby, jenž překrývala pithos pak 1,34 m pod úroveň podloží (tj. 1,84 m pod úroveň současného terénu).

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 180572-180573.

1. Amfora vejčitého těla se zřetelně odsazeným a k okraji ubíhajícím hrdlem. Povrch vně v odstínech hnědé s tmavšími hnědočernými oky, hlazený, místy s náznakem kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, hladký; spíše jemnozrnná keramika s vysokým podílem písku a s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 318 mm, Ø okraje - 170 mm, Ø dna - 116 mm. Inventární číslo MPP 180572 (tab. 52:1b).
2. Spodní část hrubší prstované nádoby s mírně nožkovitě odsazeným dnem. Povrch vně v odstínech okru s šedavými oky, drsněný svislým prstováním/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 117 mm, Ø dna - 154 mm. Inventární číslo MPP 180573 (tab. 52:1b).

Záchranný archeologický výzkum P. Fojtíka realizovaný v roce 2007

Objekt K 515

Datování:

střední, „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma nepravidelně protáhle oválného půdorysu s jazykovitým výběžkem orientovaným k východu (tab. 61), delší osou směřující přibližně ve směru od východu k západu, měla maximální zjištěnou délku 14,4 m a šířku cca 6,0 m. Byla zahloubena 1,40 m pod úroveň podloží (tj. cca 1,85-1,90 m pod úroveň současného terénu). Její stěny byly šikmo se svažující, zčásti stupňovité, místy ve spodní části i šikmo do stran ubíhající (podhloubené) a dno stupňovité s řadou beztvarych prohlubní. Výplň tvořila tmavě hnědá ulehlá hlína s ojedinělými čočkami spraše a drobtů mazanice (kont. 109), sprašové proplástky (kont. 106), sprašové lavice (kont. 107) a tmavě šedohnědá ulehlá hlína zvrstvená spraší (kont. 104). Objekt můžeme interpretovat jako rozsáhlejší těžební jámu - hliník.

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 275 položek (k deskripci vybráno 22 položek)/neinventováno 404 ks (skart); ostatní broušená industrie - zlomky kamenných brousků - 2 ks; vzorky kamenů z výplně objektu - 9 ks; mazanice - celkem 30 ks; osteologický materiál - celkem 52 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 238213-238500 + skart.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Džbánec s nižším oblým tělem, na které ostře, dvěma obvodovými žlábkami odděleno, nasedá mírně prohnuté a nálevkovitě rozevřené hrdlo. Odlomené páskové ucho bylo vytaženo z lehce ven vyhnutého a zaobleného okraje směřující na rozhraní hrdla a plecí. Dno lehce dovnitř vkleututé. Na obvodu výdutě čtyři kruhové, dvěma podkovovitými žlábkami orámované vypnuliny. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 113 mm, Ø okraje - 92 mm, Ø dna - 40 mm. Inventární číslo MPP 238213 (tab. 61:1).
2. Drobný šálek s výrazně potlačeným oblým spodkem, plynule nasazeným mírně prohnutým a nevýrazně nálevkovitě rozevřeným vyšším hrdlem. Z okraje vytažené páskové ouško nasedá na esovitou maximální výduť. Na oblém a nevyznačeném dně mělký omfalos. Povrch vně hnědošedý, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedočerný, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 47 mm, Ø okraje - 80 mm, Ø dna - cca 25 mm. Inventární číslo MPP 238214 (tab. 61:2).
3. Vyšší šálek s kónickými stěnami ostře nasazenými na výrazně potlačený a téměř plochý spodek nádoby bez vyznačeného dna. Z okraje vytažené páskové ouško nasedá na ostrý lom těla. Povrch vně i uvnitř světlehnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 56 až 60 mm, Ø okraje - 105 mm. Inventární číslo MPP 238215 (tab. 62:5).
4. Torzo šálku s oble kónickým spodkem, takřka esovitě nasazeným mírně prohnutým a nevýrazně nálevkovitě rozevřeným hrdlem. Z okraje vytažené mírně prohnuté páskové ouško nasedá na lehce vyznačený lom těla. Na dně větší omfalos. Povrch vně v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy až leštěný do kožovitého lesku/uvnitř v odstínech hnědé, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška - 66 mm, Ø okraje - cca 128 mm, Ø dna - 37 mm. Inventární číslo MPP 238216 (tab. 62:4).
5. Torzo dvojuché amfory s kulovitým tělem a lehce prohnutým kónickým hrdlem, které je od těla odděleno prožlábnutým odsazením. Okraj rovný a zaoblený. Na podhrdlí umístěná dvě pásková ucha symetricky doplněná dvěma ploššími a po obvodu jen lehce vkleutými kruhovými prsovitými vypnulínami. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 100 mm, Ø okraje - cca 102 mm, Ø maximální výdutě - cca 190 mm. Inventární číslo MPP 238217; povětšinou lepeno do větších fragmentů, celkem identifikováno 25 zlomků (tab. 62:2).
6. Zlomek okraje a těla hrubší mísy s oblým tělem a plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený

- a zevnitř ostře odsazený. Těsně pod okrajem nasazeno širší svislé páskové ucho. Povrch vně šedohnědý, místy jen hruběji urovnaný/uvnitř šedohnědý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238218 (tab. 63:1).
7. Zlomky okraje a těla nízké mísy s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený; z okraje vytaženy výraznější jazykovité výčnělky dochované ve dvou exemplářích. Povrch vně i uvnitř v odstínech tmavě hnědé až hnědočerné, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238219; identifikováno celkem v 6 zlomcích (tab. 63:3).
 8. Zlomek okraje a těla mísy s oblým tělem. Okraj je rovný, oboustranně se rozšiřující a rovně seříznutý. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238223 (tab. 63:5).
 9. Zlomky stěny amforovité nádoby s výzdobou - v dolní části kónické hrdlo odsazeno a odděleno od těla zřetelným prožlábnutím, podhrdlí obíhá vodorovný žlábek přerušený jedním dochovaným oblým kruhovým výčnělkem a nesoucí hustě řazené šikmo šrafované zavěšené trojúhelníky při hrotu vždy doplněné jedním kruhovým důlkem. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený, se stopami kovově šedého tuhování/uvnitř šedočerný, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - cca 90 mm, Ø hrdla - cca 150 mm, Ø maximální výdutě - cca 300 mm. Inventární číslo MPP 238255; povětšinou lepeno do větších fragmentů, celkem identifikováno 11 zlomků (tab. 62:1).
 10. Torzo drobnějšího džbánu s oblým, ke dnu výrazně stlačeným tělem a s náznakem žlábkem odděleného hrdla. Výduť nese čtveřici symetricky rozmístěných oblouků tvořených dvojicemi žlábků sbíhajících se k plochému nevyznačenému dnu opatřenému omfalem. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený, s výraznějšími stopami kovově šedého tuhování/uvnitř šedý, hladký, směrem ke dnu jen hruběji urovnaný; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 53 mm, Ø maximální výdutě - cca 76 mm. Inventární číslo MPP 238256; lepeno celkem ze 7 zlomků (tab. 61:3).
 11. Zlomek větší amforovité nádoby s odsazeným a kalichovitě rozevřeným hrdlem, kde podhrdlí obíhá vodorovná linie šikmých rýžek tvaru obilného zrna. Povrch vně i uvnitř šedočerný, jemně hlazený, s výraznějšími stopami otřelého kovově šedého tuhování; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238257 (tab. 63:6).
 12. Torzo amforovité nádoby s nízkým esovitě profilovaným tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Přejít hrdla a výdutě je na podhrdlí zvýrazněn obvodovým žlábkem, pod kterým najdeme svazek osmi svislých žlábků dosahujících do 2/3 těla nádoby. Pod zmíněným vodorovným žlábkem obíhá po odvodu linie šikmých rýžek tvaru obilného zrna, které se při svislých žlábkách pravouhle lomí, lemující oba svislé okraje jejich svazku. Povrch vně hnědočerný, leštěný do kožovitého lesku/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 80 mm, Ø maximální výdutě - cca 148 mm, Ø dna - cca 74 mm. Inventární číslo MPP 238258/1 (tab. 62:3).
 13. Zlomek stěny amforovité nádoby se stlačeným esovitě profilovaným tělem, které na maximální výduti nese svislý hrotitý výčnělek přerušující obvodovou linii tvořenou vodorovným žlábkem odspoda lemovaným svislými rýžkami tvaru obilného zrna. Pod zmíněným plastickým výčnělkem umístěn svazek tří svislých žlábků dosahujících cca do 1/2 těla nádoby. Povrch vně i uvnitř hnědočerný, leštěný do kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238258/2 (tab. 63:2).
 14. Drobný zlomek stěny amforovité nádoby s esovitě profilovaným tělem a zřetelně odsazeným hrdlem. Přejít hrdla a výdutě je na podhrdlí dále zvýrazněn obvodovým žlábkem, pod kterým najdeme vodorovnou linii šikmých rýžek tvaru obilného zrna přerušenou svazkem tvořeným dvěma dochovanými svislými žlábků. Povrch vně i uvnitř šedohnědý, jemně hlazený, místy se stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238258/3 (tab. 63:13).
 15. Drobný zlomek stěny amforovité nádoby nesoucí zbytky svislého páskového ucha přerušujícího svazek dvou vodorovných obvodových žlábků. Kořen ucha je lemován podkovovitým prožlábnutím a svazkem tří do-

- chovaných svislých žlábků směřujících dále na výduť. Povrch vně i uvnitř šedohnědý, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238258/4 (tab. 63:14).
16. Drobný zlomek stěny amfory nebo džbánu s odsazeným hrdlem. Na podhrdlí obvodová linie výrazných šikmých vrypů tvaru obilného zrna. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený/uvnitř hnědý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238259 (tab. 63:7).
 17. Fragmenty širšího šálku s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Od ostře vyznačeného přechodu hrdla a výduť vychází svislé plastické žebro pokračující dále ke spodku nádoby. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený, místy se stopami otřelého kovově šedého tuhování/uvnitř v odstínech hnědé, ve spodní části hlazený, v části horní pak jemně hlazený se stopami otřelého kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238260, identifikováno ve dvou zlomcích (tab. 63:8).
 18. Zlomek stěny vejčitého hrnce s nevýrazně odsazeným a v dochované části kónicky ubíhajícím hrdlem, výduť nese výrazné souměrné svislé rýhování. Povrch vně světlehnědý s výrazným šedočerným okem, hladký/uvnitř v odstínech hnědé až hnědočerné, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238262 (tab. 63:4).
 19. Zlomky stěny amfory nebo džbánu s oblým stlačeným tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Na těle vklesnutá kruhovou prsovitá vypnulina doplněná směrem k hrdlu dvěma kruhovými důlky. Povrch vně tmavohnědý, jemně hlazený, místy leštěný do kožovitého lesku/uvnitř v odstínech hnědé, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238267, identifikováno ve dvou zlomcích (tab. 63:9, 12).
 20. Zlomek stěny amfory nebo džbánu s odsazeným a ve spodní části kónickým hrdlem. Na podhrdlí obvodová linie vodorovných vrypů tvaru obilného zrna. Povrch vně hnědý, hlazený, místy s otřelým náznakem kovově šedého tuhování/uvnitř hnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238268 (tab. 63:10).
 21. Zlomek stěny větší amforovité nádoby s výzdobou - na podhrdlí zbytky obvodové linie šikmých rýžek ve tvaru obilného zrna a na maximální výduť zbytky tří širokých kruhových žlábků, které snad původně rámovaly plastickou vypnulinu. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený, místy leštěný do kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, hladký, se stopami po utváření nádoby; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238273 (tab. 63:11).

Objekt K 528

Datování:

střední, „klasický“, vývojový úsek středodunajské mohylové kultury - stupeň BB₂/BC₁

Popis objektu a jeho výplně:

Jáma nepravidelně široce oválného půdorysu (tab. 64), delší osou směřující přibližně ve směru od severovýchodu k jihozápadu, měla maximální zjištěnou délku 2,5 m a šířku 2,1 m. Byla zahloubena 0,94 m pod úroveň podloží (tj. cca 1,39-1,44 m pod úroveň současného terénu). Její stěny byly šikmo se svažující, zčásti do stran šikmo ubíhající (podhloubené) a dno stupňovité. Výplň tvořila tmavě hnědá ulehlá prachová hlína s ččkami spraše, drobty mazanice a ojedinělými uhlíky (kont. 108) se sprašovými proplásky (kont. 106) a sprašovými lavicemi (kont. 107). Objekt můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu - sklípek.

Obr. 47. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníška“. Vlevo fotografie objektu K 515 (SMK) odkrytého v roce 2007 (podle NZ ÚAPP Brno, č. j. 171/07, 10/07-38). Vpravo fotografie objektu K 528 (SMK) odkrytého v roce 2007 (podle NZ ÚAPP Brno, č. j. 171/07, 10/07-33).

Fig. 47. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatníška“. Pictured on the left: photo of object number K 515 (MDTC) excavated in 2007 (according to NZ ÚAPP Brno, ref. no. 171/07, 10/07-38). Pictured on the right: photo of object number K 528 (MDTC) excavated in 2007 (according to NZ ÚAPP Brno, ref. no. 171/07, 10/07-33).

Nálezy sumárně:

Keramika - inventováno 86 položek (k deskripci vybráno 10 položek)/neinventováno 126 ks (skart); štípaná industrie - 1 ks; ostatní broušená industrie - pískovcový kadlub - 1 ks a zlomek zrnokřivky - 1 ks; vzorky kamenů z výplně objektu - 2 ks; drobný zlomek hliněného závaží - 1 ks; mazanice - celkem 7 ks; osteologický materiál - celkem 34 ks.

Uloženo ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově pod inv. č. 238610-238703 + skart.

Verbální deskripce vybraných (tj. kresebně dokumentovaných) keramických zlomků:

1. Torzo amfory s nízkým, výrazně stlačeným oblým tělem a širokým prožlábnutím odděleným hrdlem. Tělo nese trojice výrazných podkovovitých žlábků původně patrně lemujících z výdutě ven vytlačené kruhové prsovitě vypnuliny. Ploché dno opatřeno nízkou nožkou. Povrch vně tmavohnědý, hlazený/uvnitř hnědočerný, hladký; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. R.: výška torza - 82 mm, Ø maximální výdutě - 150 mm, Ø nožky - 79 mm. Inventární číslo MPP 238610; lepeno celkem z cca 20 mnohdy velmi drobných zlomků (tab. 64:7).
2. Zlomek okraje a těla nízké misky s plochým talířovitým okrajem. Okraj je rovný, zaoblený a zevnitř odsazený; z okraje vytažený nevýrazný jazykovitý výčnělek dochovaný v jednom exempláři. Povrch vně i uvnitř v odstínech tmavě hnědé až hnědočerné, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238611 (tab. 65:1).
3. Zlomek okraje velké amforovitě nádoby - „zásobnice“; hraněný okraj na vnější hraně promačkáván symetrickou linií prstových důlků. Povrch vně v odstínech šedé, hruběji urovnaný/uvnitř šedoohnědý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238612 (tab. 64:3).
4. Fragment širšího šálku s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený; z okraje vytaženo v horní části sedlovitě prohnuté páskové ucho dosedající na ostrý lom hrdla

- a výdutě. Povrch vně i uvnitř v odstínech hnědé, leštěný, dosahující kožovitého lesku; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238613 (tab. 64:1).
5. Zlomek stěny amforovité nádoby s výzdobou - hrdlo odděleno od těla zřetelným prožlábnutím, na podhrdlí obvodová linie šikmých rýžek ve tvaru obilného zrna a na maximální výduti zbytky dvou širokých kruhových žlábků, které snad původně rámovaly plastickou vypnulinu. Povrch vně šedohnědý, jemně hlazený, místy s nezřetelnými stopami kovově šedého tuhování/uvnitř světle šedý, hladký; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238615 (tab. 64:6).
 6. Fragment amforovité nádoby se zřetelně odsazeným a obvodovým žlábkem zvýrazněným hrdlem, kde z dalšího obvodového žlábků na podhrdlí vystupuje kořen ucha oválného řezu a pod žlábkem pak vodorovná obvodová linie kruhových „kolků“ utvářených dutou tyčinkou (snad ptačí kostí). Povrch vně šedohnědý, hlazený/uvnitř šedý, hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238616 (tab. 64:4).
 7. Zlomek těla nádoby nesoucí zbytky vodorovně šrafovaných trojúhelníků, původně patrně součást motivu složeného z tzv. „přesýpacích hodin“. Povrch vně v odstínech tmavě hnědé až hnědočerné, leštěný, dosahující téměř kožovitého lesku/uvnitř šedohnědý, jemně hlazený; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238617 (tab. 64:2).
 8. Zlomek výdutě amforovité nádoby - „zásobnice“ s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou na podhrdlí a se svislým prstováním těla. Povrch vně šedohnědý, drsněný prstováním/uvnitř hnědý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238624 (tab. 65:2).
 9. Zlomek těla amforovité nádoby - „zásobnice“ s vodorovnou plastickou promačkávanou páskou obíhající pod plynule esovitě nasazeným hrdlem a se svislým prstováním těla. Povrch vně šedohnědý, na hrdle hruběji urovnaný a na výduti drsněný prstováním/uvnitř hnědý, hlazený; zrnitá keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238630 (tab. 65:3).
 10. Fragment širšího šálku s oblým tělem a odsazeným kalichovitě rozevřeným hrdlem. Okraj lehce ven vyhnutý a zaoblený. Povrch vně i uvnitř hnědošedý, jemně hlazený, místy s nezřetelnými stopami kovově šedého tuhování; jemnozrná keramika s okem téměř nepatrnými zrnky slídy. Inventární číslo MPP 238634; větší fragment lepený celkem ze 2 zlomků (tab. 64:5).

Vybrané (tj. kresebně dokumentované) akeramické předměty:

11. Kadlub s negativem dvou šipek s tulejí a řapem. Materiálem jemnozrný pískovec s muskovitem; odlévací forma výrazně přepálená, lokálně až vyžíhaná; drolivá. R.: 80 x 78 x 20 mm. Inventární číslo MPP 238696 (tab. 65:4).

Detektorová prospekce realizovaná na lokalitě v roce 2009

Na podzim roku 2009 byla v polní trati „Zlatníka“, k. ú. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, provedena detektorová prospekce (s využitím detektoru kovu White's Classic ID - Blue Max 950 s časovou dotací cca 4 hod.) cílená na získání případných chronologicky signifikantních bronzových artefaktů souvisejících s výzkumy doloženým sídlištěm středodunajské mohylové kultury. Tato poskytla kolekci níže popsaných předmětů disponujících však pouze dosti omezenou možností bezpečného určení a tedy i datování.

1. Zlomek dýky s jazykovitou rukojetí (typ Peschiera? v třídění P. NOVÁKA, 2011, 111-114, Taf. 39:529-40:553), s jedním dochovaným nýtem v kruhovém otvoru umístěném na středové ose mírně oble klenuté a po stranách zesílené ploché rukojeti. Povrch pokrytý strupovitou patinou v odstínech zelené barvy. R.: délka - 51,7 mm, max. šířka - 28,8 mm, max. tloušťka - 4,8 mm/min. tloušťka - 2,9 mm; délka nýtu - 19,2 mm, průměr nýtu - 3,6 mm; hmotnost - 19,4 g. Inv. č. MPP 244449 (tab. 50:1).

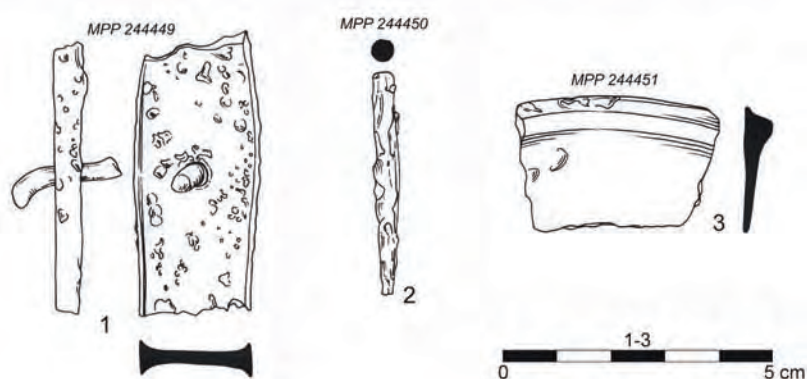
2. Odlomený hrot bronzové jehlice. Povrch pokrytý strupovitou patinou v odstínech zelené barvy. R.: délka - 41,5 mm, max. průměr - 5,6 mm; hmotnost - 2,4 g. Inv. č. MPP 244450 (tab. 50:2).
3. Zlomek bronzové srpové čepele s hladkým dorsálním žebrem. Povrch pokrytý světle zelenou, místy strupovitou patinou. R.: délka - 37,6 mm, šířka čepele - 23,4 mm; hmotnost - 17,2 g. Inv. č. MPP 244451 (tab. 50:3).
4. Tři drobnější bronzové slitky o celkové hmotnosti 25,2 g. Inv. č. MPP 244452-244454.

OLŠANY U PROSTĚJOVA, okr. Prostějov, polní trat' „Zlatníska“
archeologické odkryvy v průběhu výstavby areálu firmy Mürdter - Dvořák v letech 1995 až 2007

OLŠANY U PROSTĚJOVA, okr. Prostějov, polní trat' „Zlatníska“
bronzové artefakty získané na lokalitě prospekci detektorem kovu na podzim 2009

(pořadová čísla nálezů odpovídají jejich GPS lokalizaci vynesené v příložené ortofotomapě)

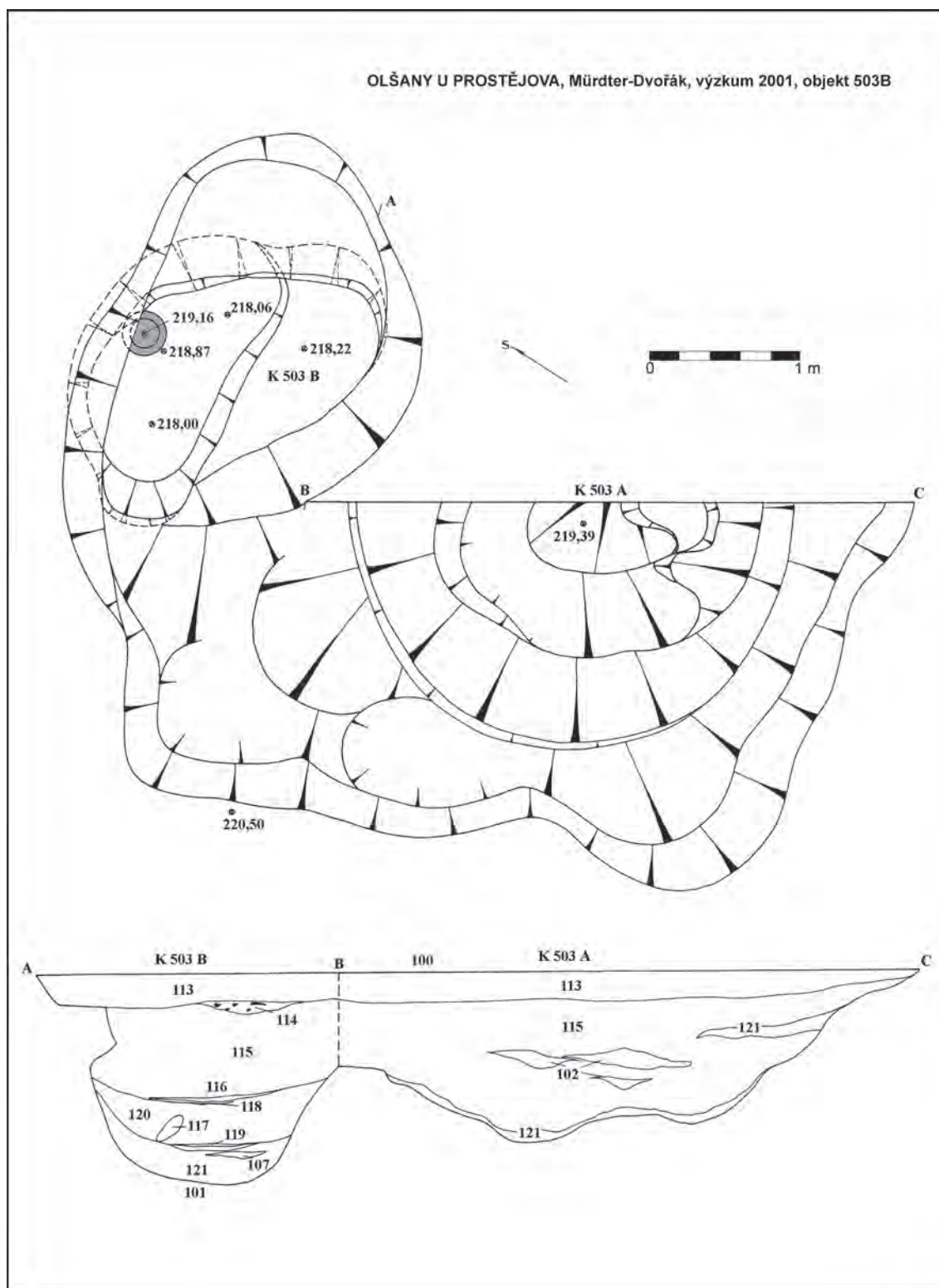

Tab. 50. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.

Archeologické odkryvy realizované v průběhu výstavby výrobního areálu firmy Mürdter-Dvořák v letech 1995-2007 a bronzové artefakty (1-3) získané na lokalitě v roce 2009 detektorovou prospekci.

Tab. 50. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatníska“.

Archaeological excavations carried out in the course of construction of a manufacturing facility for the Mürdter-Dvořák company between 1995 and 2007 and bronze artefacts (1-3) discovered at the site thanks to metal detector prospection.

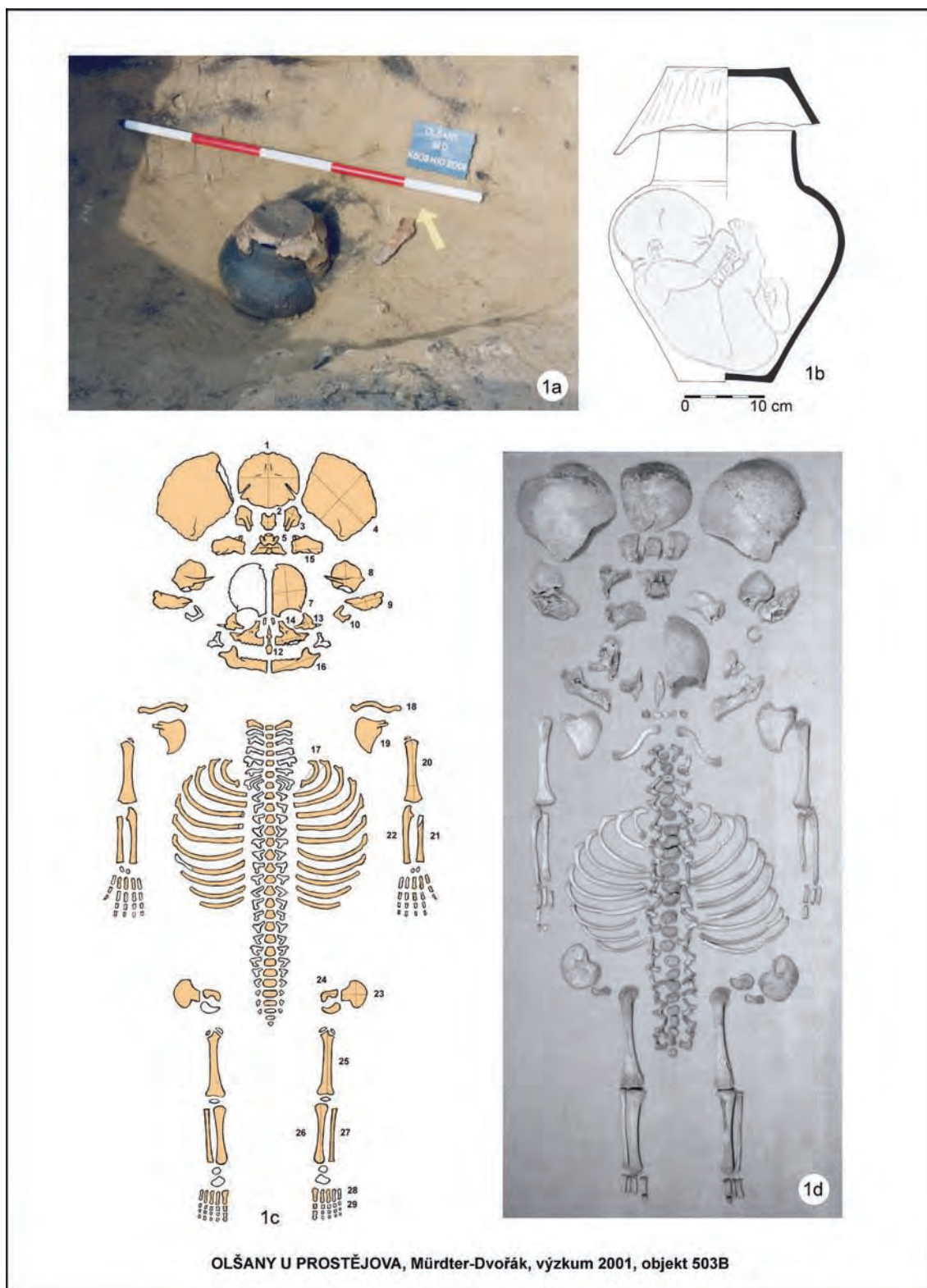

Tab. 51. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatniska“.

Kresebná dokumentace objektu K 503B/2001 s nálezem pohřbu dítěte v nádobě.

Tab. 51. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatniska“.

Drawing documentation of object number K 503B/2001 with the find of inhumation of a child in a vessel.

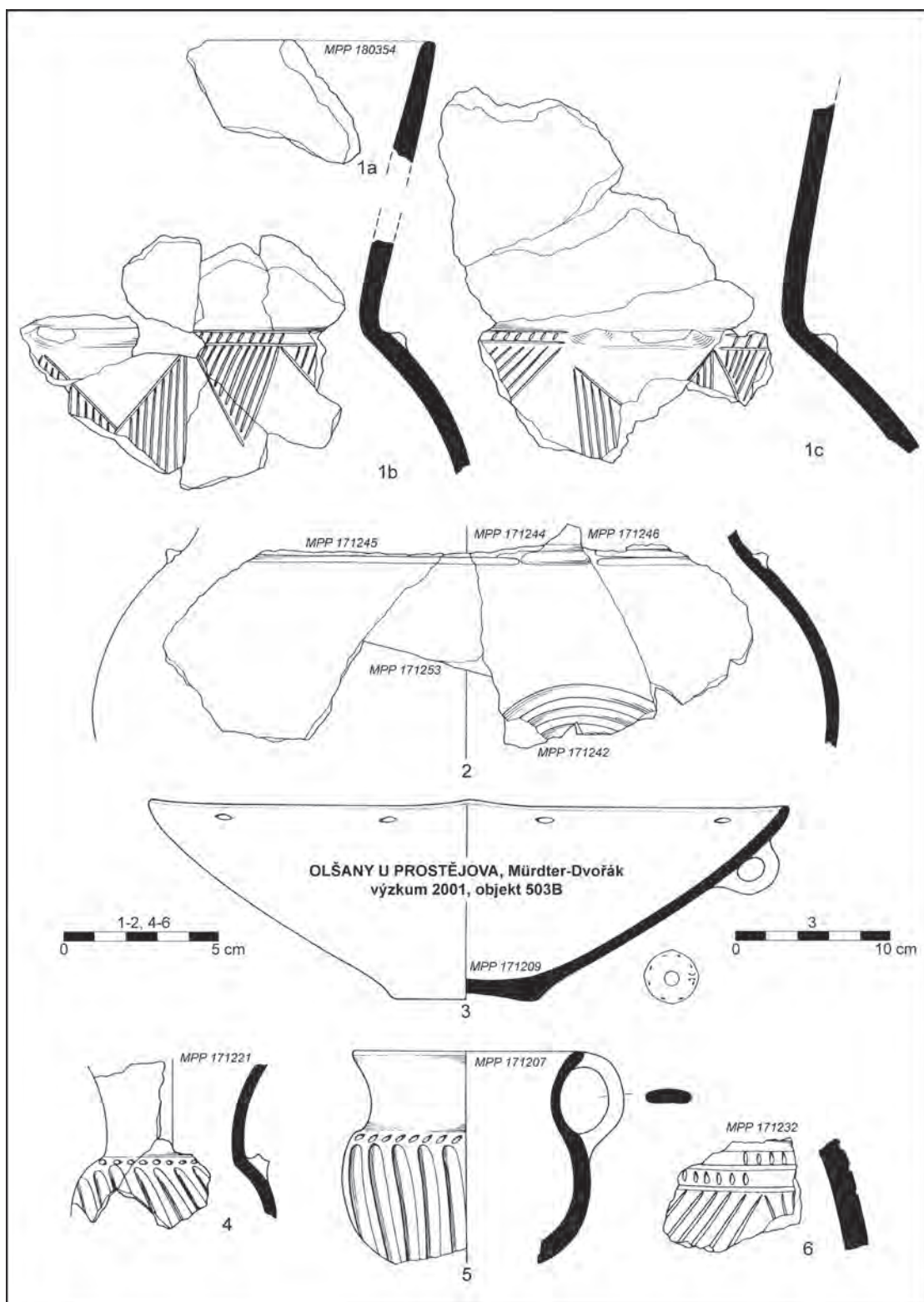

Tab. 52. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.

Objekt K 503B/2001 - pohřeb dítěte v nádobě na fotografii a v kresbě (volná rekonstrukce P. Fojtíka), spolu s jeho antropologickou dokumentací.

Tab. 52. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníska”.

Object number K 503B/2001 - inhumation of a child in a vessel on a photo and a drawing (artist's rendition by P. Fojtík), along with anthropological documentation.

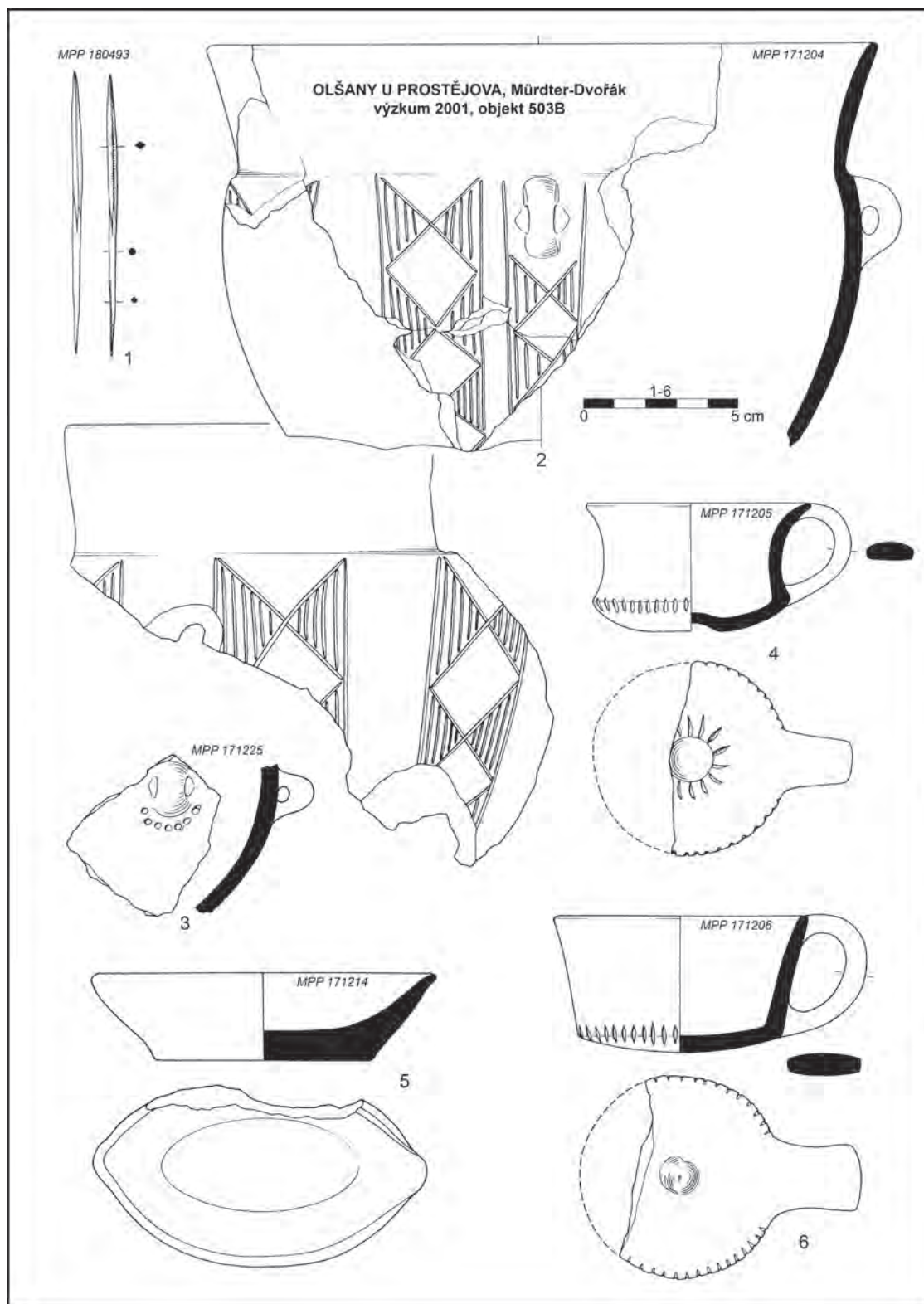

Tab. 53. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatniska“.

Keramika z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 53. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatniska”.

Pottery from the filling of the object number K 503B/2001.

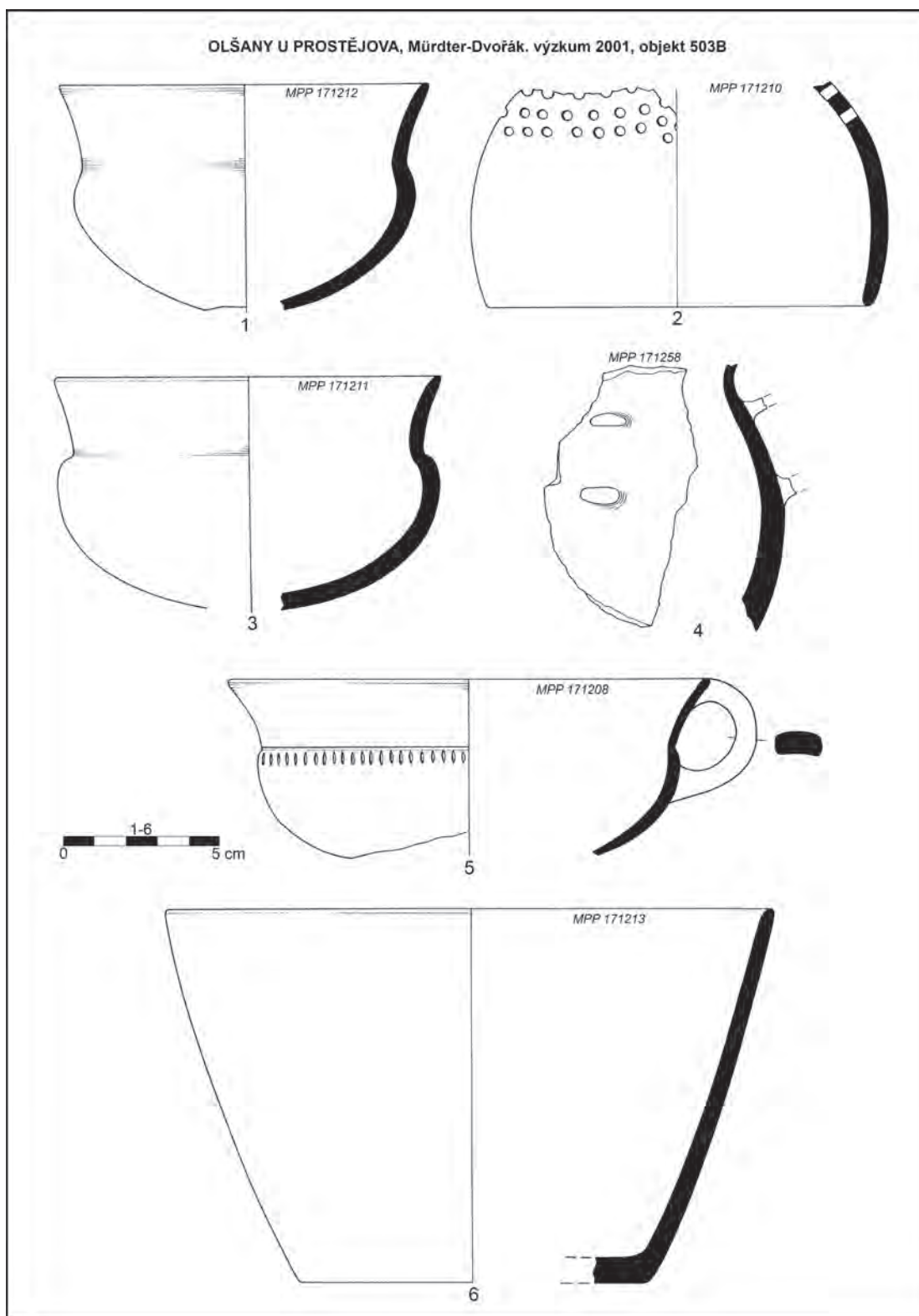

Tab. 54. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníška“.

Bronzové dlátko (1) a keramika (2-6) z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 54. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníška”.

Bronze chisel (1) and pottery (2-6) from the filling of object number K 503B/2001.

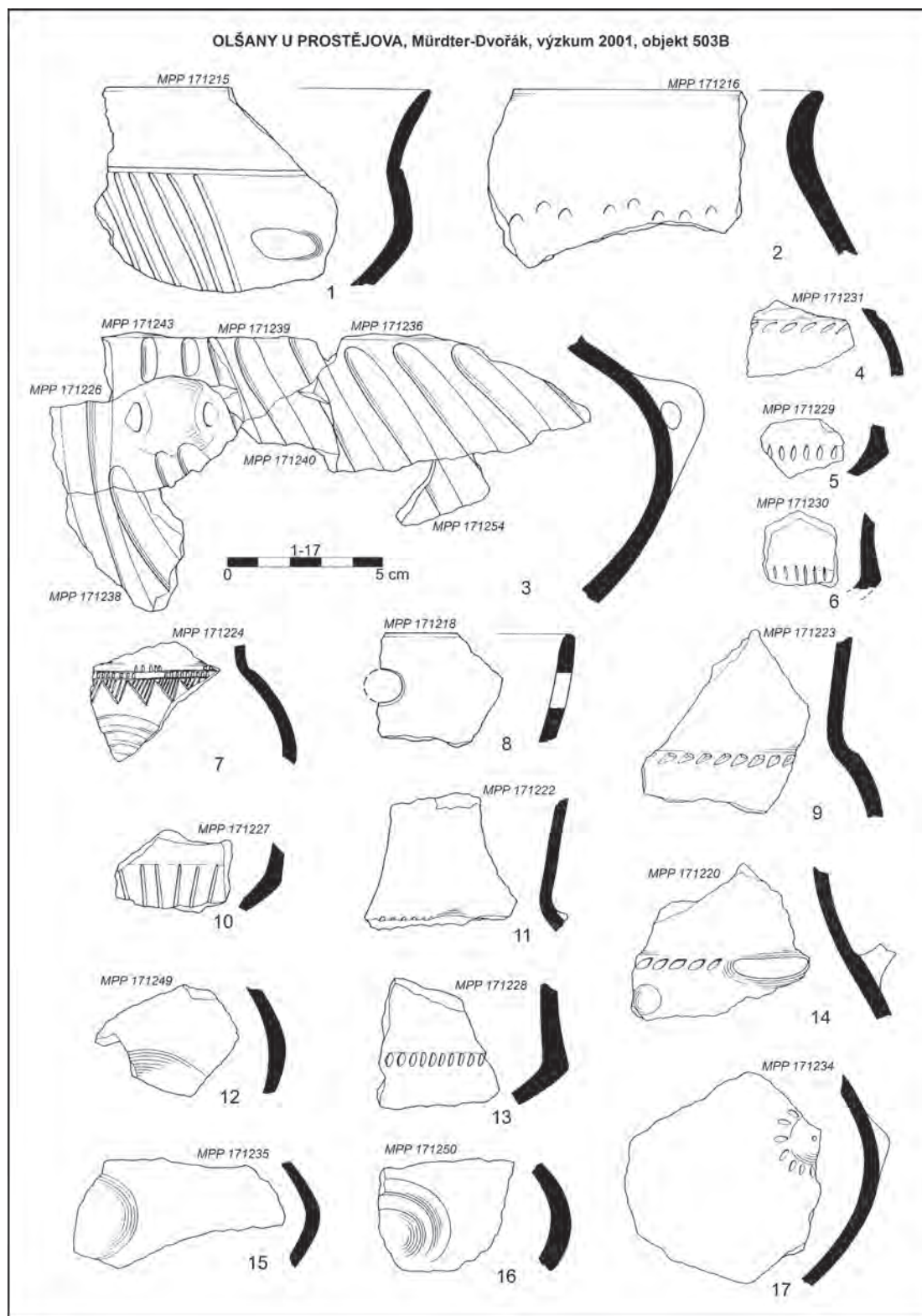

Tab. 55. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatniska“.

Keramika z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 55. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatniska”.

Pottery from the filling of the object number K 503B/2001.

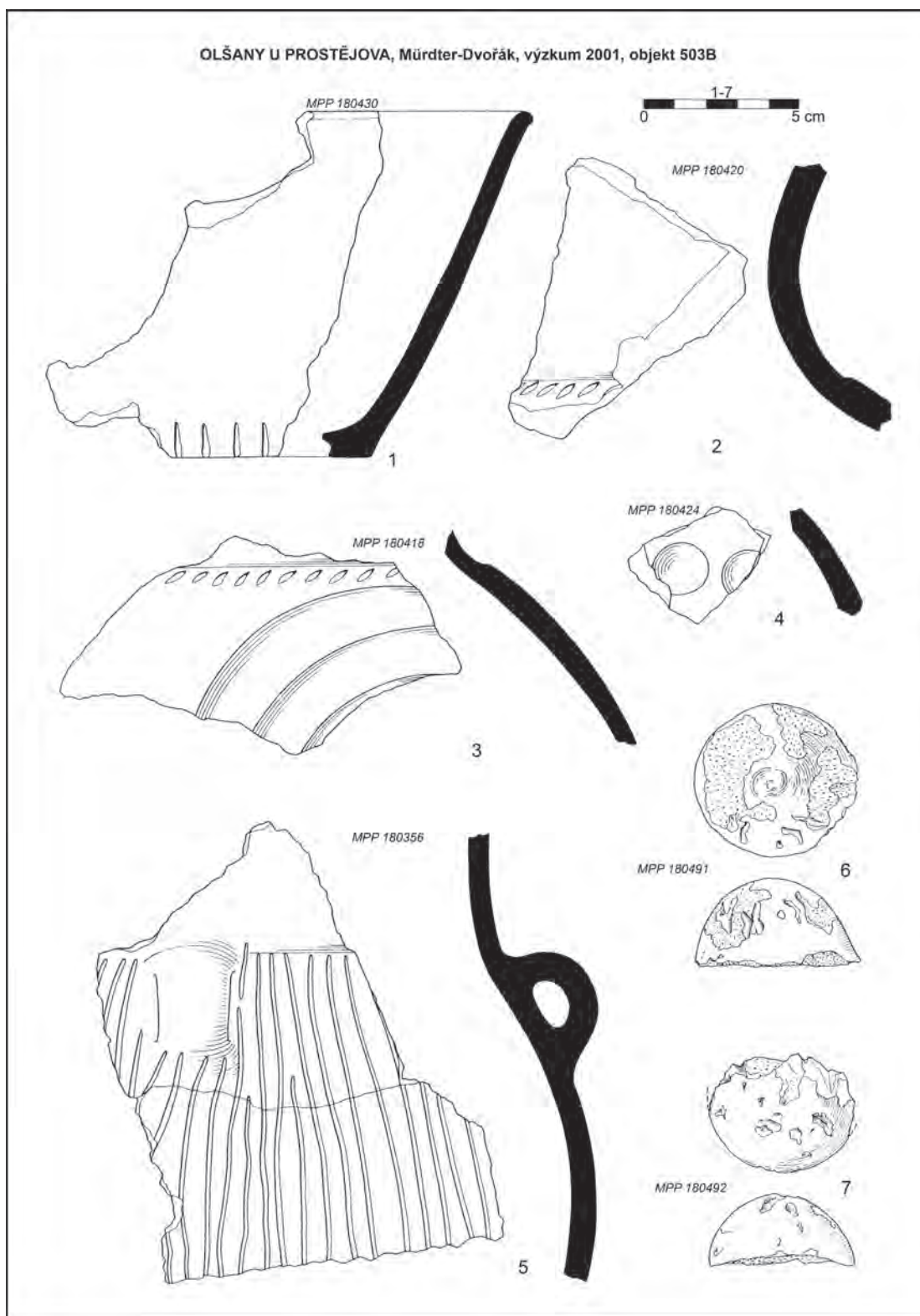

Tab. 56. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatniska“.

Keramika z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 56. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatniska“.

Pottery from the filling of the object number K 503B/2001.

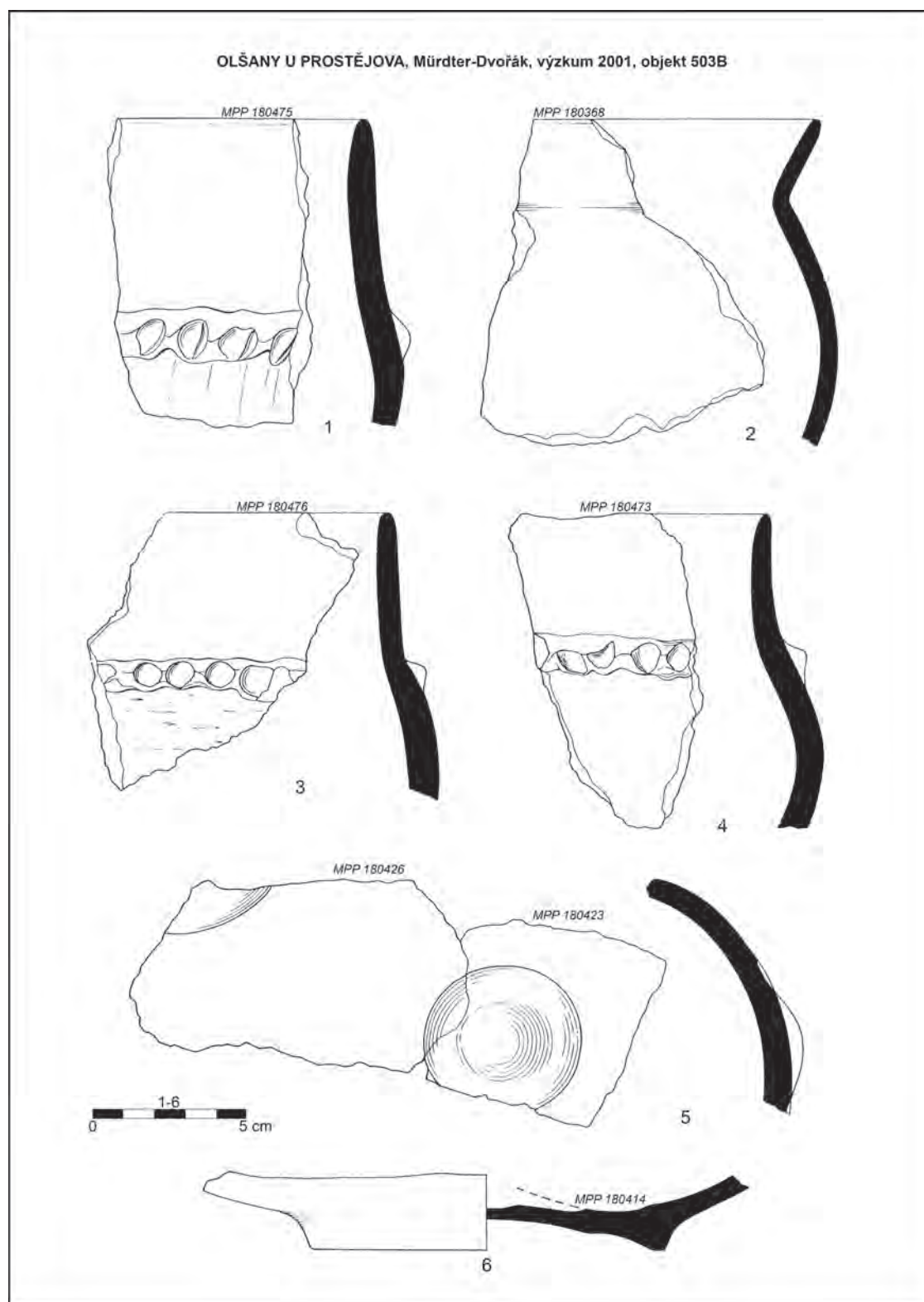

Tab. 57. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.

Keramika (1-5) a řezané kloubní hlavice zvířecích kostí (6-7) z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 57. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatníska“.

Pottery (1-5) and heads of animal bones (6-7) from the filling of the object number K 503B/2001.

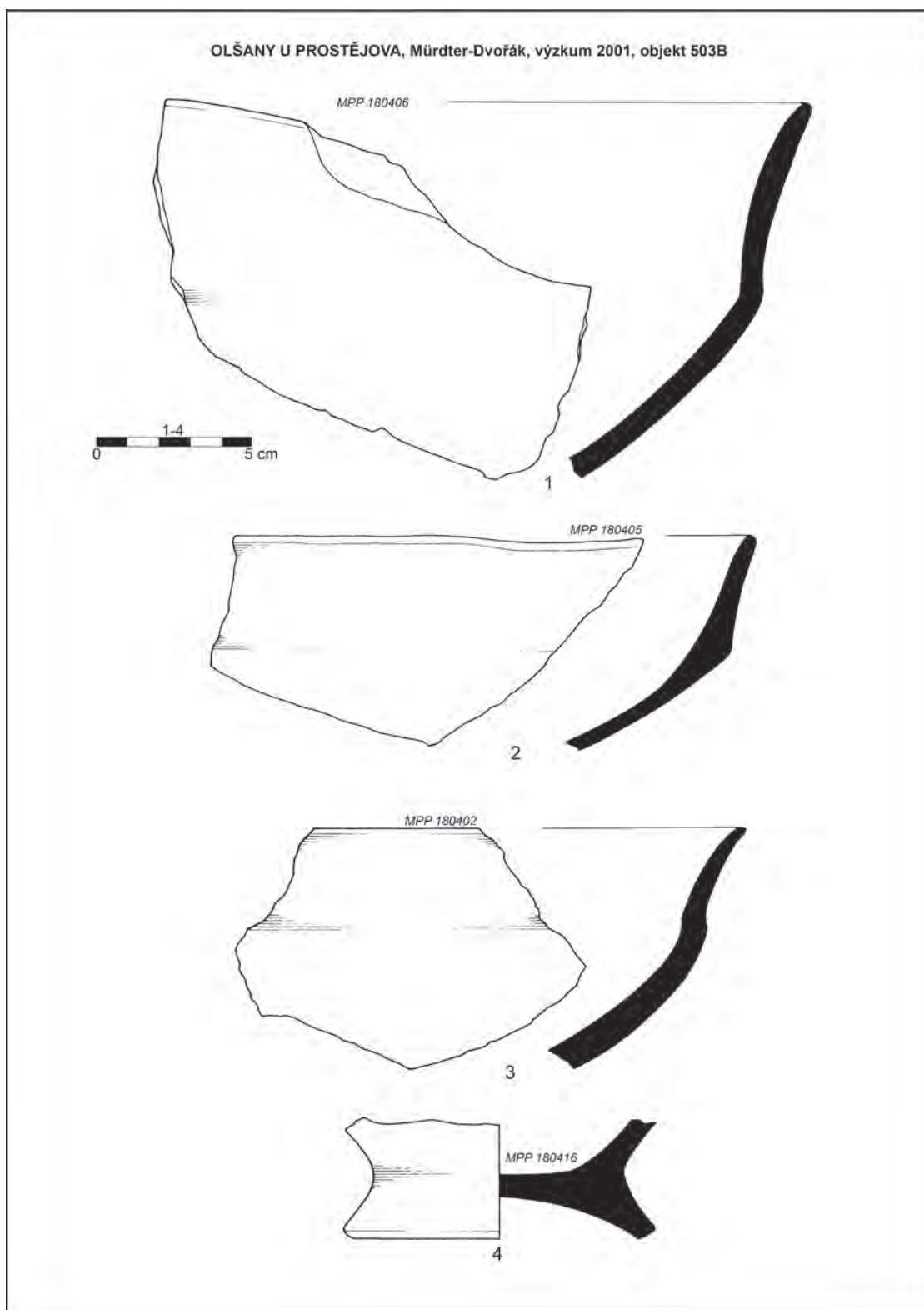

Tab. 58. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníška“.

Keramika z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 58. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníška”.

Pottery from the filling of the object number K 503B/2001.

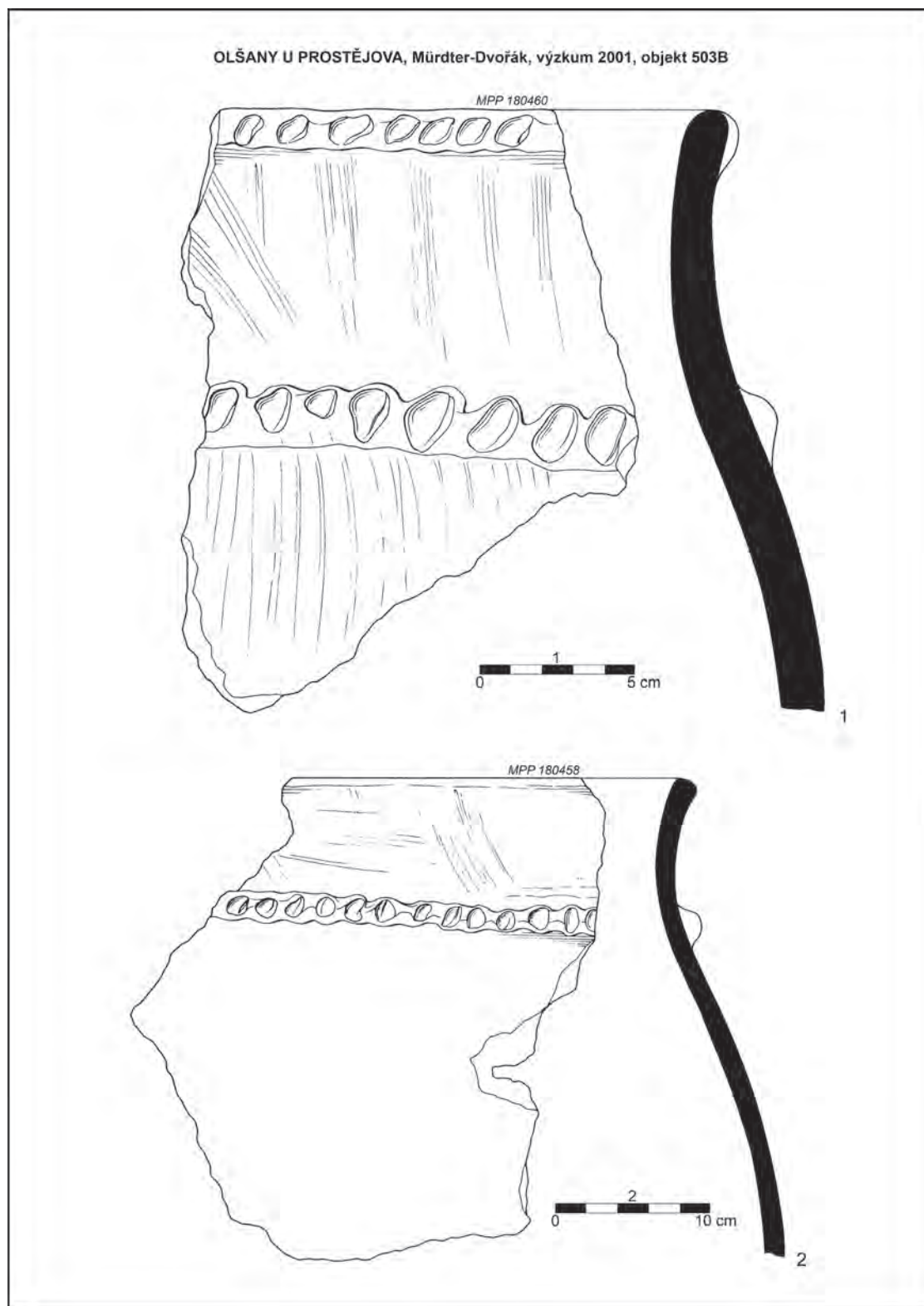

Tab. 59. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníška“.

Keramika z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 59. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníška”.

Pottery from the filling of the object number K 503B/2001.

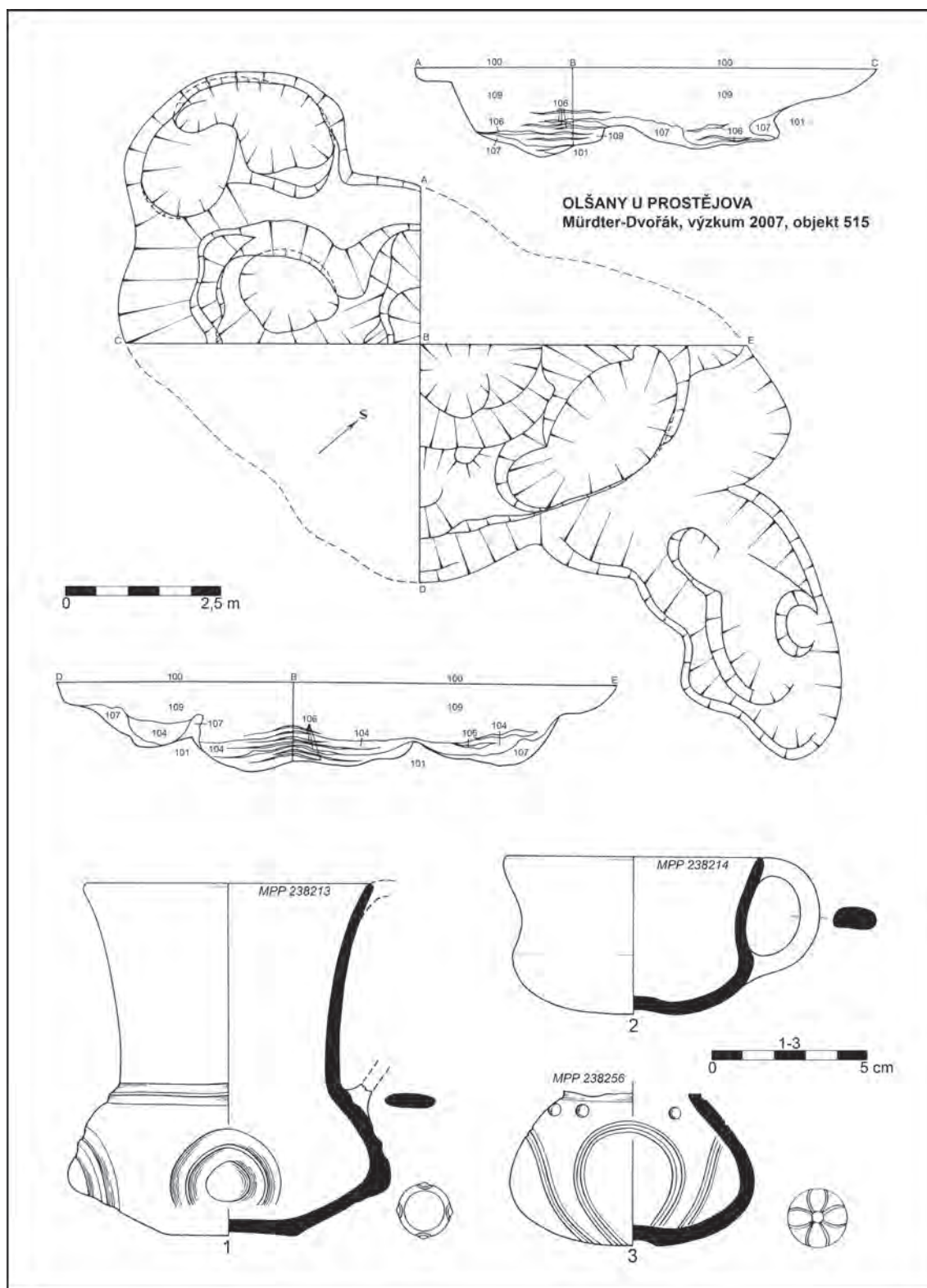

Tab. 60. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníška“.

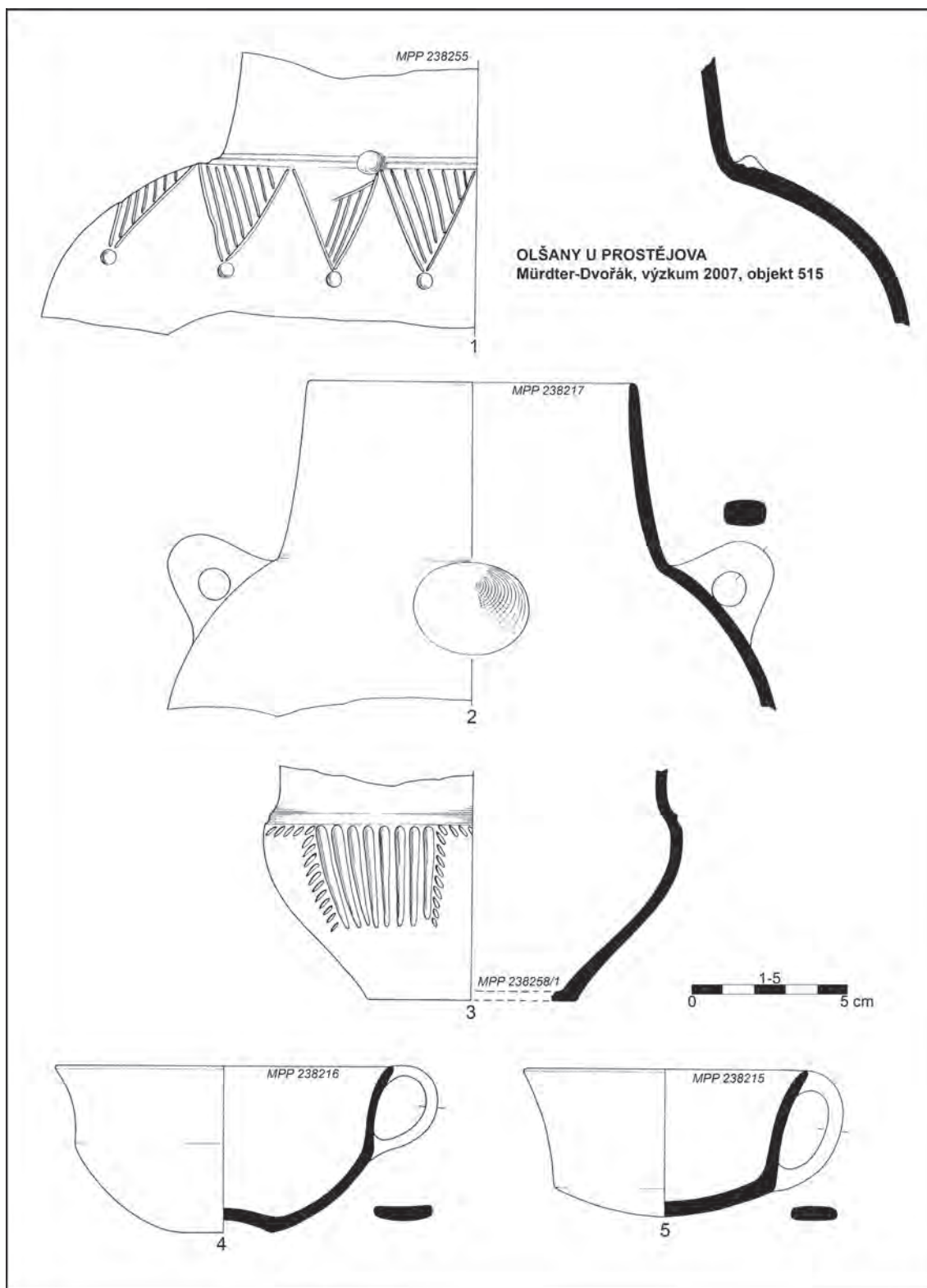
Keramika z výplně objektu K 503B/2001.

Tab. 60. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníška”.

Pottery from the filling of the object number K 503B/2001.

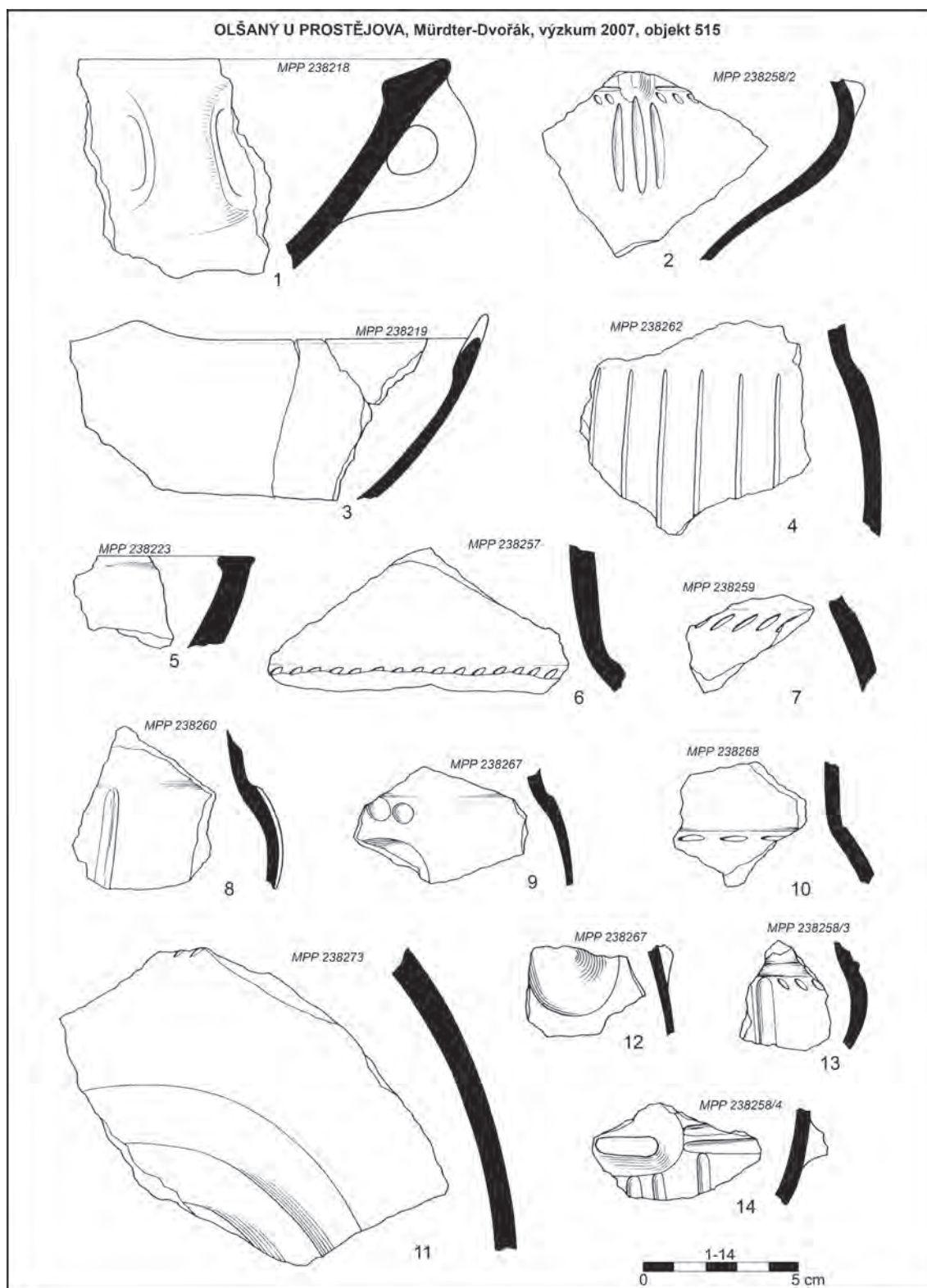

Tab. 61. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatniska“.
Sídlištní jáma - objekt K 515/2007 s výběrem keramiky z její výplně.
Tab. 61. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatniska”.
Pit - object K 515/2007 with a selection of pottery from the filling.

Tab. 62. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.
Keramika z výplně objektu K 515/2007.

Tab. 62. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníska”.
Pottery from the filling of the object number K 515/2007.

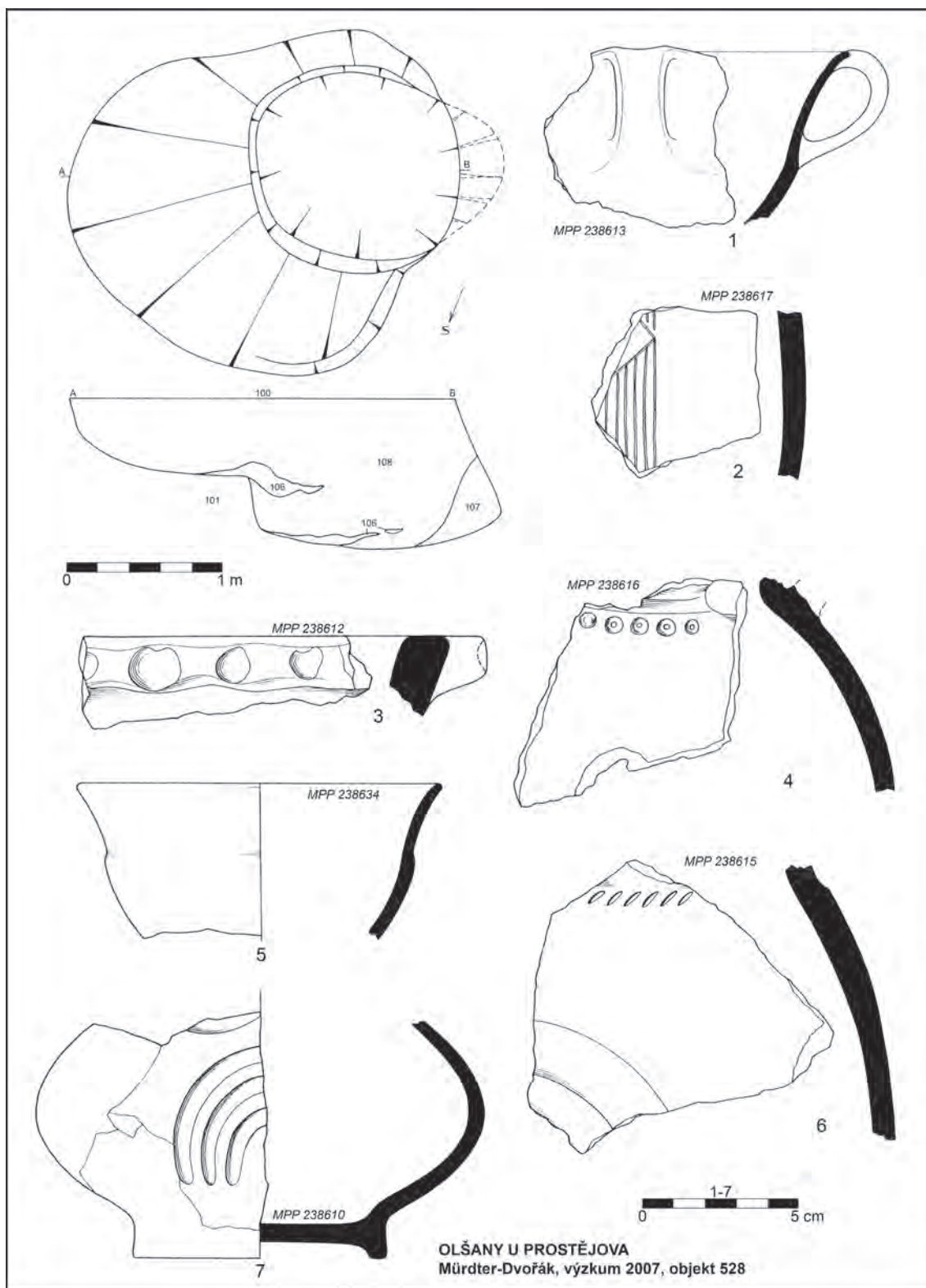

Tab. 63. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.

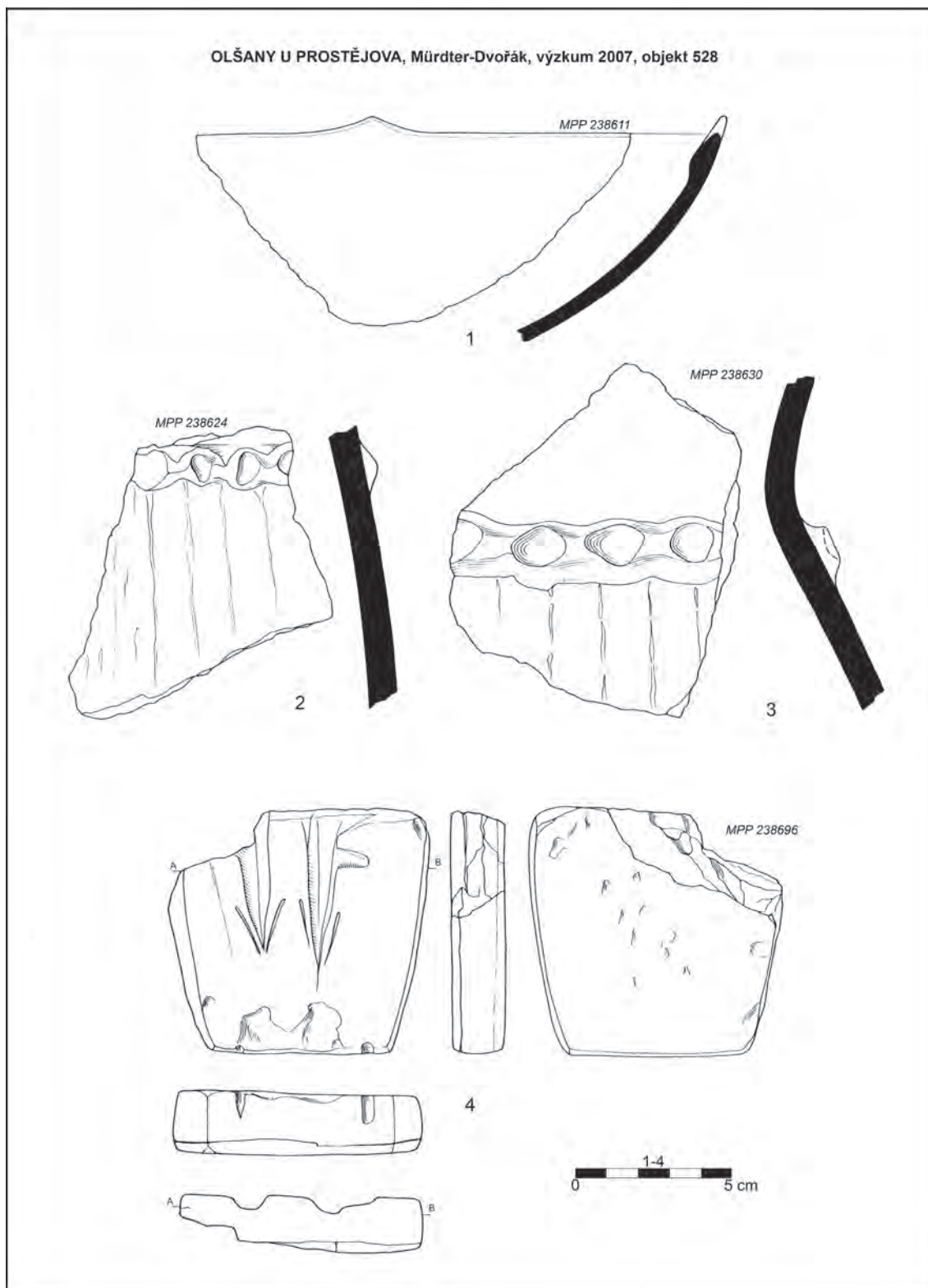
Keramika z výplně objektu K 515/2007.

Tab. 63. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatníska”.

Pottery from the filling of the object number K 517/2007.

Tab. 64. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatniska“.
Sídlištní jáma - objekt K 528/2007 s výběrem keramiky z její výplně.
Tab. 64. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatniska“.
Pit - object K 528/2007 with a selection of pottery from the filling.

Tab. 65. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, „Zlatníska“.

Keramika (1-3) a pískovcový kadlub s negativem dvou šipek (4) z výplně objektu K 528/2007.

Tab. 65. Olšany u Prostějova, Prostějov County, „Zlatníska“.

Pottery (1-3) and a sandstone mould with a negative of two arrowheads (4) from the filling of object number K 528/2007.

ADDENDUM V.

(k oddílu 15. Olšany u Prostějova, okr. Prostějov, polní trať „Zlatniska“)
(for section 15. Olšany u Prostějova, Prostějov County, “Zlatniska”)

Středobronzový lidský skelet (H10, pohřeb dítěte v nádobě) z Olšan u Prostějova, okr. Prostějov, pohledem antropologa

Marta Dočkalová

Osifikace kostry v závislosti na věku a pohlaví

(cf. BASS 1987; STLOUKAL a kol. 1999; WEAVER 1986)

U lebky novorozence je, ve srovnání s lebkou dospělého jedince, patrná míra růstových a tvarových změn lebky v období postnatálního růstu lebky. Novorozenec má nápadně velké neurokranium, malé a nízké splachnokranium, neboť žvýkáčský aparát u novorozence není rozvinut. Lebka je předozadně protažená mezi kostmi jsou vazivové blány - fontanely (fonticuli crani). Os frontale, je rozděleno švem mezi pravou a levou polovinou čelní kosti. Nízké splachnokranium se týká zejména tvaru maxily, nosní dutiny a přepážky. Nejsou vyvinuty pneumatizační dutiny v kostech, jsou jen naznačeny výklenky. Mandibula je úzká, ramena nízká. Uprostřed brady je pravá i levá polovina mandibuly spojena vazivovou sponou *symphysis menti*, která vymizí koncem 1. roku života. Týlní kost *os occipitale* osifikuje v enchondrálních částech ze čtyř jader: jedno je v bázi, *pars basilaris*, dvě v postranních částech *partes laterales*, jedno v šupině. Osifikační jádra vznikají v rané době fetální do 3. měsíců splývají ve věku 4.-7. let. Kost temenní je párovou kostí, *os parietale* osifikuje od konce 9. týdne ze dvou center nad sebou v místě příštího *tuber parietale*. Obě centra v 10. týdnu splynou v jedno jádro, pak paprscitě se šíří k obvodu kosti. U novorozence jsou při okrajích švy široké, ve formě vazivových membrán, dovolující posun kosti přes sebe.

U novorozence osifikace lopatky (*scapula*) začíná koncem 2. fetálního měsíce, charakteristická jsou samostatná jádra v *processus coracoideus* (hákovitý výběžek), který přirůstá v 1. až 2. roce života dítěte. Klíční kost (*clavicula*) již osifikovaná, má chrupavčité laterální konce. Tělo kosti pažní začíná osifikovat z diafysy od poloviny 2. fetálního měsíce a ze dvou epifys. Osifikace vřetení kosti (*radius*) jako u typické dlouhé kosti začíná osifikovat v diafysě od 8. týdne a ve dvou epifysách po dosažení 1. roku věku dítěte, proximální epifýsa až ve 4.-5. letech. Osifikace loketní kosti (*ulna*) probíhá v diafysě od 8. týdne a ve dvou epifysách. Distální epifýsa osifikuje 5.-6. roce (u dívek dříve), proximální *olecranon* má složitější osifikaci, začíná v 9.-11. roce života a opět u dívek dříve. Zvláštností metakarpů je, že osifikují z diafysy a jen z jedné epifysy. Diafýsa osifikuje již v 9. týdnu fetálním, epifysy až ve 2.-3. roce (dívky dříve).

Osifikace tří hlavních kostí pánevních se objevují již od 8. fetálního týdne (*os illium*), ve 4. měsíci *os pubis* a 5. měsíci *os ischii*. Při narození je chrupavčitá celá oblast *actabula* (kloubní jamka), která osifikuje a srůstá v 7.-8. roce života. Femur osifikuje z diafysy od 7. fetálního týdne a ze dvou epifys z nichž distální se objeví před narozením (v 9. měsíci fetálním) a je známkou donošenosti plodu. Proximální epifýsa se objeví až v průběhu prvních 6. měsíců po narození. Aktivnější růstově je epifýsa distální, ze které začíná hlavní délkový růst stehenní kosti. Pro růstové změny je důležité, že distální epifýsová ploténka je zčásti uložena uvnitř kolenního kloubu. Tvorba osifikačních jader i jejich splývání probíhá zpravidla dříve u dívek. Patela začíná osifikovat mezi 3. a 5. rokem z několika (až šesti) jader, jež rychle splývají v jedno. Osifikace tibie jako typické dlouhé kosti probíhá v diafysě a ve dvou epifysách. Diafýsa osifikuje od 7. týdne fetálního, jádro v proximální epifýse se objevuje před narozením, v distální epifýse 1. roce. Samostatné jádro bývá v *tuberositas tibiae*, objevuje se ve věku kolem 12. let a rychle splyne s proximální

epifysou. Růstově aktivnější je proximální epifysa, proto *foramen nutricium* míří dolů. Distální epifysa srůstá s diafysou mezi 15. a 17. rokem, proximální mezi 16. a 18. rokem, dříve u dívek. Osifikace probíhá z diafysy, současně s diafysou tibie od 7.-8. fetálního týdne ze dvou epifys. Jádru distální epifysy se objevuje v prvním roce života, jádro proximální epifysy ve 3.-4. roce, dříve u dívek. Distální epifysa splývá s diafysou mezi 15. a 17. rokem, proximální epifysa mezi 17. a 19. rokem, vždy dříve u dívek. Osifikace zánártních kostí probíhá pro každou kost z jiného osifikačního centra.

Plod novorozence

Před porodem probíhá 10 měsíců intrauterinní - prenatalní přípravy lidského plodu na samostatnou existenci a vývoj postnatální podle určitých zákonitostí. Obsáhlý popis vývoje kostry během prenatalního vývoje „Foresní fetální osteologie“ (FAZEKAS - KÓSA 1978) s rozměry jednotlivých kostí z hlediska forezního ke koleraci věku stanovil: výšku plodu, délku holenní kosti, šířku čela, délku dolní čelisti, délku stehenní kosti a temporální výšku. Nejnižší koleraci s věkem vykazují rozměry ušních kůstek.

SCHEUER et. al. (1980) určuje věk plodu v týdnech z výpočtu délky dlouhých kostí (mm), ke koleraci věku vypracoval regresivní rovnice. Výsledky získané FAZEKASEM - KÓSOU (1978) a SCHEUEREM (1980) použil UBELAKER (1987) k ověření známého věku u kosterních pozůstatků, upozornil na možnost vzniku chyb při nerespektování etnických příslušností. Metodika OLIVIERA - PINEAU (1960) vychází z délky dlouhých kostí v mm, z délky těla v mm, dle kterých určují stáří plodu dle stanovených tabulek. HUXLEY - JEMENEZ (1996) upozorňují, že při použití Olivierových rovnic rozměrů pažní kosti, loketní, holení a lýtkové rovnice odpovídají, ale při použití rovnice pro vřetení kost je určován u stejného plodu věk výrazně vyšší.

Pokud neznáme historii zkoumaných tělesných pozůstatků, je nutné při hodnocení kostí plodů postupovat opatrně. Plod může být ovlivněn řadou vlivů v období prenatalním (období hladu, nemoci, stresu u matky).

Antropologické míry (v mm) hodnoceného skeletu, upraveno dle FAZEKAS - KÓSA 1978

1. Squama occipitalis - a: 54; b: 53
2. Basis ossis occipitalis - a: 13,3; b: 14
3. Pars lateralis ossis occipitalis - a: 23,6; b: 13,8
4. Os parietale - a: 70; b: 66
5. Ala prava ossis sphenoidale - a: 0; b: 0 / Corpus ossi sphenoid - a: 8,5, b: 18,3
6. Os palatinum - a: 0; b: 0
7. Os frontale - a: 51,2; b: 42
8. Squama temporalis - a: 27,5; b: 25,5
9. Os petrosus - a: 34,6; b: 16,8
10. Annulus tympanicus - 12,6
11. Concha nasalis inferior - 0
12. Vomer - 28
13. Os zygomaticum - a: 10,2; b: 19,3
14. Maxilla - a: 25; b: 30
15. Ala magna ossis sphenoidalis - a: 29; b: 17,2
16. Mandibula - 45,7
17. Costae - I. 25; II. 32; III. 50; IV. 55; V. 57; VI. 60; VII. 58; VIII. 51; IX. 44; X. 39
18. Clavicula - 42,8

19. Scapula - a: 29,9; b: 35,2; c: 29,4
20. Humerus - a: 65,5; b: 13
21. Radius - 50
22. Ulna - 58
23. Os illium - a: 34; b: 31,6
24. Os ischii - 17,8
25. Femur - a: 75; b: 18
26. Tibia - 64
27. Fibula - 61,7
28. Metacarpus III. - 12,5
29. Metacarpus II. - 5,3

Závěr

Výše nastíněná aplikovaná metodika nás vede k závěru, že se v případě kosterních pozůstatků z olšanského pohřbu v nádobě jedná o novorozence zemřelého krátce po narození v 10. lunárním měsíci (kdy 28 dní je počítáno jako jeden lunární měsíc).

Literatura

- BASS, W. M. 1987: Human Osteology: a laboratory and field manual of the human skeleton. Columbia, Missouri Archeological Society.
- FAZEKAS, I. G. - KÓSA, F. 1978: Forensic Fetal Osteology. Budapešť, Akademiai Kiado.
- HUXLEY, A. K. - JIMENEZ, S. B. 1996: Technical note: error in Olivier and Pineau's regression formulae for calculation of stature and lunar age from radial diaphyseal length in forensic fetal remains. American journal of physical anthropology 100, 435-437, Baltimore, USA.
- OLIVIER, G. - PINEAU, H. 1960: New determination of the fetal height based on the diaphysial lengths of the long bones. Annales de Médecine Légale, Criminologie, Police Scientifique et Toxicologie 40, 141-144, Paris.
- SCHEUER, J. L. - MUSGRAVE, J. H. - EVANS, S. P. 1980: Estimation of late foetal and perinatal age from limb bone length by linear and logarithmic regression. Annals of Human Biology 7, 257-265, London.
- STLOUKAL, M. a kol. 1999: Antropologie. Příručka pro studium kostry. Praha.
- UBELAKER, D. H. 1978: Human skeletal remains. Excavation, Analysis, Interpretation. Chicago, Aldine, Publishing Company.
- WEAVER, D. S. 1986: Forensic aspects of fetal and neonatal skeleton. Forensic osteology. Advances in the Identification of Human Remains. Ed.: Kathleen J. R., Springfield. Illinois, USA.

Kontakt

RNDr. Marta Dočkalová, PhD.

Ústav Anthropolos

Moravské zemské muzeum

Zelný trh 7

659 37 BRNO

mdockalova@mzm.cz

LITERATURA – BIBLIOGRAPHY

- ALBRECHT, P. 1998: Krajiny Prostějovska. Přírodovědné studie Muzea Prostějovska, svazek 1., Sborník prací ke 100. výročí založení Klubu přírodovědeckého v Prostějově, 47-66, Prostějov.
- ANKE, B. 2007: Der reiternomadische Steppenkrieger. In: kolektiv autorů, Attila und die Hunnen, Historisches Museum der Pfalz Speyer, 218-227, Stuttgart.
- BENINGER, E. - FREISING, H. 1933: Die germanischen Bodefunde in Mähren. Reichenberg.
- BÖHM, J. 1929: Příspěvek k moravské prehistorii. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XLI-XLII, 142-143, Olomouc.
- BÖHM, J. 1937: Staré Hradisko III. Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XIV, 5-36, Prostějov.
- BÖHM, J. 1940: Poklad z Lešan. Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XVII, 5-10, Prostějov.
- BÖHM, J. 1948: Zlatý nález z Čehovic u Prostějova. Ročenka národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XVIII, 61-70, Prostějov.
- ČERVINKA, I. L. 1900: Archaeologický výzkum na Prostějovsku. Věstník musejní a průmyslové jednoty v Prostějově za rok 1899, roč. 1, 10-82, Prostějov.
- ČERVINKA, I. L. 1902: Morava za pravěku. Vlastivěda moravská 1, 2. Brno.
- ČERVINKA, I. L. 1908: O pokoleních skrčených koster na Moravě (podle stavu dosavadního bádání a vlastních výzkumů). Moravské starožitnosti, díl II. Kojetín na Hané.
- ČERVINKA, I. L. 1926: Předvěká pohřebiště v Němčicích na Hané. Pravěk 1926/1-3, 3-35, Brno.
- ČERVINKA, I. L. 1928: Slované na Moravě a říše Velkomoravská. Brno.
- ČERVINKA, I. L. 1939: Venetové na Moravě. Kultura popelnicových polí. Rkp. uložený v archivu AÚ AV ČR v Brně. Brno.
- ČERVINKA, I. L. 1941: Prostějovsko v pravěku. Na podkladě archeologických výzkumů Antonína Gottwalda (rkp.). Prostějov.
- ČIŽMÁŘ, M. 1970: Laténský hrob z Mostkovic, okr. Prostějov. Archeologické rozhledy XXII, 199-200, Brno.
- ČIŽMÁŘ, M. 1971: Pohřebiště z mladší doby hradištní v Ptení (okr. Prostějov). Přehled výzkumů 1969, 28, Brno.
- ČIŽMÁŘ, M. 1973: Velatický šálek z Bedihoště, okr. Prostějov. Archeologické rozhledy XXV, 329, Praha.
- ČIŽMÁŘ, M. 2000: Nálezy lidských kostí na moravských sídlištích doby laténské. Menschliche Knochenfunde in mährischen Siedlungen der La-Tène-Zeit. Památky archeologické - Supplementum 13, In Memoriam Jan Rulf, 2000, 81-91, Praha.
- ČIŽMÁŘ, M. 2002: Keltské oppidum Staré Hradisko. Archeologické památky střední Moravy 4. Olomouc.
- ČIŽMÁŘ, M. - ČIŽMÁŘOVÁ, J. - KEJZLAR, M. - KOLNÍKOVÁ, E. 2010: Detektorová prospekce archeologických lokalit na Moravě v roce 2009. Metal detector surface survey on the archaeological sites in Moravia In 2009. Přehled výzkumů 51, 125-137, Brno.
- ČIŽMÁŘ, M. - GEISLEROVÁ, K. (eds.) 2006: Výzkumy - Ausgrabungen 1999-2004. Brno.
- ČIŽMÁŘ, M. - GEISLEROVÁ, K. - UNGER, J. (eds.) 2000: Výzkumy - Ausgrabungen 1993-1998. Brno.
- ČIŽMÁŘ, M. - KOLNÍKOVÁ, E. 2006: Němčice - obchodní a industriální centrum doby laténské na Moravě. Němčice - a La Tène trading and industrial centre in Moravia. Archeologické rozhledy LVIII, 261-283, Praha.
- ČIŽMÁŘ, M. - PARMA, D. 2006: K předlaténskému osídlení Starého Hradiska. In: Vita archaeologica - sborník Víta Vokolka, 55-68, Hradec Králové - Pardubice.
- ČIŽMÁŘ, Z. 1997: Kostelec na Hané, „Trněnka“ 1997, „výstavba STL plynovodu v úseku mezi Kostelcem na Hané a Čechami pod Kosířem“. Archiv ÚAPP Brno, v. v. i., č. j. 117/97. Brno.

- ČIŽMÁŘ, Z. 1998: Nástin relativní chronologie lineární keramiky na Moravě (Poznámky k vývoji výzdobného stylu). *Acta Mus. Moravia, Sci. soc.* 83, 105-139, Brno.
- ČIŽMÁŘ, Z. - PAVŮK, J. - PROCHÁZKOVÁ, P. - ŠMÍD, M. 2004: K problému definování finálního stádia lengyelské kultury. In: B. Hänsel - E. Studeníková (eds.), *Zwischen Karpaten und Ägäis Neolithikum und Ältere Bronzezeit, Gedenkschrift für Viera Němejcová-Pavúková, Internationale Archäologie, Studia honoraria - Band 21*, 207-232, Rahden.
- ČIŽMÁŘ, Z. - PROCHÁZKOVÁ, P. 1999: Sídliště mladšího stupně kultury s lineární keramikou v Prostějově - Držovicích. In: I. Kuzma (ed.), *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 1998, Materialia Archaeologica Slovaca, Communicationes*, Tom. II, 45-73, Nitra.
- ČIŽMÁŘ, Z. - ŠMÍD, M. 1999a: Prostějov - Držovice 1998, „výstavba výrobního areálu sdružení NEKR“. *NZ č. j.* 104/99, archiv ÚAPP v Brně. Brno.
- ČIŽMÁŘ, Z. - ŠMÍD, M. 1999b: Prostějov - Držovice (okr. Prostějov), „U hřbitova“, výzkum 1998. *Přehled výzkumů* 40 (1997-1998), 218-219, 247, 276, 369-370, Brno.
- ČIŽMÁŘ, Z. - TEJRAL, J. 2002: Kriegergräber aus dem 5. Jh. n. Chr. in Prostějov-Držovice. In: J. Tejral (Hrsg.), *Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonaauraum, Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno* 19, 99-124, Brno.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J. 2004: *Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku*. Praha.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J. - ŠMÍD, M. 1976: Příspěvek k poznání kultury šňůrové na Prostějovsku. *Archeologické rozhledy* XXVIII, 530-536, Praha.
- ČUJANOVÁ-JÍLKOVÁ, E. 1975: Zlaté předměty v hrobech českofalcké mohylové kultury. *Památky archeologické* LXVI, 74-132, Praha.
- DEMEK, J. a kol. 1987: *Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny*. Praha.
- DEMEK, J. - MACKOVČIN, P. a kol. 2006: *Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČR*. Brno.
- DOSTÁL, B. 1966: *Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě*. Praha.
- DRECHSLER, A., rkp.: Předměty uložené v muzeu J. A. Komenského v Přerově v rámci tzv. Teličkovy sbírky. Rukopis uložený v Muzeu Prostějovska v Prostějově, Prostějov.
- DRESLEROVÁ, G. 2011: Typologicko-materiálové posouzení kostěné a parohové industrie z Bedihoště, okr. Prostějov. Rkp. odborného posudku uložený v archivu autora, Prostějov.
- DROZDOVÁ, E. - ŠMÍD, M., v tisku: An inhumation grave of the Baalberge Group of the Funnel Beaker Culture in Držovice na Moravě, Prostějov District (Moravia, Czech Republic). *Sborník z mezinárodního sympozia „100. výročí relativní chronologie neolitu a eneolitu Jaroslava Paliardiho“*, 15.-18. 9. 2014, Moravské Budějovice, v tisku. FILIP, J. 1936/1937: *Popelníková pole a počátky železné doby v Čechách*. Praha.
- FILIP, J. 1956: *Keltové ve střední Evropě*. Praha.
- FOJTÍK, P. 1999: Ohrozim (okr. Prostějov), „východní část katastru obce“. *Přehled výzkumů* 39 (1995-1996), 319-320, Brno.
- FOJTÍK, P. 2000: Pohřebiště u Bílovic na Prostějovsku a problematika vzniku lužické kultury na Hané. Rukopis seminární práce uložený na ÚAM FF MU Brno.
- FOJTÍK, P. 2002a: Lešany (okr. Prostějov), „Dluhoštica“. *Přehled výzkumů* 43 (2001), 266, Brno.
- FOJTÍK, P. 2002b: Několik poznámek ke starobronzovým nálezům z Lešan u Prostějova. *Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově* 1-2/2000, 62-66, Prostějov.
- FOJTÍK, P. 2002c: Mohylovo - lužický jámový hrob z Kostelce na Hané (okr. Prostějov). *Archeologické rozhledy* LIV, 690-699, Praha.
- FOJTÍK, P. 2002d: Pravěké a raně středověké osídlení katastru obce Lešany, okr. Prostějov. *Střední Morava* 15, 2002, 55-84, Olomouc.
- FOJTÍK, P. 2003: Pohřebiště z přelomu střední a mladší doby bronzové u Bílovic na Prostějovsku. Příspěvek k problematice pohřebního ritu časně lužického období na Moravě. *Pravěk NŘ* 12, 2002, 75-113, Brno.

- FOJTÍK, P. 2004: Mostkovice (okr. Prostějov), čerpací stanice pohonných hmot EUROOIL. Přehled výzkumů 45 (2003), 128-129, Brno.
- FOJTÍK, P. 2005a: Dvě neregistrovaná keramická depozita střední doby bronzové z Prostějovska. *Pravěk* NŘ 13, 2003, 163-175, Brno.
- FOJTÍK, P. 2005b: Lešany (okr. Prostějov), „Nad hájem“, „Vinohrádky“. Přehled výzkumů 46 (2004), 188-189, 223, 233, 245, Brno.
- FOJTÍK, P. 2005c: Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Ohrozim (okr. Prostějov). *Střední Morava*, 21, 2005, 59-86, Olomouc.
- FOJTÍK, P. 2006a: Olšany (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 2005. Přehled výzkumů 47, 109-110, 132, 147, Brno.
- FOJTÍK, P. 2006b: 3. Pravěké osídlení. In: J. Bartoš a S. Kovářová, *Dějiny obcí Olšany a Hablov*, 9-3, Olšany.
- FOJTÍK, P. 2006c: Střední doba bronzová. In: M. Čižmář a K. Geislerová (eds.), *Výzkumy - Ausgrabungen 1999-2004*, Brno.
- FOJTÍK, P. 2007a: Bukovohorské keramické „importy“ z Olšan u Prostějova, okr. Prostějov. *Archeologické rozhledy* LVIII, 781-789, Praha.
- FOJTÍK, P. 2007b: Olšany u Prostějova (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 2006. Přehled výzkumů 48, 367, 393, Brno.
- FOJTÍK, P. 2007c: PhDr. Josef Kvíčala (21. 5. 1907 - 11. 9. 1956). *Pravěk* NŘ 16, 2006, 527-530, Brno.
- FOJTÍK, P. 2008a: Olšany u Prostějova (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 2007. Přehled výzkumů 49, 281, 300, 318-319, 333, Brno.
- FOJTÍK, P. 2008b: Slovanské osídlení Prostějovska ve světle hrobů a pohřebišť. *Archeologické památky střední Moravy*, svazek 16. Olomouc.
- FOJTÍK, P. 2009a: Mostkovice (okr. Prostějov), „V loučkách“. Přehled výzkumů 50 (2008), 253, Brno.
- FOJTÍK, P. 2009b: Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Olšany u Prostějova, okr. Prostějov. *Střední Morava* 29, 2009, 54-69, Olomouc.
- FOJTÍK, P. 2009c: Zapomenuté hroby a pohřebiště lužické kultury na Prostějovsku I. Lužické žárované hroby z Čehovic, okr. Prostějov. *Pravěk* NŘ 18, 2008, 261-272, Brno.
- FOJTÍK, P. 2011a: Bedihošť, „Dolní padělky“ 2010, „přípojka VN pro FVE Bedihošť 2“, č. akce 314/10. *Archiv ÚAPP Brno*, v. v. i., č. j. 13/11. Brno.
- FOJTÍK, P. 2011b: Bedihošť (okr. Prostějov), „Dolní padělky“, výzkum 2010. Přehled výzkumů 52/1 (2010), 159, Brno.
- FOJTÍK, P. 2012: Slované na Prostějovsku ve světle hrobů a pohřebišť. *Rkp. rigorózní práce*, Filozofická fakulta Univerzity Pardubice. Prostějov.
- FOJTÍK, P. 2013: Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Mostkovice, okr. Prostějov. *Střední Morava* 36, 2013, 45-75, Olomouc.
- FOJTÍK, P. 2014a: Držovice na Moravě 2013, „Technická infrastruktura, ul. Levandulová, k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov“, č. akce 40/13. *Archiv ÚAPP Brno*, v. v. i., č. j. 177/13. Brno.
- FOJTÍK, P. 2014b: Držovice na Moravě, ul. Levandulová 2013, „Výstavba rodinného domu manželů Šindelářových, parc. č. 701/5, k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov“, č. akce 178/13. *ÚAPP Brno*, v. v. i.
- FOJTÍK, P. 2014c: Držovice na Moravě, ul. Levandulová 2013, „Výstavba rodinného domu pana Čižmára, parc. č. 701/4, k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov“, č. akce 181/13. *ÚAPP Brno*, v. v. i.
- FOJTÍK, P. 2014d: Držovice na Moravě, „U hřbitova“ 2013, „Novostavba sídla firmy Petr Nedbal - Agroslužby, k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov, Olomoucký kraj“, č. akce 217/13. *Archiv ÚAPP Brno*, v. v. i., č. j. 67/14. Brno.
- FOJTÍK, P. 2014e: Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Držovice, okr. Prostějov. *Střední Morava* 38, 2014, 43-74, Olomouc.

- FOJTÍK, P. - DOČKALOVÁ, M. 2007: Středobronzový dětský pohřeb v nádobě z Olšan u Prostějova. Študijné zvesti archeologického ústavu SAV 42, 57-69, Nitra.
- FOJTÍK, P. - GOLEC, M. 2007a: Časné halštatské hradisko „Na valech“ u Podivic, okr. Vyškov a jeho přínos k poznání stupně HA C1 na Moravě. *Pravěk* NŘ 16, 2006, 37-75, Brno.
- FOJTÍK, P. - GOLEC, M. 2007b: Počátek platěnické kultury na základě nálezů z Prostějovska. In: M. Salaš a K. Šabatová (eds.), *Doba popelnicových polí a doba halštatská, Příspěvky z IX. konference*, Bučovice 3. - 6. 10. 2006, 75-90, Brno.
- FOJTÍK, P. - HLOŽEK, M. 2002: Možnosti aplikace přírodovědných analýz při zkoumání kremačních pozůstatků z pravěkých hrobů a pohřebišť. *Archeologické rozhledy* LIV, 700-704, Praha.
- FOJTÍK, P. - MOLČÍKOVÁ, J. 2015: Pravěké a raně historické osídlení katastrů obcí Čehovice, Čelčice a Skalka (okr. Prostějov). *Střední Morava* 40, 2015, 56-79, Olomouc.
- FOJTÍK, P. - POPELKA, M. 2014: Hromadný nález bronzových předmětů z Kostelce na Hané, okr. Prostějov. *Středodunajské bronzové depozitum v srdci lužické kulturní oblasti? Archeologické rozhledy* LXVI, 347-364, Praha.
- FOJTÍK, P. - ŠMÍD, M. 2008: Slovanské hroby a pohřebiště na Prostějovsku. *Pravěk - Supplementum* 18. Brno.
- FOJTÍK, P. - ŠMÍD, M. 2014: Držovice na Moravě, okr. Prostějov, poloha „U hřbitova“. *Profil eneolitického osídlení lokality. Pravěk* NŘ 22, 5-36, Brno.
- FOJTÍK, P. - VESELÁ, B. 2013: Pravěké a raně historické osídlení katastru města Němčice nad Hanou (okr. Prostějov). *Střední Morava*, 35, 2013, 63-88, Olomouc.
- FOJTÍK, P. - VESELÁ, B., v tisku: *Pravěkem Němčic nad Hanou. Publikace k výročí města Němčice nad Hanou, v tisku, Němčice nad Hanou.*
- FURMÁNEK, V. 1973: Bronzová industrie středodunajské mohylové kultury na Moravě. *Slovenská archeológia* XXI/1, 25-145, Bratislava.
- GEISLEROVÁ, K. - PARMA, D. (eds.) 2013: *Výzkumy - Ausgrabungen 2005-2010*, Brno.
- GOTTWALD, A. 1901: Kulturní jámy u Mostkovic. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XVIII, 27-28, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1902: Sídliště u Kostelce. Zvláštní otisk z časopisu „*Pravěk*“, číslo 2, Brno.
- GOTTWALD, A. 1903: Nové nálezy na Prostějovsku. *Pravěk* I, 66-71, Brno.
- GOTTWALD, A. 1904a: Nálezy od Držovic, Vrahovic a Čechůvek u Prostějova. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XXI, 104-109, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1904b: Sběrka pravěkých starožitností Antonína Gottwalda, učitele v Prostějově. *Časopis Moravského muzea zemského* IV, 71-80, Brno.
- GOTTWALD, A. 1905a: Sídliště u Lešan na Prostějovsku. *Časopis moravského muzea zemského* V, 107-111, Brno.
- GOTTWALD, A. 1905b: Sídliště z dob císařství římského na Ostrově u Hrubčic na Prostějovsku. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XXII, 24-28, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1906: Sídliště neolithická a nálezy kamenných nástrojů na Prostějovsku. *Časopis moravského muzea zemského*, roč. 6., 1906, 41-61, Brno.
- GOTTWALD, A. 1907: Sídliště u Kostelce. *Pravěk* III, 48-49, Brno.
- GOTTWALD, A. 1908: Sedliště a hroby s kulturou popelnicových polí na Prostějovsku. *Pravěk* IV, 17-22, 66-73, 97-104, 175-182, 216-224, Brno.
- GOTTWALD, A. 1909: Nové nálezy předhistorické z okolí Prostějova i odjinud. Zvláštní otisk z *Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XXVI, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1912: Jednotlivé nálezy bronzových předmětů, depoty a kadluby z Prostějovska. *Pravěk* VIII, 86-94, Brno.
- GOTTWALD, A. 1924: Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku. Prostějov.

- GOTTWALD, A. 1926a: Dva hromadné nálezy bronzů z Prostějovska. Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané 1926, 3-22, Prostějov.
- GOTTWALD, A. 1926b: Žárové hroby v mohylách u Ohrozimi. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XXXVII, 47-58, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1927: Předhistorické nálezy z okolí Bedihoště. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XXXVIII, 63-70, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1930a: Několik nových nálezů z Prostějovska. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XLIII, 60-73, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1930b: Příspěvky k praehistorii Prostějovska. Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané VII, 3-52, Prostějov.
- GOTTWALD, A. 1931: Můj archeologický výzkum. Prostějov.
- GOTTWALD, A. 1932: Archeologický výzkum na Prostějovsku v roku 1931. Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané IX, 5-46, Prostějov.
- GOTTWALD, A. 1939a: Archeologické nálezy na Plumlovsku. Zvláštní otisk z Časopisu Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci LII, 1-2, Olomouc.
- GOTTWALD, A. 1939b: Doplnky k prehistorickým nálezům na Prostějovsku. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci LII, 1-10, Olomouc.
- HAMPL, F. - KERCHLER, H. - BENKOVSKY-PIVOVAROVA, Z. 1978-1981: Das mittelbronzezeitliche Gräberfeld von Pitten in Niederösterreich. Band I. Mitteilungen der prähistorischen Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften XIX-XX. Wien.
- HARDING, A. - ŠUMBEROVÁ, R. - KNÜSEL, CH. - OUTRAM, A. 2007: Velim: Violence and Death in Bronze Age Bohemia. Praha.
- HÁSEK, I. 1955: Českomoravské zlaté nálezy z doby bronzové. Archeologické rozhledy VII, 659-676, Praha.
- HLAVA, M. 2000a: Archeologické nálezy a lokality na katastru obce Dětkovice (okr. Prostějov). Střední Morava 11, 2000, 58-75, Olomouc.
- HLAVA, M. 2000b: Časně laténský kolkovaný střep z Určic a nálezy „braubašské“ kolkované keramiky na Prostějovsku. Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově 1-2/2000, 52-61, Prostějov.
- HLAVA, M. 2003a: Archeologické nálezy a lokality na katastru obce Kelčice (okr. Prostějov). Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově 1-2/2003, 66-76, Prostějov.
- HLAVA, M. 2003b: Zpráva o archeologickém nálezu „Držovice, okr. Prostějov - Díly odvrhoviční, povrchové sběry I. Janků z Prostějova v říjnu a listopadu 2000“. Archív nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 77/2003. Prostějov.
- HLAVA, M. 2003c: Zpráva o archeologickém nálezu „Mostkovice, okr. Prostějov - Na příčkách, povrchové sběry I. Janků z Prostějova v říjnu 2000“. Archív nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 67/2003. Prostějov.
- HLAVA, M. 2004a: Zpráva o archeologickém nálezu „Držovice, okr. Prostějov - Vinohrádky, povrchové sběry I. Janků z Prostějova v dubnu 2001 a únoru 2002“. Archív nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 20/2004. Prostějov.
- HLAVA, M. 2004b: Zpráva o archeologickém nálezu „Držovice, okr. Prostějov - Díly odvrhoviční, povrchové sběry I. Janků z Prostějova v dubnu 2001“. Archív nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 21/2004. Prostějov.
- HRUBÝ, V. 1950: Středodunajské lidstvo mohylové a jeho kultura na Moravě. Rkp. disertační práce. Brno.
- CHOCHOL, J. 1976: Posudek antropologického materiálu z hrobů kultury šňůrové z Prostějovska. Archeologické rozhledy XXVIII, 536-537, Praha.
- JIRÁŇ, L. a kol. 2008: Archeologie pravěkých Čech/5. Doba bronzová. Praha.

- JOCKENHÖVEL, A. 1971: Die Rasiermesser in Mitteleuropa. Prähistorische Bronzefunde - Abteilung VIII, 1. Band. München.
- KALÁBKOVÁ, P. 2009: Lengyelské osídlení střední Moravy, I. - III. díl. Rkp. disertační práce uložený na FF MU Brno (dostupné na http://is.muni.cz/th/18672/ff_d/).
- KALÁBKOVÁ, P. - CHEBEN, M. - MONÍK, M. 2007: Kostelec na Hané. Sídliště lengyelské kultury. *Archaeologiae Regionalis Fontes* 6. Olomouc.
- KAZDOVÁ, E. 2001: Osídlení střední Moravy v postlineárním neolitu. Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 18. pracovního zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska (Mostkovice 14.-17. září 1999). *Pravěk - Supplementum* 8, 78-96, Brno.
- KOLNÍKOVÁ, E. 2007: Nové nálezy mincí - příspěvek k obrazu doby laténské na Moravě. *Pravěk NŘ* 16, 2006, 437-462, Brno.
- KOLNÍKOVÁ, E. 2012: Němčice: ein Macht-, Industrie- und Handelszentrum der Latènezeit in Mähren und Siedlungen am ihren Rande: kommentierter Fundkatalog Münzen. *Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno* 43. Brno.
- KOPEČNÝ, F. 1985: Jména obcí a osad prostějovského okresu. *Studie Muzea Prostějovska v Prostějově. Prostějov*.
- KOVÁŘ, F. 1914: Soupis archeologických předmětů Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci. *Časopis Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci XXXI*, 38-54, 137-143, Olomouc.
- KRUTA, V. - LIČKA, M. 2000: Prime terrecotte dal cuore dell' Europa. *Ceramiche dei cacciatori e dei primi agricoltori di Boemia e Moravia 27 000-4 000 a. C. Centro Museale della Ceramica, Castello di Spezzano*.
- KVÍČALA, J. 1948: O vzniku a vývoji lužické kultury na Hané. *Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XVIII*, 71-77, Prostějov.
- KVÍČALA, J. 1954: Vznik slezské kultury na Moravě. *Památky archeologické XLV*, 263-275, Praha.
- LICHARDUS, J. 1974: Studien zur Bükker Kultur. *Saarbrücken Beiträge zu Altertumskunde* 12. Bonn.
- LINKSFEILER, D. 1978: Die stempelverzierte Keramik in Böhmen und Mähren. *Archäologische Informationen* 4, 82-108, Bonn.
- LIPKA, F. - SNĚTINA, F. 1912: Staré Hradisko. Gallské oppidum na Moravě. *Časopis Moravského muzea zemského XII*, 73-92, 298-309, Brno.
- LUTOVSKÝ, M. 2001: *Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha.
- MAŘÍK, J. 1997: Pánve klučovského typu. *Zprávy ČAS - Supplément* 32. Praha.
- MEDUNA, J. 1968: Příspěvek k problematice pozdní doby laténské na Moravě. *Archeologické rozhledy XX*, 56-69, Praha.
- MEDUNA, J. 1974: Laténské hroby z Držovic (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů 1973*, 48-49, Brno.
- MEDUNA, J. 1980a: *Die Latènezeitlichen Siedlungen in Mähren*. Praha.
- MEDUNA, J. 1980b: *Die Latènezeitlichen Siedlungen und Gräberfelder in Mähren (Katalog). Fontes Archaeologiae Moravicae XI*. Brno.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1986: Morava v 10. století ve světle archeologických nálezů (Mähren in 10. Jahrhundert im Lichte der archäologischen Funde). *Památky archeologické 77*, 18-80, Praha.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1997: K problematice nekropolí druhé poloviny 10. až počátku 13. století na Moravě. In: P. Michna - R. Nekuda - J. Unger (eds.), *Z pravěku do středověku, Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy*, 87-94, Brno.
- MICHNA, P. 1980: Přehled archeologických výzkumů na Moravě a ve Slezsku za r. 1979. *Vlastivědný věstník moravský XXXII*, 341-343, 345, 347, Brno.
- MICHNA, P. 1984: Přehled archeologických výzkumů na Moravě a ve Slezsku za r. 1983. *Vlastivědný věstník moravský XXXVI*, 334-336, Brno.

- NAVRÁTIL, A. 2010: Nové nálezy z „Tabulové hory“ u Klentnice a stav archeologické nevědomosti. Přehled výzkumů 51, 97-107, Brno.
- NEKVASIL, J. 1978: Mohylníky lužické kultury na Moravě. Památky archeologické IL, 52-116, Praha.
- NEKVASIL, J. 1982: Mohyly s kamennými konstrukcemi na pohřebišti v Moravičanech. In: M. Gedl (ed.), Południowa strefa kultury łużyckiej i powiązania tej kultury z południem, 153-181, Kraków-Przemyśl.
- NOVÁK, P. 2011: Die Dolche in Tschechien. Prähistorische Bronzefunde - Abteilung VI, 13. Band. Stuttgart.
- PALÁTOVÁ, H. - SALAŠ, M. 2002: Depoty keramických nádob doby bronzové na Moravě a v sousedních zemích - Bronzezeitliche Gefäßdepotfunde in Mähren und benachbarten Gebieten. Pravěk - Supplementum 9. Brno.
- PARMA, D. - KALA, J. - NÝVLTOVÁ-FIŠÁKOVÁ, M. - RAŠKOVÁ-ZELINKOVÁ, M. 2011: Netradiční materiál, neobvyklý předmět. Opomíjený segment kostěné industrie mladší doby bronzové. Archeologické rozhledy LXIII, 135-150, Praha.
- PERNIČKA, R. M. 1966: Die Keramik der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. Brno.
- PEŠKA, J. 2009: Protoúnětické pohřebiště z Pavlova. Olomouc.
- PEŠKA, J. 2013: Mladší a pozdní eneolit Moravy. Vysokoškolský učební text. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc.
- PLEINER, R. a kol. 1978: Pravěk dějiny Čech. Praha.
- PODBORSKÝ, V. 1970: Mähren in der Spätbronzezeit und an der Schwelle der Eisenzeit. Brno.
- PODBORSKÝ, V. 1993a: 2. Nástup zemědělské civilizace (neolit). In: V. Podborský a kol. 1993: Pravěk dějiny Moravy, Vlastivěda moravská, Země a lid, Nová řada, sv. 3, 71-152, Brno.
- PODBORSKÝ, V. 1993b: 4. 2 Chronologie a periodizace doby bronzové. In: V. Podborský a kol., Pravěk dějiny Moravy, Vlastivěda moravská, Země a lid 3, 236-237, Brno.
- PODBORSKÝ, V. 2006: Radko Sedláček, Domamyslice. Pohřebiště lidu popelnicových polí. Pravěk - Supplementum 13, Brno. Pravěk NŘ 14, 2004, 465-471, Brno.
- POPELKA, M. 2009: Kostelec na Hané (okr. Prostějov), „Trněnka“. Přehled výzkumů 50 (2008), 288, Brno.
- PROCHÁZKA, A. 1908: Kamenné nástroje se žlábků z nálezů moravských. Pravěk IV, 120-129, Brno.
- PROCHÁZKA, A. 1937: Gallská kultura na Vyškovsku. Slavkov u Brna.
- PROCHÁZKOVÁ, P. 1998: Zpráva o archeologickém dohledu „Dubany, okr. Prostějov - intravilán obce, přípojka vodovodu ke kostelu, září 1998“. Archiv nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 43/98. Prostějov.
- PROCHÁZKOVÁ, P. 1999: Zpráva o archeologickém nálezu „Držovice, okr. Prostějov - Rybníček, povrchové sběry P. Štěpánka z Prostějova v letech 1997 až 1998“. Archiv nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 5/99. Prostějov.
- PROCHÁZKOVÁ, P. 2000a: Nejstarší osídlení Duban, Vrbátek a Štětovic. Střední Morava 10, 2000, 52-63, Olomouc.
- PROCHÁZKOVÁ, P. 2000b: Zpráva o archeologickém nálezu „Držovice, okr. Prostějov - Díly odvrhoviční a Rybník, povrchové sběry I. Janků z Prostějova na jaře 1998“. Archiv nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově, přírůstkové číslo 64/00. Prostějov.
- PRUDKÁ, A. 1979: Nálezová zpráva ze záchranného archeologického výzkumu na lokalitě „Zlámané“, k. ú. Bílovice-Lutotín provedeného ve dnech 5. - 11. 4. 1979. Torzo rukopisu uloženého v archivu nálezových zpráv Muzea Prostějovska v Prostějově.
- PRUDKÁ, A. 1986: Archeolog Antonín Gottwald. Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově 2/86, 1-11, Prostějov.

- PŘICHYSTAL, A. 2009: Geologie Velkého Kosíře a jeho nejbližšího okolí. Přírodovědné studie Muzea Prostějovska, svazek 10-11, 105-134 + volně vložená mapa, Prostějov.
- PŘICHYSTAL, M. 2009: Pravěké a raně středověké osídlení Velkého Kosíře. Přírodovědné studie Muzea Prostějovska, svazek 10-11, 137-169, Prostějov.
- ROLEČEK, J. 2009: Velký Kosíř u Prostějova - významný mezník v rozšíření teplomilných doubrav na Moravě. Přírodovědné studie Muzea Prostějovska, svazek 10-11, 27-34, Prostějov.
- RULF, J. 1983: Přírodní prostředí a kultury českého neolitu a eneolitu. Památky archeologické LXXIV, 35-95, Praha.
- RYŠLINK, P. 2001: Odhalili sedm tisíc let starý mord. Deník Moravskoslezský Blesk z pátku 6. dubna 2001, roč. 10, č. 82, 4.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1955: Příspěvek k otázce pronikání lidu s velatickou kulturou na Prostějovsko. Sborník SLUKO B III, 257-261, Olomouc.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1960: K otázce pronikání lidu s velatickou kulturou k severu. Sborník AÚ ČSAV Brno I, 45-49, Brno.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1961: Příspěvek k poznání starší fáze velatické kultury na Moravě. Archeologické rozhledy XIII, 214-216, 225-252, Praha.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1972a: Die Messer in Mähren und dem Ostalpengebiet. Prähistorische Bronzefunde - Abteilung VII, 1. Band. München.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1972b: Význam moravských bronzových nožů pro chronologii mladší a pozdní doby bronzové. Studie AÚ ČSAV v Brně I, 5. Praha.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1979: Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet. Prähistorische Bronzefunde - Abteilung XIII, 5. Band. München.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1989: Die Sicheln in Mähren. Prähistorische Bronzefunde - Abteilung XVIII, 3. Band. München.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1993: Die Fibeln in Mähren. Prähistorische Bronzefunde - Abteilung XIV, 9. Band. Stuttgart.
- SALAŠ, M. 2005: Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku. Brno.
- SALAŠ, M. 2011: Asepulkrální polydepozita jako archeologický pramen a stav jejich výzkumu pro dobu bronzovou na Moravě na konci prvního decennia třetího tisíciletí - Asepulchral Polydeposits as an Archaeological Source and Progress with Research into Such Deposits for the Bronze Age in Moravia at the End of the First Decade of the Third Millennium. In: J. Mitáček, L. Galuška (eds.) a kol., Stopy minulosti - Vestiges of the Past, Věda v Moravském zemském muzeu na prahu třetího tisíciletí - Science in the Moravian Museum on the Threshold of the Third Millennium, Moravské zemské muzeum v Brně, 66-77, Brno.
- SEDLÁČEK, R. 2005: Domamyslice. Pohřebiště lidu popelnicových polí. Pravěk - Supplementum 13, Brno.
- SCHIRMEISEN, K. 1929: Neue Funde aus Mähren. Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit V, 39-43, Leipzig.
- SKUTIL, J. 1928: Příspěvky k praehistorii Konicka. Časopis Vlasteneckého spolku muzejního XL, 143-144, Olomouc.
- SKUTIL, J. 1936: Übersicht der Mährischen Paläolitischen Funde. Światowit 16, 47-78, Warszawa.
- STUHLÍK, S. 1993a: 4. 2 Chronologie a periodizace doby bronzové. In: V. Podborský a kol., Pravěké dějiny Moravy, Vlastivěda moravská, Země a lid 3, 236-237, Brno.
- STUHLÍK, S. 1993b: 4. 3. 4 Středodunajská mohylová kultura. In: V. Podborský a kol., Pravěké dějiny Moravy, Vlastivěda moravská, Země a lid 3, 272-286, Brno.
- STUHLÍK, S. 1997: 6.4.3.2.1. Objekte der mittleren Bronzezeit, Gold der mittleren Bronzezeit und Urnenfelderzeit, Mähren. In: Das prähistorische Gold in Bayern, Böhmen und Mähren: Herkunft - Tech-

nologie - Funde. Band I: Textband; Band II: Kataloge/Tafeln; Karten. Památky archeologické - Supplementum 7, 160-161, Praha.

STUCHLÍK, S. 2006: Borotice. Mohylové pohřebiště z doby bronzové. Spisy Archeologického ústavu 30. Brno.

STUCHLÍK, S. 2012: Zlato ve střední době bronzové na Moravě. Pravěk NŘ 20, 95-112, Brno.

STUCHLÍK, S. - ŠMÍD, M. 1998: Nálezy mohylové kultury ze Smržic. Pravěk NŘ 7, 1997, 245-254, Brno.

SVOBODA, J. 1993: Výzkum v Průchodicích u Ludmírova (k. o. Ludmírov - Milkov, okr. Prostějov). Přehled výzkumů 1989, 16-17, tab. 2, obr. 3:2-7, Brno.

SYNEK, M. 1998: Geologické poměry Vrbátecka. In: P. Procházková, Přehled dějin Vrbátecka (materiál k výuce pro Základní školu ve Vrbátkách), Prostějov.

ŠABATOVÁ, K. 2006: K závěru vývoje mohylové kultury a počátku lužických popelnicových polí na střední a severní Moravě. Pravěk NŘ 14, 2001, 101-122, Brno.

ŠABATOVÁ, K. 2014: Počátek lužické kultury jako obraz názorové proměny (a vědecké vzájemnosti) - Die Anfänge der Lausitzer Kultur als Darstellung der Ansichtswandlung (und wissenschaftlicher Wechselseitigkeit). Acta Mus. Moravia, Sci. soc. XCIX: 1, 51-61, Brno.

ŠEBELA, L. - PŘICHYSTAL, A. - DVOŘÁK, P. 2006: Pohřebiště kultury se zvoncovitými poháry na Moravě III. Brno. Práce uložena v rukopisu na Archeologickém ústavu AV ČR, Brno.

ŠIMEK, E. 1958: Poslední Keltové na Moravě. Brno.

ŠIŠKA, D. 1984: Povrchový archeologický průzkum u Klenovic na Hané (okres Prostějov). Vlastivědný věstník moravský XXXVI, 85-89, Brno.

ŠIŠKA, D. 1988: Archeologický průzkum Prostějovska 1981-86. Štafeta XX, č. 1, 14-21, Prostějov.

ŠIŠKA, D. 1995: Nové poznatky o keltském osídlení Prostějovska (1973-1993). Předběžná zpráva. Pravěk NŘ 3, 239-261, Brno.

ŠIŠKA, D. 2000: Třicet let archeologického průzkumu u Klenovic na Hané, okres Prostějov (1970-1999). Dreiðig Jahre der Oberflächenforschung bei Klenovice na Hané, Bezirk Prostějov (1970-1999). Zprávy České archeologické společnosti, Supplément 43. Praha.

ŠLÉZAR, P. 2002: Středověká kolonizace vrchovin okresu Prostějov. Rkp. diplomové práce. Západočeská univerzita v Plzni.

ŠMÍD, M. 1977: Nová pravěká sídliště na katastru obce Bílovice-Lutotín /okr. Prostějov/. Přehled výzkumů 1975, 100-101, Brno.

ŠMÍD, M. 1990: Příspěvek k poznání eneolitických mohylových pohřebišť na střední Moravě. In: V. Nekuda a kol. (eds.), Pravěké a slovanské osídlení Moravy, Sborník příspěvků k 80. narozeninám akademika Josefa Poulíka, 67-89, Brno.

ŠMÍD, M. 1991: Nové nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou na Prostějovsku. Archeologické rozhledy XLIII, 185-205, Praha.

ŠMÍD, M. 1996: Závěrečná zpráva o provedení záchranných výzkumů na trase Vodovodu Pomoraví (prostějovská část - úsek Kostelec, Bílovice, Mostkovice) 1995, 1996. Archiv Ústavu archeologické památkové péče Brno č. j. 17/97, 6-12, 16-17, přílohy 2, 6-11, 15 a příslušná fotodokumentace.

ŠMÍD, M. 1998: Příspěvek k poznání pohřebního ritu kultury se šňůrovou keramikou na Moravě. In: Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 16. pracovního zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska, Lázně Sedmihorky 23.-25. září 1997, 123-135, Turnov - Hradec Králové.

ŠMÍD, M. 1999a: Bílovice-Lutotín (okr. Prostějov), „U kříže“. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 231, 267, Brno.

ŠMÍD, M. 1999b: Kostelec na Hané (okr. Prostějov), „Lapačky“, „Za cihelnou“, KŠK. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 209-210, Brno.

- ŠMÍD, M. 1999c: Kostelec na Hané (okr. Prostějov), „Lapačky“, 2 km V obce, KLPP. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 237, Brno.
- ŠMÍD, M. 1999d: Kostelec na Hané (okr. Prostějov), „Trněnka“, 1 km V obce, kultura przeworská. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 271, Brno.
- ŠMÍD, M. 1999e: Mostkovice (okr. Prostějov), „Za humny“. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 239, Brno.
- ŠMÍD, M. 1999f: Nové poznatky o vývoji střední Moravy v období středního a mladšího eneolitu. In: I. Kuzma (ed.), Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 1998, Materialia Archaeologica Slovaca, Communicationes, Tom. II, 241-254, Nitra.
- ŠMÍD, M. 1999g: Olšany (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 1995. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 214, Brno.
- ŠMÍD, M. 1999h: Olšany (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 1998. Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 215, Brno.
- ŠMÍD, M. 2000a: Kostelec na Hané 2002, „propojovací vodovodní řád na Jakubském náměstí“, č. akce 258/00. Archiv ÚAPP Brno, v. v. i., č. j. 254/00. Brno.
- ŠMÍD, M. 2000b: Kostelec na Hané (okr. Prostějov), „V obci“. Přehled výzkumů 41 (1999), 96, 112, 137, 169, Brno.
- ŠMÍD, M. 2002a: Bedihošť, „Dolní padělky“ 2002, „odkanalizování obce na ČOV Prostějov v trase výtlačku“, č. akce 272/02. Archiv ÚAPP Brno, v. v. i., č. j. 248/02. Brno.
- ŠMÍD, M. 2002b: Olšany (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 2001. Přehled výzkumů 43, 163-164, 203, 285, Brno.
- ŠMÍD, M. 2002c: Příspěvek k poznání pohřebního ritu kultury nálevkovitých pohárů na Moravě. In: I. Cheben - I. Kuzma (eds.), Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 2001, Archaeologica Slovaca Monographiae, Communicationes, Tom. IV, 375-391, Nitra.
- ŠMÍD, M. 2003a: Bedihošť (okr. Prostějov), „Dolní padělky“, výzkum 2002. Přehled výzkumů 44 (2002), 223, Brno.
- ŠMÍD, M. 2003b: Dubany, intravilán obce, „generální oprava místní komunikace“ 2003, č. akce 44/03. Archiv ÚAPP Brno, v. v. i., č. j. 103/03. Brno.
- ŠMÍD, M. 2003c: Mohylová pohřebiště kultury nálevkovitých pohárů na Moravě. Pravěk - Supplementum 11. Brno.
- ŠMÍD, M. 2003d: Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Bílovice-Lutotín. Střední Morava 17, 2003, 45-70, Olomouc.
- ŠMÍD, M. 2004a: Pravěké a raně historické osídlení katastru města Kostelec na Hané. Střední Morava 19, 2004, 58-99, Olomouc.
- ŠMÍD, M. 2004b: Středomoravská mohylová pohřebiště KNP. Archeologické památky střední Moravy 7. Olomouc.
- ŠMÍD, M. 2005: Olšany (okr. Prostějov), „Zlatniska“, výzkum 2004. Přehled výzkumů 46, 225-226, Brno.
- ŠMÍD, M. 2007: Mostkovice (okr. Prostějov), „Pod vinohrádky“. Přehled výzkumů 48 (2006), 365, Brno.
- ŠMÍD, M. 2010: Hrad u Bílovic. Hradisko z pozdní doby kamenné nad Běleckým mlýnem. Archeologické památky střední Moravy, svazek 18. Olomouc.
- ŠMÍD, M. a kol. 2010: Hrad u Bílovic. Eneolitické hradisko na Prostějovsku. Pravěk - Supplementum 21. Brno.
- ŠMÍD, M. 2012a: Držovice na Moravě, „Díly odvahoviční“ 2011, „bioplynová stanice Vrahovice, k. ú. Držovice na Moravě“, č. akce 222/11. Archiv ÚAPP Brno, v. v. i., č. j. 112/12. Brno.
- ŠMÍD, M. 2012b: Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov), „Díly odvahoviční“. Přehled výzkumů 53-1, 128, 144-145, 162, 176, Brno.
- ŠMÍD, M. - MALEČKOVI, M. a R. 2007: Příspěvek k datování některých výšinných sídlišť na Prostějovsku. Pravěk NŘ 16, 2006, 15-35, Brno.

- ŠROT, J. 1975: Místopis archeologických tratí okresu Prostějov dle nálezů Červinkových, Gottwaldových, Dobešových, Všetických, Skutilových aj. Rukopis uložen v Muzeu Prostějovska v Prostějově.
- ŠVÉCAROVÁ, A. 2000: Geografická charakteristika. In: Prostějov. Dějiny města (1), 17-22. Prostějov.
- TAJER, A. 2004: Archeologické nálezy a lokality na katastru Blatce. Střední Morava 18, 2004, 52-69. Olomouc.
- TELIČKA, A. 1899: Lunulla z Nemčic na Hané. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XVII, 117, Olomouc.
- TIHELKA, K. 1953: Moravská únětická pohřebiště. Památky archeologické XLIV, 229-328, Praha.
- TIHELKA, K. 1960: Moravský věteřovský typ. Památky archeologické LI, 27-135, Praha.
- TRŇÁČKOVÁ, Z. 1968: Lužické žárové hroby z Ohrozimi. Archeologické rozhledy XX, 12-19, Praha.
- VENCLOVÁ, N. - HULÍNSKÝ, V. - FRÁNA, J. - FIKRLE, M. 2009: Němčice a zpracování skla v laténské Evropě. Archeologické rozhledy LXI, 383-426, Praha.
- VÍCH, D. 2000: Nové archeologické nálezy na Konicku. Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově 1-2/2000, 20-39, Prostějov.
- VÍCH, D. 2002: Laténské nálezy na českomoravském pomezí. Pravěk NŘ 13, 2003, 309-350, Brno.
- VÍCH, D. 2010: Nálezy kultury lužických popelnicových polí na českomoravském pomezí. Pravěk - Supplementum 20. Brno.
- VÍCH, D. 2012: Kladky - neznámé hradiště na severozápadní Moravě. Možnosti detektorového průzkumu v archeologii. Památky archeologické CIII, 233-272, Praha.
- VÍCH, D. - PROFANTOVÁ, N. 2008: Raně středověké osídlení Malé Hané na pomezí Čech a Moravy. Přehled výzkumů 49 (2007), 133-164, Brno.
- VLČEK, V. 1992: 8.2 Hydrografie Moravy. In: J. Demek - V. Novák s kol., Neživá příroda, Vlastivěda moravská, Země a lid 1, 156-169, Brno.
- VOZNÁ, K. 2011: Pohřebiště kultury lužických popelnicových polí v Kostelci na Hané. Rkp. bakalářské diplomové práce uložený na FF MU Brno (dostupné na http://is.muni.cz/th/262836/ff_b/Bak_prace_text.pdf).
- VRÁNA, J. - ŠRÁMEK, F. 2009: Bystročice (okr. Olomouc), „U Topolánků“, výzkum 2008. Přehled výzkumů 50 (2008), 266, 283, Brno.
- VRÁNOVÁ, V. 2007: Archeologické nálezy a lokality na katastru Charvát, Drahlova a Čertoryjí. Střední Morava 24, 2007, 63-79, Olomouc.
- VŠETIČKA, J. 1937: Archeologické nálezy na Plumlovsku. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci L, 191-195, Olomouc.
- ZACHAR, T. - FOJTÍK, P. - JAROŠOVÁ, I. - TVRDÝ, Z. 2013: Antropologická analýza vybraných skrinových hrobů lužické kultury z období starších popelnicových polí. Acta Mus. Moravia, Sci. soc. XCVIII: 2, 277-296, Brno.

